NORGES OFFISIELLE STATISTIKK

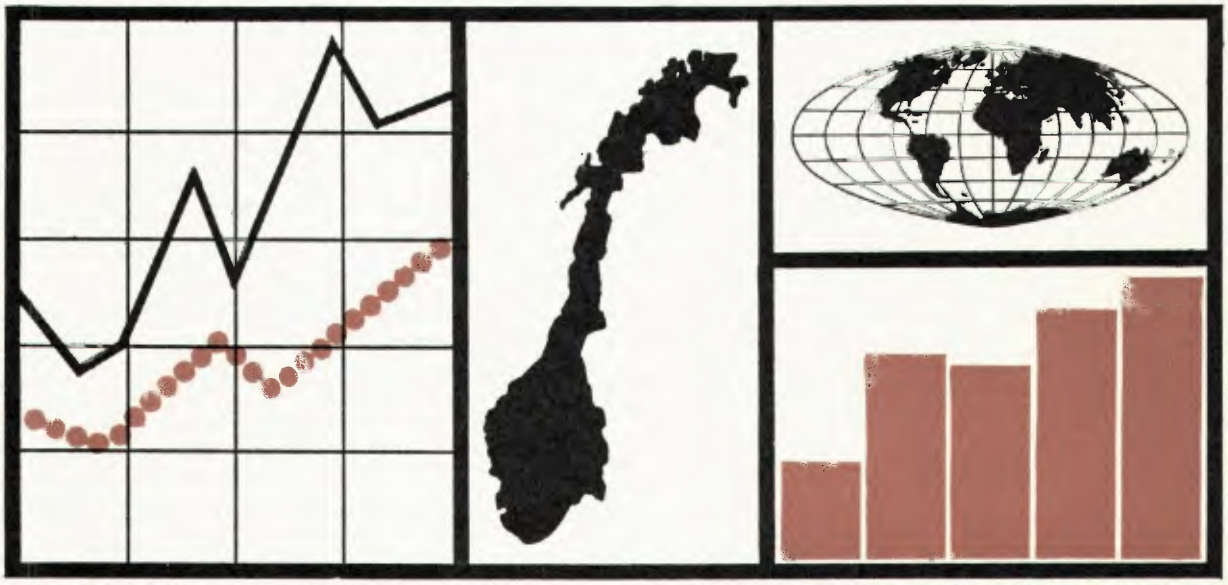

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1978

ECONOMIC SURVEY 1978

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS
OSLO - NORWAY

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK XII 292

ØKONOMISK UTSYN

OVER ÅRET 1978

ECONOMIC SURVEY
1978

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY
OSLO 1979

ISBN 82 - 537 - 0922 - 6

GRØNDAHL & SØN BOKTRYKKERI, OSLO

Forord

Økonomisk utsyn over året 1978 er lagt opp etter samme retningslinjer som året før.

Sluttordet vil også i år bli oversatt til engelsk og sendt til de utenlandske abonnentene på Økonomisk utsyn.

Publikasjonen er redigert av førstekonsulent Halvard Lesteberg. Avsnittet om arbeidsmarkedet er skrevet av Arbeidsdirektoratet og avsnittet om fiske og fangst av Fiskeridirektoratet og Fiskeridepartementet. De andre avsnitt er skrevet av funksjonærer i Byrået.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 22. januar 1979

Petter Jakob Bjerve

Odd Aukrust

Preface

Economic Survey 1978 follows the same outline as for the previous year.

An English Summary will as usual be sent seperately to all foreign subscribers to Economic Survey.

The publication has been edited by Mr. Halvard Lesteberg. The section on the labour market has been prepared by the Directorate of Labour and the section on fishing and sealing by the Directorate of Fisheries and the Minestry of Fisheries. The other sections have been prepared by the staff of the Central Bureau of Statistics.

Central Bureau of Statistics, Oslo, 22 January 1979

Petter Jakob Bjerve

Odd Aukrust

Innhold.

	Side
Verdensøkonomien	5
Den økonomiske utvikling i enkelte land	8
Norge	21
Produksjon og sysselsetting	21
Arbeidsmarkedet	21
Jordbruk	25
Skogbruk	29
Fiske og fangst	31
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	34
Byggevirksomheten	44
Sjøfart	46
Annen samferdsel	52
Pris- og lønnsutvikling	58
Prisutviklingen	58
Lønnsutviklingen	67
Offentlige finanser og kredittmarked	70
Offentlige finanser	70
Kredittmarkedet	77
Inntektsnytting	92
Privat konsum	92
Investering	96
Utenriksøkonomi	102
Utenriksregnskapet	102
Vareomsetning med utlandet	104
Kostnadsutvikling og markedsandeler for konkurranseutsatt industri	116
Sluttord	123
Økonomisk-politisk kalender	133
Tabeller	*1

Utkomne publikasjoner.

1. Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1978 ..... *13
2. Utvalgte publikasjoner i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH) ... *16

Contents.

	Page
World economic situation	5
Economic development in some countries	8
Norway	21
Production and employment	21
Labour market	21
Agriculture	25
Forestry	29
Fishing, sealing and whaling	31
Mining, quarrying, manufacturing and electricity production	34
Construction	44
Shipping	46
Other transport and communication	52
Prices and wages	58
Prices	58
Wages	67
Finances and credit market	70
Public finance	70
Credit market	77
Income disposal	92
Private consumption	92
Capital formation	96
External economy	102
Balance of payments	102
External trade	104
Relative costs and market shares for exposed manufacturing industries	116
Concluding remarks	123
Calendar of economic events	133
Tables	*1

Publications.

1. Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1978 *13
2. Selected publications in the series Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH) *16

Standardtegn

. Tall kan ikke forekomme
. . Oppgave mangler
– Null
* Foreløpige tall
—— Brudd i den loddrette serie
| Brudd i den vannrette serie

Explanation of Symbols

. Category not applicable
. . Data not available
– Nil
* Provisional or preliminary figure
—— Break in the homogeneity of a vertical series
| Break in the homogeneity of a horizontal series

Verdensøkonomien

Etter at de industrialiserte landene passerte et konjunkturelt bunnpunkt i løpet av 1975, var samlet produksjon og etterspørsel i sterk vekst i første halvår 1976. Deretter avtok veksttakten raskt, og i både 1977 og 1978 var konjunkturutviklingen preget av moderat og forholdsvis jamn økonomisk vekst for OECD-området sett under ett (Nord-Amerika, Vest-Europa, Japan, Australia og New Zealand). Det var likevel betydelige forskjeller i veksttakt mellom de forskjellige områdene. I Sambandsstatene og Japan var produksjonsøkningen forholdsvis høy i 1977, mens den i Vest-Europa gjennomgående var lav. I 1978 fant det sted en viss tilnærming i veksttaktene mellom Sambandsstatene og Vest-Europa; i Sambandsstatene gikk den noe ned, mens produksjonsoppgangen i Vest-Europa forsterket seg noe. I de aller fleste land var veksten likevel for lav til å gi noen varig bedring av forholdene på arbeidsmarkedet. Tallet på arbeidsløse var høyt og endret seg lite gjennom 1977 og 1978 i OECD-området sett under ett. Drivkraften bak produksjonsveksten var stort sett privat konsumetterspørsel og det offentliges egen etterspørsel. Noe varig og sterkt oppsving i de private realinvesteringene fant derimot ikke sted, selv om investeringsetterspørselen nok gav visse vekstimpulser i flere land. For enkelte land var også økt utenlandsetterspørsel en viktig faktor bak veksten.

I løpet av 1976 var den økonomiske politikken blitt strammet til i flere land i Vest-Europa, først i en del større land seinere også i flere mindre land. Politikken ble ikke endret vesentlig utover i 1977 og 1978 trass i svak utvikling i etterspørsel og produksjon og høy arbeidsløshet. Flere større land satte riktignok i verk stimuleringstiltak, men disse førte ikke til noen vesentlig høyere utnytting av produksjonskapasiteten. I Sambandsstatene fant det sted en viss tilstramming av den økonomiske politikken i løpet av 1978.

Arbeidsløsheten var høy i alle de større vestlige industriland i 1978. I Sambandsstatene, Vest-Tyskland og Storbritannia gikk tallet på arbeidsløse noe ned gjennom året, mens det i Frankrike og Japan var økende. Høsten 1978 var vel 5 prosent av arbeidsstyrken i OECD-området uten arbeid etter offisiell statistikk å dømme. Arbeidsløsheten var særlig høy i Canada, Danmark, Finland og Australia og forholdsvis lav blant annet i Norge, Sverige, Østerrike og Japan.

Også i 1978 fant det sted betydelige endringer i valutakursene for flere av de større OECD-landene. Kursen på dollar fortsatte å falle, mens kursen på yen økte kraftig. Kursen på tyske mark og franske franc var også gjennomgående økende, mens kursen på lire endret seg lite gjennom de tre første kvartalene i 1978. Pundkursen gikk noe ned utover våren 1978, men gikk litt opp igjen utover seinsommeren og høsten. Innenfor det vest-europeiske valutasamarbeidet, den såkalte slangen, ble det i februar og oktober foretatt endringer i sentralkursene. I februar ble kursen på norske kroner skrevet ned med 8 prosent i forhold til de øvrige slange-valutaene, mens i oktober ble sentralkursen på tyske mark skrevet opp med 4 prosent i forhold til norske og danske kroner og med 2 prosent i forhold til nederlandske gylden og belgiske franc.

Prisstigningen i OECD-området ble mindre gjennom andre halvår 1977. I begynnelsen av 1978 tiltok prisstigningen betydelig i Sambandsstatene, mens den fortsatt ble noe mindre i Vest-Europa. Utover sommeren og høsten endret prisstigningen i OECD-området seg forholdsvis lite. I september 1978 var konsumprisene 8,5 prosent høyere enn ett år tidligere for OECD-området sett under ett. Blant de større landene var stigningen sterkest i Italia og Frankrike, henholdsvis 12,0 og 9,2 prosent. I Storbritannia og Sambandsstatene var økningen 7,8 og 8,3 prosent, mens konsumprisindeksen i Vest-Tysk-

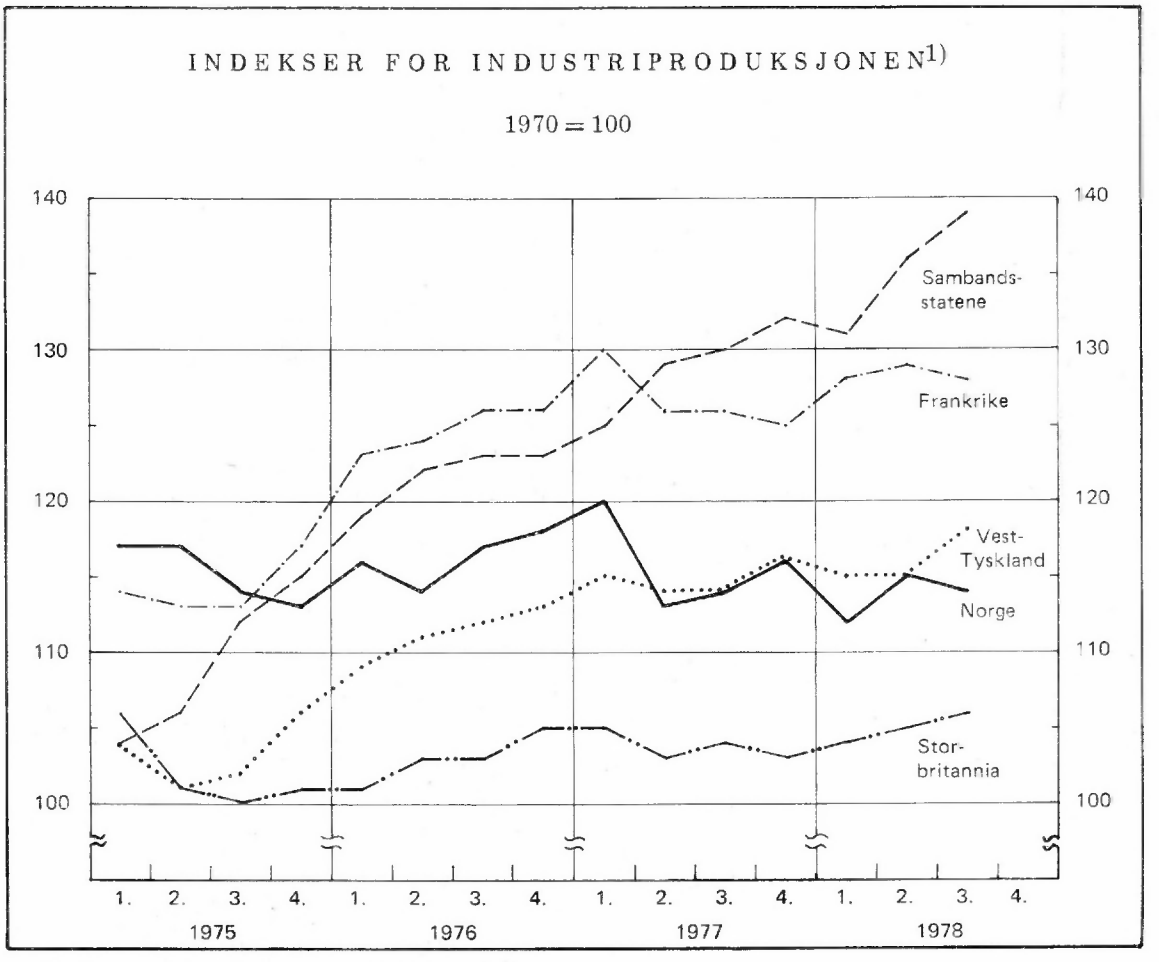

K i l d e : Beregnet på grunnlag av OECD Main Indicators.
1) Sesongkorrigert.

Fig. 1.

land og Japan økte med henholdsvis bare 2,2 og 3,7 prosent fra september 1977 til september 1978. I Norge var økningen 8,5 prosent.

Verdens industriproduksjon (unntatt produksjonen i land med sentraldirigert planøkonomi i Øst-Europa og Asia) økte med 5 prosent fra 1976 til 1977, mot en stigning på 9 prosent fra 1975 til 1976. Produksjonsveksten fra 1976 til 1977 var noe sterkere i utviklingslandene enn i de industrialiserte land. I landene med sentraldirigert planøkonomi i Øst-Europa var produksjonen både i 1976 og 1977 vel 7 prosent høyere enn året før. Produksjonsveksten i disse landene fortsatte utover i 1978; i første halvår var produksjonen 6 ½ prosent høyere enn i første halvår 1977. I OECD-området sett under ett fortsatte industriproduksjonen å vokse utover i 1978, mellom andre halvår 1977 og første halvår 1978 var stigningen 4 prosent sesongkorrigert årlig rate.

I Vest-Europa endret industriproduksjonen seg lite gjennom andre halvår 1977. For året sett under ett var den likevel 2 ½ prosent høyere enn i 1976. Rundt årsskiftet 1977–78 tok produksjonen seg opp igjen og var økende utover i 1978. Fra andre halvår 1977 til første halvår 1978 økte den sesongkorrigerte produksjonsindeksen med 2 prosent sesongkorrigert årlig rate. Produksjonsstigningen fortsatte utover seinsommeren og høsten.

Bruttonasjonalproduktet (total vare- og tjenesteproduksjon) i OECD-området var 3,7 prosent høyere i 1977 enn i 1976. Stigningstakten var sterkest i første halvår og ble noe dempet utover sommeren og høsten. Utover i 1978 endret veksten seg forholdsvis lite og ved årsskiftet 1978/79 anslo OECD veksten i medlemmenes samlede bruttonasjonalprodukt fra 1977 til 1978 til 3 ½ prosent. I perioden 1961–76 var den gjennomsnittlige årlige veksten 4,4 prosent.

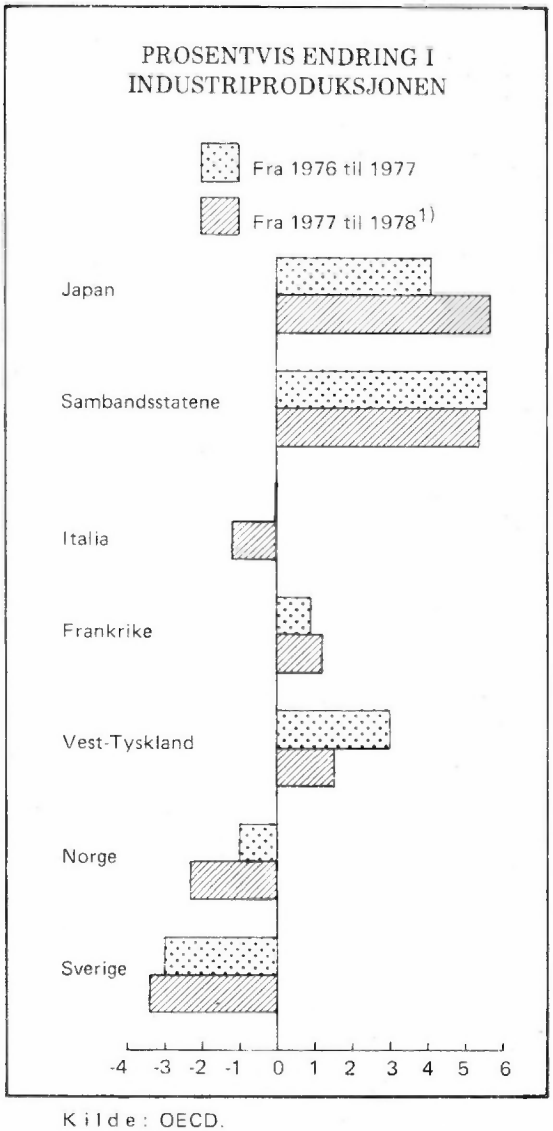

Kilde: OECD.

1) Fra 1.- 3. kvartal 1977 til 1.- 3. kvartal 1978.

Fig. 2.

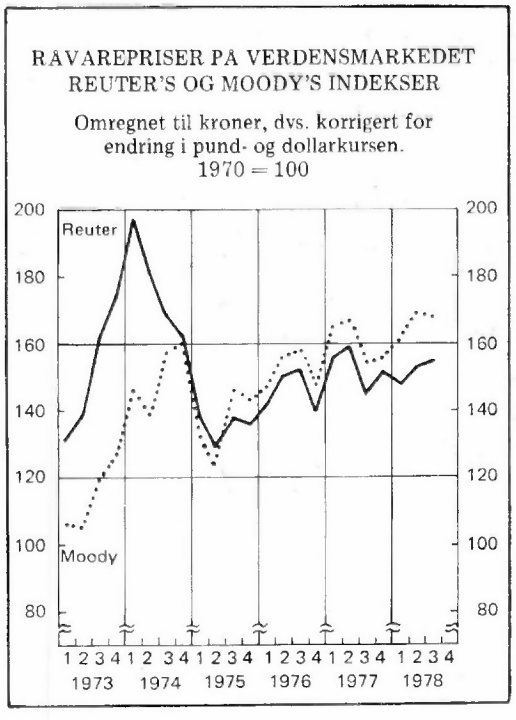

Fig. 3.

Blant de større OECD-landene hadde Sambandsstatene og Japan den sterkeste veksten fra 1976 til 1977. I Sambandsstatene var veksten noe lavere i 1978, og ved årsskiftet 1978/79 anslo OECD stigningen mellom 1977 og 1978 til 3 ¾ prosent. Økningen i bruttonasjonalproduktet i Japan ble anslått til 5 ¾ prosent.

I Vest-Europa var tilveksten i bruttonasjonalproduktet bare 2,2 prosent fra 1976 til 1977. Veksten var størst i Irland, Sveits, Hellas og Norge, mens Sverige og Finland hadde produksjonsnedgang. Utover i 1978 forsterket veksten i Vest-Europa seg noe. I Vest-Tyskland anslo

Tabell 1. *Verdenshandelen. Volumindekser for eksport. 1970 = 100*

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	Prosentvis endring fra samme periode året før		
							1977	1. kvartal 1978	2. kvartal 1978
Verden i alt[1]	117	131	137	132	147	152	3,4	2,7	5,8
Industrielt utviklede land	117	131	140	134	149	156	4,7	2,6	6,3
Vest-Europa	118	132	141	132	147	155	5,4	3,3	7,6
Nord-Amerika	111	131	136	133	140	144	2,9	0,7	10,0
Utviklingsland	116	129	126	122	139	138	— 0,7	3,0	4,3

Kilde: FN.

[1] Unntatt land med sentraldirigert planøkonomi.

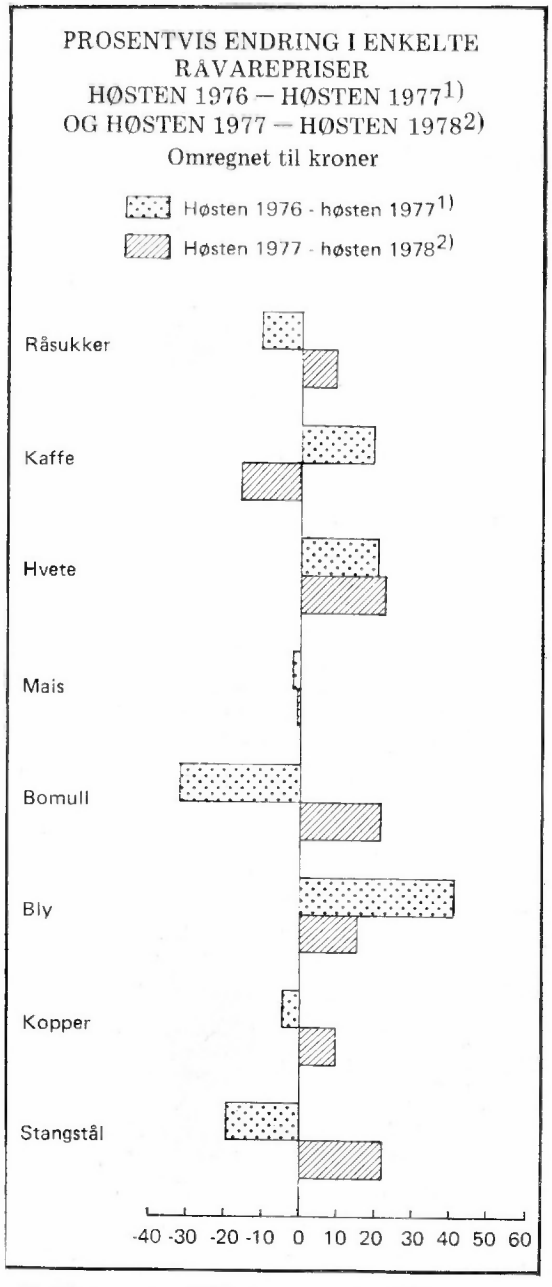

1) 18. november 1976 - 17. november 1977.
2) 20. oktober 1977 - 19. oktober 1978.

Fig. 4.

de fem største forskningsinstituttene høsten 1978 volumøkningen i bruttonasjonalproduktet fra 1977 til 1978 til 3 prosent. I Frankrike og Italia ble det regnet med en vekst på henholdsvis 3 og 2 prosent. For Storbritannia ventet det britiske forskningsinstituttet NIESR i november at totalproduksjonen av varer og tjenester ville øke med 3 prosent fra 1977 til 1978. For Norge regnet regjeringen høsten 1978 med en vekst på 3,1 prosent.

Etter den britiske Reuters indeks passerte råvareprisene (regnet i pund) et toppunkt våren 1977 og var deretter synkende ut 1977. Seinvinteren 1978 ble et bunnpunkt nådd og utover våren, sommeren og høsten 1978 var råvareprisene økende. Den amerikanske Moody's indeks (som noterer prisene i dollar) viste om lag samme utvikling, men bunnpunktet ble etter denne indeksen passert noe før, høsten 1977. Den ulike utviklingen i Moody's og Reuters indeks i vinterhalvåret 1977/78 skyldes trolig i første rekke det kraftige kursfallet på dollar i forhold til pund i denne perioden.

Endringene i råvareprisene fra høsten 1977 til høsten 1978, regnet i norske kroner, varierte betydelig mellom de ulike råvarene. Prisene på en rekke jordbruksprodukter var lavere høsten 1978 enn ett år tidligere. Dette gjaldt bl. a. rug, kaffe, mais og kakao, mens prisen på råsukker og hvete hadde gått noe opp. Aluminiums- og kopperprisene var noe høyere høsten 1978 enn ett år tidligere, mens kullprisen hadde gått betydelig ned.

Verdenshandelen viste forholdsvis moderat vekst i 1977. Samlet eksport fra alle land (unntatt de med sentraldirigert planøkonomi i Øst-Europa og Asia) økte med 3 ½ prosent fra 1976 til 1977, mens veksten mellom 1975 og 1976 var hele 11 ½ prosent. Eksporten fra de industrialiserte landene økte med 4 ½ prosent fra 1976 til 1977, mens eksporten fra utviklingslandene gikk noe ned. Oppgangen i verdenshandelen fortsatte utover i 1978 og den underliggende veksttakten var trolig noe høyere enn i 1977. Mellom første halvår 1977 og første halvår 1978 økte samlet eksport med 4 ½ prosent. Eksporten fra industrilandene viste sterkest vekst, men også utviklingslandenes eksport økte.

Den økonomiske utvikling i enkelte land

I Storbritannia var konjunkturbildet i 1978 preget av noe sterkere vekst i produksjon og etterspørsel enn året før. Det var i første rekke konsumetterspørselen som gav vekstimpulser, men også investeringsetterspørselen og det offentliges etterspørsel var i vekst. Utenlandsetterspørselen var økende, men utviklingen i handelsbalansen virket alt i alt kontraktivt. Prisstigningen avtok gjennom første halvår. Tallet på arbeidsløse var fortsatt svært høyt, men gikk noe ned gjennom året.

Volumet av bruttonasjonalproduktet steg med bare 1,2 prosent fra 1976 til 1977, men veksttakten var økende gjennom 1977. Totalproduksjonen fortsatte å øke utover i 1978, og mellom andre halvår 1977 og første halvår 1978 var stigningen om lag 3 prosent sesongkorrigert årlig

rate. National Institute of Economic and Social Research (NIESR) regnet i november med en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på 3 prosent fra 1977 til 1978.

Industriproduksjonen var gjennomgående i oppgang fra sommeren 1975 til årsskiftet 1976/77. I de tre første kvartalene av 1977 pekte den sesongkorrigerte produksjonsindeksen svakt nedover, men i 4. kvartal ble et bunnpunkt passert og utover vinteren og våren 1978 var produksjonen i moderat oppgang. Produksjonen i primær jern- og metallindustri og i kjemisk industri passerte et bunnpunkt mot slutten av 1977 og var i sterk vekst utover våren og sommeren 1978. Produksjonen i tekstil- og bekledningsindustrien endret seg lite fra sommeren 1977 til sommeren 1978, mens produksjonen i verkstedindustrien gikk noe opp fra 4. kvartal 1977 til 1. kvartal 1978, for så å stagnere igjen i de to neste kvartalene.

Arbeidsløsheten var stigende i 1976 og fram til høsten 1977. Gjennom det neste året gikk tallet på registrerte arbeidsløse svakt ned, og var høsten 1978 om lag 50 000 lavere enn ett år tidligere. Tallet på registrerte arbeidsløse var fortsatt svært høyt; nær 1,4 millioner. Arbeidsløshetsprosenten lå høsten 1978 på 5,8 mot 6,0 ett år tidligere. Tallet på ledige plasser endret seg lite gjennom de tre første kvartalene av 1977, men økte betydelig mot slutten av året og i første halvår 1978. Høsten 1978 var det registrert om lag 225 000 ledige plasser, mot vel 150 000 høsten 1977.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital gikk ned med 3,7 prosent fra 1976 til 1977. Utover i 1978 tok investeringene seg noe opp igjen og økte med vel 2 prosent sesongkorrigert årlig rate fra andre halvår 1977 til første halvår 1978. Varelagrene var gjennomgående økende fra sommeren 1976 til sommeren 1978.

Volumet av industriinvesteringene i fast realkapital gikk opp med 6,8 prosent fra 1976 til 1977 og veksten fortsatte i 1978. Fra andre halvår 1977 til første halvår 1978 var økningen nær 6 prosent årlig rate. Etter en undersøkelse foretatt i september 1978 ventet regjeringen forsterket vekst i andre halvår og en stigning på 10–11 prosent fra 1977 til 1978.

Prisstigningen passerte en topp ved årsskiftet 1976/77, da den lå på vel 20 prosent årlig rate etter sesongkorrigerte oppgaver. Gjennom de neste 1 ½ år gikk stigningstakten betydelig ned, men prisoppgaver for sommeren og høsten 1978 tyder på at nedgangen da stanset opp. I 3. kvartal var konsumprisindeksen 7,9 prosent høyere enn ett år tidligere. Veksttakten i lønningene endret seg forholdsvis lite gjennom 1977, men tiltok utover i 1978. Sommeren 1978 var gjennomsnittlig ukelønn for industriarbeidere nær 16 prosent høyere enn ett år tidligere.

De personlige disponible realinntekter gikk noe ned fra 1976 til 1977, og volumet av det private konsumet sank med nær 1 prosent. Fra midten av 1977 begynte de personlige disponible realinntekter å stige igjen og veksten fortsatte utover i 1978, stimulert av lettelser i den personlige beskatningen. Volumet av det private konsumet passerte et bunnpunkt i 2. kvartal 1977, og var siden i sterk vekst gjennom andre halvår 1977 og de første månedene av 1978. Seinere oppgaver over detaljomsetningen tyder på at veksten fortsatte utover seinsommeren og høsten.

Volumet av vareeksporten var i sterk oppgang fra sommeren 1976 til sommeren 1977. Gjennom andre halvår 1977 gikk det noe ned, men tok seg opp igjen utover i 1978. Fra 1. kvartal til 3. kvartal 1978 økte eksportvolumet med 9 prosent sesongkorrigert årlig rate. – Volumet av vareimporten stagnerte fra som-

Tabell 2. *Bruttonasjonalprodukt i Storbritannia etter anvendelse*

	1977 Mill. £	Prosentvis volumendring fra foregående periode[1]						
		1977	1977				1978	
			1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
Privat konsum	83 530	—0,9	—1,9	—0,8	1,8	0,4	3,3	0,1
Offentlig konsum	29 121	—0,4	—1,0	1,2	—0,2	0,8	0,7	0,7
Investeringer i fast kapital	25 429	0,2	1,2	1,7	—7,5	4,9	2,7	1,3
Lagerendring	1 288							
Eksport	43 446	6,7	0,7	1,4	5,1	—4,0	1,4	0,5
— Import	42 354	0,3	1,0	—0,3	—2,2	—2,7	9,8	—2,8
Bruttonasjonalprodukt	140 460	1,2	—1,2	0,6	1,6	0,9	0,3	1,4

Kilde: Central Statistical Office of United Kingdom.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongkorrigerte oppgaver.

Tabell 3. *Storbritannia. Noen økonomiske hovedtall*

	1977				1978		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsatte lønnstakere i industri 1 000	7 325	7 340	7 388	7 385	7 332	7 305	..
Arbeidsløse[1] 1 000	1 329	1 341	1 415	1 428	1 409	1 373	1 380
Industriproduksjon[1] .....1975 = 100	106	106	106	106	107	111	111
Eksportvolum, varer[1]..... »	115	119	124	118	122	123	127
Importvolum, » [1]..... »	110	112	108	106	116	116	120
Ordretilgang, volum[1], [2] .... »	112	107	109	112	116	113	..
Detaljomsetningsvolum[1] ... »	97	96	98	98	100	101	104
Konsumpriser ..... »	127,7	133,6	136,8	139,3	141,6	145,2	148,2
Valutabeholdning[3]..... Mill. SDR	8 366	10 058	14 906	17 335	17 002	13 922	13 739

Kilde: OECD og Central Statistical Office of United Kingdom.
[1] Korrigert for sesongvariasjoner. [2] Til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder. [3] Ved kvartalets utgang.

meren 1976 til sommeren 1977, og gikk noe ned gjennom andre halvår. Rundt årsskiftet 1977/78 tok importvolumet seg kraftig opp igjen, og var stort sett i sterk vekst gjennom de tre første kvartalene i 1978, noe som gjenspeilte veksten i den innenlandske etterspørselen. Fra 1. til 3. kvartal var stigningen 6 prosent sesongkorrigert årlig rate. – Sommeren 1978 var de gjennomsnittlige eksport- og importprisene (regnet i pund) henholdsvis 8,3 og 2,7 prosent høyere enn ett år tidligere. – Etter flere år med betydelige underskott viste driftsregnskapet et lite overskott i 1977, knapt 300 millioner pund. De tre første kvartalene i 1978 viste et underskott på om lag 200 millioner pund (sesongkorrigert årlig rate). – Kursen på pund, regnet i SDR, gikk opp med om lag 11 prosent fra høsten 1976 til vinteren 1978. Utover våren 1978 gikk kursen ned, for så å øke noe utover sommeren og høsten.

I første halvår 1977 tok den økonomiske politikken i første rekke sikte på å dempe prisstigningen og å redusere underskottene i utenriksøkonomien. Etter hvert som prisstigningen avtok og utenriksøkonomien bedret seg, ble politikken gradvis lagt om, og høsten 1977 foreslo regjeringen ekspansive tiltak. Disse tiltakene ble fulgt opp med et ekspansivt budsjettforslag i midten av april 1978. Forslaget, som gjaldt finansåret 1978/79, hadde en total utgiftsside på 51,4 milliarder pund og var gjort opp med et underskott på 8,6 milliarder pund, mot et antatt regnskapsresultat på henholdsvis 44,0 og 5,2 milliarder pund i finansåret 1977/78. Budsjettforslaget inneholdt lettelser i den personlige beskatningen på 2 milliarder pund i forhold til uendrede regler, som etter regjeringens beregninger ville øke veksttakten i bruttonasjonalproduktet med ½ – 1 prosentpoeng i løpet av finansåret. – Den såkalte fase tre av regjeringens inntektspolitikk gikk ut på at lønnsveksten fra august 1977 til august 1978 skulle begrenses til 10 prosent, men lønnsstigningene ble av størrelsesorden 15 prosent i gjennomsnitt, og sommeren 1978 satte regjeringen nye normer for lønnsøkningene. Rammen ble for perioden august 1978–august 1979 satt til 5 prosent med unntak for spesielle grupper, bl. a. enkelte grupper statsansatte.

Diskontoen – «minimum lending rate» – ble trinnvis satt opp gjennom 1978 fra 6,5 prosent i begynnelsen av januar til 12,5 prosent i midten av november.

I Vest-Tyskland fortsatte produksjon og etterspørsel å øke i 1978, men veksttakten var forholdsvis moderat, særlig i første halvår. Både konsumetterspørselen, investeringsetterspørselen og det offentliges etterspørsel var i oppgang. Tallet på arbeidsløse var høyt, men gikk noe ned i begynnelsen av året. Pris- og lønnsstigningen var lavere enn i de fleste andre industriland, og endret seg lite gjennom året. Sommeren 1978 la regjeringen fram forslag om ytterligere ekspansive tiltak.

Volumet av bruttonasjonalproduktet økte med 2,6 prosent fra 1976 til 1977. I 1978 var produksjonsveksten noe svekket i første halvår; fra andre halvår 1977 til første halvår 1978 var stigningen bare 2 prosent sesongkorrigert årlig rate. De fem største økonomiske forskningsinstituttene regnet høsten 1978 likevel med en vekst på 3 prosent fra 1977 til 1978.

Industriproduksjonen var i sterk oppgang fra våren 1975 til vinteren 1977. Deretter viste produksjonsindeksen bare små endringer fram til sommeren 1978. Utover høsten var det tegn til at produksjonen var i ferd med å ta seg noe

Tabell 4. *Bruttonasjonalprodukt i Vest-Tyskland etter anvendelse*

	1977 Milliarder DM	Prosentvis volumendring fra foregående periode[1]							
		1977	1977				1978		
			1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal
Privat konsum	669	3,1	0,0	1,0	2,0	0,5	0,5	1,5	1,0
Offentlig konsum	240	1,0	0,0	— 0,5	1,5	0,0	1,5	0,0	2,0
Investering i fast kapital	250	2,8	1,6	— 0,5	1,6	— 2,7	1,6	1,6	8,5
Lagerendring	11								
Eksport	329	3,9	0,5	2,0	— 0,5	3,0	0,0	1,0	0,0
— Import	301	4,3	— 0,5	— 0,5	5,0	— 2,0	2,5	2,0	2,0
Bruttonasjonalprodukt	1 198	2,6	0,5	1,0	0,5	1,0	0,0	1,0	2,5

Kilde: Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongkorrigerte oppgaver.

opp igjen. Produksjonen av råvarer og halvfabrikat passerte et bunnpunkt høsten 1977 og var økende gjennom de tre første kvartaler i 1978. Både konsumvareproduksjonen og investeringsvareproduksjonen viste betydelig tilfeldige svingninger utover i 1978, trolig med en underliggende tendens til stagnasjon. Volumet av tilgangen på nye ordrer til industrien endret seg lite i 1978 når vi ser bort fra sesongvariasjoner og tilfeldige svingninger.

Tallet på arbeidsløse var gjennomgående synkende fra sommeren 1977 til høsten 1978. I 3. kvartal 1978 var det i gjennomsnitt registrert 900 000 arbeidsløse (ukorrigert) og arbeidsløshetsprosenten var 3,9. Tallet på ledige plasser endret seg lite gjennom 1977 og de tre første kvartalene av 1978.

Volumet av bruttoinvesteringene i fast realkapital var stigende gjennom 1977 og var for året under ett vel 4 prosent høyere enn i 1976. Veksten fortsatte i om lag samme tempo utover i 1978 og høsten 1978 regnet forskningsinstituttene med at volumet av bruttoinvesteringene i fast realkapital ville bli 4,5 prosent høyere i 1978 enn i 1977. Varelagrene steg gjennom 1977 og 1. kvartal 1978, endret seg lite i 2. kvartal for så å øke kraftig i løpet av 3. kvartal etter sesongkorrigerte oppgaver å dømme.

Pris- og lønnsstigningen var også i 1978 betydelig lavere enn i de fleste andre vestlige industriland. Stigningstakten i konsumprisene gikk noe ned gjennom andre halvår 1977, men endret seg forholdsvis lite gjennom de tre første kvartalene av 1978. I 3. kvartal var konsumprisindeksen 2,5 prosent høyere enn ett år tidligere. Engrosprisindeksen var om lag den samme i 3. kvartal 1978 som i 3. kvartal 1977. Lønnsstigningen avtok noe i andre halvår 1977, og holdt seg nær uendret utover i 1978. I juli var gjennomsnittlig timefortjeneste for menn i industrien 5,5 prosent høyere enn ett år tidligere.

Volumet av det private konsumet var økende gjennom 1977 og for året under ett vel 3 prosent høyere enn i 1976. Veksten fortsatte i om lag samme tempo utover i 1978 og utpå høsten ventet konjunkturinstituttene at volumet av det private konsumet for 1978 under ett ville bli 3,5 prosent høyere enn i 1977.

Volumet av vareeksporten var gjennomgående i sterk stigning fra sommeren 1975 til høsten 1977, men mot slutten av 1977 avtok vekst-takten og i de tre første kvartalene av 1978 var vareeksporten gjennomgående i svak vekst. Avdempingen kan ha sammenheng med at konkurranseevnen til vest-tysk eksportindustri var blitt svekket i løpet av 1976 og 1977; kursoppgangen på tyske mark hadde vært sterkere enn den relative pris- og kostnadsutviklingen skulle tilsi. Volumet av den samlede vare- og tjenesteeksport gikk noe opp gjennom første halvår 1978 og konjunkturinstituttene regnet med en vekst på 4 prosent fra 1977 til 1978. Den gjennomsnittlige eksportprisindeksen var sommeren 1978 om lag uendret fra ett år tidligere. – Volumet av vareimporten økte betydelig gjennom de tre siste kvartalene av 1977, men stagnerte utover i 1978. Mellom andre halvår 1977 og første halvår 1978 var det likevel en vekst på 3,7 prosent etter sesongkorrigerte oppgaver. For den samlede vare- og tjenesteimport ventet konjunkturinstituttene en volumvekst på 5 prosent fra 1977 til 1978. Sommeren 1978 var den gjennomsnittlige importprisindeksen 4 prosent lavere enn ett år tidligere.

Utenriksregnskapet for de tre første kvar-

Tabell 5. *Vest-Tyskland. Noen økonomiske hovedtall*

	1977				1978		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsatte lønnstakere i alt[1] ... 1 000	21 350	21 300	21 300	21 310	21 370	21 380	21 420
» » i industri[1] 1 000	7 045	7 019	7 016	7 014	7 016	6 978	6 984
Arbeidsløse[1] 1 000	1 010	1 031	1 049	1 032	1 012	999	992
Industriproduksjon[1] .....1975 = 100	111	110	110	111	111	111	114
Eksportvolum, varer [1] ... »	116	118	119	122	121	124	127
Importvolum, » [1] ... »	120	118	122	125	127	130	130
Ordretilgang, volum [1], [2] ...1970 = 100	100	99	102	114	105	110	109
Detaljomsetningsvolum[1] .1975 = 100	106	105	107	108	110	110	111
Konsumpriser ..... »	107,3	108,8	109,0	109,3	110,7	111,7	111,7
Valutabeholdning[3] .....Mill. SDR	29 906	29 390	29 679	32 713	34 150	32 845	34 862

Kilde: OECD, Statistisches Bundesamt, Deutsche Bundesbank.
[1] Korrigert for sesongvariasjoner. [2] Til investeringsvareindustrien fra innenlandske kunder. [3] Ved kvartalets utgang.

talene av 1978 viste et samlet overskott på varebalansen på 30 milliarder mark, mot nær 28 milliarder mark i samme periode i 1977.

Den økonomiske politikken ble endret i noe mer ekspansiv retning i løpet av 1977 og enkelte stimuleringstiltak ble satt i verk. Den svake veksttakten i første halvår 1978 samt utsiktene til en svak etterspørselsutvikling også i 1979 førte til økt press på regjeringen, bl. a. fra utlandet, om å sette i verk nye ekspansive tiltak. I slutten av juli presenterte regjeringen en stimuleringspakke, som bl. a. tok sikte på å øke veksttakten i den private konsumetterspørselen gjennom lavere inntektsskatt og økte barnebidrag. De første tiltak skulle tre i kraft fra 1. januar 1979 og ble antatt å gi en ekstra økning i etterspørselen fra 1978 til 1979 tilsvarende én prosent av bruttonasjonalproduktet. Regjeringens forslag til statsbudsjett for 1979, som inkluderte de nye tiltakene, hadde en total utgiftsside på 204,6 milliarder mark, 8,4 prosent høyere enn det opprinnelige budsjettforslaget for 1978. Forslaget for 1979 var gjort opp med et underskott på 35,6 milliarder mark, mot et antatt underskott på 28 milliarder mark i 1978.

Diskontoen ble satt ned fra 3 ½ prosent til 3 prosent i slutten av 1977 og ble ikke endret gjennom de 11 første månedene av 1978.

I Frankrike var samlet produksjon og etterspørsel i moderat vekst gjennom 1978. Det var i første rekke konsumetterspørselen som var drivkraft, men også en forbedring av handelsbalansen gav visse vekstimpulser. Investeringsetterspørselen viste derimot svikt. Tallet på arbeidsløse var økende, og prisstigningen endret seg lite. Den forholdsvis restriktive økonomiske politikken, som ble satt i verk mot slutten av 1976, ble stort sett ført videre også i 1978.

Volumet av bruttonasjonalproduktet økte med 3,0 prosent fra 1976 til 1977. Høsten 1978 ventet regjeringen en stigning på 3,2 prosent fra 1977 til 1978.

Industriproduksjonen passerte et toppunkt vinteren 1976/77 og gikk ned gjennom det meste av 1977. Rundt årsskiftet 1977/78 tok produksjonen seg opp igjen, men viste utpå sommeren 1978 på ny svikt. Den var da noe lavere enn vinteren 1976/77. Produksjonen av halvfabrikat gikk betydelig opp gjennom første halvår 1978, men stagnerte utover sommeren. Produksjonen av investeringsvarer var derimot i kraftig nedgang utover i 1978, mens konsumvareproduksjonen viste store tilfeldige svingninger, trolig med en underliggende tendens til svak oppgang.

Tallet på arbeidsløse økte betydelig gjennom første halvår 1977, men utover i andre halvår gikk det noe ned, bl. a. på grunn av regjeringens arbeidsmarkedstiltak. Vinteren 1978 begynte tallet på arbeidsløse på ny å peke oppover, og mellom 1. og 3. kvartal var stigningen nær 200 000 personer etter sesongkorrigerte tall. I 3. kvartal var det registrert 1 251 000 arbeidsløse (sesongkorrigert) og arbeidsløshetsprosenten var om lag 5,7. Tallet på ledige plasser gikk betydelig ned fra høsten 1977 til seinsommeren 1978.

Prisstigningen gikk noe ned i løpet av andre halvår 1977, men endret seg lite utover i 1978. I 3. kvartal var konsumprisindeksen 9,4 prosent høyere enn i 3. kvartal 1977. Gjennomsnittlig timefortjeneste i det private næringsliv var i juli 1978 nær 14 prosent høyere enn ett år tidligere, mens den tilsvarende stigningstakten i juli 1977 var vel 12 prosent.

Volumet av det private konsumet økte betydelig gjennom andre halvår 1977 og for året under ett var det 2,5 prosent høyere enn ett år

Tabell 6. *Frankrike. Noen økonomiske hovedtall*

	1977				1978		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsatte lønnst. i industri 1975 = 100	98,9	98,5	98,5	97,7	96,7	95,9	96,2
Arbeidsløse[1] 1 000	997	1 069	1 149	1 073	1 055	1 141	1 251
Industriproduksjon[1] ..... 1970 = 100	128	125	125	123	126	128	127
Eksportvolum, varer[1] .... 1975 = 100	113	113	117	120	120	121	..
Importvolum, » [1] .... »	121	117	121	122	123	124	..
Detaljomsetningsvolum[1] .. »	104	102	103	101	104	105	107
Konsumpriser ..... »	115,4	118,9	121,7	124,1	126,0	129,6	133,1
Valutabeholdning[2] ..... Mill. SDR	8 492	8 762	8 573	8 392	8 273	9 345	10 206

Kilde: OECD og Institut National de la Statistique et des Etudes Économiques.
[1] Korrigert for sesongvariasjoner. [2] Ved kvartalets utgang.

tidligere. Veksten fortsatte utover i 1978, og mellom andre halvår 1977 og første halvår 1978 var stigningen nær 4 prosent sesongkorrigert årlig rate. Utviklingen i detaljomsetningen tydet på at veksttakten i konsumentetterspørselen ble noe dempet utover seinsommeren og høsten.

Utenlandsetterspørselen var gjennomgående i sterk oppgang i 1976 og 1977. Stigningen fortsatte utover i 1978, men med dempet veksttakt. Fra andre halvår 1977 til første halvår 1978 økte volumet av vareeksporten med 3,4 prosent sesongkorrigert årlig rate. Seinere verdioppgaver for vareeksporten tydet ikke på at veksttakten tok seg noe opp igjen utover seinsommeren og høsten. – Volumet av vareimporten endret seg forholdsvis lite gjennom 1977. Utover i 1978 tiltok veksttakten, og mellom andre halvår 1977 og første halvår 1978 var stigningen vel 3 prosent sesongkorrigert årlig rate. – De gjennomsnittlige eksport- og importprisene var henholdsvis 4,8 og 0,3 prosent høyere i 3. kvartal 1978 enn ett år tidligere. Underskottene på varebalansen var gjennomgående mindre i 1978 enn i 1977. I de tre første kvartalene av 1978 var det et samlet underskott på 17,6 milliarder franc, mot et underskott på 28,6 milliarder franc i samme periode i 1977.

I september 1976 satte regjeringen i verk den såkalte Barre-planen, som i første rekke tok sikte på å redusere underskottene i driftsregnskapet og dempe prisstigningen, og den økonomiske politikken var forholdsvis restriktiv. Etter hvert som stagnasjonstendensene i økonomien ble mer framtredende foreslo regjeringen likevel enkelte stimuleringstiltak både i 1977 og 1978. I mai 1978 la regjeringen fram et program med sikte på å øke sysselsettingsmulighetene for ungdom. Programmet hadde en totalramme på 2,5 milliarder franc. I begynnelsen av september la regjeringen fram sitt forslag til statsbudsjett for 1979. Forslaget hadde en total utgiftsramme på 459 milliarder franc, vel 15 prosent høyere enn det opprinnelige budsjettforslaget for 1978. Underskottet ble anslått til 15 milliarder franc i 1979, mot et antatt underskott på 27 milliarder franc i 1978. Budsjettforslaget inneholdt også enkelte tiltak spesielt rettet inn mot å øke sysselsettingen. – Diskontoen var 9 ½ prosent ved inngangen til 1978 og ble ikke endret i løpet av de 11 første månedene.

Også i Italia var det i første rekke den private konsumetterspørselen og det offentliges etterspørsel som gav vekstimpulser til den moderate produksjonsveksten i 1978, mens realinvesteringene viste svikt. Tallet på arbeidsløse var fortsatt svært høyt og endret seg lite gjennom året. Prisstigningen var derimot betydelig lavere enn i 1977.

Industriproduksjonen passerte et toppunkt vinteren 1976/77 og gikk kraftig ned gjennom mesteparten av 1977. I de aller første månedene av 1978 tok produksjonen seg noe opp igjen, men seinere i 1978 var produksjonen stort sett preget av stagnasjon. I første halvår 1978 var industriproduksjonen 2,7 prosent høyere enn i andre halvår 1978 etter sesongkorrigerte oppgaver. Økning var størst i produksjonen av ferdigvarer, mens produksjonen av halvfabrikat viste lavere vekst.

Tallet på arbeidsløse endret seg lite gjennom 1977 og de tre første kvartalene av 1978 når en ser bort fra sesongvariasjoner. Etter en utvalgsundersøkelse i juli 1978 var det 1 658 000 arbeidsløse. Arbeidsløshetsprosenten var 7,5, som er høyere enn i de fleste andre vestlige industriland.

Volumet av de samlede bruttoinvesteringene i fast realkapital var om lag uendret fra 1976 til 1977. De private investeringene utenom boliger

Tabell 7. *Italia. Noen økonomiske hovedtall*

	1977				1978	
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
Sysselsatte lønnstakere i industri 1 000	6 536	6 605	6 715	6 551	6 519	6 499
Arbeidsløse 1 000	1 459	1 432	1 692	1 598	1 520	1 455
Industriproduksjon[1] .....1975 = 100	121	113	112	109	114	113
Eksportvolum, varer [1] .....1970 = 100	159	164	158	170	158	180
Importvolum, » [1] ..... »	124	120	111	123	124	120
Detaljomsetningsvolum ..... »	103	114	109	133	101	116
Konsumpriser .....1975 = 100	132,1	137,5	141,1	145,6	149,7	154,5
Valutabeholdning[2] ..... Mill. SDR	5 550	8 352	8 651	9 573	8 562	10 615

Kilde: OECD. FN.
[1] Korrigert for sesongvariasjoner. [2] Ved kvartalets utgang.

gikk betydelig opp, mens boliginvesteringene og særlig de offentlige investeringene viste sterk svikt. Ved årsskiftet 1978/79 anslo OECD nedgangen i de samlede bruttoinvesteringene fra 1977 til 1978 til 2 prosent. Lagerinvesteringene viste sterk svikt i 1977; nedbyggingen av varelagrene mellom 1976 og 1977 tilsvarte 1,6 prosent av bruttonasjonalprodukt. Etter OECD's anslag ved årsskiftet 1978/79 var varelagrene om lag uendret fra 1977 til 1978.

Prisstigningen avtok kraftig gjennom de tre siste kvartalene i 1977. Vinteren 1977 var vekst-takten i konsumprisene vel 20 prosent årlig rate, mens den ved inngangen til 1978 var kommet ned i 11–12 prosent når vi ser bort fra sesongvariasjoner. Utviklingen i konsumprisindeksen gjennom de tre første kvartalene i 1978 tyder på at den underliggende stigningstakten endret seg lite. I 3. kvartal var indeksen 12,1 prosent høyere enn ett år tidligere. – Vinteren og våren 1977 var lønningene hele 30–35 prosent høyere enn ett år tidligere. Gjennom andre halvår 1977 og første halvår 1978 avtok stigningstakten og sommeren 1978 var gjennomsnittlig timefortjeneste i industrien nær 15 prosent høyere enn sommeren 1977.

Volumet av det private konsumet viste svikt i andre halvår 1977, men var for året under ett likevel 2,1 prosent høyere enn i 1976. Utover i 1978 tok konsumetterspørselen seg opp igjen, og fra andre halvår 1977 til første halvår 1978 økte volumet av det private konsumet med 2½ prosent sesongkorrigert årlig rate.

Utenlandsetterspørselen var gjennomgående i god vekst i 1977, og volumet av vareeksporten økte med nær 7 prosent fra året før. I 1. kvartal 1978 viste eksporten sterk svikt, men tok seg kraftig opp igjen i 2. kvartal. Mellom andre halvår 1977 og første halvår 1978 økte vareeksportvolumet (sesongkorrigert) med 3 prosent. – Volumet av vareimporten var i nedgang gjennom de tre første kvartaler av 1977 – bl. a. på grunn av svikten i den samlede innenlandske etterspørselen – men tok seg opp igjen i 4. kvartal. For året under ett ble importvolumet vel 2 prosent lavere enn i 1976. Utover i 1978 endret vareimporten seg lite, men var likevel 4 prosent høyere i første halvår enn i andre halvår 1977 etter sesongkorrigerte oppgaver. – De gjennomsnittlige eksport- og importprisene var i 2. kvartal 1978 henholdsvis 5,8 og 4,0 prosent høyere enn ett år tidligere.

I mai 1978 vedtok regjeringen å redusere arbeidsgivernes utgifter til sosialforsikring, og støtten til kriserammede industrier ble økt. Samtidig ble elektrisitetsprisene og jernbanetakstene hevet og enkelte skatter ble satt opp. I månedsskiftet august–september la regjeringen fram et økonomisk program for treårsperioden 1979–81. Programmet tok blant annet sikte på å øke sysselsettingen i Syd-Italia, først og fremst gjennom investeringer i byggevirksomhet. Investeringene skulle finansieres ved lån i EF og IMF, men også gjennom innføring av nye skatter og skjerpet skattekontroll. Forslaget tok også sikte på å gjøre arbeidskraften mer bevegelig og på fortsatt å moderere systemet med indeksregulering av lønningene. For 1979 tok programmet sikte på å dempe veksten i det offentlige konsum, og på å øke veksten i de offentlige investeringene. Regjeringens budsjettforslag for 1979, som ble lagt fram en måned seinere og som inneholdt forslagene fra langtidsprogrammet, hadde en total utgiftsside på vel 93 000 milliarder lire, en økning på 14,3 prosent fra året før. Forslaget for 1979 innebar et underskott på nær 39 000 milliarder lire, hele 16 prosent av bruttonasjonalproduktet. – Diskontosatsen var 11 ½ prosent fra høsten 1977 til midten av september 1978, da den ble satt ned til 10 ½ prosent.

I Sverige viste både konsumetterspørsel og investeringsetterspørsel svikt i 1978, men

utenlandsetterspørselen gav betydelige vekstimpulser. Tallet på arbeidsløse gikk opp, mens prisstigningen avtok. Underskottet i utenriksregnskapet gikk ned.

Bruttonasjonalproduktet viste sterk svikt gjennom første halvår 1977. Utover i andre halvår tok totalproduksjonen seg noe opp igjen, men var likevel for året under ett hele 2,4 prosent lavere enn i 1976. Produksjonsoppgangen fra andre halvår 1977 fortsatte utover i 1978, men i moderat tempo. Mellom andre halvår 1977 og første halvår 1978 var stigningen 1,7 prosent sesongkorrigert årlig rate. Høsten 1978 ventet Konjunkturinstitutet en vekst på 2,2 prosent fra 1977 til 1978.

Industriproduksjonen passerte et toppunkt seinsommeren 1976 og var deretter i nedgang helt fram til sommeren 1978. I løpet av disse to årene sank produksjonen med om lag 10 prosent, men utover seinsommeren og høsten 1978 begynte produksjonsindeksen å peke oppover, og fra 2. til 3. kvartal var stigningen 1,7 prosent. Produksjonsoppgangen var mest markert for treforedlingsindustri og jern- og metallindustri, mens verkstedindustrien, både skipsverftene og annen verkstedindustri, fortsatt hadde synkende produksjon.

Tallet på arbeidsløse i prosent av arbeidsstyrken endret seg forholdsvis lite gjennom 1976 og begynnelsen av 1977 når en ser bort fra sesongvariasjoner. Utover sommeren 1977 steg det kraftig, men holdt seg deretter på om lag 2,0 prosent av arbeidsstyrken fram til vinteren 1978. Da begynte tallet på nytt å øke og var høsten 1978 kommet opp i nær 2,5 prosent etter Statistiska Centralbyråns arbeidskraftundersøkelser å dømme. Etter ukorrigerte arbeidskraftundersøkelser var det høsten 1978 92 000 arbeidsløse, nær 10 000 flere enn ett år tidligere. – Høsten 1978 var tallet på sysselsatte i alt 4,17 millioner, om lag 30 000 flere enn høsten 1977. Tallet på sysselsatte i industrien hadde derimot gått ned og var sommeren 1978 35 000 lavere enn ett år tidligere.

Volumet av de samlede bruttoinvesteringene i fast realkapital gikk ned med 3,0 prosent fra 1976 til 1977. Høsten 1978 regnet Konjunkturinstitutet med en nedgang på 1,0 prosent fra 1977 til 1978. Det var i første rekke investeringene i privat næringsvirksomhet som en antok ville trekke de samlede investeringene i 1978 nedover. De offentlige investeringene og boliginvesteringene ble antatt å vise betydelig vekst. Etter Konjunkturinstitutets anslag vil industriens investeringer i fast realkapital synke med hele 12,5 prosent fra 1977 til 1978, og de vil da være hele 27 prosent lavere enn to år tidligere. De samlede varelagrene, som økte betydelig i perioden 1974–76 gikk kraftig ned i 1977. Lagernedbyggingen fortsatte utover i 1978, og endringen i lagerinvesteringene fra 1977 til 1978 ble anslått av Konjunkturinstitutet å gi en nedgang i etterspørselen tilsvarende vel 1 prosent av bruttonasjonalproduktet.

Stigningstakten i konsumprisene lå i 1976 og i de fem første månedene av 1977 på om lag 10 prosent årlig rate. Fra 1. juni ble merverdiavgiftssatsen satt opp med 3 prosentpoeng og gjennom resten av 1977 lå økningen i konsumprisindeksen på 12–13 prosent regnet som endring fra samme måned ett år tidligere. Utover våren og sommeren 1978 gikk takten i prisstigningen betydelig ned og høsten 1978 var konsumprisene i gjennomsnitt 8 prosent høyere enn ett år tidligere. Stigningen gjennom det siste halvåret var imidlertid betydelig lavere, 4–5 prosent årlig rate. Gjennomsnittlig timefortjeneste i industri og bergverk var seinsommeren 1978 vel 10 prosent høyere enn ett år tidligere.

Volumet av det private konsumet passerte et

Tabell 8. *Sverige. Noen økonomiske hovedtall*

	1977				1978		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt 1 000	4 050	4 108	4 143	4 094	4 059	4 110	4 170
Sysselsatte lønnstakere i industri 1 000	1 128	1 119	1 108	1 086	1 071	1 073	1 077
Arbeidsløse 1 000	78	60	80	81	99	86	106
Industriproduksjon[1] .... 1970 = 100	112	110	111	110	109	106	108
Eksportvolum, varer[1] ... »	114	118	107	124	120	..	..
Importvolum, « [1] ... »	123	116	113	110	102	..	..
Detaljomsetningsvolum[1] 1.kv.1973 = 100	126	125	120	125	123	122	123
Konsumpriser ..... 1975 = 100	117,6	120,6	123,0	126,1	133,3	134,1	136,0
Valutabeholdning[2] ..... Mill. SDR	2 262	2 768	2 859	3 020	3 158	3 584	3 492

Kilde: OECD og Statistiska Centralbyrån.
[1] Korrigert for sesongvariasjoner. [2] Ved kvartalets utgang.

toppunkt mot slutten av 1976 og var i nedgang gjennom det meste av 1977. Utover i 1978 endret detaljomsetningsvolumet seg forholdsvis lite når en ser bort fra sesongvariasjoner og tilfeldige svingninger. Høsten 1978 regnet Konjunkturinstitutet med en nedgang i volumet av det private konsumet på 1,1 prosent fra 1977 til 1978.

Volumet av eksporten viste svikt gjennom 1976 og første halvår 1977, men utover i andre halvår tok eksporten seg kraftig opp, og den fortsatte å vokse i høyt tempo utover i 1978. Konjunkturinstitutet ventet i sin høstrapport en volumvekst i eksporten av bearbeidede varer på 9,5 prosent fra 1977 til 1978, mens veksten i Sveriges eksportmarkeder i OECD-området ble anslått til bare 5,5 prosent i samme periode. For den samlede eksporten (inklusive tjenester) ventet Konjunkturinstitutet en vekst på vel 7 prosent. – Volumet av vareimporten gikk betydelig ned gjennom 1977, i første rekke på grunn av svikten i den innenlandske etterspørselen. Importsvikten fortsatte utover i 1978 og Konjunkturinstitutet ventet en volumnedgang på hele 6,4 prosent fra 1977 til 1978, om lag like mye som nedgangen mellom 1976 og 1977. For den samlede importen regnet Konjunkturinstitutet med en nedgang på vel 4 prosent.

Driftsregnskapet overfor utlandet viste i 1977 et underskott på nær 15 milliarder svenske kroner. Den sterke veksten i eksporten og svikten i importen førte til en markert forbedring av handelsbalansen mot slutten av 1977 og utover i 1978. Høsten 1978 ventet Konjunkturinstitutet et lite overskott på vare- og tjenestebalansen i 1978, mot et underskott på vel 8 milliarder svenske kroner i 1977. Underskottet på driftsbalansen ble anslått til vel 7 milliarder svenske kroner i 1978.

I løpet av 1977 ble den økonomiske politikken gradvis strammet til. Det ble gjennomført nedskjæringer i de offentlige utgiftene, og merverdiavgiftssatsen ble satt opp. Kursen på svenske kroner ble satt ned for å styrke konkurranseevnen til de konkurranseutsatte næringene. – I midten av januar 1978 la regjeringen fram sitt forslag til statsbudsjett for finansåret 1978/79 (1. juli–30. juni). Forslaget hadde en total utgiftsside på 151,6 milliarder svenske kroner eller om lag 5 prosent mer enn det antatte regnskapsresultat for finansåret 1977/78. 1978/79-budsjettet var gjort opp med et underskott på 32,2 milliarder kroner, om lag det samme som året før. Forslaget inneholdt bl. a. en økning i rammen for lån og bidrag til energisparende tiltak på 1 milliard kroner, og regjeringen foreslo inflasjonsregulerte skattesatser innført i 1979. I begynnelsen av februar la regjeringen fram nye tiltak for å redusere arbeidsløsheten. Ytterligere 535 millioner kroner ble foreslått til beredskapsarbeid, statlig byggevirksomhet skulle forseres og staten skulle øke sine bestillinger i svensk industri. I den såkalte tilleggsproposisjonen i april foreslo regjeringen bl. a. at den generelle arbeidsgiveravgiften skulle avvikles fra 1. juli 1978. I tillegg ble det foreslått nyrekrutteringsbidrag til industri, handel og service-næringer, forlengelse av utdanningsstøtten på 25 kroner timen til 31. desember 1978 og forlengelse av sysselsettingsbidrag til «hjørnestensbedrifter». I september la regjeringen fram tiltak for å stimulere investeringene. Ordningen med skattefradrag for næringslivets maskininvesteringer ble forlenget til 31. desember 1979 og fristen for å anvende de såkalte investeringsfondene ble forskjøvet.

Diskontoen ble i løpet av 1978 gradvis satt ned og var i november 6 ½ prosent mot 8 prosent ved årsskiftet 1977/78.

I Sambandsstatene økte samlet produksjon og etterspørsel i forholdsvis høyt tempo også i 1978. Sysselsettingen steg kraftig, og tallet på arbeidsløse gikk ned. Prisstigningen tiltok betydelig gjennom første halvår, og den økonomiske politikken ble etter hvert strammet noe til.

Volumet av bruttonasjonalproduktet var i betydelig vekst gjennom 1977 og var for året under ett 4,9 prosent høyere enn i 1976. Fra 4. kvartal 1977 til første kvartal 1978 var totalproduksjonen om lag uendret, men stagnasjonen skyldtes i første rekke en gruvearbeiderstreik og særlig dårlig vær i vintermånedene; i 2. kvartal økte bruttonasjonalproduktet kraftig. Fra andre halvår 1977 til første halvår 1978 var stigningen nær 3 prosent sesongkorrigert årlig rate. Mellom 2. kvartal og 3. kvartal 1978 var veksttakten 3,4 prosent.

Industriproduksjonen passerte et bunnpunkt våren 1975 og var i jamn og sterk vekst gjennom 1976, 1977 og de tre første kvartalene av 1978. Fra 3. kvartal 1975 til 3. kvartal 1978 var den årlige veksttakten 7,3 prosent i gjennomsnitt. I 1977 og 1978 var det produksjonen av investeringsvarer, råvarer og halvfabrikat som trakk veksttakten oppover, mens stigningen i konsumvareproduksjonen var mer moderat. – Høsten 1978 var den gjennomsnittlige kapasitetsutnyttingen i industrien kommet opp i 85 prosent, mot 70 prosent i bunnen våren 1975 og 88 prosent under forrige konjunkturtopp – sommeren 1973. Verdien av nye ordre til industrien var stort sett i sterk oppgang gjennom 1977 og de tre første kvartalene av 1978. Verdien av igangsatte bygge- og anleggsarbeid var i svak vekst gjennom andre halvår 1977, men utover i 1978 tiltok stigningstakten. Stålproduksjonen i de ti første måneder av 1978 var

Tabell 9. *Bruttonasjonalprodukt i Sambandsstatene etter anvendelse*

	1977	Prosentvis volumendring fra foregående periode[1]							
			1977				1978		
	Milliarder $	1977	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Privat konsum	1 206,5	4,7	1,2	0,3	1,0	2,2	— 0,4	1,5	0,8
Offentlig bruk av varer og tjenester	394,0	2,4	0,6	1,9	1,4	1,0	— 0,9	— 0,1	2,2
Private investeringer i fast kapital	297,8	13,1	7,3	5,9	2,3	— 0,7	2,7	3,6	— 1,1
Lagerendring									
Eksport	175,5	2,4	— 0,2	1,9	1,9	— 4,8	3,2	9,4	1,0
— Import	186,6	10,2	2,0	2,3	0,3	5,3	3,6	0,9	0,4
Bruttonasjonalprodukt	1 887,2	4,9	1,8	1,4	1,4	0,8	0,0	2,1	0,8

Kilde: OECD og US Department of Commerce.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongkorrigerte oppgaver.

7,6 prosent høyere enn i samme periode i 1977.

Tallet på sivilt sysselsatte var i sterk oppgang gjennom 1977 og 1978. I november 1978 var det sysselsatt 95,7 millioner personer (sesongkorrigert og utenom de militære styrkene), hele 3,8 prosent flere enn ett år tidligere. Tallet på arbeidsløse er fortsatt forholdsvis høyt trass i nedgangen gjennom 1976, 1977 og 1978. I oktober 1978 var 5,9 millioner arbeidsløse (sesongkorrigert). Arbeidsløshetsprosenten var 5,7, mot 6,8 ett år tidligere.

De private bruttoinvesteringene i fast realkapital var i sterk vekst gjennom 1977, og fra 1976 til 1977 var økningen hele 12,5 prosent. Stigningen var størst i boliginvesteringene – 21 prosent —, men også de øvrige private investeringer viste sterk vekst. Utover i 1978 viste imidlertid boliginvesteringene stagnasjon. Veksten i de øvrige private investeringene fortsatte i første halvår 1978, og de var da 4,2 prosent høyere enn foregående halvår etter sesongkorrigerte oppgaver. Mellom 2. og 3. kvartal endret de private investeringene (utenom boliger) seg lite. De samlede varelagrene var økende gjennom 1977 og 1978. Volumet av lagerinvesteringene (sesongkorrigert) gikk noe opp fra 4. kvartal 1977 til 1. kvartal 1978, men endret seg lite i de to neste kvartalene.

Prisstigningen var synkende gjennom andre halvår 1977, men økte igjen utover i 1978. I de tre første kvartalene av 1978 var konsumprisindeksen henholdsvis 6,6, 7,0 og 7,9 prosent høyere enn i samme periode ett år tidligere. Lønnsøkningene endret seg ikke vesentlig gjennom 1977 og 1978. I september 1978 var gjennomsnittlig timefortjeneste i industrien vel 8 prosent høyere enn ett år tidligere.

Det private konsumet økte i volum med 4,7 prosent fra 1976 til 1977. Veksten i de personlig disponible realinntekter var noe lavere, men sparekvoten (sparing som andel av de personlig disponible inntekter) gikk ned. Volumet av det private konsumet gikk noe ned i 1. kvartal 1978 – bl. a. på grunn av en økning i sparekvoten, men i de to neste kvartalene viste volumet av det private konsumet sterk vekst. Regnet som sesongkorrigert årlig rate og i forhold til foregående kvartal var stigningen i 2. og 3. kvartal henholdsvis 6,0 og 3,4 prosent.

Volumet av den samlede vare- og tjenesteeksport var økende gjennom de tre første kvartalene av 1977, men viste svikt i 4. kvartal. Utover i 1978 tok eksporten seg kraftig opp igjen, og eksportvolumet (sesongkorrigert) økte med hele 13 prosent fra 4. kvartal 1977 til 2. kvartal 1978. Fra 2. til 3. kvartal var stigningen bare 1,0 prosent. – Vare- og tjenesteimporten var i sterk vekst gjennom 1977. Stigningen fortsatte utover i 1978, men veksttakten avtok etter hvert. Regnet i forhold til foregående kvartal var stigningen i 1., 2. og 3. kvartal henholdsvis 3,6, 0,9 og 0,4 prosent etter sesongkorrigerte oppgaver. – De gjennomsnittlige eksport- og importprisene (for varer) var i 2. kvartal 1978 henholdsvis 6,4 og 9,0 prosent høyere enn ett år tidligere. – Bl. a. den sterke veksten i den innenlandske etterspørselen og den svake stigningen i utenlandsetterspørselen førte til en kraftig økning i underskottet på varebalansen gjennom 1977. For året under ett var underskottet hele 26,7 milliarder dollar, mot et underskott på 5,9 milliarder dollar i 1976. De høye underskottene fortsatte utover i 1978. I de ti første månedene var underskottet på nær 30 milliarder dollar (årlig rate).

Tabell 10. *Sambandsstatene. Noen økonomiske hovedtall*

	1977				1978		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsetting i alt[1] ..... Mill.	89,1	90,3	90,8	92,1	93,1	94,2	94,6
Sysselsatte lønnstakere i industri[1] »	19,3	19,6	19,6	19,8	20,1	20,3	20,3
Arbeidsløse[1] ..... »	7,2	6,9	6,7	6,6	6,2	6,0	6,1
Industriproduksjon[1] .... 1975 = 100	113	116	118	118	119	122	125
Eksportvolum, varer[1] .... »	103	104	107	102	102	114	116
Importvolum, » [1] .... »	126	126	129	131	133	137	139
Ordretilgang[1], [2] ..... »	134	139	138	152	160	166	173
Detaljomsetningsvolum[1] .. »	107	107	107	111	109	111	110
Konsumpriser ..... »	109,7	112,1	113,7	115,0	116,9	119,9	122,7
Valutabeholdning[3] ..... Mill. SDR	16 102	16 095	15 964	15 965	15 757	15 479	15 278

Kilde: OECD og US Department of Commerce.
[1] Korrigert for sesongvariasjoner. [2] Samlet verdi av ordretilgang til investeringsvareindustrien
[3] Ved kvartalets utgang.

President Carter la i slutten av januar 1978 fram sitt forslag til statsbudsjett for finansåret 1979 (1. oktober 1978–30. september 1979). Forslaget hadde en total utgiftsside på 500,2 milliarder dollar, mot et antatt regnskapsresultat på 462,2 milliarder dollar i 1978. Underskottet i 1979-forslaget var satt til 60,6 milliarder dollar, om lag uendret fra foregående finansår. Forslaget inneholdt skattelettelser for vel 24 milliarder dollar i forhold til uendrede regler. I mai foreslo presidenten at omfanget av skattelettelsene skulle reduseres med 5 milliarder dollar og at iverksettingen av disse skulle utsettes til 1. januar 1979. I slutten av oktober la presidenten fram en plan som tok sikte på å dempe stigningen i priser (utenom matvarer) og lønninger til henholdsvis 5,75 og 7 prosent i 1979. Presidenten ville motsette seg nye skattelettelser hvis ikke disse rammene ble overholdt.

Bl. a. for å motvirke kursfallet på dollar ble diskontoen gradvis satt opp gjennom 1978. I november var den 9,5 prosent mot 6 prosent ved årsskiftet 1977/78. Kursen på dollar regnet i SDR, var likevel 6,5 prosent lavere i midten av oktober enn i midten av januar.

I Japan fortsatte konjunkturoppgangen i 1978. Drivkraften bak veksten var i første rekke den private konsumetterspørsel og det offentliges etterspørsel. Utenlandsetterspørselen gav visse vekstimpulser i begynnelsen av året, men disse ble raskt svekket utover våren og sommeren. Prisstigningen var moderat i 1978, men tallet på arbeidsløse gikk noe opp. Driftsregnskapet viste fortsatt høye overskott, og regjeringen vedtok enkelte importfremmende tiltak.

Volumet av bruttonasjonalproduktet økte med 5,5 prosent fra 1976 til 1977. Veksttakten ble dempet i andre halvår, men tiltok igjen utover i 1978. Fra andre halvår 1977 til første halvår 1978 økte bruttonasjonalproduktet med nær 8 prosent sesongkorrigert årlig rate.

Industriproduksjonen stagnerte gjennom de tre første kvartalene av 1977, men mot slutten av året tok produksjonen seg opp igjen og var i god vekst vinteren og våren 1978. Fra andre halvår 1977 til første halvår 1978 økte industriproduksjonen med 4,5 prosent etter sesongkorrigerte oppgaver. Utover sommeren og høsten avtok veksttakten, og den underliggende tendens pekte da i retning av stagnasjon eller bare svak vekst. Gjennom første halvår 1978 var det særlig produksjonen av varige konsumvarer som trakk den samlede industriproduksjonen oppover, men også produksjonen av investeringsvarer og halvfabrikat var økende. Stålproduksjonen var 1,7 prosent lavere i de ti første månedene av 1978 enn i samme periode i 1977.

Tallet på arbeidsløse endret seg forholdsvis lite gjennom de tre siste kvartalene av 1977, men var økende utover i 1978. Etter undersøkelser i 3. kvartal var det 1 313 000 arbeidsløse etter sesongkorrigerte oppgaver, nær 170 000 flere enn ett halvt år tidligere. Arbeidsløshetsprosenten i 3. kvartal var 2,3.

Volumet av de private bruttoinvesteringene i fast realkapital økte med bare 2,1 prosent fra 1976 til 1977. Mot slutten av 1977 og utover i 1978 tiltok veksttakten, og mellom andre halvår 1977 og første halvår 1978 var stigningen hele 11 prosent sesongkorrigert årlig rate. Boliginvesteringene steg sterkest, men også de øvrige private investeringene i fast realkapital viste

Tabell 11. *Bruttonasjonalprodukt i Japan etter anvendelse*

	1977	Prosentvis volumendring fra foregående periode[1]						
	Milliarder yen	1977	1977				1978	
			1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.
Privat konsum	103891	3,7	1,0	1,3	0,1	0,7	1,9	1,3
Offentlig bruk av varer og tjenester	20 244	10,4	2,8	3,6	4,0	3,1	0,7	4,9
Private investeringer i fast kapital	53 038	1,7	0,0	1,4	— 2,9	2,9	2,2	2,6
Lagerendring	3 491							
Eksport	25 541	9,7	3,8	2,9	0,1	— 1,6	6,9	— 3,5
— Import	22 585	2,8	— 1,2	2,2	— 0,7	— 2,6	3,4	3,4
Bruttonasjonalprodukt	183620	5,5	1,8	1,8	0,1	1,5	2,5	1,1

Kilde: OECD.
[1] Beregnet på grunnlag av sesongkorrigerte oppgaver.

betydelig vekst. Lagerinvesteringene endret seg lite gjennom andre halvår 1977 og første halvår 1978.

Prisstigningen avtok kraftig i løpet av andre halvår 1977. Våren 1977 var stigningstakten i konsumprisene i underkant av 10 prosent over året, mens den vinteren 1977/78 var kommet ned i det halve. Utviklingen i konsumprisindeksen i de tre første kvartalene av 1978 tyder på at den underliggende veksttakten holdt seg om lag uendret. I 3. kvartal var indeksen 4,4 prosent høyere enn ett år tidligere. Gjennomsnittlig månedslønn i industrien var 7 prosent høyere i 2. kvartal 1978 enn ett år tidligere. Indeksen for 1978 kan tyde på at lønnsveksten har avtatt; stigningen mellom 1. og 2. kvartal var knapt 4 prosent årlig rate etter sesongkorrigerte oppgaver.

Volumet av det private konsumet steg med 3,7 prosent fra 1976 til 1977. Veksttakten avtok i andre halvår 1977, men økte igjen utover i 1978. Fra andre halvår 1977 til første halvår 1978 var stigningen hele 6 prosent årlig rate. Etter oppgaver over detaljomsetningen å dømme var konsumetterspørselen fortsatt i sterk vekst utover seinsommeren og høsten.

Volumet av vareeksporten viste stort sett stagnasjon gjennom 1977, men var likevel for året under ett vel 5 prosent høyere enn i 1976. I første kvartal 1978 gikk eksportvolumet opp, men falt betydelig i andre kvartal, og nedgangen fortsatte i tredje kvartal. – Volumet av vareimporten stagnerte gjennom de tre siste kvartalene av 1977, men tok seg opp igjen i begynnelsen av 1978. Veksten fortsatte utover seinsommeren og høsten. – Utviklingen i vareekspor-

Tabell 12. *Japan. Noen økonomiske hovedtall*

		1977				1978		
		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
Sysselsatte lønnstakere i industri[1]	1975 = 100	96,5	96,2	95,3	94,4	93,6	93,0	92,3
Arbeidsløse[1]	1 000	1 032	1 110	1 150	1 126	1 146	1 267	1 313
Industriproduksjon[1]	1975 = 100	115,3	115,2	115,1	116,6	120,0	122,1	122,8
Eksportvolum, varer[1]	»	134	133	133	131	144	129	128
Importvolum, » [1]	»	114	111	111	112	114	117	120
Detaljomsetningsvolum[1]	»	98,8	97,0	98,2	96,6	99,3	103,8	..
Konsumpriser	»	115,4	118,6	119,1	120,1	120,8	123,3	124,3
Valutabeholdning[2]	Mill. SDR	14 862	15 190	15 696	19 149	23 957	22 388	23 148

Kilde: OECD.
[1] Korrigert for sesongvariasjoner. [2] Ved kvartalets utgang.

ten og vareimporten hadde i stor grad sammenheng med at konkurranseevnen til japansk eksportindustri og importkonkurrerende industri var blitt betydelig svekket gjennom 1977 og 1978, i første rekke på grunn av kursoppgangen på yen. Regnet i SDR, var kursen høsten 1978 hele 40 prosent høyere enn to år tidligere. Kursoppgangen på yen har også ført til at de gjennomsnittlige importprisene, regnet i yen, har gått ned. I 2. kvartal 1978 var importprisene hele 17 prosent lavere enn ett år tidligere. Derimot har de japanske eksportørene i stor grad opprettholdt sine priser i nasjonal valuta, trass i kursoppgangen, og de gjennomsnittlige eksportprisene var om lag uendret fra sommeren 1977 til sommeren 1978. – Denne sterke forbedringen av bytteforholdet førte til økende overskott på varebalansen trass i den ugunstige utviklingen i eksport- og importvolumene. Utenriksregnskapet for de åtte første månedene av 1978 viste et samlet overskott på varebalansen på 3 000 milliarder yen mot et overskott på 1 500 milliarder yen i samme periode i 1977.

Med sikte på å redusere overskottene på driftsregnskapet vedtok regjeringen i midten av mars enkelte importfremmende tiltak, bl. a. å bygge opp lagre av importerte råvarer og halvfabrikat og å støtte økt kjøp av utenlandske sivile fly til japanske flyselskap. Nye tiltak fulgte i midten av april da ordningen med kreditter gjennom Eksport-Import-banken til kjøp av varer i fremmed valuta ble forlenget og renten på disse kredittene ble senket.

Den ekspansive økonomiske politikken fra tidligere år ble ført videre i 1978. Som i 1977 besluttet regjeringen også i 1978 å legge hovedtyngden av de offentlige investeringene til sommerhalvåret for dermed å øke produksjonsveksten i denne perioden. I begynnelsen av september foreslo regjeringen ytterligere ekspansive tiltak. Et program med en ramme på 2 500 milliarder yen tok sikte på å øke veksten i bruttonasjonalproduktet med 1,3 prosentpoeng mellom finansårene 1977 og 1978. – Diskontosatsen ble i mars 1978 satt ned fra 4 1/4 prosent til 3 1/2 prosent og ble ikke endret gjennom det neste halvåret.

NORGE

Produksjon og sysselsetting

Arbeidsmarkedet

I løpet av 1978 fant det sted en gradvis avslapning på arbeidsmarkedet totalt sett. Arbeidsdirektoratets stramhetsindikator — som viser forholdet mellom antall ledige plasser registrert ved arbeidsformidlingen i løpet av måneden (inkl. beholdning ved periodens begynnelse) i prosent av det tilsvarende antall arbeidssøkere — lå i gjennomsnitt for 1. halvår 1978 på 47, mot 50 og 41 i samme periode i 1977 og 1976. I juli—november var indikatoren 43, mot 59 og 51 i juli—november 1977 og 1976.

Statistisk Sentralbyrås kvartalsvise arbeidskraftundersøkelser basert på utvalgstellinger tyder på at samlet sysselsetting også i 1978 økte i forhold til ett år tidligere. Den regionale sysselsettingsstatistikk for bergverk, industri, bygge- og anleggsvirksomhet viste i gjennomsnitt for de tre første kvartalene i 1978 nedgang i industrisysselsettingen (2 prosent) fra samme periode ett år tidligere. I bygge- og anleggsvirksomhet var det derimot betydelig økning i sysselsettingen (5 prosent).

Den registrerte arbeidsløshet ved arbeidskontorene viste i 1978, bortsett fra sesongvariasjoner, stigende tendens. I de elleve første månedene var den gjennomsnittlige arbeidsløsheten 20 prosent høyere enn i samme tidsrom i 1977, og 25 prosent høyere enn gjennomsnittet for januar—november de siste 5 år. Likevel var arbeidsløsheten i 1978 lav i Norge i forhold til de fleste andre vestlige industriland.

Etterspørselen etter arbeidskraft, målt ved tilgangen på ledige plasser meldt til arbeidsformidlingen, var høsten 1978 klart lavere enn ett år tidligere og noe lavere enn gjennomsnittet de siste 5 år. I perioden januar—november 1978 ble det registrert en tilgang på 209 200 ledige plasser, mot henholdsvis 239 500 og 225 200 i samme periode i 1977 og 1976.

Etter Arbeidsdirektoratets undersøkelse pr. utgangen av oktober 1978 i et utvalg av industribedrifter, som omfattet om lag 40 prosent av den totale sysselsettingen i industrien, hadde disse 1 900 ledige plasser. Dette svarte til 1,3 prosent av sysselsettingen i de samme bedriftene, mot 1,9 prosent i oktober 1977 og 1,2 prosent i 1976. Den tilsvarende undersøkelsen i byggevirksomhet, som omfattet om lag 30 prosent av sysselsettingen i næringen, viste et udekket behov på 1 200 personer, eller 4,0 prosent av sysselsettingen i de undersøkte bedriftene, mot 1 980 (6,7 prosent) i oktober 1977.

Sysselsettingen

Den økning i sysselsettingen som de kvartalsvise arbeidskraftundersøkelsene viser har vært noe sterkere for kvinner enn for menn. I de tre første kvartalene av 1978 var det i gjennomsnitt i alt 1 849 000 sysselsatte,[1] fordelt på 1 116 000 menn (60 prosent) og 733 000 kvinner (40 prosent), mot 1 827 000 fordelt på 1 111 000 menn (61 prosent og 715 000 kvinner (39 prosent) i tilsvarende periode i 1977.

Samlet sysselsetting i 3. kvartal 1978 utgjorde 64 prosent av alle personer i aldersgruppen 16—74 år. For menn var sysselsettingsprosenten 77 og for kvinner 51. I 3. kvartal 1977 var de tilsvarende andelene 79 for menn og 51 for kvinner. Av de sysselsatte i 3. kvartal 1978 var 1 567 000 (86 prosent) lønnstakere og resten selvstendige næringsdrivende eller personer som arbeider i familiebedrift uten fast avtalt lønn.

---

[1] «Sysselsatte» består av «sysselsatte i inntektsgivende arbeid», det vil si personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst en times varighet i undersøkelsesuken og «sysselsatte midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid» på grunn av ferie, sykdom o.l. For familiearbeidere uten fast avtalt lønn har en satt en grense på 10 arbeidstimer.

Tabell 13. *Tallet på sysselsatte i bergverksdrift, industri og bygge- og anleggsvirksomhet*

	1977				1978		
	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal*	1. kvartal*	2. kvartal*	3. kvartal*
Bergverksdrift	11 651	11 347	10 944	11 103	11 808	12 646	12 784
Industri	381 318	379 065	376 867	380 584	374 477	373 839	368 859
Bygge- og anleggsvirksomhet	117 671	120 254	127 042	127 782	124 986	128 220	129 359

Av de sysselsatte i inntektsgivende arbeid i 3. kvartal hadde 1 308 000 (78 prosent) en arbeidsuke på over 30 timer, mens 323 000 (19 prosent) arbeidde under 30 timer pr. uke. For de øvrige 39 000 (2 prosent) sysselsatte i inntektsgivende arbeid var arbeidstiden uoppgitt. Gjennomsnittlig arbeidstid pr. uke i 3. kvartal 1978 var for menn 42 timer og for kvinner 30 timer.

Av samlet sysselsetting i 3. kvartal falt 9 prosent på primærnæringene (jordbruk, skogbruk, fiske og fangst), 23 prosent på industri, bergverksdrift og kraft- og vannforsyning, 9 prosent på bygge- og anleggsvirksomhet, mens nær 60 prosent var sysselsatt i tjenesteytende næringer.

De kvartalsvise arbeidskraftundersøkelsene viser at det i perioden fra 1975 har vært en klar økning i det totale tallet på sysselsatte og i tallet på utførte timeverk, med henholdsvis snaut 9 prosent og snaut 4 prosent (gjennomsnitt for de tre første kvartalene). Samtidig har det skjedd en forskyvning mellom næringene. Tallet på sysselsatte i bergverk og industri sett under ett har gått ned med snaut 5 prosent i denne perioden og tallet på utførte timeverk har gått ned med 10 prosent. I bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel mv., bank- og forsikringsvirksomhet mv., offentlig administrasjon og forsvar og undervisning, helse og andre sosialtjenester har det vært en sterkere økning i tallet på sysselsatte og i utførte timeverk enn i økonomien totalt. Innenfor jordbruk, fiske og fangst og innenfor renovasjon, rengjøring, kulturell og personlig tjenesteyting var det ingen økning i utførte timeverk, enda tallet på sysselsatte steg litt. Innenfor bank- og forsikringsvirksomhet mv. og innenfor undervisning, helse- og andre sosialtjenester økte tallet på sysselsatte og utførte timeverk like sterkt. Det var også disse næringene som hadde sterkest vekst i perioden — drøyt 20 prosent. I de andre næringene med vekst i tallet på sysselsatte, var veksten i utførte timeverk lavere enn økningen i tallet på personer.

Statistisk Sentralbyrå gjennomfører i samarbeid med Arbeidsdirektoratet og de lokale arbeidskontorene kvartalsvise, regionale undersøkelser av sysselsettingen i bergverksdrift, industri og bygge- og anleggsvirksomhet. Ifølge disse undersøkelsene var det i gjennomsnitt for 1.—3. kvartal 1978 sysselsatt 385 400 i bergverksdrift og industri og 127 500 i bygge- og anleggsvirksomhet. Dette var en nedgang fra samme periode året før på 1,5 prosent sysselsatte i bergverksdrift og industri, mens tallet for sysselsatte i bygge- og anleggsvirksomhet gikk opp med 5 prosent.

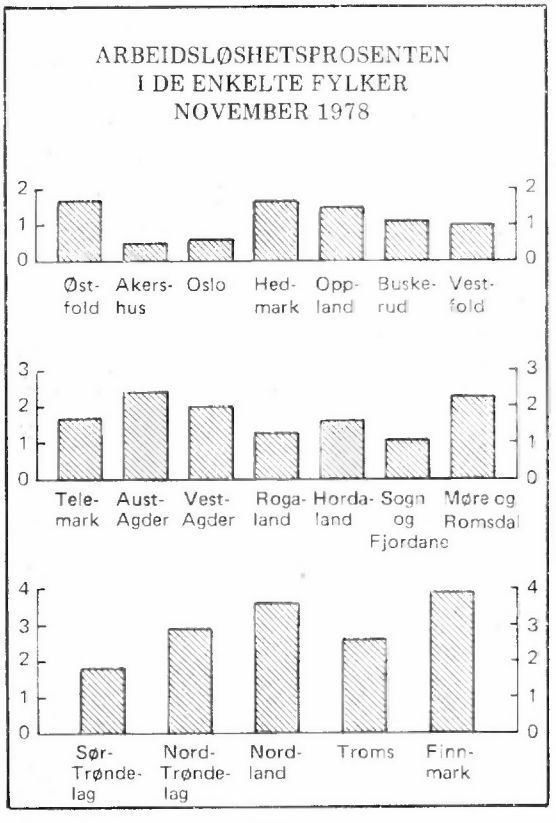

Fig. 5.

Siden undersøkelsen bygger på utvalg som holdes fast fra undersøkelse til undersøkelse, vil endringstallene være mer pålitelig enn nivåtallene. Se ellers tabell 13.

Ifølge en annen undersøkelse foretatt av Arbeidsdirektoratet og fylkesarbeidskontorene var det i august 1978 sysselsatt 29 100 personer i oljeaktivitetene,[1] eller 1 500 flere enn i august 1977. Det var sysselsatt 10 200 i bygging av betong- og stålplattformer og forsyningsskip, 6 900 i transport, catering, administrasjon og på baser, 5 300 i undersøkelser, boring, produksjon o.l. og resten i bygging og drift av nye raffinerier og petrokjemisk industri. Det er fire fylker som skiller seg klart ut med betydelig sysselsetting i oljeaktivitetene. I august 1978 var det i Rogaland sysselsatt 15 700 i slik virksomhet, i Akershus/Oslo 3 800, i Hordaland 3 400 og i Telemark 2 400. Av den totale sysselsetting ved oljeaktivitetene var 5 700 (20 prosent) utlendinger, mot 5 900 (21 prosent) i august 1977.

Arbeidsløsheten

Den registrerte arbeidsløshet var i gjennomsnitt for perioden januar—november 1978 19 100, eller 1,2 prosent av arbeidsstyrken, fordelt på 11 600 menn og 7 500 kvinner. I samme periode året før var det 15 800 registrerte arbeidsløse, eller 1,0 prosent av arbeidsstyrken[2]. I de tre første kvartalene i 1978 var det oppgang i ledigheten på henholdsvis 500, 1 100 og 4 500 i forhold til tilsvarende kvartaler i 1977. Ved utgangen av november var det registrert 24 500 helt arbeidsløse, det vil si 9 200 flere enn ett år tidligere og 7 900 flere enn gjennomsnittet for november i årene 1973—1977.

Kvinnenes andel av den registrerte arbeidsløshet har økt noe de siste årene. Dette må blant annet ses i sammenheng med kvinnenes økende yrkesdeltaking. I årene 1973—77 var kvinnenes andel av den totale registrerte ledighet henholdsvis 27, 34, 35, 35 og 39 prosent. I januar—november 1978 var andelen 40.

Det var i 1978, som i tidligere år, betydelige geografiske variasjoner i arbeidsløshetsprosentene (se figur 5). De var klart høyest i de fire nordligste fylkene. Lavest ledighetsprosent var det i Akershus, Oslo, Vestfold og Sogn og Fjordane. Etter yrke var det fra høsten 1977 til høsten 1978 størst økning i ledigheten, både absolutt og relativt, for arbeidere i industri, handel og kontor og for sjøfolk. Det var også stor økning i gruppen militært arbeid og arbeidskraft som ikke kan næringsidentifiseres. Denne gruppen består i det vesentlige av førstegangs arbeidssøkende ungdom.

I forhold til ett år tidligere var det ved utgangen av september høyere arbeidsløshet i alle aldersklasser under 67 år både for menn og kvinner. Det var relativt sterkest stigning for personer i alderen 25—49 år. I september ble det registrert 4 200 arbeidsløs ungdom under 20 år (21 prosent av den samlede arbeidsløshet) mot 3 200 (22 prosent) ett år tidligere. Det ble også registrert 2 200 (11 prosent) arbeidsløse som var 60 år eller eldre, mot 1 900 (vel 13 prosent) i september 1977.

Ved utgangen av september foretok Arbeidsdirektoratet en undersøkelse av arbeidsløshetens varighet blant de registrerte arbeidsløse. Ledighetens varighet er definert som det tidsrom den arbeidsløse ved tellings-

Tabell 14. *Meldte helt arbeidsløse ved arbeidsformidlingen. Kvartalsgjennomsnitt*

	Menn	Kvinner	I alt	Industri-, bygge- og anleggsarb. i alt
1975				
1. kvartal . .	12 256	6 628	18 884	9 865
2. kvartal . . .	9 008	5 502	14 510	7 542
3. kvartal . .	10 974	6 490	17 464	7 324
4. kvartal . . .	18 282	9 090	27 372	13 135
1976				
1. kvartal . . .	18 126	8 128	26 254	12 483
2. kvartal . . .	11 457	6 137	17 594	8 044
3. kvartal . .	9 437	6 854	16 291	5 793
4. kvartal . . .	11 985	7 312	19 297	7 916
1977				
1. kvartal . . .	13 659	6 909	20 568	9 284
2. kvartal . . .	8 572	5 659	14 231	6 435
3. kvartal . . .	7 293	6 215	13 508	4 020
4. kvartal . . .	9 744	6 458	16 202	5 9[illegible]4
1978				
1. kvartal . . .	13 362	7 737	21 099	9 391
2. kvartal . . .	9 097	6 214	15 311	6 313
3. kvartal . . .	10 297	7 713	18 010	5 722

[1] Undersøkelsen omfattet 451 norskregistrerte bedrifter som er engasjert i oljeaktiviteter på den norske og britiske kontinentalsokkel og norsk landterritorium. [2] Arbeidsdirektoratets begrep for arbeidsstyrke har et noe annet innhold enn det arbeidsstyrkebegrep som er brukt av Statistisk Sentralbyrå i arbeidskraftundersøkelsene. Med Byrâets tall for arbeidsstyrke ville prosenten for registrert arbeidsløshet vært 1,0 i januar—november 1978 og 0,8 prosent i samme periode i 1977.

Tabell 15. *Tallet på berørte personer ved nye driftsinnskrenkinger meldt til Arbeidsdirektoratet*

	Oppsigelser	Permitteringer	Innskrenkinger av arbeidstiden	Sum
1975				
1. kvartal ...	1 155	3 805	2 424	7 384
2. kvartal ...	1 675	5 275	1 391	8 341
3. kvartal ...	841	6 698	572	8 111
4. kvartal ...	918	9 754	663	11 335
Sum	4 589	25 532	5 050	35 171
1976				
1. kvartal ...	738	2 740	619	4 097
2. kvartal ...	1 158	1 892	371	3 421
3. kvartal ...	449	1 323	131	1 903
4. kvartal ...	584	5 894	405	6 883
Sum	2 929	11 849	1 526	16 304
1977				
1. kvartal ...	614	9 927	2 988	13 529
2. kvartal ...	580	4 828	216	5 624
3. kvartal ...	1 097	2 375	362	3 834
4. kvartal ...	1 131	7 642	2 151	10 924
Sum	3 422	24 772	5 717	33 911
1978				
1. kvartal ...	1 310	9 022	743	11 075
2. kvartal ...	1 705	4 654	598	6 957
3. kvartal ...	1 228	2 922	1 897	6 047

tidspunktet har vært registrert sammenhengende ledig ved arbeidskontoret. Undersøkelsen viser at de arbeidsløse ved utgangen av september 1978 hadde stått registrert ledige gjennomsnittlig 9,7 uker, mot 10,1 uker i september 1977. Andelen av de arbeidsløse som hadde vært ledige et halvt år eller lenger på registreringstidspunktet, var lavere i september 1978 enn i september 1977. Nedgangen i gjennomsnittlig ledighetsperiode i forhold til 1977 skyldes blant annet økning i ledigheten i 1978. Når ledigheten stiger, vil andelen av de arbeidsløse som har vært registrert en kort tid stige, og gjennomsnittlig ledighetsperiode vil dermed reduseres.

Ledighetens varighet varierer sterkt med alderen. Den var kortest med gjennomsnittlig 5,4 uker for gruppen under 20 år og steg med økende alder til 17 uker for aldersgruppen 60—64 og 24 uker for gruppen 65—66 år. Den kortere ledighet for de yngre arbeidssøkende må ses i sammenheng med at disse ofte ikke har rett til arbeidsløshetsstønad, og derfor trolig slutter å melde seg tidligere enn de øvrige hvis mulighetene for arbeid synes små. Det

Tabell 16. *Arbeidssøkere og ledige plasser*[1]

	Arbeidssøkere	Ledige plasser
1.—3. kvartal		
1976.....	282 476	193 589
1977.....	275 502	209 452
1978.....	273 831	183 278
Endringer		
1976—77.....	— 6 974	15 863
1977—78.....	— 1 671	— 26 174

[1] Antall ved årets begynnelse + tilgang i perioden.

ville være rimelig å anta at dette i noen grad også gjelder for kvinnelige arbeidssøkere, men undersøkelsen for september viser at gjennomsnittlig ledighet for kvinner er lenger (9,9 uker) enn for menn (9,5 uker). I september 1977 var gjennomsnittlig ledighetsperiode litt kortere for kvinner (9,7 uker) enn for menn (10,3 uker).

Ifølge arbeidskraftundersøkelsene var tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt 31 000 i 1. kvartal (1,6 prosent av arbeidsstyrken), 29 000 i 2. kvartal (1,5 prosent) og 43 000 i 3. kvartal (2,3 prosent). I forhold til tilsvarende tellinger i 1977 var det en økning på 7 000 i 1. kvartal, en nedgang på 6 000 i 2. kvartal og en økning på hele 18 000 i 3.kvartal. Forskjellen fra tallene på de registrerte arbeidsløse var særlig stor for kvinner og ungdom. Dette har som nevnt sammenheng med at en relativt mindre andel av de ledige i disse gruppene har rett til arbeidsløshetsstønad.

Driftsinnskrenkinger

Omfanget av forhåndsmeldte driftsinnskrenkinger var i 1978 noe høyere enn i 1977 og vesentlig høyere enn i 1976. I perioden januar—november meldte 586 bedrifter om driftsinnskrenkinger som i alt ville berøre 33 200 personer, fordelt på 5 700 oppsagte, 23 100 permitterte og 4 400 med innskrenket arbeidstid. Dette var en oppgang på henholdsvis 5 900 og 21 000 i samlet antall driftsinnskrenkinger i forhold til samme periode i 1977 og 1976. Hovedtyngden av oppgangen fra januar—november 1977 til januar—november i 1978 falt på oppsigelser med 2 800. For tallet på personer berørt av permisjoner var det en økning på 2 700, mens tallet på personer berørt av innskrenkinger av arbeidstiden var om lag uendret.

Tabell 17. *Sysselsetting ved arbeidsmarkedstiltak under Arbeidsdirektoratets virkeområde*

	Sysselsettingstiltak i off. virksomhet[1]	Arbeider av miljømessig karakter i industribedrifter	Opplæringstiltak[2]	Yrkesorienterende programmer[3]	Tilskottsberettigede enkeltarbeidsplasser for ungdom i private bedrifter	Attføringstiltak	I alt	Av dette		
								Kvinner 20 år og over	Ungdom under 20 år	Kvinner under 20 år
1977										
1. kvartal	3 624	–	4 138	631	–	5 205	13 598	–	1 791	–
2. kvartal	2 400	–	2 222	144	9	5 205	9 980	2 314	1 083	433
3. kvartal	838	70	1 273	316	32	5 205	7 734	1 881	690	384
4. kvartal	2 003	289	3 046	770	104	5 944	12 156	2 750	2 182	1 306
1978										
1. kvartal	3 196	82	3 513	549	71	5 944	13 355	3 089	2 024	1 192
2. kvartal	2 109	103	2 204	158	34	5 853	10 461	2 499	1 332	714
3. kvartal	884	84	1 539	335	86	6 010	8 825	2 083	829	424

[1] Kommunale, fylkeskommunale og statlige arbeider. [2] Yrkesopplæring for voksne og intern bedriftsopplæring for voksne og ungdom. [3] For ungdom, arbeidsløse kvinner og yrkeshemmede.

De fylkene som ble sterkest berørt av driftsinnskrenkninger i de elleve første månedene av 1978 var Østfold (4 680 personer), Hordaland (4 110), Rogaland (3 680), Møre og Romsdal (2 490) og Buskerud (2 380). Flest personer ble berørt i næringsgruppene treforedling med 5 560, produksjon av maskiner 4 310 og produksjon av elektriske apparater og materiell 4 010. Som grunn for innskrenkingene oppgav de fleste bedriftene ordresvikt.

Beholdningen av personer berørt av permisjoner og innskrenket arbeidstid var ved utgangen av november 1978 11 600, fordelt på 3 560 permitterte og 8 000 med innskrenket arbeidstid. Dette var henholdsvis 2 610 flere permitterte og 2 030 flere med innskrenket arbeidstid enn i november 1977. Ved utgangen av november var flest personer berørt av permisjoner og innskrenket arbeidstid i Hordaland, Nordland, Finnmark og Vest-Agder.

Arbeidsmarkedstiltak

De ulike støttetiltakene som myndighetene i de seinere år har satt i verk for å motvirke arbeidsløshet, har hittil i stor grad hatt som mål å opprettholde virksomheten og sysselsettingen i spesielt vanskelige bedrifter. I løpet av 1978 gjennomførte myndighetene en omlegging av støttetiltakene. Flere bedriftsrettede tiltak ble trappet sterkt ned og det er i stedet lagt større vekt på tiltak som stimulerer ekspansive bransjer og bedrifter og tiltak rettet mot de arbeidsløse, blant annet opplæringstiltak, ekstraordinære statlige og kommunale arbeider og utbyggingstiltak mv.

I de tre første kvartalene av 1978 var omfanget av ekstraordinære sysselsettingstiltak under Arbeidsdirektoratets virkeområde omtrent det samme som i 1977. I 1., 2. og 3. kvartal 1978 var det sysselsatt henholdsvis 13 400, 10 500 og 8 800 ved forskjellige sysselsettings- og opplæringstiltak (inklusive attføringstiltak). I oktober og november 1978 var det sysselsatt henholdsvis 13 700 og 13 800 eller 1 600 og 800 flere i tilsvarende måneder 1977. Se ellers tabell 17.

Jordbruk

Areal og avling

Samlet jordbruksareal i drift viste en liten økning fra 1977 til 1978. Kornarealet økte med 1 prosent. Arealet av hvete og havre minket med 2 prosent og arealet av rug med 10 prosent, mens byggarealet økte med 3 prosent. I tillegg til et samlet kornareal på om lag 3,1 mill. dekar, var det 48 000 dekar

oljevekster til modning, en nedgang på 7 prosent fra året før. Arealet av poteter minket med 30 000 dekar eller 11 prosent og arealet av rotvekster minket med 7 prosent. Arealet av grønnfôr og silovekster økte med 3 prosent siste år. Samlet areal av åker og hage viste en liten økning fra 1977 til 1978, mens samlet areal av eng og beite viste en liten nedgang.

Vinteren 1977—78 var lang og snørik over store deler av Sør-Norge og i Troms og Finnmark. Bortsett fra noe overvintringsskade på eng i Møre og Romsdal, Trøndelag og Nordland er det ikke meldt om overvintringsskade av betydning.

I lavereliggende strøk i Sør-Norge kom våronna i gang til normal tid, mens den i høyereliggende strøk ble noe forsinket på grunn av mye snø. I Nord-Norge forsinket kaldt vær og sein snøsmelting våronna. Ved utgangen av mai måned lå forholdene stort sett godt til rette for planteveksten.

Gunstige værforhold i Sør-Norge førte til grasavlinger over et normalår. I Nord-Norge ble grasavlingene gode sør for Saltfjellet, mens de i resten av landsdelen ble betydelig redusert på grunn av tørke. Bergingsforholdene for engvekstene var noe variable. I Sør-Norge ble kvaliteten av silofôret god, mens kvaliteten på høyet ble redusert på grunn av dårlig vær. Nord-Norge hadde tørt og fint vær. Utover sommeren var det i Sør-Norge gunstige værforhold for planteveksten, bortsett fra noe kjølig vær og kraftig nedbør sønnafjells. Det førte til en del legde i kornåkrene. I Nord-Norge ble det etter tørke i juni og juli stort sett gunstig vær for planteveksten.

Innhøstingen begynte om lag til normal tid over hele landet, men ustabilt og kjølig vær i september førte til at innhøstingen tok lenger tid enn normalt. På Østlandet førte legde og ujamn modning til problemer med kornhøstingen.

Avlingene ble i Sør-Norge til dels meget gode, men med en del kvalitetsskade på kornet på Østlandet på grunn av ugunstige værforhold. I Nord-Norge ble avlingene på grunn av tørke godt under et normalår, bortsett fra potetavlingene i Troms.

På grunnlag av Landbruksdirektørens melding om årsveksten ved utgangen av september måned er samlet avling i 1978 foreløpig

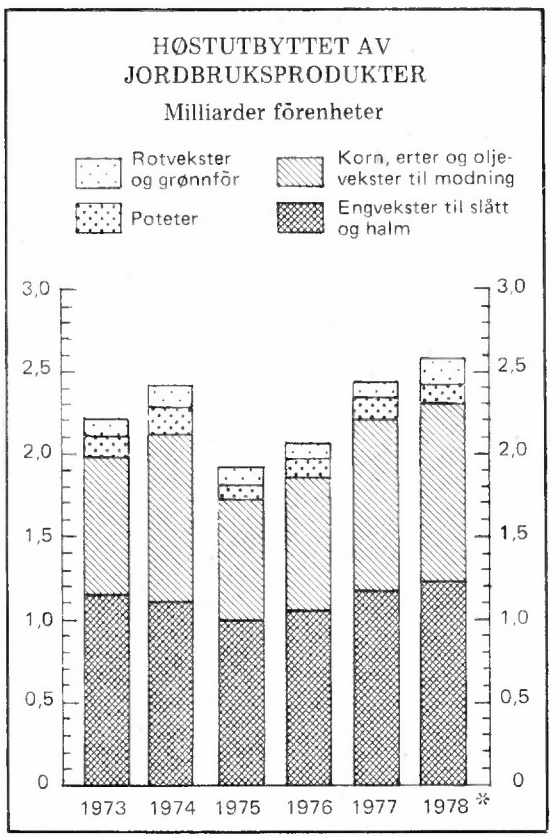

Fig. 6.

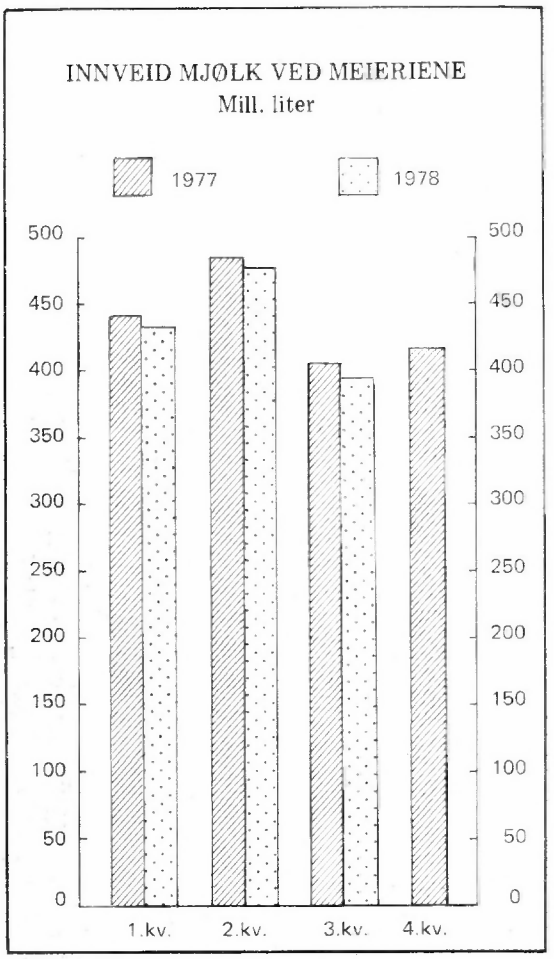

Fig. 7.

beregnet til 2 596 mill. fôrenheter. For 1977 ble avlingen beregnet til 2 447 mill. fôrenheter.

Foreløpige tall for avling av engvekster til slått, beregnet som tørt høy, viser en økning fra 2,50 mill. tonn i 1977 til 2,64 mill. tonn i 1978. I forhold til et normalår var avlingen av engvekster til slått størst i Østfold og Akershus og minst i Nord-Norge. Avlingen av rotvekster og grønnfôr ble noe større enn året før. Årets kornavling er foreløpig beregnet til 1 120 000 tonn, mot 1 078 000 tonn i 1977. I forhold til normalåret var kornavlingene størst i Østfold, Akershus og Trøndelag, og minst i Vest-Agder, Rogaland og Nordland.

Fruktavlingene i 1978 ble stort sett gode over hele landet. På Vestlandet og i Trøndelag ble det stedvis store skader på avlingen på grunn av storm i september. Bæravlingene ble litt under et normalår. Kaldt vær reduserte grønnsaksavlingene noe. En regner likevel avlingen for hele landet om lag som i et normalår.

Husdyrhold og husdyrproduksjon

Nedgangen i hestetallet fortsatte også i 1978. Ved utvalgstellingen pr. 20. juni 1978 var det vel 20 000 hester. Det er om lag 6 prosent færre enn året før. Tallet på storfe økte med 1 prosent siste året. Kutallet var 375 000 pr. 20. juni 1978, en nedgang på 2 prosent fra året før. Saueholdet og geiteholdet økte med henholdsvis 4 prosent og 3 prosent. Tallet på svin viste en økning på 1 prosent fra 1977 til 1978, mens tallet på høner viste en liten nedgang.

Til meieriene ble det levert 1 444 mill. liter mjølk i månedene januar—oktober 1978, en nedgang på 2 prosent eller 22 mill. liter i forhold til samme periode året før. Salget av konsummjølk og produksjon av ost økte med henholdsvis 1 prosent og 14 prosent, mens produksjonen av smør viste en nedgang på 15 prosent.

Foreløpige oppgaver fra den offentlige kjøttkontrollen viser at det ble kontrollert 114 000 tonn husdyrslakt (fjørfe ikke medregnet) i månedene januar-september 1978, en liten nedgang i forhold til samme periode året før. Det ble levert 1,22 mill. skinn fra pelsdyrgårdene i sesongen 1977—78, om lag det samme som i sesongen 1976—77.

Driftsmidler

Tallet på traktorer ble beregnet til 138 300 pr. 20. juni 1978, mot 133 500 året før. Tallet på skurtreskere og fôrhøstere var i 1978 henholdsvis 15 600 og 35 200. Regnet som tonn grunnstoff (N, P og K) var forbruket av handelsgjødsel 181 000 tonn i 1977. En anslår forbruket i 1978 til å ha vært om lag 5 prosent større. Forbruket av kraftfôr (leiemalt ikke medregnet) var 944 000 tonn i perioden januar-september 1978. Dette var en nedgang på 3 prosent i forhold til samme periode året før.

Priser og lønninger

Jordbruksavtalen 1976—1978, med tilleggsavtalen av mai 1977, løp ut 30. juni 1978. På grunnlag av Voldgiftsnemndas kjennelse av 13. juli 1978 ble det inngått en ny toårig avtale for perioden 1. juli 1978—30. juni 1980. Avtalen er første året beregnet å gi jordbruket en bruttoinntektsøkning på 1 151,1 mill. kroner. Av dette skal 667,5 mill. kroner tas ut ved en generell økning i produktprisene, mens 135,7 mill. kroner er distrikts- og strukturvarierte pristillegg. Resten, 347,9 mill. kroner, fordeler seg på andre inntektshevende tiltak. Av bruttobeløpet er 161,1 mill. kroner kompensasjon for økte kraftfôrpriser.

I første avtaleåret er nettoinntektsøkningen i jordbruket beregnet til 438 mill. kroner. Kompensasjonen for kostnadsøkningen ble

Tabell 18. *Jordbrukets prisindeks 1975=100*

	Jordbruksprodukter			Produksjonsmidler
	I alt	Planteprodukter	Husdyrprodukter	
1972	76	84	74	66
1973	80	85	78	70
1974	87	89	86	83
1975	100	100	100	100
1976	116	114	117	112
1977	128	125	129	125
1977				
1. kvartal[1]	120	120	120	120
2. »	124	132	121	125
3. »	134	125	137	128
4. »	134	123	139	128
1978				
1. kvartal[1]	129	129	129	129
2. »	130	135	129	133
3. »	141	126	147	134

[1] Uveid gjennomsnitt av månedsindeks.

satt til 522 mill. kroner. Det ble avsatt 30 mill. kroner til gjennomføring av en refusjonsordning for tilleggspremie til folketrygden for økning av sykepengene til 100 prosent av pensjonsgivende inntekt etter 14 dagers karenstid.

Det var enighet mellom partene om at det før 1. juli 1979 skal forhandles om bestemmelser for 2. avtaleår.

Prisøkningen avtalen medførte ble lagt på de fleste jordbruksprodukter. Prisen på korn til produsent økte med 12 kroner pr. 100 kg. Til regulering av normalprisene på poteter, frukt og grønnsaker ble det avsatt 30 mill. kroner. For å dempe prisøkningen ble det bevilget 264,5 mill. kroner over statsbudsjettet, resten, 538,7 mill. kroner, slo ut i økte forbrukerpriser.

I tillegg til en økning av maksimalprisen på mjølk med 17 øre pr. liter, ble det kvantumsavgrensede tilskottet for de første 20 000 liter mjølk levert meieri pr. år økt med 10 øre pr. liter til 60 øre pr. liter. For leveranser mellom 20 000 liter og 30 000 liter ble tilskottet økt med 5 øre pr. liter til 30 øre pr. liter. Også for geitemjølk er satsene for det kvantumsavgrensede tilskottet endret. Det kvantumsavgrensede tilskottet for kumjølk og geitemjølk skal ikke samlet overstige 15 000 kroner pr. bruk. Reglene for distriktstilskott for mjølk ble endret og sonegrensene justert.

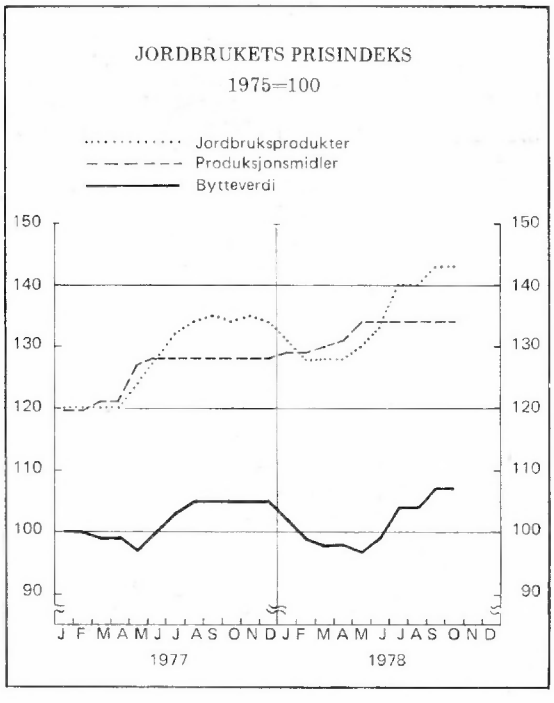

Fig. 8.

Bevilgningene til Landbrukets utbyggingsfond ble økt med 55 mill. kroner, til 424,6 mill. kroner årlig. Økningen var nødvendig for å imøtekomme alle de som etter søknad har krav på tilskott. Avløserordningen ble styrket med en økning i bevilgningene på 18 mill. kroner. Også ferieordningen ble forbedret.

Bevilgningen til grassilotrygd og til behandling av halm ble økt vesentlig. Det ble bevilget 4 mill. kroner i tilskott for dyrking av fôr i fjellet.

Inntektsgrensen for tilskott til kunstgjødsel på mindre bruk ble hevet med 6 000 kroner. Bevilgningene til driftstilskott ble økt. Til gjennomføring av driftstilskottsordningen for bruk med over 10 dekar jordbruksareal ble det bevilget 257 mill. kroner for tilskottsåret 1977—78. I alt 75 000 søknader om driftstilskott ble godkjent.

Jordbrukets prisindeks (pris til produsent, 1975 = 100) steg fra 134 i oktober 1977 til 143 i oktober 1978, dvs. med 6,7 prosent. I samme periode steg prisindeksen på produksjonsmidler og produksjonstjenester fra 128 til 134, eller med 4,7 prosent. Utviklingen går ellers fram av tabell 18.

Tidlig på høsten 1978 var utbudet av poteter meget stort og markedsprisen meget lav. I september gikk potetprodusentene til aksjon for å regulere tilgangen. Det førte til at prisen kom opp på normalprisnivå. For flere grønnsakslag lå prisen på samme nivå eller under prisen høsten 1977. Periodevis lå prisen på enkelte grønnsakslag over øvre prisgrense. Prisen på norsk frukt lå høsten 1978 lavere enn året før.

For kjøtt, flesk og egg skal jordbruksorganisasjonene fortsatt sørge for å holde gjennomsnittsprisene på eller under et avtalt nivå. For avtaleåret 1977—78 ble de avtalte gjennomsnittsprisene oppnådd for mellomkalv, lam, gris og egg, mens de oppnådde gjennomsnittsprisene lå noe under for okse, kvige, ku og spekalv. Oppstillingen nedenfor viser de avtalte gjennomsnittspriser de siste år:

Gjennomsnittspris etter jordbruksavtalene	Kr pr. kg			
	Okse kl. 1	Lam kl. 1	Gris kl. 1	Egg kl. A
1/7 1976—30/4 1977	18,65	21,30	13,10	9,35
1/5 1977—30/6 1977	18,65	21,30	14,45	10,35
1/7 1977—30/6 1978	20,05	22,70	15,15	11,05
1/7 1978—30/6 1979	21,65	24,30	16,20	11,90

Etter den nye jordbruksavtalen er utbetalingsprisen på mjølk til produsentene beregnet å øke med 7,5—8 øre pr. liter. I tillegg kommer økningen i tilskott på de første 30 000 liter levert meieri.

Tabell 19. *Regnskapsresultater i jordbruket pr. bruk*

	Areal[1]	Produksjonsinntekter	Kostnader	Driftsoversk. I alt	Driftsoversk. Av dette familiens arbeidsfortjeneste
	Daa	1 000 kr	1 000 kr	1 000 kr	1 000 kr
1972	149	107,9	73,7	34,2	26,8
1973	154	120,1	81,5	38,6	30,5
1974	154	139,6	92,7	46,8	37,0
1975	156	167,6	112,2	55,4	43,2
1976	156	213,1	134,2	79,2	65,4
1977	158	252,8	158,2	94,6	76,9
1977					
50,1—100daa	77	171,3	100,8	70,4	59,5
100,1—200 »	143	257,9	159,7	98,1	80,5
200,1—300 »	239	322,2	207,3	114,6	89,4
300,1—500 »	372	411,1	269,9	141,1	109,6

[1] Innmarksareal.

Ved pelsskinnauksjonene i sesongen 1977—78 ble det oppnådd lavere priser for blårevskinn enn ved auksjonen i sesongen 1976—77. Prisene på de ulike typer minkskinn varierte noe i forhold til forrige sesong. Gjennomsnittlig salgspris for samtlige minkskinn i 1977—78 var 128 kroner, mot 129 kroner i sesongen før.

Arbeidslønnen for månedsbetalte menn i jordbruket steg etter Byråets statistikk med 13 prosent fra september 1976 til september 1977. Ny tariffavtale for jordbruksarbeidere ble inngått med virkning fra 1. mai 1978 til 30. april 1980. Ved forhandlingene ble det enighet om å gi et generelt tillegg på 50 øre pr. time og et lavtlønnstillegg på 80 øre pr. time. Timefortjenesten for voksne jordbruksarbeidere med 2 års praksis var fra 1. mai 1978 kr 25,55.

Norges landbruksøkonomiske institutt bearbeider driftsregnskap fra vel 1 000 bruk fordelt over hele landet. Hovedresultatene går fram av tabell 19. Nettoinntekten av jordbruk, skogbruk og binæringer regnet under ett var 108 600 kroner pr. familie i 1977, en økning på 16 000 kroner eller 17 prosent fra 1976. Den gjennomsnittlige nettoinntekt pr. årsverk var 67 900 kroner i 1977 mot 57 600 kroner i 1976, en økning på 18 prosent.

Skogbruk

Driftsforhold og avvirkning

Skogsdriften ble i store deler av landet hindret av dårlig tilfrosset mark og store snømengder vinteren 1978. I februar og mars var forholdene stedvis så vanskelige at drift med lettere utstyr stanset helt opp. På vårparten bedret forholdene seg noe.

Avvirkningen til salg og industriell produksjon for driftsåret 1977—78 må antas å ha vært noe mindre enn forrige driftsår; om lag 6,6 mill. m³, mot 6,8 mill. m³ i 1976—77. Driftsåret 1977—78 vil i så fall kunne framvise det laveste avvirkningstall siden 1945—46. Den viktigste årsak til det svake resultatet er å finne i pris- og markedsforholdene for tømmer til treforedling. Den bedrede økonomiske situasjonen i jordbruket må antas å ha virket i samme retning.

Tabell 20. *Hogst av bar- og lauvtrevirke til salg og industriell produksjon*

Driftsår	I alt	Tømmer og kubb	Ved	Verdi
	Mill. m³			Mill. kr
1973–74	8,8	8,7	0,1	1 132
1974–75	9,0	8,9	0,1	1 443
1975–76	8,3	8,2	0,1	1 357
1976–77	6,8	6,7	0,1	1 239
1977–78*	6,6	6,5	0,1	1 220

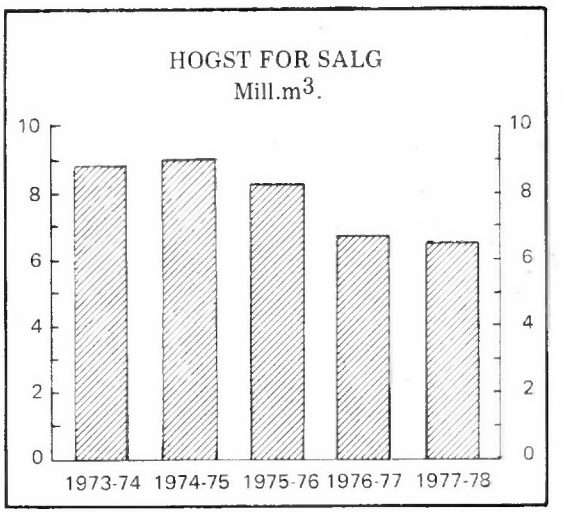

Fig. 9.

Tømmermarkedet

Det var gode avsetningsforhold for skurtømmer av bartre gjennom hele driftsåret til tross for økt konkurranse fra importerte varer på skurlastmarkedet. Massevirke av gran har vært relativt lett omsettelig, mens massevirke av furu og lauvtrevirke har vært vanskelige produkter å bli av med. Nedleggelsen av Tofte Cellulosefabrikk for ombygging førte også til problemer med omsetningen av massevirke.

I en særstilling står de store mengdene med tørrgran (vesentlig billeangrepet virke) fra områdene vest for Oslofjorden. Dette virket har det vært særs vanskelig å få solgt.

Utenrikshandel

I de ni første månedene av 1978 ble det innført 0,59 mill. m³ rundvirke av nordiske treslag. Av dette var 0,44 mill. m³ massevirke. I samme periode i 1977 var innførselen av nordiske trelsag 0,67 mill. m³, hvorav 0,51 mill. m³ massevirke. Det ble i de ni første månedene av 1978 også innført 0,10 mill. m³ treavfall og 0,18 mill. m³ celluloseflis, mot henholdsvis 0,09 mill. m³ og 0,12 mill. m³ i 1977.

Utførselen av rundvirke var i januar-september 1978 0,11 mill. m³, mot 0,16 mill. m³ i samme periode i 1977. Av celluloseflis ble det utført 0,09 mill. m³, det samme som for treavfall. De tilsvarende tall for 1977 var henholdsvis 0,10 mill. m³ og 0,16 mill. m³.

Sysselsetting

Landbruksdepartementets oppgaver over hoggere og kjørere i arbeid pr. 15. desember og 15. mars viser lavere tall for driftsåret 1977—78 enn for foregående driftsår.

Tabell 21. *Antall personer som arbeider med hogst og framkjøring*

	1974–75[1]	1975–76[1]	1976–77	1977–78
Pr. 15. november	6 191	5 450	..	..
» 15. desember	8 129	6 991	8 763	7 671
» 15. februar	10 257	9 406	..	..
» 15. mars	10 103	9 188	10 650	9 427
» 15. april	7 235	6 653	..	..

[1] Gjelder bare personer som arbeider med hogst.

Tabell 22. *Utdrag av lønnssatsene for skogsarbeid*

	Driftsår				
	1974—75	1975—76	1976—77	1977—78	1978—79
Hogst av barket tømmer[1] .. pr. m³ kr	20,96	24,09	25,69	26,65	27,21
tillegg pr. tre[1] »	2,18	2,51	2,71	2,80	2,85
Hogst av ubarket tømmer[1, 2] pr. m³ kr	10,81	12,38	13,21	13,72	14,02
tillegg pr. tre[1] »	1,40	1,61	1,75	1,81	1,84
Snarekjøring med jordbruks-traktor[3] pr. m³ kr	17,50	20,11	23,21	24,05	24,98
Lagsakkord, stammedrift:					
Høydeklasse 1,00–1,19					
Gran, grunnsats pr. m³ kr	11,74	13,48	14,60	15,13	15,43
» , tillegg pr. tre »	1,69	1,94	2,10	2,18	2,22
Timelønt arbeid:					
Arbeider over 18 år kr	16,00	18,93	22,70	24,01	26,00
Fagarbeider »	17,50	20,43	24,20	25,51	30,00
Maskinfører »	19,00	21,93	25,70	27,01	32,00
Mann og hest »	26,00	30,40	34,60	36,44	43,00
Traktor m. fører (40—60 hk) .. »	–	–	59,00	62,20	73,00
» » » (61—80 hk) .. »	–	–			84,00

[1] Hogst, aptering og kapping. Gran høydeklasse 1,00—1,19. [2] Målt utenpå bark. [3] Snarekjøring uten forutgående lunning av tømmer kappet i fallende lengder. Beregnet etter 3,5 trær pr. m³, kjøreavstand 500—600 m og sortering av 2 til 4 sortiment.

Skogkultur

Det ble i 1978 satt ut om lag 50 mill. planter under vårplantingen og om lag 20 mill. planter under høstplantingen, omtrent det samme som året før.

Det største problemet på skogkultursiden er fortsatt billeskader og uttørking. De dårlige avsetningsmulighetene for skadd virke forverrer situasjonen ved at det skadde virket ikke kommer raskt nok ut av skogen.

Tømmerpriser

Prisavtalen for skurtømmer for driftsåret 1976—77 ble forlenget ut driftsåret 1977—78. Den nye prisforholdstabellen for toppmålt skurtømmer av gran og furu, som ble tatt i bruk første gang for driftsåret 1976—77, ble endret med virkning fra 1. august 1977. Denne endringen slo negativt ut på gjennomsnittsprisen. For å kompensere dette, ble det ved prisforhandlingene avtalt et tillegg på 2,5 prosent på prisforholdstabellen for driftsåret 1977—78.

Tømmerprisene for driftsåret 1977—78 var (prisendringer i forhold til foregående driftsår i parentes):

Prima skurvirke gran kr 221,—
(+ kr 2,60)
Prima skurvirke furu kr 236,60
(+ kr 2,60)
Sekunda skurvirke gran og furu kr 205,40
(+ kr 2,60)
Ubarket massevirke gran kr 132,—
(÷ kr 7,50)
Ubarket massevirke furu kr 124,50
(÷ kr 7,50)
Ubarket massevirke bjørk kr 95,—
(som før)

De oppgitte prisene for skurvirke gjelder tømmer av 5 m lengde og 20 cm topp.

For driftsåret 1978—79 er det fastsatt følgende massevirkepriser: Ubarket massevirke gran kr 135,— og ubarket massevirke furu kr 127,50. Det var pr. 15. november 1978 ikke fastsatt priser for skurvirke.

Lønnsavtaler mv.

Overenskomsten av 31. mai 1978 mellom Skogbrukets Arbeidsgiverforening og Direktoratet for statens skoger på den ene siden, og Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Skog- og Landarbeiderforbund på den andre siden, gjelder fram til 30. april 1980. Utdrag av lønnssatsene er gitt i tabell 22.

Jakt

Det ble felt om lag 15 000 elg og om lag 6 600 villrein i 1978, mot henholdsvis 12 900 og 7 300 i 1977.

Fiske og fangst

De samlede fangstresultater i fiske

Årsfangsten i 1978 anslås foreløpig til 2 450 000 tonn til en førstehåndsverdi av om lag 2 800 mill. kroner. Fangstmengden var om lag 700 000 tonn mindre enn fjorårets kvantum Førstehåndsverdien var om lag 300 mill. kroner mindre enn i 1977.

Tabell 23. *Samlet fangstutbytte*

	Mengde i tonn	Verdi i 1 000 kr
Gj.snitt 1960—1964	1 278 570	702 918
Gj.snitt 1965—1969	2 522 737	1 159 336
1970	2 707 214	1 426 398
1971	2 810 466	1 597 836
1972	2 910 220	1 618 223
1973	2 720 160	1 978 646
1974	2 397 335	2 250 408
1975	2 305 468	1 958 947
1976	3 179 636	2 791 621
1977*	3 211 285	3 046 439
1978*	2 450 000	2 800 000

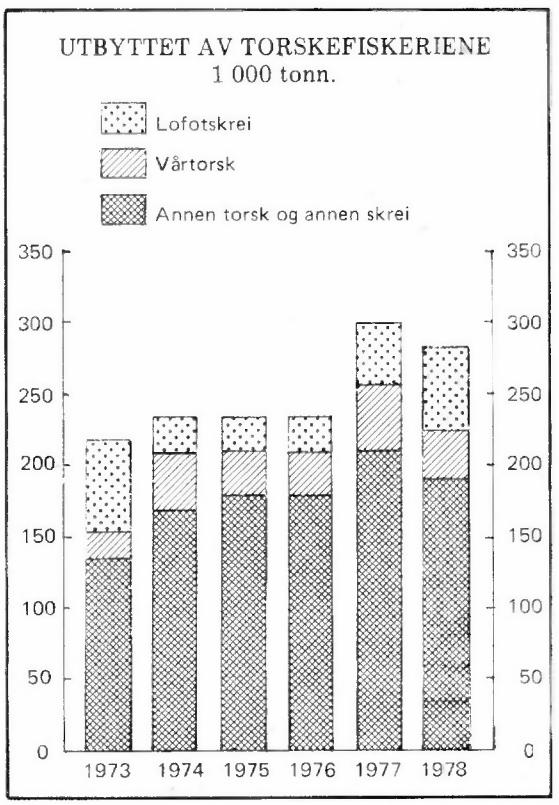

Fig. 10.

Sysselsetting i fiske

I 1977 var det etter oppgaver som Fiskeridirektoratet mottar fra de kommunale fiskenemnder om lag 32 500 fiskere. Av disse hadde om lag 17 800 fiske som eneste yrke, 6 300 fiske som hovedyrke og 8 400 fiske som biyrke.

Fiskefarkoster

Det var pr. 31. desember 1977 registrert 24 847 farkoster med maskin, mot 28 585 farkoster ved utgangen av 1976. Den sterke nedgangen er for en stor del et resultat av at det er foretatt en ajourføring av merkeregisteret. Tallet på farkoster i 1977 fordelte seg med 17 230 på åpne fiskefarkoster, 6 025 på dekte farkoster av tre, 681 på dekte stålfarkoster, 867 på dekte farkoster av plast og 44 på dekte farkoster av annet byggemateriale.

Torskefisket

Lofotfisket. I alt ble det oppfisket 57 441 tonn skrei i Lofoten i 1978. Det var 10 655 tonn mer enn året før. Ved hovedopptellingen pr. 22. mars deltok det i alt 1 738 fartøyer med en samlet besetning på 4 658 mann. I 1977 deltok 1 632 fartøyer med en samlet besetning på 4 414 mann.

Vårtorskefisket i Finnmark gav i 1978 et fangstresultat på i alt 35 842 tonn, som er om lag 6 600 tonn mindre enn i 1977. I fisket deltok 933 fartøyer med en samlet besetning på 2 320 mann. I 1977 var deltakelsen 1 061 fartøyer og 2 456 mann.

Samlet gav torskefiskeriene i 1978 et noe mindre utbytte enn i 1977. Fangstkvantumet 1978 er beregnet til 280 000 tonn, mot 305 000 tonn i 1977.

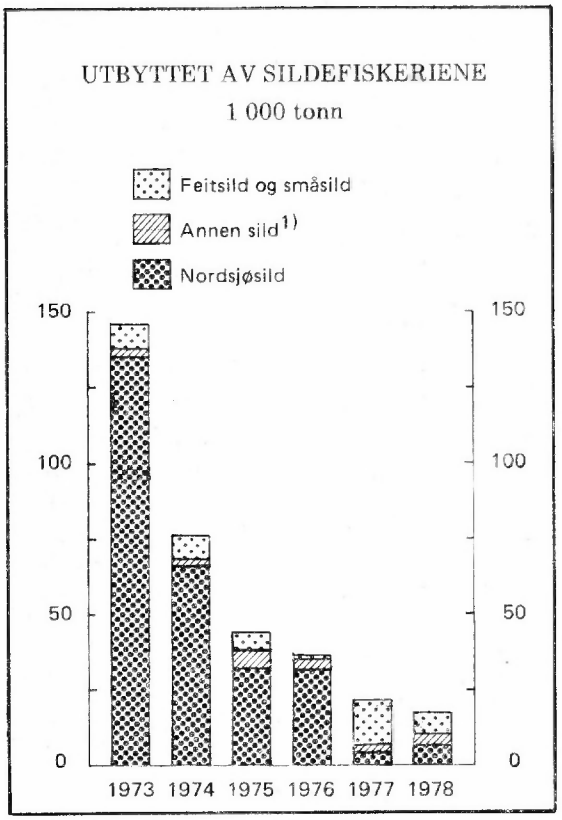

1) Inkl. sardinella.

Fig. 11.

Sildefisket

På grunn av bestandsituasjonen har det vært forbud mot fiske av vintersild i de seinere år, men som forsøksfiske ble det tatt om lag 500 tonn vintersild i 1978.

Tabell 24. *Feit- og småsild, kystbrisling og havbrisling. Tonn*

	Feit- og småsild			Kystbrisling			Havbrisling		
	1976	1977*	1978*[1]	1976	1977*	1978*[1]	1976	1977*	1978*
Frosset	1	3 483	905	–	–	–	–	–	–
Fersk eksport	–	594	311	24	48	64	–	37	–
Fersk innenlands	195			121			–		–
Salting	212	7 417	744	370	428	501	–	–	–
Mjøl og olje	20	78	–	67	369	212	105 176	20 668	100 000
Hermetikk	193	1 506	575	6 948	10 722	8 540	496	347	–
Agn	–	92	–	1	–	–	–	1	–
Dyrefôr	61	302	18	603	1 639	1 978	241	5	..
I alt	682	13 472	2 553	8 134	13 206	11 295	105 913	21 058	100 000

[1] Foreløpige tall pr. 12. november 1978.

Feit- og småsildfisket gav etter foreløpige oppgaver et samlet fangstresultat på 8 000 tonn i 1978. Året før var utbyttet 13 600 tonn. Fisket av feit- og småsild var underlagt kvantumsregulering både i 1977 og 1978. Det ble heller ikke i 1978 tatt islandssild. Av nordsjøsild ble det i 1978 tatt om lag 6 000 tonn, mot om lag 3 900 tonn i 1977. Fangstene av nordsjøsild i 1978 ble tatt i Skagerrak og vest av Skotland. I Nordsjøen var det totalforbud mot fiske av nordsjøsild.

Fisket i Nordsjøen og Skagerrak
etter makrell gav om lag 90 000 tonn i 1978, dvs. bare om lag halvparten av kvantumet i 1977. Det antas at fisket etter fjordsild gav 2 500 tonn i 1978, mot 2 300 tonn i 1977.

Loddefisket

I 1978 ble det oppfisket i alt om lag 13 mill. hl lodde. Av dette var 8 mill. hl vinterlodde og om lag 5 mill. hl sommerlodde. Av sommerlodden ble om lag 1,6 mill. hl tatt ved Jan Mayen. I 1977 var samlet kvantum 22 mill. hl hvorav 8 mill. hl var sommerlodde.

Annet fiske

Annet industrifiske i 1978 gav 160 000 tonn øyepål og 95 000 tonn tobis, mot henholdsvis 148 000 tonn og 79 000 tonn i 1977. Av kolmule ble det i 1978 tatt om lag 110 000 tonn mot om lag 40 000 tonn i 1977.

Seifisket antas å ha gitt et fangstutbytte på om lag 100 000 tonn eller om lag 10 000 mindre enn i 1977.

Brislingfisket i fjordene gav et fangstkvantum på om lag 12 000 tonn, mot 13 200 tonn i 1977. Havbrislingfisket antas i 1978 å komme opp i et kvantum på om lag 100 000 tonn. I 1977 var årsfangsten om lag 21 000 tonn havbrisling.

Anvendelse av fangstene

Foreløpige totaloppgaver for 1978 viser at mengden av fisk anvendt til henging er mer enn halvert sammenliknet med 1977. Til salting er

Tabell 25. *Makrell, pir og gyt. Tonn*[1]

	1976	1977*	1978*[2]
Hjemmeforbruk og røyking	2 624	3 029	3 587
Eksportert fersk	882	80	975
Hermetikk	499	251	181
Agn	5 538	5 231	4 937
Salting	103	62	78
Frysing	22 819	27 342	42 201
Filet	2 819	2 472	–
Fôrmjøl og olje	176 744	136 521	37 456
Annet	91	12	93
I alt	212 119	175 000	89 508

[1] Eksklusive hestmakrell og all makrell tatt ved Vest-Afrika. [2] Foreløpige tall som omfatter tidsrommet 1. januar—30. oktober 1978.

Tabell 26. *Lodde. Bruken av fangsten. Tonn*

	Total fangst	Fersk/ frysing	Oppm./ dyrefôr	Agn
1970	1 301 014	2	1 300 996	16
1971	1 371 154	2 758	1 368 244	152
1972	1 556 369	3 578	1 552 787	4
1973	1 332 119	24 776	1 307 343	–
1974	1 030 158	14 174	1 015 923	61
1975	980 202	4 644	975 433	125
1976	1 972 289	14 220	1 958 062	7
1977*	2 137 200	8 135	2 128 993	72
1978[1]	1 272 499	3 783	1 267 804	912

[1] Omfatter tidsrommet 1. januar—12. november.

Tabell 27. *Gjennomsnittspriser til fisker. Kr pr. tonn*

	1972	1973	1974	1975	1976	1977*	1978*[1]
Kveite	7 601	9 231	9 976	10 674	12 849	14 855	16 054
Torsk	1 802	2 072	2 973	2 738	3 367	3 656	3 656
Sei	922	1 018	1 468	1 295	1 701	2 012	2 197
Makrell	472	660	702	670	770	902	1 199
Makrellstørje	4 794	4 826	2 905	4 392	6 535	7 647	9 280
Pigghå	969	1 170	1 803	1 924	2 493	2 492	2 837

[1] Gjennomsnittspriser januar—august.

det anvendt omtrent samme kvantum som i 1977. Til hermetikk, fersk og frysing er det anvendt et noe større kvantum i 1978 enn året før. På grunn av den store nedgangen i loddekvantumet gikk råstoffmengden som ble anvendt til mjøl og olje betydelig tilbake, i alt mellom 600 000 og 700 000 tonn.

Priser og støttetiltak

Etter avtale inngått 5. januar 1978 mellom staten ved Forbruker- og administrasjonsdepartementet og Norges Fiskarlag ble rammen for støttetiltak til fiskenæringen i 1978 satt til 467,5 mill. kroner. Av dette var 430 mill. kroner tilskott, 18 mill. kroner likviditetslån og 19,5 mill. kroner beregnet skattefordel.

I tillegg er det seinere bevilget 67,6 mill. kroner hvorav 32,4 mill. kroner til overtakelse av tørrfisk og 35,2 mill. kroner til dekning av statens garantiansvar i forbindelse med salg av ryggbensei til Zaire.

Den avtalen som partene kom fram til omfattet også et tilsagn om at Regjeringen ville fremme forslag for Stortinget om nødvendige lån til Prisreguleringsfondet for sild, slik at en pris til fisker på kroner 2,10 pr. kg mjøl og olje skulle kunne opprettholdes selv om markedet skulle svikte. Det ble ikke nødvendig med lån fra staten til sildefondet i 1978.

I gjennomsnitt for 1978 var markedsprisene tilstrekkelig høye til at fondet klarte å holde en pris til fisker på kroner 2,20 pr. kg mjøl og olje. I 1977 var pris til fisker kroner 2,10. Markedsprisene sank kraftig i løpet av 1978, fra et gjennomsnitt på kroner 2,40 til kroner 1,95 pr. kg mjøl og olje.

Også spørsmålet om lån til Konjunkturreguleringsfondet for torskefiskeriene ble forutsatt å kunne tas opp i løpet av 1978 dersom markedsforholdene ble vesentlig endret. Heller ikke dette ble aktuelt i løpet av avtaleperioden.

Av det samlede tilskott på 430 mill. kroner i avtalen for 1978 gikk 242 mill. kroner til pristilskott o. l. i torskesektoren, 74 mill. kroner til pristilskott i sildesektoren, mens 114 mill. kroner gikk til såkalte «andre tiltak», dvs. kostnadsreduserende tiltak, minstelottgaranti, letetjeneste mv.

I torskesektoren lå prisene til fisker i 1978 litt over gjennomsnittet for 1977. Tilskottsberettiget kvantum ble imidlertid lavere enn forutsatt. Rammen for pristilskott gav derfor rom for ekstra stimuleringstilskott i den fiskefattige perioden høsten 1978.

På markedene for torskefisk var det små prisendringer fra 1977 til 1978. Den lave dollarkursen høsten 1978 gav imidlertid lavere priser, målt i norske kroner, for frossenfisk til USA.

Tabell 28. *Utbyttet av selfangsten*

	1976	1977	1978*
Antall fartøyer ..	26	22	20
Besetning	352	295	267
Innklarerte fangstturer	26	22	20
Fangst:			
Dyr i alt Stk.	85 090	78 154	59 107
Av dette:			
Grønlandssel »	69 644	56 682	35 537
Klappmyss »	15 427	21 438	23 566
Storkobbe »	8	15	1
Snadd »	8	19	3
Isbjørn »	3	–	0
Spekk Tonn	1 823	1 440	1 139
Innklareringsverdi 1 000 kr	12 247	11 745	9 665

Selfangst

I selfangsten deltok det 20 fartøyer i 1978. I alt ble det innklarert fangst fra 20 turer, mot 22 turer i 1977. Den samlede fangst utgjorde 59 107 dyr, mot 78 154 dyr i 1977. Førstehåndsverdien av fangsten utgjorde 9,7 mill. kroner, mot 11,8 mill. kroner i 1977.

Hvalfangst

Norske fartøyer drev også i 1978 bare småhvalfangst i nordlige farvann. Førstehåndsverdien av fangsten utgjorde om lag 22 mill. kroner, mot 25 mill. kroner i 1977.

Bergverksdrift, industri og kraftforsyning

Industriproduksjonen passerte et toppunkt rundt årsskiftet 1976/77 og viste deretter stort sett svak nedgang gjennom 1977 og de første månedene av 1978. Utover sommeren og høsten 1978 tok produksjonen seg noe opp igjen. For året under ett ble produksjonen om lag 2 prosent lavere enn året før. I perioden 1970—1977 steg industriproduksjonen gjennomsnittlig 2,0 prosent pr. år. Produksjonsutviklingen var i 1978 preget av svikt i den innenlandske etterspørselen og bedring i utenlandsetterspørselen.

Industriens lagre av egne produkter steg svakt gjennom 1977 og fram til utgangen av 1. kvartal 1978 da de var kommet opp på om lag samme rekordhøye nivå som høsten 1975. Utover våren

Tabell 29. *Produksjonsindeks for bergverksdrift, industri og kraftforsyning. Gjennomsnittlig vekstrate pr. år*

		1970—1977	Jan.—okt. 1977—1978
2, 3, 4	Bergverksdrift, industri og kraftforsyning i alt	4,5	10,8
2	Bergverksdrift	33,7	72,6
21	Bryting av kull	— 2,1	— 13,4
22	Utvinning av råolje og naturgass	..	86,1
23	Bryting og utvinning av malm	2,2	— 3,4
29	Bergverksdrift ellers	6,3	— 0,7
3	Industri	2,0	— 2,0
31	Prod. av næringsmidler, drikkevarer og tobakksvarer	1,8	— 0,5
311–312	Produksjon av næringsmidler	2,3	— 1,7
313	Produksjon av drikkevarer	3,0	1,7
314	Produksjon av tobakksvarer	— 1,0	— 0,8
32	Prod. av tekstilvarer, bekledn.varer, lær og lærvarer	— 3,5	— 11,4
321	Produksjon av tekstilvarer	— 0,8	— 12,7
322–323	Produksjon av klær, lær- og skinnvarer, unntatt skotøy	— 6,0	— 9,0
324	Produksjon av skotøy	— 6,6	— 14,0
33	Produksjon av trevarer	4,5	— 1,1
331	Prod. av trevarer, unntatt møbler og innredninger	5,1	0,9
332	Produksjon av møbler og innredninger av tre	3,3	— 6,2
34	Treforedling, grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	0,1	–
341	Treforedling	— 0,7	— 1,7
342	Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	0,5	1,4
35	Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	3,6	— 0,6
351	Produksjon av kjemiske råvarer	4,3	9,9
352	Produksjon av kjemisk-tekniske produkter	2,0	— 7,5
353–354	Raffinering av jordolje, prod. av jordolje- og kull-produkter	5,4	1,1
355–356	Produksjon av gummi og plastvarer	2,6	— 7,8
36	Produksjon av mineralske produkter	1,3	— 5,8
361–362	Prod. av keramiske produkter, glass og glassvarer	1,8	— 4,9
369	Produksjon av mineralske produkter ellers	1,1	— 6,1
37	Produksjon av metaller	3,9	— 3,6
371	Produksjon av jern, stål og ferrolegeringer	1,4	— 3,1
372	Produksjon av ikke-jernholdige metaller	7,6	— 4,4
38	Produksjon av verkstedprodukter	2,7	— 2,0
381	Produksjon av metallvarer	0,9	— 0,5
382	Produksjon av maskiner	5,5	— 1,2
383	Produksjon av elektriske apparater og materiell	4,3	— 4,4
384	Produksjon av transportmidler	0,6	— 2,4
39	Industriproduksjon ellers	— 0,8	5,1
41	Kraftforsyning	3,6	11,1
	Etter konkurransetype[1]		
	Skjermet industri og bergverksdrift	2,5	0,1
	Utekonkurrerende industri og bergverksdrift	3,4	— 1,4
	Hjemmekonkurrerende industri	1,4	— 3,4
	Bruttoproduksjon etter anvendelse		
	Eksport	6,7	10,1
	Konsum	2,8	0,9
	Investering	7,5	— 2,4
	Vareinnsats i bygg og anlegg	5,2	— 0,4
	Vareinnsats ellers	2,9	— 0,1

[1] Utvinning av råolje og naturgass og kraftforsyning er holdt utenfor.

og sommeren 1978 gikk lagrene markert ned. Det var særlig bedringen i markedsforholdene for enkelte eksportvarer som bidrog til nedgangen. På grunn av den sterke nedbyggingen av lagrene slo de bedrede markedsforholdene for enkelte eksportindustrier ikke umiddelbart fullt ut i økt produksjon.

Kapasitetsutnyttingen var lav i store deler av industrien også i 1978. I andre halvår ble kapasiteten trolig bedre utnyttet for enkelte eksportindustrier, men gikk ytterligere ned for typiske konsumvareindustrier.

Produksjonen i bergverksdrift var etter foreløpig anslag om lag 73 prosent høyere i 1978 enn året før. I 1976 og 1977 var veksten henholdsvis 49 prosent og 8 prosent. Disse tallene gjenspeiler i stor grad utviklingen i utvinning av råolje og naturgass. Den lavere veksten i 1977 enn i 1976 og 1978 hadde sammenheng med utblåsingen på Bravo-plattformen som førte til sterkt redusert oljeproduksjon i vår- og sommermånedene 1977. Fra høsten 1977 kom gassproduksjonen fra både Ekofisk- og Frigg-feltet i gang. For nærmere om olje- og gassutvinningen, se avsnittet om energiforsyning og -forbruk nedenfor. Produksjonen i bergverksdrift utenom olje- og gassutvinning gikk ned med om lag 2 prosent fra 1977 til 1978. Fra 1970 til 1977 var den gjennomsnittlige årlige vekstrate 4,2 prosent.

Produksjonen i kraftforsyning gikk i 1977 ned med 9 prosent i forhold til året før, hovedsakelig på grunn av svikt i vanntilsiget til reguleringsmagasinene. Vanntilsiget var vesentlig bedre i 1978, og elektrisitetsproduksjonen var om lag 11 prosent høyere enn i 1977. I perioden 1970—1977 steg elektrisitetsproduksjonen med gjennomsnittlig 3,6 prosent pr. år. For nærmere om kraftproduksjonen, se avsnittet om energiforsyning og -forbruk på side 42.

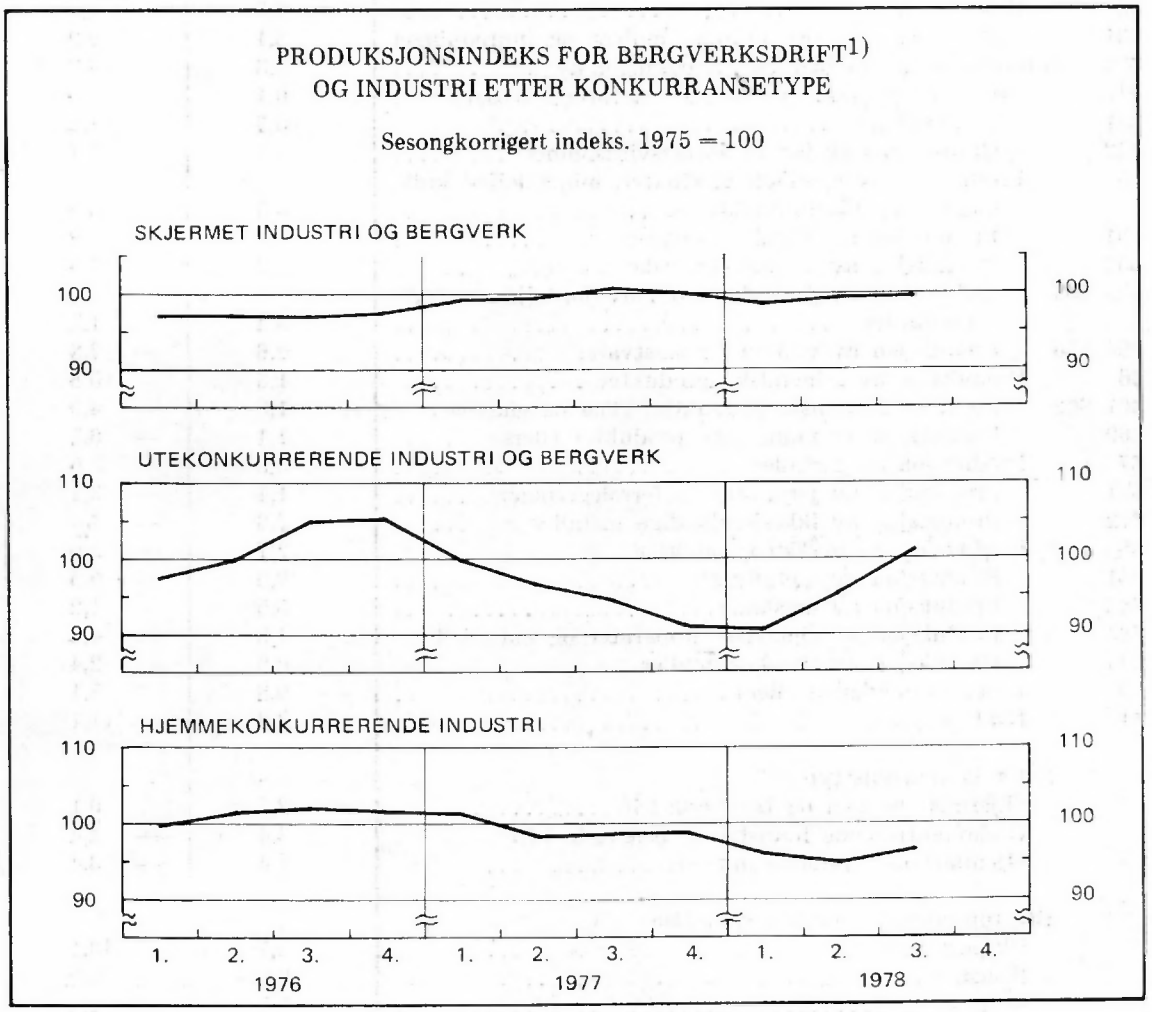

1) Utvinning av råolje og naturgass er holdt utenfor.

Fig. 12.

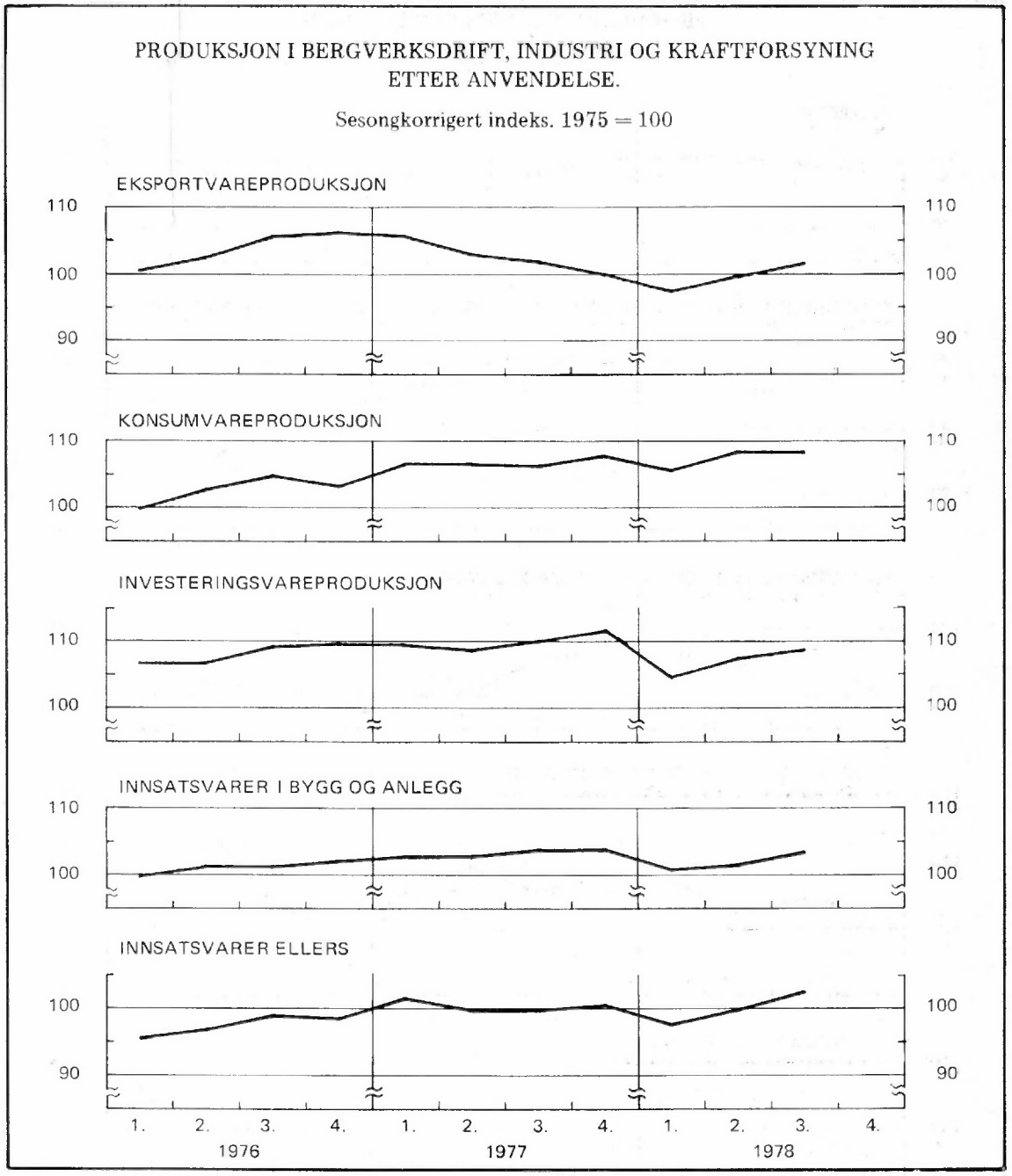

Fig. 13.

Etter foreløpige beregninger var produksjonen i bergverksdrift, industri og kraftforsyning i alt 11 prosent høyere i 1978 enn i året før. I årene fra 1970 til 1977 var den gjennomsnittlige årlige vekstrate 4,5 prosent.

Byrået har tidligere beregnet og publisert årstall for bruttoproduktet i industrien etter konkurransetype (for gruppering av næringene etter konkurransetype, se note 2 til tabell C i tabellvedlegget). I forbindelse med omleggingen av produksjonsindeksen til 1975 som basisår er det beregnet månedlige indekstall etter samme gruppering. Sesongkorrigert indeks for utekonkurrerende industri og bergverk passerte et topppunkt høsten 1976 og gikk deretter ned med nær 15 prosent fram til vinteren 1978. Da kom det omslag og utover våren og sommeren viste produksjonen markert oppgang.

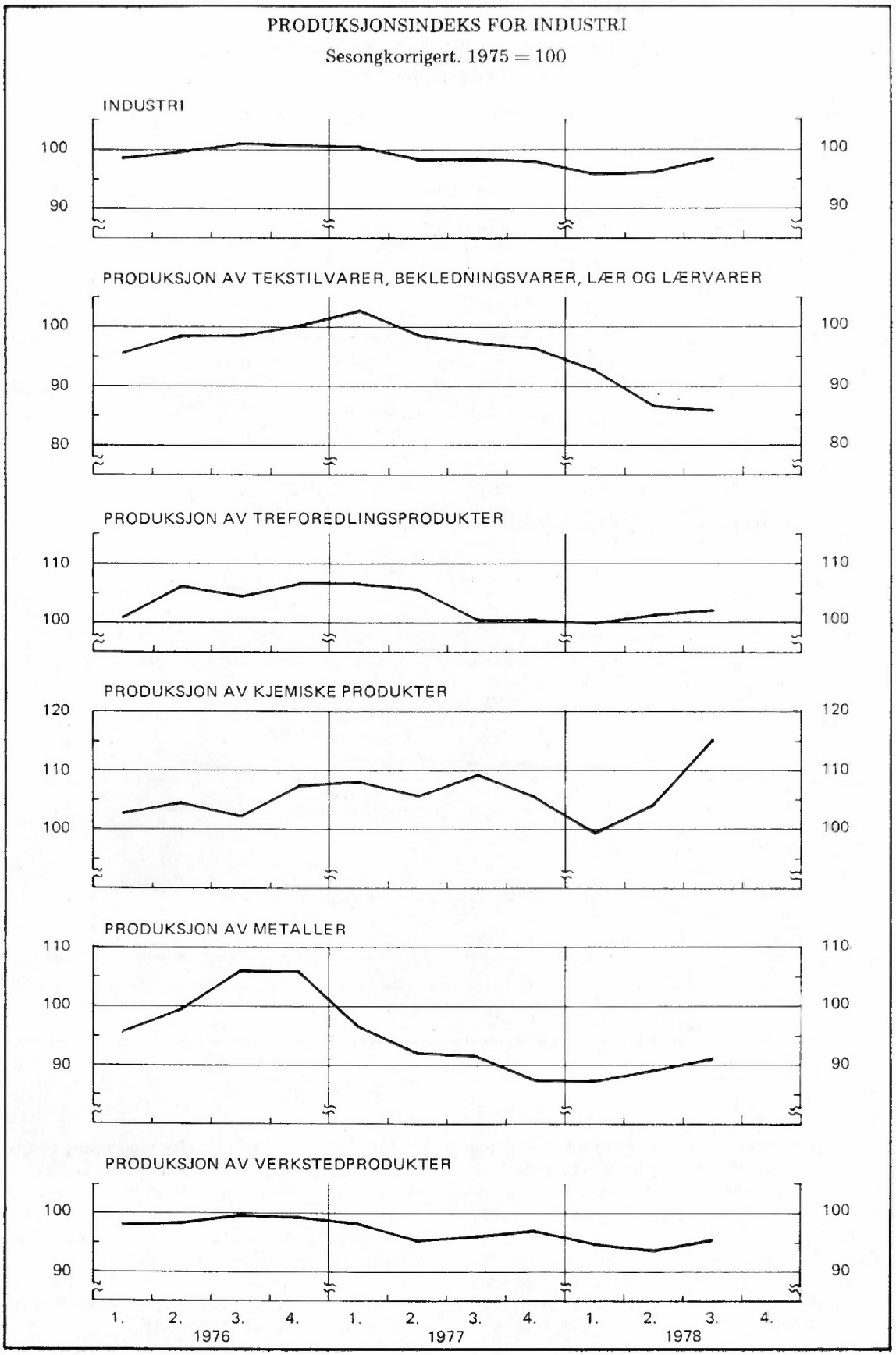
PRODUKSJONSINDEKS FOR INDUSTRI
Sesongkorrigert. 1975 = 100
INDUSTRI
100
90
PRODUKSJON AV TEKSTILVARER, BEKLEDNINGSVARER, LÆR OG LÆRVARER
100
90
80
PRODUKSJON AV TREFOREDLINGSPRODUKTER
110
100
PRODUKSJON AV KJEMISKE PRODUKTER
120
110
100
PRODUKSJON AV METALLER
110
100
90
PRODUKSJON AV VERKSTEDPRODUKTER
100
90
1. 2. 3. 4. 1. 2. 3. 4. 1. 2. 3. 4.
1976
1977
1978

Fig. 14.

For hjemmekonkurrerende industri viste produksjonsvolumet nedgang med om lag 7 prosent fra årsskiftet 1976/77 til våren 1978. Utover sommeren og høsten 1978 endret produksjonen seg ikke nevneverdig. Produksjonen i skjermet industri og bergverk har stort sett vist bare små endringer i løpet av de to—tre siste årene.

Delindeksene for samlet produksjon i bergverksdrift, industri og kraftforsyning etter anvendelse avspeilte også i 1978 i første rekke etterspørselsforholdene. Bare i liten utstrekning ble produksjonen begrenset av knapphet på produksjonskapasitet, arbeidskraft eller råstoff.

De sesongkorrigerte månedsindeksene for produksjonen etter anvendelse viser at eksportvareproduksjonen, utenom olje- og gassutvinning og raffinering av jordolje, etter nedgang gjennom hele 1977 og de første månedene av 1978 tok seg noe opp igjen utover våren og sommeren 1978. For året under ett ble produksjonen av eksportvarer om lag som året før. Blant de grupper som vesentlig produserer for eksport var det, som tidligere nevnt, meget sterk stigning fra 1977 til 1978 i utvinning av råolje og naturgass. For tremasse, papir og papp, kunstgjødsel, ferrolegeringer og aluminium var det

Tabell 30. *Produksjon av visse varer i bergverksdrift og industri*

Vare	Mengdeenhet	1977	Januar—oktober		
			1977	1978	Endring i prosent
Sildolje	Tonn	223 887	199 031	153 768	—22,8
Silde- og fiskemjøl	»	464 798	432 537	309 022	—28,6
Margarin	»	76 365	62 557	61 478	— 1,7
Sildehermetikk	»	16 937	13 682	15 327	12,0
Koke- og spisesjokolade	»	20 891	16 845	17 777	5,5
Mineralvann og alkoholfritt øl	1 000 liter	216 721	180 892	191 989	6,1
Øl kl. I	»	10 405	8 756	7 966	— 9,0
Øl kl. II	»	146 373	120 196	121 040	0,7
Øl kl. III	»	25 487	18 130	19 162	5,7
Svovelkis, urøstet	Tonn	308 663	264 272	257 649	— 2,5
Sement	«	2 332 988	2 001 680	1 755 919	—12,3
Jernmalm	»	3 723 676	3 115 282	2 988 992	— 4,1
Titanmalm	»	828 359	708 227	629 020	—11,2
Koppermalm, konsentrat	»	115 464	94 459	94 043	— 0,4
Sinkmalm	»	59 457	48 671	47 303	— 2,8
Blymalm	»	5 558	4 576	4 867	6,4
Kull	»	455 380	372 342	321 722	—13,6
Koks	»	317 184	263 042	258 453	— 1,8
Råolje	»	13 551 124	10 773 199	14 309 015	32,8
Nitrogen	»	504 521	411 488	419 906	2,0
Tremasse, tørr beregnet	»	763 392	638 006	656 491	2,9
Cellulose og halvkjemisk masse, tørr beregnet[1]	»	667 607	552 834	480 927	—13,0
Sponplater	»	197 572	169 457	158 528	— 6,4
Trefiberplater	»	119 927	97 659	101 287	3,7
Papir og papp	»	1 185 956	990 242	988 196	0,2
Råjern	»	549 151	465 110	450 705	— 3,1
Ferrosilisium, beregnet 75 %	»	235 836	195 754	211 714	8,2
Andre ferrolegeringer	»	422 211	362 295	343 132	— 5,3
Råstål	»	732 779	597 857	656 642	9,8
Nikkel, primær	»	38 223	32 599	18 616	—42,9
Kopper, primær uraffinert	»	26 586	22 197	15 050	—32,2
Kopper, primær raffinert	»	19 976	16 943	10 893	—35,7
Aluminium, primær	»	628 285	525 394	530 836	1,0
Sink, primær	»	69 384	55 459	58 585	5,6

[1] Ekskl. videreforedlet importert cellulose.

oppgang i produksjonen i siste halvår. Sterkest nedgang viste fiskeolje og fiskemjøl og ikkejernholdige metaller unntatt aluminium. Også for malmer var det nedgang i produksjonen. Jernmalm-, kopper- og sinkprodusentene hadde et nytt vanskelig år i 1978. Krisen for norsk kopperindustri har nå vart fra høsten 1974, og det er tvilsomt om noen av koppergruvene ville ha klart seg i denne tiden uten støtte fra Kopperfondet.

Produksjonen av konsumvarer har gjennomgående endret seg lite de to siste årene når vi ser bort fra sesongvariasjoner og tilfeldige svingninger. Blant de grupper som vesentlig produserer for konsum, var det økning i produksjonen fra 1977 til 1978 i gruppene produksjon av kjøtthermetikk, slakting og annen produksjon av kjøttvarer. Produksjonen av drikkevarer var om lag uendret. Produksjonen av blant annet tekstilvarer, klær, skotøy og husholdningsmaskiner gikk ned.

Investeringsvareproduksjonen lå på et stabilt og høyt nivå i 1977 etter stort sett å ha vært i oppgang i de nærmest foregående år. I 1978 var det sterke svingninger fra måned til måned, med en tendens til nedgang i de første månedene og noe bedring seinere i året. Etter foreløpige beregninger ble investeringsvareproduksjonen om lag 2 prosent lavere i 1978 enn året før.

Produksjonen av innsatsvarer til bygge- og anleggsvirksomhet endret seg ikke nevneverdig gjennom 1977 og 1978 når en ser bort fra sterke tilfeldige svingninger. For 1978 under ett ble produksjonen om lag som i 1977. Produksjonen av andre innsatsvarer endret seg ikke stort gjennom 1977, men tok til å øke utover våren og sommeren 1978. Likevel var produksjonen for året under ett om lag den samme som i 1977 etter foreløpige beregninger.

Blant de enkelte industrigrupper viste produksjonen av tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer størst nedgang fra året før med vel 11 prosent. Det var særlig nedgangen i produksjon av tekstilvarer som bidrog til dette. Produksjonen i denne gruppen passerte et topppunkt våren 1977 og falt sterkt fram til sommeren 1978. Utover sommeren og høsten så det ut til at nedgangen hadde stoppet opp.

Produksjonen av kjemiske produkter mv. viste nedgang fra sommeren 1977 til vinteren 1978, men tok seg opp igjen utover våren og sommeren. Som i tidligere år varierte forholdene mye innen denne gruppen. Produksjonen av kjemiske råvarer økte med 10 prosent fra 1977 til 1978, mens produksjonen av kjemisk-tekniske produkter hadde en nesten tilsvarende nedgang. På grunn av videre forsinkelse med anleggene i Teesside ventes de første leveransene av våtgass til Rafnes å finne sted først sommeren 1979. Dette har medført at anleggene, som stod ferdige sommeren 1977, ennå ikke har kommet i ordinær drift.

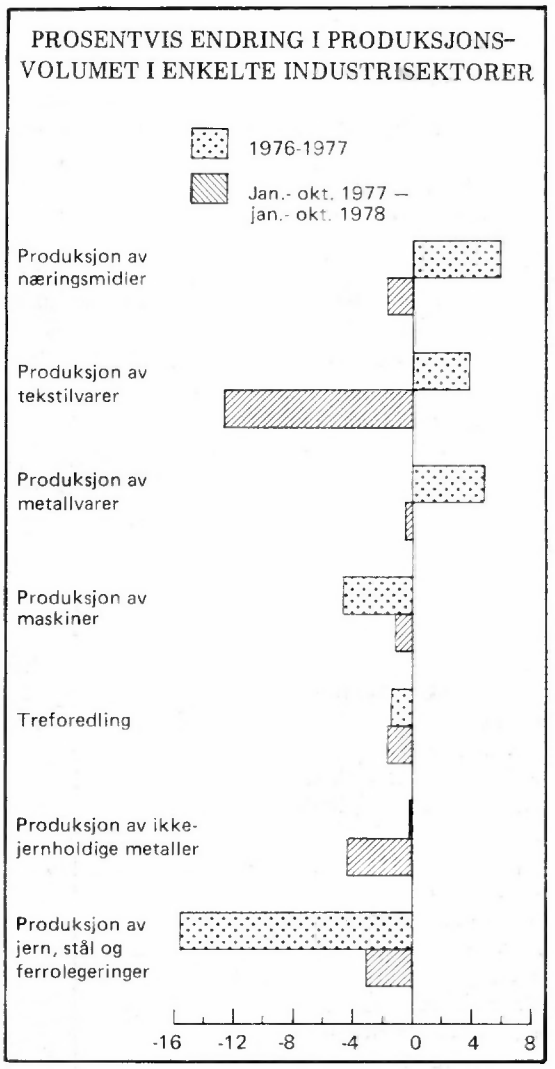

Fig. 15.

Produksjonen av metaller i alt var lavere i 1978 enn i 1977. Det var fall i produksjonen gjennom hele 1977, men fra et bunnivå i månedene omkring årsskiftet 1977/78 har produksjonen vist stigning siden våren. Avsetningsforholdene for jern, stål og ferrolegeringer, som i de siste årene stadig har blitt dårligere, bedret seg noe i siste halvår 1978. Aluminiumsproduksjonen har også i 1978 holdt seg på et høyt nivå, og markedsforholdene har igjen bedret seg etter at det i annet halvår 1977 skjedde en viss avdemping.

Produksjonen av verkstedprodukter ble etter foreløpige beregninger om lag 2 prosent lavere i 1978 enn i 1977. Det er særlig problemene i skipsbygningsindustrien og svikt i produksjonen til hjemmemarkedet som har ført til produk-

Tabell 31. *Produksjon, import, eksport og forbruk av elektrisk kraft*

	1975	1976	1977[1]	Januar—september[1]		
				1977	1978	Endring
	GWh	GWh	GWh	GWh	GWh	Pst.
Produksjon	77 486	82 133	72 432	51 649	57 425	11,2
+ Import	83	240	2 653	2 365	577	— 75,6
— Eksport	5 702	6 877	1 570	838	2 844	239,4
= Brutto forbruk	71 867	75 496	73 515	53 176	55 158	3,7
— Pumpekraftforbruk	123	148	258	231	191	— 17,3
— Totalt tap i linjenettet[2]	7 051	7 981	7 408	5 321	5 635	5,9
= Netto forbruk i alt	64 693	67 367	65 849	47 624	49 332	3,6
Fastkraft i alt	61 444	64 838	65 225	47 235	48 504	2,7
Treforedling	2 918	2 924	2 919	2 160	2 248	4,1
Kraftintensiv industri	26 211	26 517	24 673	18 309	18 798	2,7
Annet fastkraftforbruk[3]	32 315	35 397	37 633	[4] 26 766	[4] 27 458	2,6
Tilfeldig kraft til elektrokjeler	3 249	2 529	624	389	828	112,9

[1] Foreløpige tall. [2] Inklusive eget forbruk i kraftstasjonene og statistiske differanser. [3] Omfatter industri ikke spesifisert, bergverk, anleggskraft, tjenesteyting, husholdninger og jordbruk. [4] Residualt bestemt.

sjonsnedgang. Produksjonen av maskiner, som gikk ned gjennom 1977, varierte sterkt i 1978, men med en underliggende tendens til stagnasjon. For året sett under ett lå produksjonen om lag 1 prosent lavere enn året før. Produksjonen av elektriske apparater og materiell gikk ned i første halvår 1977, men tok seg noe opp igjen i annet halvår. I 1978 var det en tilsvarende produksjonsutvikling, men med en sterkere nedgang i begynnelsen av året. For året sett under ett var produksjonen om lag 4 prosent lavere enn i 1977. Produksjonen av metallvarer lå på et forholdsvis høyt nivå i andre halvår 1977. I 1978 var det sterke svingninger fra måned til måned, men produksjonsvolumet ble om lag som året før.

Produksjonen av treforedlingsprodukter var i 1978 preget av store variasjoner i markedssituasjonen mellom de forskjellige produktene. For treforedlingsprodukter i alt var produksjonen i nedgang gjennom det meste av 1977. Vinteren 1978 ble et bunnpunkt passert og produksjonen tok seg seinere noe opp igjen. Dette må ses i sammenheng med bedring i etterspørselen og høyere priser for enkelte produkter.

Produksjonen av trevarer varierte mye fra måned til måned i 1978. For året under ett var det en svak nedgang i forhold til 1977. Produksjonsforholdene ble påvirket av knapp tilgang på skurtømmer som følge av svikt i tømmeravvirkningen hogstsesongen 1977/78.

Produksjonen av næringsmidler viste sterke svingninger fra måned til måned i 1978 uten noen klar tendens til opp- eller nedgang.

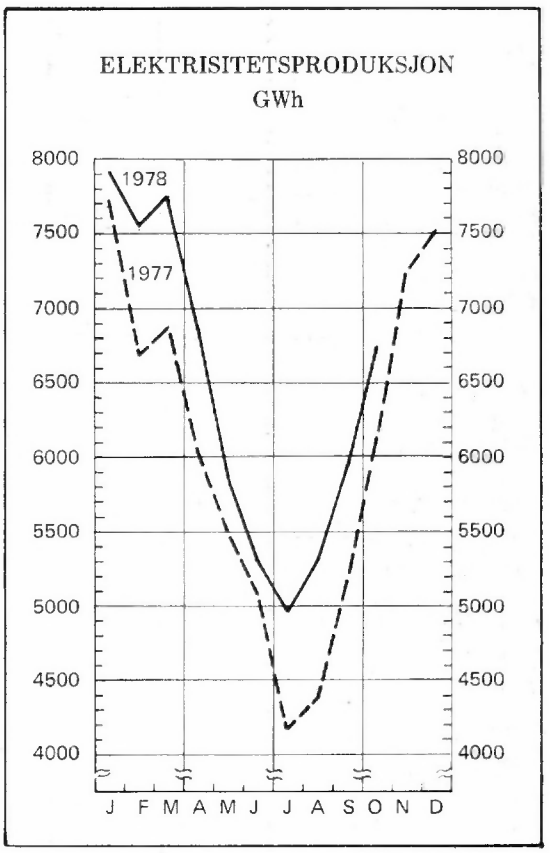

Fig. 16.

Energiforsyning og -forbruk

Elektrisitetsproduksjonen i 1978 var 80 000 GWh, en økning på 10,5 prosent fra året før. Økningen må ses i sammenheng med det gode vanntilsiget til reguleringsmagasinene i 1978 (se tabell 33). Den bedrede kraftsituasjonen i 1978 førte til nettoeksport av kraft gjennom hele året. Fram til og med oktober var det et eksportoverskott på 2 340 GWh, mens det for samme periode i 1977 var et importoverskott på 1 599 GWh.

I de tre første kvartalene av 1978 økte nettoforbruket av fastkraft med 2,7 prosent fra samme periode året før. Elektrisitetsforbruket i kraftintensiv industri økte også med 2,7 prosent. Forbruket i treforedling økte med 4,1 prosent, og annet fastkraftforbruk økte med 2,6 prosent i denne perioden (se tabell 31).

Tabell 32 gir oversikt over nyinstallasjonene og produksjonen av elektrisk kraft i de enkelte fylkene, og figur 16 viser produksjonen i 1977 og 1978 i de enkelte måneder.

Aktiviteten på den norske del av kontinentalsokkelen var relativt høy også i 1978. I løpet av årets ti første måneder ble det påbegynt 18 undersøkelses- og avgrensningshull og 30 produksjonshull. De tilsvarende tall for hele året 1977 var 20 og 34 hull. Utbyggingen av Ekofisk-, Frigg- og Statfjord-feltet fortsatte i 1978. Lastebøyen til «Statfjord A» ble tauet ut i august. Det vises til avsnittet om investeringer seinere i publikasjonen for nærmere omtale av investeringer i oljevirksomheten.

Tabell 32. *Nyinstallasjoner og elektrisitetsproduksjon, etter fylke*

	Nyinstallasjoner			Produksjon av elektrisk kraft				
						Januar—oktober[1]		
	1976	1977[1]	1978[1]	1976	1977[1]	1977	1978	Endring
	MW	MW	MW	GWh	GWh	GWh	GWh	Pst.
Østfold	10	–	99	3 142	3 490	2 873	3 063	6,6
Akershus	20	11	–	476	553	450	553	22,9
Oslo	–	–	–	12	19	17	16	— 5,9
Hedmark	–	–	–	1 074	1 277	1 034	989	— 4,4
Oppland	5	–	–	3 817	3 744	3 120	3 177	1,8
Buskerud	15	29	10	7 815	7 582	5 911	6 738	14,0
Vestfold	–	–	–	18	25	19	21	10,5
Telemark	–	–	–	10 462	9 592	7 504	9 416	25,5
Aust-Agder	132	55	–	2 326	2 475	1 919	2 594	35,2
Vest-Agder	–	–	200	6 667	5 829	4 449	5 056	13,6
Rogaland	–	–	–	4 526	3 343	2 648	3 234	22,1
Hordaland	50	133	12	9 196	7 198	5 563	6 662	19,8
Sogn og Fjordane	–	16	100	8 280	6 740	5 398	5 978	10,7
Møre og Romsdal	6	33	–	5 850	4 010	3 326	3 482	4,7
Sør-Trøndelag	–	135	–	3 007	2 306	1 856	2 155	16,1
Nord-Trøndelag	8	–	–	2 315	1 844	1 493	1 637	9,6
Nordland	–	30	–	10 299	9 811	8 120	7 343	— 9,6
Troms	–	7	–	2 166	1 956	1 556	1 478	— 5,0
Finnmark	1	–	20	656	608	506	551	8,9
Svalbard	–	–	–	29	30	24	25	4,2
I alt	247	449	441	82 133	72 432	57 786	64 168	11,0

[1] Foreløpige tall.

Tabell 33. *Reguleringsmagasinenes energibeholdning. GWh*

	Sørøstre elområde	Landet ellers	I alt
1976			
31. mars	7 386	13 176	20 562
30. juni	16 289	22 011	38 300
30. september.	15 890	27 086	42 976
31. desember .	12 073	18 881	30 954
1977			
31. mars	3 978	9 387	13 365
30. juni	13 780	16 333	30 113
30. september.	15 990	24 453	40 443
31. desember .	14 901	22 024	36 925
1978			
31. mars	6 065	12 249	18 314
30. juni	15 677	21 264	36 941
30. september.	18 129	27 143	45 272

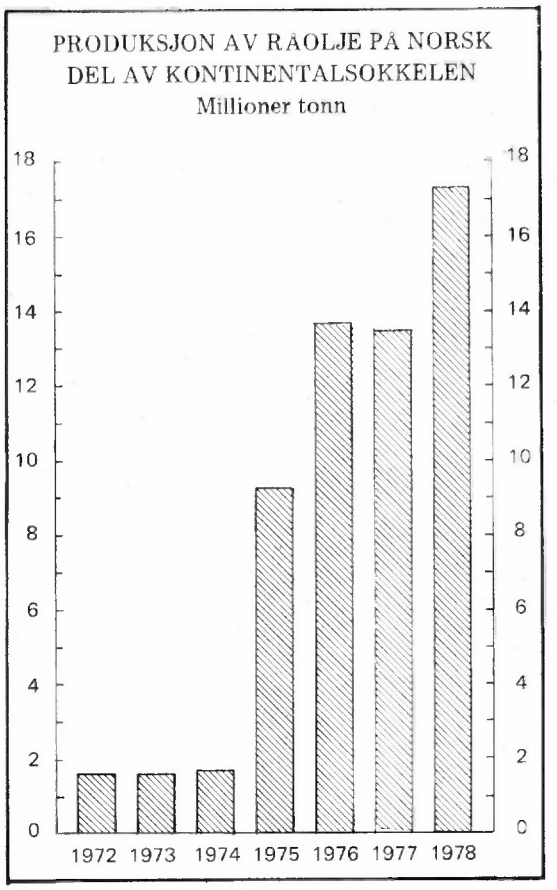

Fig. 17.

Produksjonen av råolje var om lag 17,3 millioner tonn i 1978, mot 13,8 millioner tonn i 1977 (se fig. 17). Produksjonen fra Tor-feltet som ligger øst for Ekofisk-feltet, kom i gang i juli 1978.

Det meste av råoljen produsert på den norske del av kontinentalsokkelen i 1978 ble transportert i rørledning fra Ekofisk til Teesside i England. Bare en mindre del, om lag 7 prosent, ble tilbakeført til Norge. Resten gikk til en rekke land, mest til Storbritannia, USA og Vest-Tyskland. De norske raffineriene importerte i 1978 det meste av råoljen fra afrikanske og arabiske landområder samt fra Iran.

Tabell 34. *Innenlandsk salg av petroleumsprodukter. 1 000 m³*

	1975	1976	1977	Januar—oktober 1977	Januar—oktober 1978[1]	Endring i prosent
Bilbensin og autodiesel	2 232	2 400	2 552	2 116	2 190	3,5
Parafin, fyringsolje nr. 1 og 2	1 965	2 154	2 219	1 716	1 666	— 2,9
Marine gassolje og marine diesel	1 088	1 090	1 249	1 064	1 122	5,5
Tung fyringsolje	1 547	1 790	1 855	1 514	1 352	— 10,7
Andre petroleumsprodukter[2]	1 306	1 321	1 469	1 203	1 236	2,7
Innenlandsk salg i alt	8 138	8 755	9 344	7 613	7 566	— 0,6
Bunkers[3]	593	702	524	457	396	— 13,3

[1] Foreløpige tall. [2] Omfatter flytende propan og butan (LPG), nafta, flybensin, ekstraksjonsbensin, white spirit, jetdrivstoff, traktorbensin, spesialdestillater, smøremidler, veiolje og asfalt. [3] Leveranser av petroleumsprodukter fra norske havner til skip i utenriksfart uansett skipenes nasjonalitet.

Naturgassen som produseres på Ekofisk-feltet blir ført gjennom rørledning til Emden i Vest-Tyskland. Naturgassen fra Frigg-feltet blir transportert til St. Fergus i Skottland gjennom to rørledninger, en norskeid og en britiskeid. Den norske rørledningen ble tatt i bruk i august 1978. Solgt mengde naturgass var i 1978 om lag 12,8 milliarder normal kubikkmeter, mot 2,5 milliarder normal kubikkmeter i 1977.

Det innenlandske salget av petroleumsprodukter viste en nedgang på 0,6 prosent i de ti første månedene av 1978 i forhold til samme periode i 1977 (se tabell 34). Salget av bilbensin og autodiesel økte med 3,5 prosent, mens salget av parafin, fyringsolje nr. 1 og 2 samlet viste en nedgang på 2,9 prosent. Salget av tung fyringsolje gikk ned med 10,7 prosent. Leveransene til utenriks sjøtransport viste en nedgang på om lag 13 prosent i denne perioden.

Det totale energiforbruk økte trolig med 1—2 prosent fra 1977 til 1978 — noe avhengig av hvilken vekt de ulike energibærerne tillegges. Det var en betydelig svakere vekst enn året før.

Byggevirksomheten

Den samlede byggevirksomhet var lavere i 1978 enn i 1977. I årets ti første måneder ble det satt i gang arbeid med et samlet byggeareal som var 7,3 prosent mindre, og fullført et byggeareal som var 6,7 prosent større enn i samme periode 1977. Det totale byggeareal

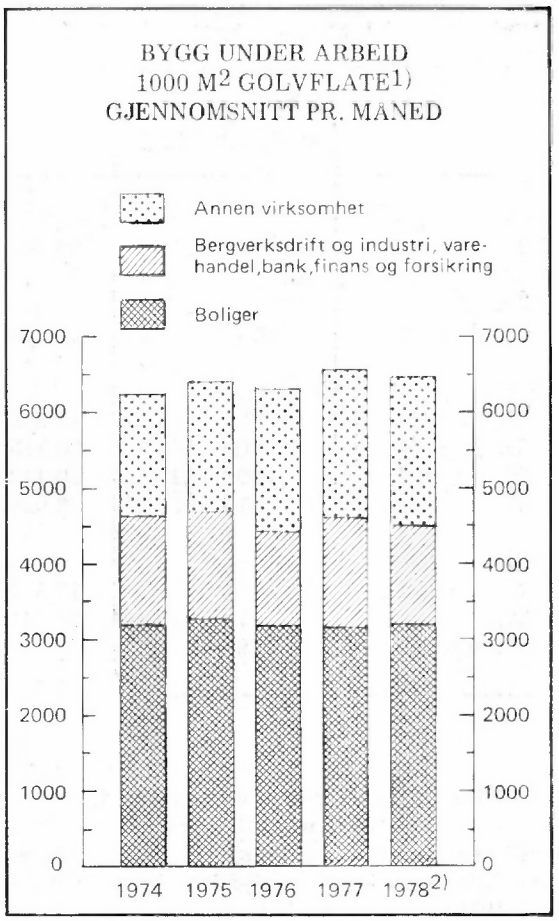

1) Ekskl. bygg for jordbruk, skogbruk og fiske.
2) Januar-oktober.

Fig. 18.

Tabell 35. *Bygg satt i gang. Areal i 1 000 m² og antall boliger*

	1975	1976	1977	Januar—oktober 1977*	Januar—oktober 1978*	Prosentvis endring
Boliger	3 688	3 573	3 624	3 057	3 005	— 1,7
Bergverksdrift og industri	819	727	745	667	440	—34,0
Varehandel, bank, finans og forsikring	445	467	542	432	364	—15,7
Undervisning og forskning	418	341	317	245	214	—12,7
Helse- og veterinærvesen	356	179	164	139	156	12,2
Annen virksomhet[1]	684	845	776	581	569	— 2,1
I alt[1]	6 410	6 132	6 168	5 121	4 748	— 7,3
Leiligheter, antall	41 723	39 216	38 602	32 367	31 587	— 2,4
Hybler, antall	1 525	905	1 172	870	828	— 4,8
Boliger i alt, antall	43 248	40 121	39 774	33 237	32 415	— 2,5

[1] Omfatter ikke tall for jordbruk, skogbruk og fiske.

under arbeid pr. 31. oktober 1978 var 7,2 prosent mindre enn ved utgangen av oktober 1977.

Boligbyggingen holdt seg godt oppe i de første månedene av året, men utover sommeren og høsten var igangsettingstallene klart lavere enn ett år tidligere. I løpet av de ti første måneder i 1978 ble det satt i gang arbeid med 32 415 boliger (leiligheter og hybler), dvs. 2,5 prosent færre enn i samme tidsrom i 1977. Arealet gikk ned med 1,7 prosent. For hele 1978 er tallet på igangsatte boliger anslått til om lag 39 000, som er nær 2 prosent færre enn året før. Den reduserte igangsetting i 1978 hadde blant annet sammenheng med at statsbankenes innvilgningsrammer var lavere enn i 1977. Tallet på igangsatte boliger har stort sett vist nedgang siden 1971, da det lå på nær 44 400. I de seinere år har imidlertid gjennomsnittlig areal pr. bolig økt markert, både fordi det har vært en tendens til å bygge færre små leiligheter enn før og fordi andelen av småhus har økt. Småhus har vanligvis et høyere boligareal enn andre boliger.

For andre bygg enn boliger og bygg for jordbruk, skogbruk og fiske gikk igangsatt areal ned med hele 15,6 prosent fra januar—oktober 1977 til samme periode i 1978. Det var kraftig nedgang for bygg i industri og bergverk, noe mindre nedgang for bygg i varehandel, bank, finans og forsikring samt undervisnings- og forskningsbygg, mens igangsettingstallene for helse- og veterinærbygg økte. Se ellers tabell 35.

I tiden januar—oktober 1978 ble det fullført 31 289 boliger (leiligheter og hybler) med en samlet boligflate på 2 854 000 m². Dette var 2,5 prosent flere boliger og 4,1 prosent større boligflate enn i samme tidsrom i 1977. For hele året 1978 har en anslått tallet på fullførte boliger til om lag 39 500, som er vel 900 flere enn i 1977.

I 1978 ble arealkvoten under etableringsloven fastsatt til 700 000 m², som var 50 000 m² lavere enn byggekvoten for 1977. Kvoten gjelder bygg til næringsvirksomhet i «bedre utbygde områder». I tillegg ble det, som et ledd i de økonomiske tilstrammingstiltakene, i salderingsproposisjonen før jul 1977 avsatt 60 000 m² som en spesiell reserve. Denne skulle bare brukes dersom det i løpet av året oppstod spesielle sysselsettingsbehov.

I 1978 var Kommunalbankens innvilgningsramme for kontantlån til tomtetekniske arbeider, grunnerverv og grunnlagsinvesteringer satt til 420 millioner kroner. Seinere ble rammen redusert med 10 prosent. Den endelige lånerammen ble dermed 279 millioner kroner til tomtetekniske arbeider og kontantlån til grunnerverv — mot 270 millioner kroner i 1977 — og 99 millioner kroner til grunnlagsinvesteringer — mot 100 millioner kroner i 1977.

Husbankens totale innvilgningsramme til lån var i alt 5 097 millioner kroner i 1978, mot 5 126 millioner kroner i 1977. Innvilgningsrammen til lån for nye boliger ble først satt til 4 757 millioner kroner, men seinere redusert til 4 330 millioner kroner, inkludert 30 millioner kroner til lånekompensasjon for tilsvarende reduksjon av arealtilskott til boliger for lån innvilget etter 30. september 1978. Med et antatt gjennomsnittslån på 165 000 kroner regnet en med at det gjennom Husbanken skulle være mulig å gi lån til vel 26 200 nye boliger. Siktemålet med reduksjonen av innvilgningsrammen til nye bo-

Tabell 36. *Bygg under arbeid*[1]. *Areal i 1 000 m²* *og antall boliger*

	1975	1976	1977	Under arbeid pr. 31. oktober		
				1977*	1978*	Prosentvis endring
Boliger	3 241	3 149	3 287	3 451	3 433	— 0,5
Bergverksdrift og industri	727	831	796	906	669	— 26,2
Varehandel, bank, finans og forsikring	558	481	554	587	512	— 12,8
Undervisning og forskning	437	468	464	425	368	— 13,4
Helse- og veterinærvesen	620	604	554	602	524	— 13,0
Annen virksomhet[2]	719	918	980	930	900	— 3,2
I alt[2]	6 302	6 451	6 635	6 901	6 406	— 7,2
Leiligheter, antall	36 648	34 349	35 135	36 738	36 188	— 1,5
Hybler, antall	1 488	967	1 060	1 007	921	— 8,5
Boliger i alt, antall	38 136	35 316	36 195	37 745	37 109	— 1,7

[1] Ved utgangen av perioden. [2] Omfatter ikke bygg for jordbruk, skogbruk og fiske.

Tabell 37. *Fullførte bygg. Areal i 1 000 m² og antall boliger*

	1975	1976	1977	Januar—oktober		
				1977*	1978*	Prosentvis endring
Boliger	3 632	3 663	3 457	2 742	2 854	4,1
Bergverksdrift og industri	918	622	771	620	620	–
Varehandel, bank, finans og forsikring	456	538	468	347	428	23,3
Undervisning og forskning	469	310	322	284	302	6,3
Helse- og veterinærvesen	284	195	214	142	192	35,2
Annen virksomhet[1]	631	643	705	537	589	9,7
I alt[1]	6 390	5 971	5 937	4 672	4 985	6,7
Leiligheter, antall	40 990	41 257	37 550	29 725	30 331	2,0
Hybler, antall	2 558	1 424	1 047	813	958	17,8
Boliger i alt, antall	43 548	42 681	38 597	30 538	31 289	2,5

[1] Omfatter ikke bygg for jordbruk, skogbruk og fiske.

liger var å dempe pris- og kostnadsstigningen i bygge- og anleggssektoren, samtidig som en ønsket å skyve noe av aktiviteten i boligbyggingen over fra 1978 til 1979. Rammen for lån til innskott av egenkapital i 1978 ble satt til 225 millioner kroner, og lån til barnehager, garasjer og tiltak for å bedre bomiljøet til 162 millioner kroner. Det ble i desember 1977 besluttet å suspendere ordningen med energisparelån. Imidlertid skulle søknader om lån til energiøkonomisering som kom inn til Husbanken før 1. januar 1978 kunne innvilges. Rammen for 1978 ble satt til 350 millioner kroner.

Landbruksbankens målsetting i 1978 var å finansiere 1 855 boliger med et gjennomsnittslån på 138 000 kroner pr. bolig. Lånerammen til nye boliger var først fastsatt til 256 millioner kroner for 1978. Den ble seinere satt ned til 233 millioner kroner inkludert 2 millioner kroner til lånekompensasjon for tilsvarende reduksjon av arealtilskott. Det vil derfor bare gi grunnlag for finansiering av vel 1 670 boliger. Rammen for lån til reparasjoner mv. ble satt til 54 millioner kroner for 1978. Landbruksbankens totale låneramme til boligformål ble dermed 287 millioner kroner, mot 265 millioner kroner i 1977.

Vintertilskott til småhusbygging fortsatte også i 1978. Ordningen ble opprettet i 1968 og omfatter de fire nordligste fylkene, samt deler av Sør-Trøndelag, Oppland og Hedmark fylke. Formålet med tilskottsordningen er å stimulere sysselsettingen i byggevirksomheten i vintermånedene.

Sjøfart

Norges handelsflåte

I hele tidsrommet fra århundreskiftet og fram til 1976 var den norske handelsflåten i kontinuerlig økning (bortsett fra årene under de to verdenskrigene). De siste årene fram mot 1976 var økningen forholdsvis moderat, og Norges andel av verdensflåten gikk ned. I løpet av 1977 gikk handelsflåten litt ned i tonnasje, fra 27,0 mill. bruttotonn til 26,8 mill. bruttotonn. Nedgangen ble sterkere gjennom 1978 (2,8 mill. bruttotonn i løpet av de tre første kvartaler). Norges andel av verdensflåten var sommeren 1978 6,5 prosent, mot vel 10 prosent i 1968.

Den norske handelsflåten bestod 1. oktober 1978 av 1 833 skip på i alt 24,0 mill. bruttotonn. Forsyningsskip for oljevirksomhet er da regnet med, men ikke boreskip, borerigger o. l. Heller ikke handelsskip under 100 bruttotonn, fiske- og fangstbåter og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere o. l. er tatt med i disse tallene.

I alt 310 skip med en samlet tonnasje på 14,6 mill. bruttotonn, dvs. 61 prosent av tonnasjen, var tankskip. Resten, 1 523 skip på til sammen 9,4 mill. bruttotonn, var tørrlastskip av ulike slag (figur 19). Kombinasjonsskip som malmtankskip og bulk-tankskip er her regnet som tørrlastskip.

Bruttotilgangen (vesentlig nye skip) til den norske handelsflåten har vært stor i de seinere år til og med 1977. I 1977 var den 2,3 mill. bruttotonn (vesentlig nye skip bygd i utlandet).

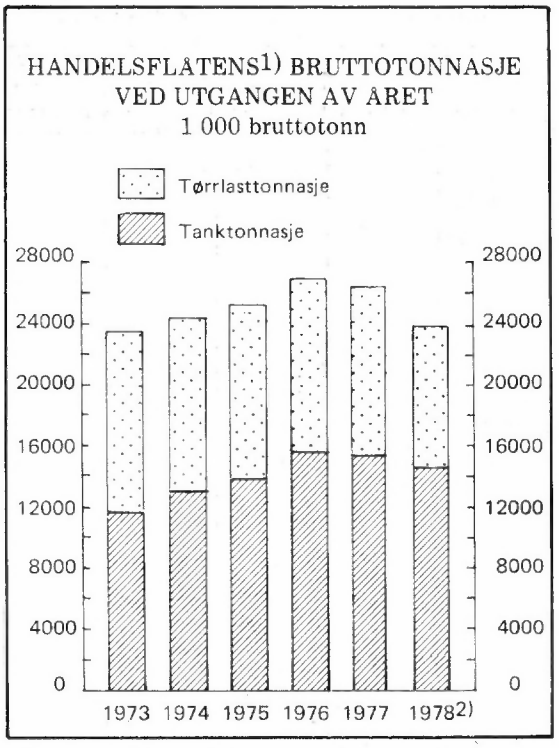

1) Handelsskip på 100 bruttotonn og over, ikke medregnet fiske- og fangstbåter og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere o.l.

2) For 1978 pr. 1. oktober.

Fig. 19.

I 1978 gikk bruttotilgangen sterkt ned (til 0,8 mill. bruttotonn i årets tre første kvartaler).

Samtidig med den store tilgangen av nye skip i de seinere år har det vært et betydelig salg av eldre skip til utlandet. I 1977 var det i alt en avgang på 2,5 mill. bruttotonn, og i 1978 var salget av eldre skip enda større, med en avgang på i alt 3,6 mill. bruttotonn i de tre første kvartalene (tabell 38).

Tabell 39 viser flåtens sammensetning etter størrelse. Pr. 1. oktober 1978 var 44 prosent av tonnasjen skip på 100 000 bruttotonn og over, mot 26 prosent ved utgangen av 1973. I tanktonnasjen er det de større skipene som dominerer; den 1. oktober 1978 var 68 prosent av tanktonnasjen skip i størrelsesgruppen 100 000 bruttotonn og over.

Tabell 40 viser fordelingen av flåten etter aldersgrupper ved utgangen av 1977 og tidligere år. Hele 85 prosent av handelsflåten var yngre enn 10 år ved utgangen av 1977.

Den samlede kontraktbestand for norsk regning har sunket sterkt i de seinere år. Pr. 1. oktober 1978 var den i alt 2,0 mill. bruttotonn, mot hele 16,2 mill. bruttotonn pr. 1. oktober 1974 (tabell 41). Nedgangen i kontraktbestanden henger bl. a. sammen med at det er inngått få nye kontrakter og at uvanlig mange kontrakter er solgt eller kansellert (tabell 42).

Salg av skip til utlandet

I de tre første kvartaler av 1978 ble det solgt uvanlig mange store kombinasjons- og bulkskip til utlandet, hele 12 kombinasjonsskip på 0,7 mill. bruttotonn, og 47 bulkskip på 1,3 mill. bruttotonn. For kombinasjonsskip var samlet tonnasje pr. 1. oktober 1978 3,0 mill. bruttotonn og for bulkskip 4,3 bruttotonn. Salget av tankskip var også stort, sett i forhold til flåtens størrelse, men likevel mindre enn for kombinasjons- og bulkskip. Det ble solgt 37 tankskip på i alt 1,2 mill. bruttotonn til utlandet, og tank-

Tabell 38. *Tilgang og avgang i handelsflåten. 1 000 bruttotonn*[1]

Ar	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utlandet	Annen tilgang[2]	Avgang i alt	Forlist, kondemnert mv.	Solgt til utlandet	Annen tilgang og avgang. Netto	Nettoøkning i alt	Av dette tanktonnasje
1973	3 533	684	2 811	38	2 539	32	2 507	26	1 020	630
1974	2 874	634	2 164	76	1 823	53	1 770	11	1 062	1 353
1975	3 285	585	2 572	128	2 318	8	2 310	8	975	983
1976	4 158	440	2 706	1 012	2 443	12	2 431	— 32	1 683	1 437
1977	2 260	258	1 917	85	2 513	6	2 507	— 7	— 260	— 8
Jan.—sept.										
1977	1 895	219	1 621	55	1 507	2	1 505	..	388	339
1978	832	54	764	14	3 580	3	3 577	..	—2748	— 747

[1] **Handelsskip på 100 br.tonn og over.** Ikke medregnet fiske- og fangstbåter, hvalkokerier og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o. l. [2] Omfatter vesentlig eldre skip kjøpt fra utlandet.

Tabell 39. *Handelsflåten 1974—1978*[1]. *Tilgang og avgang i 1.—3. kv. 1978. 1 000 bruttotonn*

	I alt	100— 9 999 br.tonn	10 000— 19 999 br.tonn	20 000— 29 999 br.tonn	30 000— 49 999 br.tonn	50 000— 99 999 br.tonn	100 000— 149 999 br.tonn	150 000 br.tonn og over
Flåten 1. januar 1974	23 328	2 477	3 826	2 516	3 679	4 634	6 196	
—»— 1975	24 390	2 236	3 194	2 329	3 649	5 464	7 518	
—»— 1976	25 365	2 131	3 081	1 958	3 278	6 210	8 172	535
—»— 1977	27 048	1 993	3 111	1 877	3 075	6 788	8 861	1 343
—»— 1978	26 788	1 832	2 765	1 783	3 048	6 799	8 861	1 700
Tilgang 1/1–1/10 1978:								
Nybygg i utlandet ..	764	43	87	67	78	132	–	357
» i Norge	54	37	17	–	–	–	–	–
Annen tilgang	14	0	14	–	–	–	–	–
Tilgang i alt	832	80	118	67	78	132	–	357
Avgang 1/1–1/10 1978:								
Solgt til utlandet	3 577	288	415	334	1 264	1 049	227	–
Forlist, kondemn., hogd opp innenlands	3	3	–	–	–	–	–	–
Avgang i alt	3 580	291	415	334	1 264	1 049	227	–
Netto tilgang i alt ..	— 2 748	— 211	— 297	— 267	— 1 186	— 917	— 227	357
Flåten 1. oktober 1978	24 040	1 621	2 468	1 516	1 862	5 882	8 634	2 057
Av dette:								
Tankskip	14 629	331	1 011	311	386	2 625	7 908	2 057
Kombinasjonsskip....	3 019	–	–	–	517	1 776	726	–
Bulkskip	4 293	30	967	999	868	1 429	–	–
Andre tørrlastskip ...	2 099	1 260	490	206	91	52	–	–

[1] Se note til tabell 38.

flåten pr. 1. oktober 1978 var på i alt 14,6 mill. bruttotonn. Det ble bare solgt 2 tankskip i gruppen på 100 000 bruttotonn og over. De solgte skipene var stort sett eldre skip, med en gjennomsnittsalder på 12 år for tankskip, 9 år for kombinasjonsskip og 10 år for bulkskip (tabell 43), men utover høsten 1978 ble det også solgt en del større og nyere skip.

Tabell 40. *Bruttotonnasjen etter alder ved utgangen av året. Prosent*

	1973	1974	1975	1976	1977
0— 4 år	50	52	55	52	51
5— 9 »	34	32	31	34	34
10—14 »	10	10	9	9	11
15—19 »	5	4	4	4	3
20—29 »	1	2	1	1	1
30 år og over	0	0	0	0	0
I alt	100	100	100	100	100

Fraktmarked og lønnsomhetsforhold

Den uvanlige sterke konjunktursvikten etter oljekrisen 1973/74 førte til store endringer i skipsfartsmarkedet. Som følge av nedgangen i transportbehovet for olje og økningen i verdens tankflåte ble fraktmarkedet for tankskip raskt dårligere i løpet av 1974. Siden har ratenivået stort sett holdt seg svært lavt. Transporten av olje økte noe i årene 1975—1977, men på den annen side økte også verdens tankskipsflåte som følge av de store kontraheringene i 1973 og tidligere år. I første halvår 1978 lå tankratene spesielt lavt, om lag like lavt som bunnivået første halvår 1975. Ved utgangen av juni 1978 lå om lag 12 prosent av verdens tankflåte i opplag, mot 9 prosent ett år tidligere.

Tabell 41. *Norsk kontraktbestand etter byggeland. Sannsynlig leveringsår for kontraktbestanden pr. 1. oktober 1978. 1 000 bruttotonn*

Byggeland	Kontraktbestand i alt pr. 1. oktober					Sannsynlig leveringsår for kontraktbestanden 1978			
	1974	1975	1976	1977	1978	4. kv. 1978	1979	1980	1981 og seinere
Finland	607	557	497	420	389	129	260	–	–
Sverige	3 067	2 191	1 340	841	316	96	157	63	–
Polen	432	404	453	307	269	138	68	42	21
Vest-Tyskland	1 993	828	264	143	8	–	8	–	–
Japan	5 517	3 974	1 492	900	587	48	122	417	–
Andre land	621	446	256	273	116	38	42	36	–
Utland i alt	12 237	8 400	4 302	2 884	1 685	449	657	558	21
Norge	3 950	1 000	[1] 562	[1] 385	[1] 358	[2] 166	169	[3] 23	..
I alt	16 187	9 400	4 864	3 269	2 043	615	826	581	21

Kilde: Handelsdepartementet.
[1] Kontraktbestanden pr. 1. juli. [2] Beregnet levering 2. halvår 1978. [3] Beregnet levering 1980 og seinere.

Tabell 42. *Kontrahering av norske handelsskip ved utenlandske verft. 1 000 bruttotonn*

År	I alt			Tankskip			Tørrlastskip		
	Kontrahert netto	Inngåtte kontrakter	Solgte, kansellerte kontrakter o. l.	Kontrahert netto	Inngåtte kontrakter	Solgte, kansellerte kontrakter o. l.	Kontrahert netto	Inngåtte kontrakter	Solgte, kansellerte kontrakter o. l.
1973	6 983	8 017	1 034	5 650	6 330	680	1 333	1 687	354
1974	[1] 868	[1] 1 533	665	[1] 421	[1] 830	409	447	703	256
1975	— 2 086	1 024	3 110	— 2 938	–	2 938	852	1 024	172
1976	— 177	822	999	— 574	185	759	397	637	240
1977	277	805	528	360	637	277	— 83	168	251
1.—3. kv.									
1977	535	803	268	445	637	192	90	166	76
1978	48	140	92	— 45	–	45	93	140	47

Kilde: Handelsdepartementet.
[1] Medregnet 335 000 bruttotonn som refererer seg til omvurdering av bruttotonnasjen på en del LNG-tankere som er kontrahert i 1973 og 1974.

Økningen i verdens tankflåte har stoppet opp i 1978; opphoggingen av eldre skip økte sterkt i første halvår 1978, leveringen av skip som var bestilt før oljekrisen 1973/74 hadde stort sett tatt slutt, og det var bare bestilt ubetydelig ny tanktonnasje etter 1973. Tankflåten ventes heller ikke å øke i årene framover. Utover ettersommeren og høsten 1978 tok transportbehovet for olje til å øke, blant annet som følge av forventning om prisstigning for råolje fra 1. januar 1979. Fraktratene steg derfor relativt sterkt utover ettersommeren og høsten, og fraktinntektene var i oktober og november stort sett høye nok til å dekke både driftsutgifter og en del av kapitalutgiftene for skipene. Bare få skip ble tatt ut av opplag før de var sluttet, og en regner med at dette også har medvirket til ratestigningen. Mange tankskip ble tatt ut av opplag utover høsten, og en regner med at ca. 9 prosent av verdens tankflåte lå i opplag pr. 1. november.

Det er ikke ventet at transportbehovet for

Tabell 43. *Salg av skip til utlandet i 1977 og 1.—3. kvartal 1978*

	1977			1.—3. kvartal 1978		
	Skip	Tonnasje	Gjennomsnittsalder	Skip	Tonnasje	Gjennomsnittsalder
		1 000 br.tonn	År		1 000 br.tonn	År
I alt	163	2 507	13	176	3 577	13
Tankskip i alt	38	1 111	13	37	1 239	12
100— 9 999 br.tonn	8	28	16	8	17	12
10 000— 49 999 br.tonn	21	478	15	22	715	13
50 000— 99 999 br.tonn	9	605	6	5	280	11
100 000—149 999 br.tonn	–	–	–	2	227	8
150 000 br.tonn og over	–	–	–	–	–	–
Kombinasjonsskip i alt	4	185	11	12	676	9
10 000— 49 999 br.tonn	1	22	19	5	220	11
50 000— 99 999 br.tonn	3	163	8	7	456	7
100 000 br.tonn og over	–	–	–	–	–	–
Bulkskip i alt	48	925	11	47	1 317	10
6 000— 9 999 br.tonn	1	7	18	–	–	–
10 000— 49 999 br.tonn	47	918	11	42	1 004	10
50 000— 99 999 br.tonn	–	–	–	5	313	5
100 000 br.tonn og over	–	–	–	–	–	–
Andre tørrlastskip i alt	73	286	14	80	345	16
100— 9 999 br.tonn	70	245	14	78	271	16
10 000— 49 999 br.tonn	3	41	20	2	74	9
50 000 br.tonn og over	–	–	–	–	–	–

olje vil holde seg like høyt utover i 1979 som høsten 1978, og det er derfor fare for at fraktmarkedet igjen vil bli dårligere. Blant annet vil økningen i råoljeproduksjonen i Nordsjøen og Alaska etter hvert føre til minsket transportbehov for olje. Dersom det amerikanske energisparepro grammet blir vedtatt, vil dette føre til en ytterligere reduksjon av oljeimporten til USA. På den annen side representerer stagnasjonen i verdens tankflåte isolert sett en tendens til bedre balanse mellom etterspørsel og tilbud på fraktmarkedet.

Fraktmarkedet for tørrlastskip holdt seg noe lenger oppe enn for tankskip; først vinteren 1974/75 begynte tørrlastfraktene å falle, og opplaget av tørrlastskip steg. Utover i 1976 førte den kortvarige konjunkturoppgangen til at ratene steg noe, og opplagte skip ble etter hvert satt i fart igjen. Utover i 1977 ble fraktmarkedet for tørrlastskip igjen svært dårlig, og opplaget av skip økte. Problemene var størst for bulkskip. Det hadde bl. a. sammenheng med omgjøring av tankskipskontrakter til bulkskipskontrakter.

I første halvår 1978 var markedet periodevis noe bedre særlig for mindre og mellomstore tørrlastskip, og utover ettersommeren og høsten var fraktmarkedene for tørrlastskip i jamn bedring. Dette skyldtes bl. a. at kombinasjonsskip på grunn av det bedrede tankskipsmarked ble overført fra transport av bulkvarer til transport av olje, og mesteparten av skipene i opplag ble satt i fart igjen. Også for tørrlastmarkedet er det uvisst om bedringen vil vare ved utover i 1979. Særlig gjelder dette de store bulkskipene. Verdens tørrlastflåte vil øke også i 1979. På den annen side er tonnasjeoverskottet også for tørrlastskip så lite at bedring i fraktmarkedet nå kan oppnås med svakere vekst i transportbehovet enn tidligere.

For spesialskip var fraktmarkedene i 1977/78 varierende. Gasstankskipene hadde et dårlig marked, først og fremst fordi planlagte og påbegynte laste- og losseanlegg ikke ble ferdige i tide. Deler av linjefarten har derimot hatt bedre markeder i de seinere år. Dette gjelder særlig linjer på Midt-Østen. Cruiseskipene seilte stort sett med godt belegg i 1977/78. En del for-

Tabell 44. *Norwegian Shipping News' turfraktindekser*

	Tørrlastskip, 1965/1966=100				Tankskip, Worldscale[1]			
	1975	1976	1977	1978	1975	1976	1977	1978
Januar	168	129	135	134	20	22	26	20
Februar	155	118	136	133	19	27	25	21
Mars	155	121	135	134	19	24	29	20
April	151	129	132	135	16	29	24	19
Mai	138	134	129	148	17	32	22	20
Juni	139	137	131	138	24	25	20	21
Juli	134	138	132	137	29	30	22	26
August	127	138	129	140	30	31	24	31
September	130	141	131	141	29	28	23	36
Oktober	136	143	134	142	18	30	25	45
November	138	143	136	149	20	33	28	50
Desember	136	140	134		20	34	30	

[1] Indeksen omfatter bare tankskip på 150 000 dødvekttonn og over.

syningsskip for oljevirksomhet hadde gode inntekter. For småskipsfarten var 1978 et vanskelig år, med rater til dels under lønnsomhetsgrensen.

Oversikten over utviklingen på fraktmarkedet som er gitt foran, gjelder først og fremst skip som seiler i løsfart. Om lag 40 prosent av den norske tank- og tørrlastflåten var i 1978 sluttet på langsiktige fraktkontrakter, i det vesentlige inngått før sammenbruddene på tank- og tørrlastmarkedene. Nettoinntektene under disse fraktkontraktene var opprinnelig gode, men de ble redusert etter hvert, bl. a. som følge av sterk økning i driftsutgiftene og utviklingen i valutakursene (særlig fallet i dollar).

For norske rederier som helhet har valutakursutviklingen vært ugunstig i 1978. Inntektene er for en stor del stipulert i dollar, og nedgangen i dollarkursen har ført til mindre fraktinntekter regnet i kroner. Dette blir til dels motvirket av nedgang i gjeldsbyrden i kroner for rederier som har gjelden stipulert i dollar. Rederier med gjeld i japanske yen og sveitserfranc har derimot fått økt gjeldsbyrde regnet i kroner.

Norske redere har i de seinere år også investert i borerigger for oljevirksomhet, men markedet var i 1978 noe svakt. Ved utgangen av 1978 var det 32 norskregistrerte borerigger. Av disse lå 5 borerigger i opplag.

Norske skip i opplag

Opplagstallene tok tidlig i 1975 til å øke markert. En topp ble nådd ved utgangen av april 1976, da nær 29 prosent av den samlede tonnasje lå i opplag. Hele 44 prosent av tankflåten lå i opplag. Tankflåtens opplagstall gikk ned utover sommeren 1976, og opplaget holdt seg så noenlunde uendret på snaut 30 prosent fram til sommeren 1978. I sommermånedene økte opplagene igjen, med en topp i juli på 35 prosent. For tørrlastskip sank opplaget utover sommeren 1976 og lå på bare 3—5 prosent i resten av 1976 og fram til sommeren 1977. Utover høsten 1977 økte opplaget igjen og lå på 12—17 prosent fram til sommeren 1978. Utover høsten 1978 har det vært en kraftig reduksjon i opplaget både for tank- og tørrlastskip. Ved utgangen av november lå i alt 12 prosent av tonnasjen i opplag. Dette er det laveste nivået siden begynnelsen av 1975.

Skipsfartspolitikk

Økonomien for norsk rederivirksomhet som helhet ble markert dårligere utover i 1977 og 1978, særlig som følge av den uvanlig langvarige og sterke svikten i fraktmarkedet. Forholdene ble først vanskelige for rederier med skip i løsfart på tankmarkedet, men utover i 1977 fikk også rederier med skip i løsfart på bulkmarkedet vanskeligheter. Rederier med en vesentlig del av skipene sluttet på langsiktige fraktavtaler eller med skip i linjefart, var i mindre grad berørt av krisen, men de langsiktige gode fraktavtalene vil etter hvert gå ut. For de vanskeligst stilte rederiene har de sterkt reduserte skipsverdier, høye kanselleringserstatninger og sviktende fraktinntekter ført til sterkt redusert likviditet og egenkapital. Det høye norske omkostningsnivået har også ført til redusert overskott på skipenes drift. I mange tilfeller er egen-

Tabell 45. *Norske skip i opplag*

	Pst. av tonnasje i alt	Pst. av tank-tonnasje	Pst. av tørrlast-tonnasje
Årsgjennomsnitt			
1974	0,2	0,3	0,1
1975	20,5	30,6	8,6
1976	23,5	36,3	7,3
Ved utgangen av måneden			
1977			
Januar	17,4	28,3	3,1
Februar	17,6	28,2	3,6
Mars	16,9	27,1	3,6
April	16,8	26,5	4,1
Mai	17,1	26,7	4,6
Juni	17,9	27,3	5,7
Juli	18,9	28,3	6,9
August	20,7	29,3	9,8
September	21,7	28,6	13,0
Oktober	22,0	28,2	13,8
November	21,6	27,4	13,8
Desember	21,1	27,3	12,7
1978			
Januar	21,1	27,8	12,1
Februar	22,8	29,1	14,3
Mars	23,9	30,0	15,6
April	25,6	31,9	16,7
Mai	25,4	33,7	13,9
Juni	25,5	34,5	12,8
Juli	26,0	34,8	13,4
August	23,4	30,7	12,8
September	21,5	29,9	9,5
Oktober	15,4	22,3	4,8
November	11,9	17,8	2,7
Desember			

kapitalen gått tapt. Enkelte rederier har måttet avvikle. Andre rederier har kommet fram til avtaler med kreditorene om sanering og utsettelse av betaling av gjeld. Oppgangen i fraktmarkedet høsten 1978 har til en viss grad lettet den økonomiske situasjonen for rederiene.

For å unngå at rederier i en vanskelig formues- og likviditetsstilling må selge moderne skip til utlandet, gikk myndigheter, rederier og finansinstitusjoner sammen om å opprette Norsk garantiinstitutt for skip og borefartøyer A/S i slutten av 1975. Instituttet har en garantiramme på 4 milliarder kroner og hadde pr. 30. september 1978 innvilget og gitt tilsagn om garantier på 1,1 milliarder kroner for borefartøyer og 1,9 milliarder kroner for skip. De garantier instituttet har gitt for skip, gjelder særlig rederier med store, moderne tankskip, og dette er en av årsakene til det forholdsvis begrensede salget av slike skip i 1978 (se tabell 43). Reglene for yting av garantier og den betydelige tapsrisiko som foreligger ved kravet om solidaransvar i Garantiinstituttet har ikke gjort det aktuelt å gi nye garantier av særlig stort omfang i 1978. Garantiinstituttets virksomhet har i 1978 for en vesentlig del bestått i forhandlinger om eksisterende garantier.

For å unngå ytterligere salg av moderne skip til utlandet foreslo Regjeringen høsten 1978 at 300 mill. kroner av rammebeløpet for Garantiinstituttet for skip og borefartøyer skal nyttes til en ren statlig garantiordning for inntil 30 prosent av kjøpesummen for slike skip som kjøpes av solide norske rederier innenfor gjeldende markedsverdi. Regjeringen har dessuten foreslått at den unyttede del av Garantiinstituttets rammebeløp utover de 300 mill. kroner nevnt ovenfor skal nyttes til å opprette en ny risikogruppe med deltakere som ikke er solidarisk ansvarlige for de garantier som tidligere er gitt.

Regjeringen foreslår dessuten at også skipsfarten kommer inn under ordningen med geografisk differensiering av arbeidsgiveravgiften til folketrygden. Skipsfarten betaler nå denne avgiften med høyeste sats.

Siden begynnelsen av 1978 har det på internasjonalt skipsfartsplan vært arbeidd med å få til en felles befraktningsordning for de uavhengige tankrederier. På grunn av for liten oppslutning har dette arbeidet foreløpig ikke ført fram.

Annen samferdsel

Bilbestand

Ved utgangen av 1977 var det i Norge i alt 1 759 000 sivile motorkjøretøyer og tilhengere. Tallet på personbiler (stasjonsvogner medregnet) økte med 8,2 prosent i løpet av 1977 og var ved utgangen av året 1 107 000. Tallet på tilhengere har økt svært kraftig i de seinere år; i løpet av 1977 steg tallet med 18,7 prosent. Oppgangen gjelder særlig campingtilhengere og varetilhengere for personbiler. (Se ellers tabell 46.)

I flere år fram til og med 1977 hadde tallet på førstegangsregistrerte biler vist sterk økning, særlig kraftig var oppgangen i 1976 og 1977. I 1978 kom det et markert omslag og i månedene januar—september ble det førstegangsregistrert 71 700 nye biler og 2 100 brukte biler, mot henholdsvis 125 300 og 3 000 i samme periode i 1977. Nedgangen var spe-

Tabell 46. *Sivile motorkjøretøyer og tilhengere ved utgangen av året*[1]

	1973	1974	1975	1976	1977	Prosentvis endring i 1977
Personbiler	838 140	890 361	953 657	1 022 918	1 106 605	8,2
Busser	7 959	8 341	8 714	9 215	10 038	8,9
Godsbiler	148 312	144 995	138 463	138 709	143 150	3,2
Biler i alt	994 114	1 043 697	1 100 834	1 170 842	1 259 793	7,6
Traktorer o. a.	86 666	94 098	100 918	108 563	118 202	8,9
Motorsykler[2]	25 748	22 378	21 292	21 801	23 423	7,4
Mopeder	112 779	113 282	113 620	113 321	114 407	1,0
Motorkjøretøyer i alt	1 219 604	1 273 455	1 336 664	1 414 527	1 515 825	7,2
Tilhengere	129 094	150 251	175 125	205 169	243 505	18,7
Kjøretøyer i alt	1 348 698	1 423 706	1 511 789	1 619 696	1 759 330	8,6

[1] Omfatter bare kjøretøyer med påmonterte skilt pr. 31. desember. [2] Medregnet beltemotorsykler.

Tabell 47. *Førstegangsregistreringer av biler i Norge*

Bilenes art og opprinnelsesland	Hele året			Januar—september		
				Antall		Prosentvis endring
	1975	1976	1977	1977	1978	
NYE BILER						
Personbiler[1]						
Sverige	10 591	13 259	16 502	11 832	7 270	— 38,6
Frankrike	12 492	14 565	17 389	13 763	7 140	— 48,1
Italia	3 863	4 414	5 392	4 211	2 650	— 37,1
Nederland	891	1 335	1 460	959	707	— 26,3
Sovjetunionen	2 227	2 792	2 818	2 248	1 210	— 46,2
Storbritannia	4 580	3 879	5 048	4 149	1 588	— 61,7
Vest-Tyskland	37 427	49 647	57 475	43 548	25 472	— 41,5
Sambandsstatene	347	471	664	515	478	— 7,2
Japan	29 169	35 806	36 833	30 297	13 508	— 55,4
Andre land	1 224	829	1 666	1 362	1 086	— 20,3
I alt	102 811	126 997	145 247	112 884	61 109	— 45,9
Varebiler	6 314	7 310	8 873	6 394	5 395	— 15,6
Lastebiler[2]	4 795	5 560	7 043	5 049	4 266	— 15,5
Busser	685	988	1 292	940	914	— 2,8
Nye biler i alt	114 605	140 855	162 455	125 267	71 684	— 42,8
BRUKTE BILER						
Personbiler[1]	2 123	2 513	3 508	2 720	1 811	— 33,4
Varebiler, lastebiler[2] og busser	155	207	340	240	252	5,0
Brukte biler i alt	2 278	2 720	3 848	2 960	2 063	— 30,3

Kilde: Opplysningsrådet for biltrafikken.
[1] Medregnet stasjonsbiler. [2] Medregnet kombinerte biler, trekk- og tankbiler.

sielt sterk for nye personbiler, med 46 prosent færre registreringer enn i 1977. Dette førte til sterkt reduserte utgifter til import av biler, men trolig også til noe redusert sysselsetting i bedrifter som driver engros- og detaljsalg av biler.

Den kraftige reduksjonen i bilsalget i 1978 har sammenheng med blant annet de kredittpolitiske tiltak som ble satt i verk i februar 1978 for å bremse veksten i det private konsum.

Disse tiltak var:

1. Bankene skulle i meget begrenset utstrekning gi lån til konsumformål (herunder biler).
2. En skjerping av vilkårene for avbetalingskjøp. For personbiler mv. skulle minst 80 prosent av kjøpesummen betales kontant, og lengste avdragstid ble satt til et halvt år, mot tidligere 60 prosent kontant og lengste avdragstid ett år. Seinere ble avbetalingsreglene for kjøp av lastebiler og brukte biler noe lempet.

Dessuten ble importavgiften for personbiler økt med 3 prosent fra 1. januar 1978, og avgiften ble i mai 1978 igjen økt for de dyreste personbilene.

Nedgangen i bilsalget i 1978 må trolig også ses i sammenheng med den svært kraftige økningen i 1976 og 1977, en økning som skyldes årsaker som hadde forholdsvis kortsiktige virkninger. Reduksjonen i bilsalget i 1978 kan derfor delvis ses på som en tilpasning til den mer normale langtidsutvikling i bilsalget.

Veitransport

Persontransport med personbil har i en rekke år vist jamn og sterk økning. For 1977 er den beregnet til 30 500 personkilometer, dvs. om lag 75 prosent av det samlede persontransportarbeid utført i Norge. I forhold til 1976 var det en økning på 6,2 prosent. Selv om tallet på nyregistrerte personbiler fra 1977 til 1978 viste en sterk nedgang, økte tallet på registrerte personbiler også i 1978. Sammen med en oppgang i salget av bilbensin på 3,1 prosent fra januar—september 1977 til januar—september 1978, tyder det på at persontransporten med personbiler økte også i 1978, men svakere enn i 1977. Dette indikerer at bilbruk har økt på tross av stagnasjon i privat konsum ellers.

Rutebilene utførte i 1976 en persontransport på nær 3 900 mill. passasjerkilometer og en godstransport på 378 mill. tonnkilometer. En har ennå ikke ferdig statistikk over rutebilenes transporter i 1977 og 1978, men det antas at verken person- eller godstransporten endret seg særlig fra 1976 til 1977 og heller ikke utover i 1978. Rutebilselskapenes takster ble fra 1. januar 1978 satt opp med 10 prosent for persontransport og med 8 prosent for godstransport.

Av den samlede innenlandske godstransport står lastebilene for om lag 75 prosent av transportert mengde og for 30 prosent av transportarbeidet (målt i tonnkilometer). For 1977 er godstransporten beregnet til 225 mill. tonn og 5 017 mill. tonnkilometer. Transportmeng-

Tabell 48. *Innenlandske transportytelser etter transportmåte*

Transportmåte	1973	1974	1975	1976	1977
	Passasjerkilometer. Mill.				
I alt (alle transportmåter)	32 390	32 722	35 541	37 459	39 702*
Sjøtransport	701	676	660	698	714*
Jernbanetransport mv.	1 991	2 211	2 271	2 338	2 377
Veitransport	28 826	28 983	31 700	33 419	35 497*
Lufttransport	872	852	910	1 004	1 114
	Tonnkilometer. Mill.				
I alt (alle transportmåter)	16 866	17 278	17 133	17 921	18 331*
Sjøtransport	11 268	11 293	10 834	11 246	11 254*
Tømmerfløting	67	71	92	84	84*
Jernbanetransport	1 454	1 536	1 508	1 587	1 588
Veitransport	4 069	4 370	4 690	4 994	5 394
Lufttransport	8	8	9	10	11

den økte med 3,7 prosent fra 1976 til 1977, mens transportarbeidet (tonnkilometer) i samme tidsrom økte med 8,7 prosent. En antar at tallet på lastebiler økte også utover i 1978, men mindre enn i 1977. Oppgaver over salg av autodiesel viser en økning på 3,4 prosent fra januar—september 1977 til samme tidsrom i 1978. Dette kan tas som et uttrykk for at den innenlandske aktivitet som fører til lastebiltransport (bygge- og anleggsvirksomhet mv.) har fortsatt å øke i 1978.

Jernbanetransport

Persontrafikken med jernbanen økte noe i 1977, mens godstransporten gikk tilbake. Tallene for jernbanetrafikken i månedene januar—august 1978 tyder på at det var liten vekst i transporten i 1978. Fra januar—august 1977 til samme periode 1978 økte tallet på passasjerkilometer med 1,9 prosent, mens tallet på netto tonnkilometer (unntatt malm på Ofotbanen) var nær det samme som i 1977. Fra 1. januar 1978 ble takstene for persontransport satt opp med 6 prosent og for godstransport med 8 prosent.

Sjøtransport

Skip i innenlandsk rutefart transporterte i 1977 over 53 mill. passasjerer og nær 28 mill. tonn gods. Dette var en økning i forhold til 1976 på 5,6 prosent for passasjerer og 7,8 prosent for gods. Av den samlede rutefart stod bilferjene for vel 40 mill. passasjerer og 26 mill. tonn gods (vesentlig biler).

Hurtigruten Bergen—Kirkenes fraktet i 1977 405 651 passasjerer. Det var en nedgang på 9,4 prosent fra året før. Godstransporten med hurtigruten økte derimot med vel 6 prosent fra 1976 til 1977. Ferjerutene hadde i 1977, som i tidligere år, vekst både i passasjer- og godstransport. En regner med at denne økningen fortsatte i 1978 på grunn av økningen i biltrafikken.

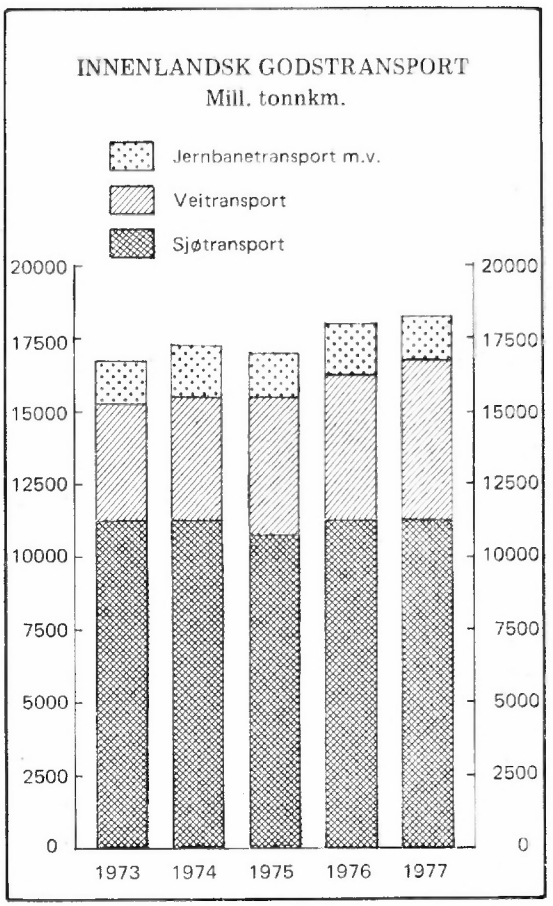

Fig. 20.

Tabell 49. *Sivil luftfart*

	Hele året			Prosentvis endring fra 1976 til 1977	Januar—august		
	1975	1976	1977		1977	1978	Prosentvis endring
A. *Innenlandsk ruteflyging*							
1. Passasjerer i alt	2 441 893	2 678 095	2 966 861	10,8	1 935 602	2 074 017	7,2
2. Passasjerkilometer i alt (1 000)	1 000 063	1 102 521	1 224 205	11,0	815 473	881 429	8,1
B. *Passasjerer reist fra norske flyplasser*							
1. Innenlands	2 089 164	2 315 134	2 614 574	12,9	1 693 492	1 847 999	9,1
2. Til utlandet	901 193	1 020 602	1 157 035	13,4	790 809	870 517	10,1

Tabell 50. *Tilskott fra staten til rutegående transportmidler. Mill. kr*

	1975 regnskap	1976 regnskap	1977 regnskap	1978 budsjett	1979 budsjett
I alt	1 093,3	1 365,5	1 498,4	1 622,9	1 759,2
Kystruter[1], lokalruter, bygderuter og innsjøruter	194,6	216,2	240,5	259,5	273,6
Bilferjeruter	171,9	217,6	251,0	280,8	321,0
Innenlandske flyruter	20,9	33,5	29,0	34,8	35,3
Bilruter	267,0	318,3	325,5	399,9	440,7
Norges Statsbaner[2]	438,9	579,9	652,4	647,9	688,6

[1] Hurtigruten Bergen—Kirkenes. [2] Ikke medregnet renter av kapital investert i jernbane.

Etter en telling i 1975 utgjorde godstransport på kysten med skip i leie- og egentransport da om lag 13 prosent av tonn transportert og om lag 58 prosent av utførte tonnkilometer ved de samlede innenlandske godstransporter. For 1976 har en beregnet utviklingen i leie- og egentransporten ut fra statistikk over vareproduksjon og import. Disse tallene tyder på at godstransporten målt i tonnkilometer steg med vel 4 prosent fra 1975 til 1976. En har ikke materiale til å anslå utviklingen i denne del av godstransporten etter 1976.

Lufttransport

Flytrafikken økte betydelig både i 1976 og 1977. Denne veksten fortsatte også i 1978 og gjaldt både for innenlandstrafikken og trafikken til utlandet. Tallet på passasjerer som reiste innenlands fra norske flyplasser økte med 7,2 prosent og passasjerer som reiste utenlands med 10,1 prosent fra januar—august 1977 til samme periode i 1978. Ved innenlandsk ruteflyging var det en økning i passasjertallet på 9,1 prosent.

Tabell 51. *Reiseliv*

	Hele året			Januar—oktober[1]		
	1975	1976	1977	1977	1978	Prosentvis endring
Personer innreist til Norge direkte fra ikkenordiske land						
Med fly	650 822	777 062	918 382	794 197	905 431	14,0
Med skip	184 670	211 592	221 594	202 145	187 328	— 7,3
I alt	835 492	988 654	1 139 976	996 342	1 092 759	9,7
Nordmenn	472 545	572 101	622 194	594 839	668 548	12,4
Utlendinger i alt	362 947	416 553	447 782	401 503	424 211	5,7
Av dette:						
Briter	101 047	99 401	108 088	94 697	110 029	16,2
Vesttyskere	72 260	88 483	90 951	83 389	80 599	— 3,3
Nederlendere	32 401	36 086	37 494	34 785	33 614	— 3,4
Franskmenn	16 981	23 149	35 563	30 433	33 885	11,3
USA-borgere	71 347	86 921	88 793	81 606	82 408	1,0
Andre	68 911	82 513	86 893	76 593	83 676	9,2
Passasjerer ved selskapsreiser med charterfly fra Norge	197 956	237 633	306 895	264 848	322 398	21,7
Valutaregnskap						
Inntekter (Mill. kr)	1 924	2 223	2 586	2 093	2 419	15,6
Utgifter (Mill. kr)	2 908	3 522	4 639	3 453	4 252	23,1

[1] For valutaregnskap januar—september.

Tilskott fra staten til rutedrift

Tilskott fra staten til drift av rutegående transportmidler har vist en forholdsvis sterk økning i de seinere år. Tilskottene steg med hele 24,9 prosent fra 1975 til 1976 og med 9,7 prosent fra 1976 til 1977. I 1978 regner en med at tilskottene økte med 8,3 prosent og kom opp i vel 1,6 milliarder kroner (se tabell 50). Bakgrunnen for den sterke økningen i tilskottene er blant annet ønsket om å fremme kollektivtransporten. Det største tilskottet går til driften av Norges Statsbaner (648 mill. kr i 1978) og rutebiler (400 mill. kr i 1978). Det antas at tilskottene fra staten vil øke betydelig i 1979; ifølge vedtatt statsbudsjett for 1979 er det lagt opp til en stigning på nær 10 prosent fra året før.

Som ledd i den generelle pris- og inntektsstopp ble det fra 10. september 1978 ikke gitt anledning til å øke takstene for rutetransport. Dessuten ble selskaper som driver rutebiler og rutebåter pålagt å skjære ned rutetilbudet som ledd i en generell innstramningspolitikk.

Reiseliv

Tallet på innreise utlendinger som kom direkte til Norge med skip eller fly fra ikkenordiske land steg med 14,8 prosent fra 1975 til 1976 og med 7,5 prosent fra 1976 til 1977. Veksten fortsatte i 1978; tallet på innreiste utlendinger var 5,7 prosent høyere i januar—oktober 1978 enn i januar—oktober 1977.

Tallet på innreiste nordmenn gikk sterkt opp fra 1976 til 1977 (21 prosent) og økte videre med 12,4 prosent fra januar—oktober 1977 til samme periode i 1978. Oppgangen henger sammen med en sterk økning i feriereiser til andre land. Passasjertrafikken ved selskapsreiser med charterfly steg således med hele 29,1 prosent fra 1976 til 1977. For å redusere etterspørselen etter utenlandsreiser vedtok myndighetene i april 1978 å innføre en avgift på 100 kroner pr. passasjer med charterfly fra Norge. Tallet på passasjerer med charterfly økte likevel med hele 21,7 prosent fra januar—oktober 1977 til januar—oktober 1978.

Tallet på gjestedøgn ved godkjente hoteller steg både fra 1975 til 1976 og fra 1976 til 1977 (se tabell 52). I vintersesongen (januar—april) 1978 steg tallet på gjestedøgn med 3,7 prosent fra vintersesongen 1977. Stigningen skyldtes en økning på 6,3 prosent i tallet på gjestedøgn for nordmenn, mens det for utlendinger var en reduksjon. For klassifiserte leirplasser sank tallet på overnattinger med 2,8 prosent fra 1976 til 1977. For pensjonater, gjestgiverier mv. har en ingen sikre oppgaver over utviklingen i tallet på gjestedøgn. Det antas imidlertid at de tre grupper overnattingssteder (hoteller, leirplasser, pensjonater mv.) hver har om lag en tredjedel av det samlede tall for gjestedøgn for året. Økningen i hotellbesøkene og økningen i flytrafikken av nordmenn viser at de private konsumenter velger å nytte en stadig større del av sine inntekter til reiseliv. Dette gjelder særlig reiser til utlandet.

Tabell 52. *Hotellbesøk*

	1975	1976	1977	Vintersesong (januar—april)		
				1977	1978	Prosentvis endring
Godkjente hoteller						
Gjester 1 000	3 201	3 380	3 619	905	961	6,2
Gjestedøgn etter nasjonalitet						
Norge ..... »	3 863	4 010	4 324	1 432	1 522	6,3
Danmark ..... »	238	268	248	122	135	10,7
Sverige ..... »	477	478	452	234	200	— 14,5
Nederland ..... »	179	187	170	25	26	4,0
Storbritannia ..... »	262	253	224	54	63	16,7
Vest-Tyskland ..... »	427	432	417	42	43	2,4
Sambandsstatene ..... »	377	428	466	48	43	— 10,4
Andre land ..... »	427	447	461	82	83	1,2
I alt ..... »	6 250	6 503	6 762	2 039	2 115	3,7

Pris- og lønnsutvikling

Prisutviklingen

Den sterke stigningen i konsumprisene fortsatte også i 1978, men stigningstakten avtok noe sammenliknet med de tre nærmest foregående år. Fra 3. kvartal 1977 til 3. kvartal 1978 steg konsumprisindeksen med 7,8 prosent, mot 9,1 prosent ett år tidligere og 9,0 prosent og 12,5 prosent henholdsvis to og tre år tidligere. Fra begynnelsen av 1970 til høsten 1978 steg konsumprisindeksen med vel 100 prosent.

Engrosprisindeksen viste om lag samme stigningstakt i 1978 som i 1977 og noe svakere enn i 1976. Fra 3. kvartal 1977 til 3. kvartal 1978 steg engrosprisindeksen med 5,4 prosent, mot 5,9 prosent og 8,5 prosent i de samme periodene ett og to år tidligere.

På grunnlag av materialet til revidert engrosprisstatistikk har Byrået fra januar 1977 også beregnet en prisindeks for produksjonen i bergverksdrift, industri og kraftforsyning – produsentprisindeksen. Fra 3. kvartal 1977 til 3. kvartal 1978 steg produsentprisindeksen med 4,4 prosent.

Både importvarer og eksportvarer viste svakere prisstigning i 1978 enn i de to nærmeste årene før. I løpet av de tre første kvartalene i 1978 steg indeksen for importvarer (uten skip) med knapt 2 prosent, mot 6–7 prosent i samme periode i de to foregående årene. For de ulike importvarene var prisutviklingen, som vanlig, svært forskjellig (tabell 54).

Prisindeksen for eksportvarer (uten skip) steg også med knapt 2 prosent i løpet av de tre første kvartalene i 1978, mot vel 5 prosent i 1977 og 7,5 prosent i 1976.

Tabell 53. *Prisindeks for importvarer og eksportvarer (uten skip) etter handelsstatistikken. 1970 = 100*

Ar	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gjennomsnitt
	Importvarer				
1975	146	152	146	157	151
1976	157	160	166	164	161
1977	169	172	175	180	174
1978	177	183	183		
	Eksportvarer				
1975	164	161	162	160	162
1976	160	160	172	169	165
1977	174	175	178	178	176
1978	180	197	181		

Engrospriser

Engrosprisindeksen er fra og med januar 1977 beregnet etter nytt og revidert beregningsgrunnlag og med 1977 som sammenlikningsbasis, mot tidligere 1961. Den reviderte engrosprisindeksen samsvarer i prinsippet med den tidligere engrosprisindeks, dvs. at den viser prisutviklingen for innenlands tilgang av varer ved førstegangsomsetning (norsk produksjon ÷ eksport + import). Det beregnes også indekser for konsumvarer, investeringsvarer og varer til vareinnsats i bygg og anlegg.

Som nevnt beregnes det også en produsentprisindeks som viser prisutviklingen for produktene fra næringene bergverksdrift, industri og kraftforsyning. I produsentprisindeksen er varene gruppert etter hovedleverandør (næring), som i nasjonalregnskapet, mens varene i engrosprisindeksen er gruppert etter FN's Standard for varegruppering (SITC). I Statistisk Sentralbyrås Håndbøker nr. 42 er det gjort nærmere rede for dette.

I løpet av de ti første månedene av 1978 (fra 15. desember 1977 til 15. oktober 1978) steg engrosprisindeksen med 5,9 prosent, mot 5,0 prosent i samme periode året før. Takten i prisstigningen i 1978 fra tilsvarende måneder i 1977 var forholdsvis stabil i de fem første måneder av året – mellom 3,5 og 4,0 prosent, men fra mai til oktober viste den svakt stigende tendens. Fra oktober 1977 til oktober 1978 steg engrosprisindeksen med 6,0 prosent.

Prisutviklingen for de enkelte varegruppene i engrosprisindeksen i periodene 3. kvartal 1977–

Tabell 54. *Gjennomsnittlige importpriser etter handelsstatistikken. Kr pr. kg*

	Hvete	Mais	Sukker (farin)	Kaffe, rå	Råtobakk, usauset	Kopra	Ull, vasket, ikke kardet	Råbomull	Kamgarn, ufarget	Fyringsolje nr. 1	Steinkull
1971	0,46	0,51	0,96	7,45	12,07	1,49	8,53	4,49	24,26	0,25	[1] 165,00
1972	0,42	0,39	1,17	7,32	11,90	1,06	10,30	5,12	24,84	0,24	[1] 171,75
1973	0,69	0,47	1,60	8,39	10,50	1,16	16,49	4,12	35,52	0,35	[1] 166,14
1974	1,13	0,88	3,19	8,96	12,43	3,70	17,12	6,19	35,01	0,66	[1] 229,91
1975	0,83	0,76	4,23	8,44	15,52	2,11	13,15	6,22	32,83	0,57	[1] 312,38
1976	0,85	0,78	2,36	13,86	16,46	1,18	15,63	6,60	34,01	0,63	0,33
1977	0,59	0,61	1,80	25,06	17,18	2,19	19,25	8,77	38,68	0,67	0,34
1977 1. kv.	0,61	0,59	2,08	21,37	17,53	1,82	19,04	8,86	39,80	0,65	0,34
2. »	0,59	0,62	1,88	26,29	16,33	2,43	18,97	8,71	38,61	0,66	0,31
3. »	0,58	0,62	1,70	32,32	16,46	..	19,54	8,71	38,17	0,67	0,34
4. »	0,54	0,44	1,69	24,27	18,99	2,19	19,42	8,77	38,53	0,69	0,36
1978 1. kv.	0,63	0,56	1,65	24,10	17,92	1,84	18,61	6,85	38,78	0,68	0,36
2. »	0,68	0,64	1,67	22,46	19,15	2,00	17,91	6,75	40,75	0,68	0,34
3. »	0,72	..	1,72	19,42	19,28	2,29	18,67	7,02	40,08	0,70	0,36
September	0,71	..	1,78	17,60	18,97	2,29	17,17	7,16	42,00	0,69	0,30
Prosentvis endring:											
Jan.—sept. 1977—1978 ...	11,7	..	— 8,7	— 12,1	12,7	..	— 3,9	— 21,9	2,6	3,0	6,1
Sept. 1977—sept. 1978	42,0	..	6,6	— 37,3	6,1	..	— 15,1	— 22,1	10,4	1,4	–

[1] Prisen pr tonn.

3. kvartal 1978 og oktober 1977–oktober 1978 framgår av tabell 55. Tabellen viser også prisendringene i de samme tidsrom for varene gruppert etter anvendelsene konsum, investering og vareinnsats i bygg og anlegg.

Produsentprisindeksen steg med 3,8 prosent fra perioden januar–oktober 1977 til januar–oktober 1978. Sammenliknet med de tilsvarende måneder i 1977 var det liten endring i prisstigningen gjennom første halvår 1978. Imidlertid økte stigningstakten utover sommeren og høsten slik at indeksen i oktober var 5,2 prosent høyere enn ett år tidligere.

Prisutviklingen fra oktober 1977 til oktober 1978 var svært forskjellig for de ulike næringsgruppene (se tabell 56). Produsentprisindeksen for kraftforsyning steg med hele 16,8 prosent, for industri med 4,4 prosent, mens indeksen for bergverksdrift falt med 0,6 prosent.

Konsumpriser

I løpet av de ti første månedene av 1978 (fra 15. desember 1977 til 15. oktober 1978) steg konsumprisindeksen med 7,8 prosent, mot 8,9 prosent i samme tidsrom året før. Sammenliknet med de tilsvarende måneder i 1977 var takten i prisstigningen svakt fallende i de første månedene i 1978, fra 9,3 prosent i januar til 7,3 prosent i juli. I august og september økte stigningstakten noe, men falt igjen i oktober. Konsumprisindeksen var i oktober 8,0 prosent høyere enn ett år tidligere. I gjennomsnitt for de ti første månedene lå indeksen 8,2 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1977.

Prisutviklingen fra oktober 1977 til oktober 1978 var temmelig ulik for de forskjellige konsumgruppene (se tabell 57). Den hovedgruppe som viste sterkest prisstigning var bolig, lys og brensel (13,3 prosent). Det skyldes bl. a. at indeksen for elektrisitet gikk opp med 36 prosent i denne perioden. Den sterke stigningen i gruppen drikkevarer og tobakk (11 prosent) skyldes i stor grad avgiftsforhøyelser på disse varene i januar 1978. Avgiftsøkninger var også noe av årsaken til den sterke stigningen (11 prosent) i gruppen reiser og transport. Dette gjaldt særlig biler og drift av egne transportmidler, herunder også ansvars- og kaskoforsikring. Takstene ved offentlige transportmidler steg i gjennomsnitt med 6 prosent fra oktober 1977 til oktober 1978 og telefon- og telegramtakster med 9 prosent.

Tabell 55. *Engrosprisindeks. 1977 = 100*

	Total-indeks	Matvarer	Drikke-varer og tobakk	Råvarer, ikke spiselige unntatt brensels-stoffer	Brensels-stoffer, brensel-olje og elektrisk kraft	Dyre- og plante-fett, voks	Kjemi-kalier	Bear-beidde varer, hoveds. gruppert etter materiale	Maskiner og trans-port-midler	For-skjellige ferdig-varer	Engrosprisindeks etter anvendelse		
											Konsum	Inves-tering	Vare-innsats i bygg og anlegg
1971	60	62	67	61	47	65	57	61	63	64	62	63	61
1972	62	65	68	60	48	55	59	62	67	67	66	66	63
1973	67	69	74	64	52	70	63	69	71	72	71	69	68
1974	80	78	78	79	73	108	79	84	78	82	78	75	82
1975	87	87	87	91	81	87	89	88	87	88	87	85	87
1976	94	94	95	97	91	86	94	94	95	93	93	95	93
1977	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1977 1. kvartal	99	97	98	101	99	98	98	99	98	98	98	98	99
2. »	100	99	99	102	100	101	100	100	100	99	99	99	100
3. »	101	102	101	100	100	101	100	100	101	101	101	101	100
4. »	101	102	102	97	101	100	102	101	102	102	102	102	101
1978 1. kvartal	102	102	109	94	103	103	102	102	104	104	104	104	103
2. »	104	103	110	95	104	108	104	104	107	106	105	106	104
3. »	106	107	110	96	109	109	105	105	108	108	108	108	105
Oktober	107	109	111	96	108	111	106	106	110	109	109	109	106
Prosentvis endring:													
3. kv. 1977–3. kv. 1978	5,4	5,0	9,3	—4,4	8,9	7,4	4,7	5,4	7,8	6,7	6,7	7,4	4,7
Okt. 1977–okt. 1978	6,0	6,8	9,6	—1,2	6,6	11,2	3,7	5,7	8,7	6,8	7,4	7,7	4,5

Tabell 56. *Produsentprisindeks. 1977 = 100*

	1977				1978			Prosentvis endring	
	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	Okt. 1977–okt. 1978	Jan-okt. 1977–jan.-okt. 1978
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning ...	99	100	101	101	102	103	105	5,2	3,8
Bergverksdrift	100	101	100	99	100	100	100	—0,6	—0,6
Bryting og utvinning av malm	104	102	97	96	94	91	91	—8,7	—9,4
Industri	99	100	101	101	102	103	104	4,4	3,3
Produksjon av næringsmidler, drikkevarer og tobakk	97	100	102	102	105	106	108	7,3	6,9
Prod. av tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer	98	99	101	102	105	105	106	5,6	5,7
Prod. av trevarer	99	100	100	101	102	102	103	1,4	2,6
Treforedling, grafisk prod. og forlagsvirksomhet	101	101	101	98	97	98	99	1,9	—2,2
Prod. av kjem. prod., mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	99	100	100	101	102	103	104	2,4	3,1
Prod. av mineralske produkter	98	100	101	101	104	105	105	4,9	5,0
Prod. av metaller	101	101	99	99	99	98	101	4,4	—0,7
Prod. av verkstedprodukter	99	100	100	101	103	104	105	5,0	4,6
Kraftforsyning	101	99	100	101	107	107	117	16,8	10,8

Tre grupper viste om lag samme prisstigning som totalindeksen (8 prosent). Det var klær og skotøy, fritidssysler og utdanning og andre varer og tjenester. Stigningen i gruppen fritidssysler og utdanning skyldes bl. a. heving av TV-lisensen og prisstigning på ukeblader, bøker og aviser, mens høyere priser i restauranter og hoteller er noe av årsaken til stigningen i gruppen andre varer og tjenester. Indeksen for helsepleie steg med knapt 7 prosent fra oktober 1977 til oktober 1978 og indeksen for møbler og husholdningsartikler med vel 5 prosent.

Matvarer var den hovedgruppe som hadde lavest prisstigning fra oktober 1977 til oktober 1978 (4 prosent). Dette skyldes for en stor del at kiloprisen på kaffe i løpet av perioden gikk ned med 25 prosent. Kaffe og sukker har i de seinere år hatt kraftige prisbevegelser. Indeksen for kaffe nådde i august 1977 opp i 288 (1974 = 100), mens indeksen for farin på samme tidspunkt var 43. I 1978 endret bildet seg totalt – med fall i prisen på kaffe og stigning (17 prosent) på sukker.

For de andre gruppene av matvarer var prisbevegelsen også temmelig ulik (se tabell 58). Stigningen i gruppen mjølk, fløte, ost og egg (10 prosent) skyldes oppgang i prisene på mjølk og mjølkeprodukter fra 1. august etter jordbruksavtalen. Prisen på helmjølk til forbruker gikk opp med 21 øre pr. liter etter å ha vært uendret siden september 1976. Økning i prisene etter jordbruksavtalen var også årsaken til at kjøtt, kjøttvarer og flesk steg med nær 10 prosent. For disse varene blir prisendringene fordelt over lengre tid slik at prisutviklingen blir mer jamn. Prisene på poteter og varer av pote-

Tabell 57. *Konsumprisindeks. 1974 = 100*

	Total	Matvarer	Drikkevarer og tobakk	Klær og skotøy	Bolig, lys og brensel	Møbler og husholdningsartikler	Helsepleie	Reiser og transport	Fritidssysler og utdanning	Andre varer og tjenester
1971	79,3	81	84	77	79	78	82	78	82	80
1972	85,1	86	87	83	84	83	88	84	88	85
1973	91,4	92	95	91	89	89	94	91	94	91
1974	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1975	111,7	115	114	107	110	113	115	109	109	116
1976	121,9	127	126	115	119	123	128	120	118	127
1977	133,0	137	135	127	129	133	138	133	127	139
1977 1. kvartal[1]	128,6	129	134	123	126	129	135	130	124	135
2. »	132,1	136	135	127	129	132	136	132	126	138
3. »	135,0	143	136	128	130	134	140	134	128	141
4. »	136,2	142	136	132	131	136	142	136	129	142
1978 1. kvartal	140,1	142	149	134	137	138	144	144	133	146
2. »	142,4	143	150	138	139	141	146	146	135	149
3. »	145,5	147	150	139	147	142	150	148	137	153
Oktober	147,0	148	151	143	149	142	151	150	139	154
Prosentvis endring[2]:										
3. kv. 1977—3. kv. 1978	7,8	3,0	10,8	8,6	12,7	6,0	7,3	10,7	7,3	8,1
Okt. 1977—okt. 1978	8,0	3,9	11,0	8,4	13,3	5,2	6,8	10,6	8,0	8,3

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

Tabell 58. *Konsumprisindeks. Gruppeindekser for matvarer. 1974 = 100*

	Mjøl, gryn og bakervarer	Kjøtt, kjøttvarer og flesk	Fisk og fiskevarer	Mjølk, fløte, ost og egg	Spisefett og spiseoljer	Grønnsaker, frukt og bær	Poteter og varer av poteter	Sukker	Kaffe, te, kakao og kokesjokolade	Andre matvarer
1971	79	88	68	99	85	77	75	29	87	75
1972	84	95	75	102	88	81	95	43	85	80
1973	89	100	84	102	89	90	109	51	96	86
1974	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1975	112	116	102	120	107	116	130	141	97	121
1976	117	132	103	134	104	126	179	77	141	125
1977	123	144	114	131	118	137	154	49	230	135
1977 1. kvartal[1]	121	135	110	127	111	125	159	54	185	130
2. »	123	140	112	130	116	131	173	51	234	135
3. »	125	148	115	134	124	145	156	46	261	137
4. »	126	151	119	134	121	146	127	45	239	138
1978 1. kvartal	129	152	122	131	121	143	132	45	234	141
2. »	131	153	123	133	120	148	140	46	220	144
3. »	131	160	123	144	124	151	136	48	209	146
Oktober	132	165	124	148	124	147	135	52	198	146
Prosentvis endring[2]:										
3. kv. 1977—3. kv. 1978	5,2	8,0	6,9	7,8	0,2	4,0	—12,8	4,6	—19,9	6,1
Okt. 1977—okt. 1978	5,1	9,7	5,1	10,4	2,4	—1,9	6,0	16,7	—19,7	6,3

[1] Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. [2] Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

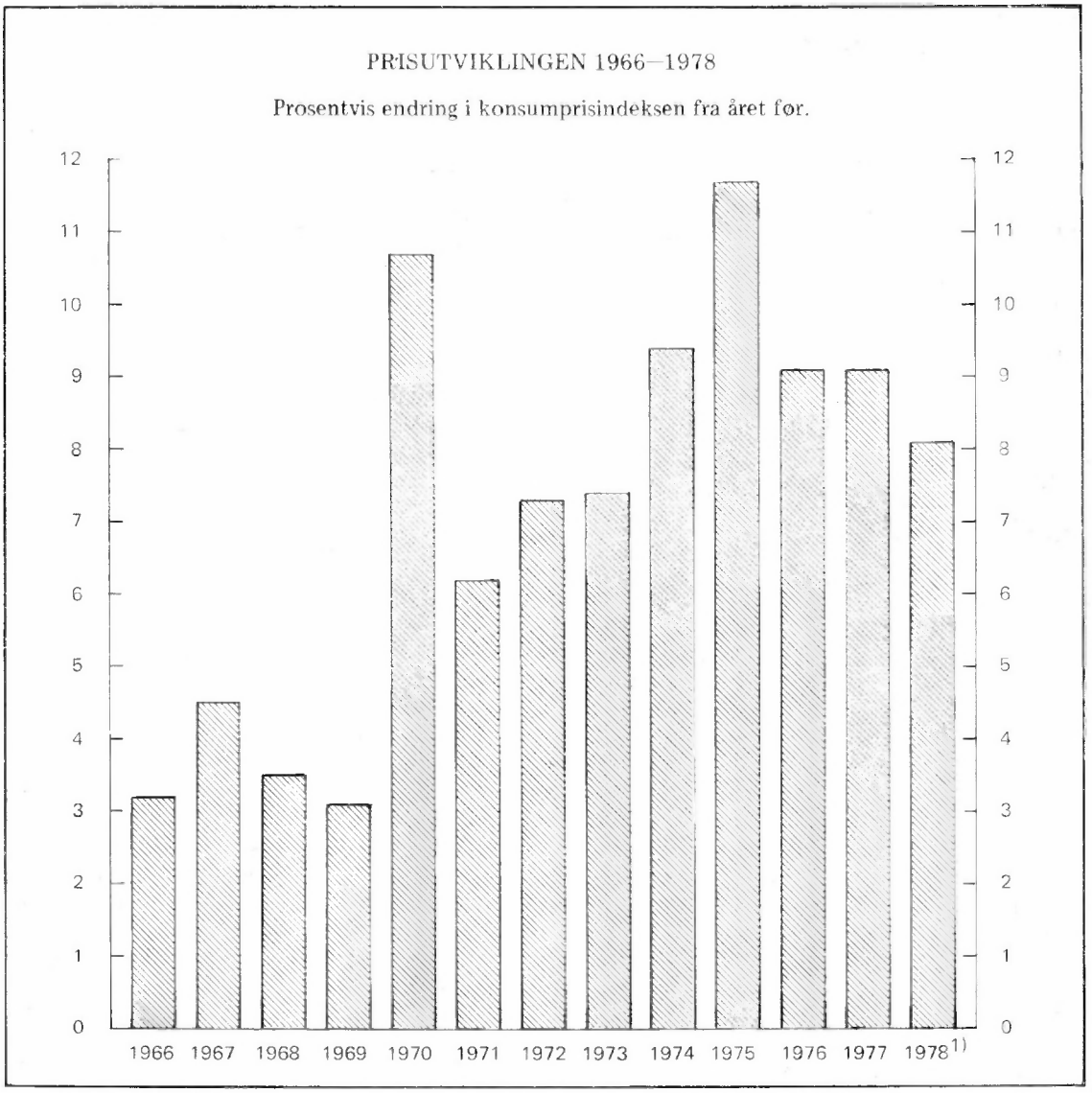

1) Prosentvis endring fra jan.- nov. 1977 til jan.- nov. 1978.

Fig. 21.

ter steg med 6 prosent fra oktober 1977 til oktober 1978, mens grønnsaker, frukt og bær viste et prisfall på 2 prosent. Prisene på fisk og fiskevarer steg med 5 prosent – eller med bare halvparten av stigningen for gruppen kjøtt, kjøttvarer og flesk.

Tabell 59 viser de enkelte konsumgruppers prosentvise andel av stigningen i totalindeksen fra oktober 1977 til oktober 1978. Det framgår at stigningen i gruppen reiser og transport stod for vel en fjerdedel av den totale prisstigning, bolig, lys og brensel for om lag en femtedel og at matvarene stod for 12 prosent av stigningen.

For å kaste noe mer lys over årsakene til stigningen i konsumprisene er representantvarene i konsumprisindeksen også gruppert etter leveringssektor. I Økonomisk utsyn 1971, side 153, er det redegjort for grupperingen av varene. Tabell 60 viser utviklingen i disse prisindeksene i årene 1974–1977, for hvert kvartal i 1977 og de tre første kvartalene i 1978. Prosentvis endring i delindeksene er beregnet for periodene 3. kvartal 1977–3. kvartal 1978, oktober 1977–oktober 1978 og for to perioder i 1978, januar–juni og juni–oktober.

Hovedinntrykket av en slik gruppering etter leveringssektor er at prisstigningsimpulsene fra utlandet i 1978 ikke kan ha vært så sterke som i 1976 og 1977. Indeksen for importerte konsumvarer steg med 5,3 prosent fra oktober 1977 til oktober 1978, mot 11,8 prosent og 8,4 prosent i de samme periodene ett og to år tidligere. Det

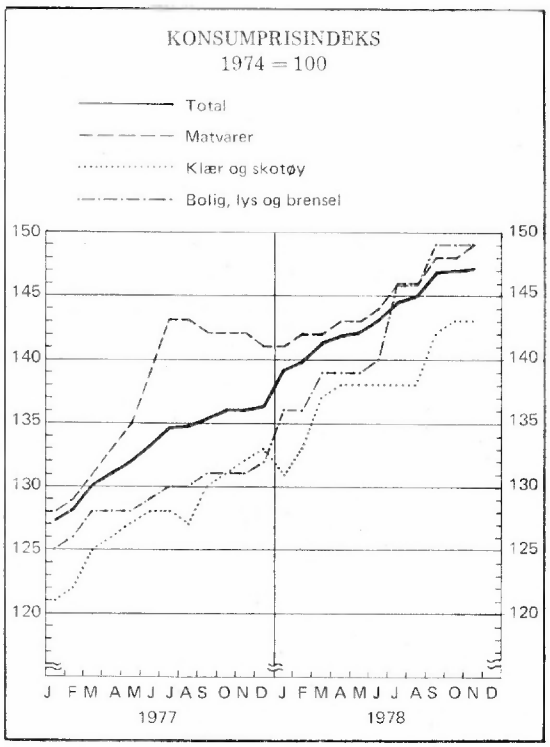

Fig. 22.

er imidlertid særlig en vare – kaffe – som har trukket indeksen for importvarene ned i 1978. Indeksen for importvarer uten norsk konkurranse steg med 4,6 prosent fra oktober 1977 til oktober 1978. Uten prisfallet, dvs. med uendret pris, på kaffe i denne perioden, ville stigningen for den nevnte gruppen ha vært 7,9 prosent og for importvarer i alt 7,8 prosent.

Stigningen i prisene på jordbruksvarer med 7,6 prosent og på fiskevarer med 5,1 prosent var svakere enn totalindeksens stigning (8,0 prosent) fra oktober 1977 til oktober 1978. For fiskevarene var stigningen også betydelig svakere enn i samme tolvmånedersperiode i 1976 og 1977 da prisstigningen var henholdsvis 12,4 prosent og 10,7 prosent.

Prisstigningen for den største av konsumvaregruppene, andre norskproduserte konsumvarer, som stort sett omfatter norskproduserte industrivarer, var 9 prosent fra oktober 1977 til oktober 1978 – litt høyere enn for gjennomsnittet. Det var prisene på varer som er lite påvirket av verdensmarkedets priser (bl. a. elektrisitet) som økte mest (11,6 prosent). Indeksen for husleie steg med 9,7 prosent og for andre tjenester med 9,1 prosent.

Delingen av perioden januar til oktober i to gir inntrykk av at jordbruksoppgjøret i 1978 slo sterkere ut i prisene enn oppgjøret i 1977. Fra

Tabell 59. *Konsumprisindeksen. De enkelte konsumgruppers bidrag til endringen i totalindeksen oktober 1977—oktober 1978*

Konsumgruppe	Prosentvis andel
Matvarer	*12,1*
Mjøl, gryn og bakervarer	1,4
Kjøtt, kjøttvarer og flesk	8,4
Fisk og fiskevarer	1,0
Mjølk, fløte, ost og egg	5,4
Spisefett og spiseoljer	0,3
Grønnsaker, frukt og bær	— 1,0
Poteter og varer av poteter	0,6
Sukker	0,4
Kaffe, te, kakao og kokesjokolade	— 5,8
Andre matvarer	1,4
Drikkevarer og tobakk	*6,7*
Drikkevarer	3,4
Tobakk	3,3
Klær og skotøy	*10,8*
Bekledningsartikler	7,7
Tøyer og garn mv.	0,4
Skotøy og skoreparasjoner	2,7
Bolig, lys og brensel	20,6
Bolig og vedlikeholdsutgifter	8,6
Lys og brensel	12,0
Møbler og husholdningsartikler	*6,1*
Møbler og golvtepper mv.	1,8
Tekstiler og utstyrsvarer mv.	0,9
Komfyrer, kjøleskap og annet elektrisk utstyr	0,5
Kjøkkenredskap, glass, dekketøy mv.	0,8
Diverse husholdningsartikler og tjenester	1,4
Leid hjelp til hjemmet	0,7
Helsepleie	*2,0*
Helsepleie	2,0
Reiser og transport	*25,6*
Kjøp av egne transportmidler	11,1
Drift og vedlikehold av egne transportmidler	10,4
Bruk av offentlige transportmidler	2,8
Porto, telefon og telegrammer	1,3
Fritidssysler og utdanning	*9,3*
Utstyr og tilbehør, inkl. reparasjon	3,1
Offentlige forestillinger og andre tjenester	2,8
Bøker, aviser og tidsskrifter	3,2
Skolegang	0,2
Andre varer og tjenester	*6,8*
Personlig hygiene	1,7
Andre varer, ikke nevnt foran	1,4
Utgifter på restauranter, hoteller, selskapsreiser mv.	3,7
Total	*100,0*

Tabell 60. *Konsumprisindeks 1974 = 100. Varer og tjenester etter leveringssektor*

	Jordbruksvarer				Andre norskproduserte konsumvarer			
	I alt	Mindre bearbeidde	Mer bearbeidde	Fiskevarer	I alt	Lite påvirket av verdensmarkedets priser	Påvirket av verdensmarkedet p.g.a. stort importinnhold eller råstoffpris bestemt på verdensmarkedet	Påvirket av verdensmarkedet p.g.a. konkurranse fra utlandet
Vekt (promille)	140,1	90,1	50,0	19,3	[1] 396,9	152,4	[1] 38,7	[1] 205,8
1974	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1975	118,2	118,6	117,3	101,5	111,4	115,4	111,4	108,3
1976	135,1	137,2	131,4	103,0	120,4	126,0	114,7	117,3
1977	139,6	140,0	139,0	114,6	131,2	138,8	125,6	123,7
1977 1. kvartal	133,7	133,8	133,6	110,4	128,0	136,1	121,4	123,4
2. »	138,1	138,4	137,6	112,4	130,7	138,4	125,2	126,1
3. »	143,2	143,8	142,1	115,9	132,2	139,7	127,7	127,4
4. »	143,4	143,9	142,6	119,8	134,0	141,0	128,2	129,9
1978 1. kvartal	144,3	144,3	144,3	122,4	139,2	148,1	130,0	134,3
2. »	146,0	146,5	145,1	123,0	141,4	149,6	133,5	136,7
3. »	151,9	151,7	152,2	124,0	144,2	155,4	135,6	137,4
Oktober	154,1	153,4	155,4	124,8	145,6	156,9	136,9	138,9
Prosentvis endring:								
3. kv. 1977—3. kv. 1978	6,1	5,4	7,1	7,0	9,1	11,2	6,2	7,8
Okt. 1977—okt. 1978...	7,6	6,8	9,4	5,1	9,0	11,6	6,9	7,3
Januar—oktober 1978..	6,9	6,4	8,1	2,1	5,6	6,7	6,5	4,5
Januar—juni 1978	2,2	2,1	2,4	0,7	2,7	1,8	4,5	3,1
Juni—oktober 1978 ...	4,7	4,2	5,6	1,4	2,8	4,9	1,9	1,4

	Importerte konsumvarer				Andre tjenester			
	I alt	Uten norsk konkurranse	Med norsk konkurranse	Husleie	I alt	Med arbeidslønn som dominerende prisfaktor	Også med andre viktige priskomponenter	Total
Vekt (promille)	[1] 199,7	[1] 147,1	[1] 52,6	66,4	177,6	56,7	120,9	1 000,0
1974	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1975	110,7	111,3	108,8	106,2	111,5	115,5	109,7	111,7
1976	119,3	121,3	113,7	112,4	123,5	131,2	119,9	121,9
1977	132,4	136,8	119,9	119,0	139,4	147,1	135,9	133,0
1977 1. kvartal	126,1	129,5	116,8	115,8	135,2	142,1	131,9	128,6
2. »	131,0	135,4	118,9	118,5	139,0	145,1	136,1	132,1
3. »	135,9	141,2	120,8	120,2	141,3	149,1	137,6	135,0
4. »	136,4	141,2	123,1	121,3	142,5	152,0	138,1	136,2
1978 1. kvartal	138,4	142,7	126,1	122,8	149,4	155,8	146,5	140,1
2. »	140,5	144,6	129,0	126,1	152,0	158,4	148,9	142,4
3. »	143,1	147,6	130,5	129,5	154,5	162,9	150,5	145,5
Oktober	144,6	149,0	132,3	132,8	155,0	164,2	150,7	147,0
Prosentvis endring:								
3. kv. 1977—3. kv. 1978	5,3	4,5	8,0	7,7	9,3	9,3	9,4	7,8
Okt. 1977—okt. 1978...	5,3	4,6	7,6	9,7	9,1	8,7	9,2	8,0
Januar—oktober 1978..	5,1	4,8	6,2	9,2	4,2	6,1	3,4	5,6
Januar—juni 1978	2,4	2,0	3,9	5,2	3,0	3,2	2,9	2,8
Juni—oktober 1978 ...	2,6	2,7	2,2	3,8	1,2	2,8	0,4	2,7

[1] Reviderte vekter fra 15. mars 1977.

januar til juni i 1978 steg jordbruksvarene i pris med 2,2 prosent, mens de fra juni til oktober gikk opp med 4,7 prosent. I 1977 var det i de tilsvarende periodene prisøkninger på henholdsvis 5,9 prosent og 1,7 prosent.

Prispolitikk og prisregulering

Den økonomiske politikken i 1978 ble utformet med sikte på bl. a. å dempe den innenlandske kostnadsstigningen. Av de økonomiske innstrammingstiltakene som ble satt i verk kan nevnes sammenhengende prisreguleringsbestemmelser mesteparten av året og fra midten av september både pris- og inntektsstopp.

Retningslinjene for prismyndighetenes virksomhet i 1978, gitt i kongelig resolusjon av 10. mars 1978, var strengere i formen enn i foregående år, særlig med hensyn til å godta prisøkninger. For at håndhevingen av pristiltakene skulle bli så effektiv som mulig, fikk Prisdirektoratet og Statens Pristilsyn økte bevilgninger. Disse ble ytterligere økt i forbindelse med prisstoppen fra september. Samtidig ble prismyndighetene pålagt å reagere strengere enn tidligere ved overtredelse av bestemmelsene.

Vårens inntektsoppgjør, som etter vedtak i Stortinget ble avgjort av Rikslønnsnemnda, resulterte i lavere nominelle lønnstillegg enn de siste år. I forbindelse med inntektsoppgjøret ble det satt i verk en rekke forskjellige økonomisk-politiske tiltak gjeldende fra 1. juli som økt medlemsavgift til folketrygden, nedskjæring i bankenes utlånsrammer, økt skattefradrag for barn og heving av grunnbeløpet til folketrygden. Videre ble avgiften på elektrisk kraft økt fra 1 til 2 øre pr. kWh og utvidet til også å omfatte strøm til husholdningsbruk. Fra 1. september ble investeringsavgiften for aktiverte investeringer til vareproduksjon opphevet.

Mellom Staten og jordbruksorganisasjonene ble det inngått ny jordbruksavtale for tidsrommet 1. juli 1978–30. juni 1980. For det første avtaleåret – 1. juli 1978–30. juni 1979 – hadde avtalen en ramme på 990 mill. kroner. Av dette beløpet ble nær 540 mill. kroner dekket ved høyere forbrukerpriser på jordbruksprodukter. (Jordbruksavtalen og støtteordningen til fiskerinæringen er nærmere omtalt i kapitlene om jordbruk og fiske.)

De første prisstoppforskriftene i 1978 (gitt i kongelig resolusjon av 17. februar 1978) ble gjort gjeldende fra 10. februar. Fra samme dag ble kronen nedskrevet med 8 prosent. Bestemmelsene av 25. november 1977 om meldeplikt om prisøkninger for større produsenter (se Økonomisk utsyn for 1977) ble samtidig opphevet, mens bestemmelsen av 23. desember 1977 om meldeplikt for visse tjenesteytelser (innen bransjene bilreparasjonsverksteder, trafikkskoler og dame- og herrefrisører) ble opprettholdt. En særbestemmelse om at importører ikke kunne gjøre tillegg i sine priser på grunn av stigning i importprisene (unntatt stigning i toll og avgifter) ble opphevet i kongelig resolusjon av 7. april 1978. Fra samme dato fikk Forbruker- og administrasjonsdepartementet og Prisdirektoratet adgang til å gi unntak fra prisstoppbestemmelsene for enkeltbedrifter. En del varer ble holdt utenfor prisstoppforskriftene, bl. a. varer til eksport, norske jordbruks-, hagebruks- og fiskeriprodukter fra produsent samt varer og tjenester som er regulert av offentlige myndigheter. For fersk fisk, frisk frukt, bær, grønnsaker, poteter og blomster ble det 17. februar 1978 gitt forskrifter om prisberegning med høyeste avanse i prosent pr. 10. februar. Utover våren ble det gjort unntak fra prisstoppforskriftene for flere varer og tjenester, bl. a. aviser, charterreiser, billetter til sportsstevner, vrakpant på person- og varebiler og for toll og særavgifter.

Prisstoppforskriftene av 17. februar 1978 ble avløst av forskrifter om skjerpet prisregulering, gitt i kongelig resolusjon av 23. juni 1978. De nye forskriftene som gjaldt fra 10. juni, var stort sett en forlengelse og videreføring av forskriftene fra februar. For produsenter ble det fortsatt tillatt å forhøye prisene for stigning i prisene på råvarer etter 10. februar og for tjenesteytelser for prisøkning på materialer etter 10. februar. Derimot kunne det ikke gjøres tillegg for økte lønnskostnader etter tariffoppgjøret og økte kostnader til sykelønnsordningen fra 1. juli. For handlende ble det innført avansestopp i prosent pr. 10. februar 1978.

For større produsenter og importører ble det igjen innført meldeplikt. Grensen ble satt til produsenter og importører med en samlet omsetning i 1977 på 10 mill. kroner. Endringer i veiledende videresalgspriser måtte meldes til Statens Pristilsyn før de ble gjort gjeldende. Forskriftene gjaldt fra 10. juni for grossister og fra 10. juli for importører. De unntaksforskrifter og enkeltvedtak som ble truffet i forbindelse med prisstoppforskriftene fra februar var fortsatt gjeldende. Utover sommeren og høsten ble det gitt dispensasjon fra forskriftene av 23. juni for bl. a. bomavgifter, transport med lastebil, tjenester ved hoteller og herberger, elektrisitet, vaskerier, renserier og rengjøringsbyråer.

Forskriftene om skjerpet prisregulering ble opphevet 12. september. I kongelig resolusjon av 15. september 1978 ble det for tredje gang i 1978 innført nye prisreguleringsbestemmelser i form av en midlertidig prisstopp fra 12. september 1978. Samtidig ble det innført provisorisk anordning om inntektsstopp. Det ble understreket at forskriftene om prisstopp også gjaldt vederlag for kommunale ytelser og for

offentlige takster og avgifter. Dispensasjonen for elektrisk kraft falt bort. Imidlertid kunne de økningene i prisene på elektrisk strøm som fulgte av særavgiften på elektrisitet fra 1. juli gjennomføres. Det var fortsatt ikke adgang til å regne tillegg i priser verken for økte lønninger etter 10. februar eller for utgifter i forbindelse med sykelønnsordningen. Meldeplikten for større produsenter og importører ble fortsatt gjeldende. Prisstoppen omfattet også utlånsrenter. I første halvdel av oktober ble det vedtatt å gjøre prisstoppen gjeldende for husleier i borettslag og andre boligselskaper. Prismyndighetene skulle fortsatt føre en streng dispensasjonspraksis.

Prisene på de fleste mineraloljeprodukter har vært regulert ved maksimalpriser siden siste verdenskrig. Fra 1. februar 1978 ble det innført meldeplikt om prisendringer for bilbensin, autodiesel, fyringsolje nr. 1 og gassolje, og fra samme dag fastsatt maksimale forhandleravanser for bensin og autodiesel.

Ifølge kongelig resolusjon av 10. februar 1978 kunne høyeste lovlige leie som gjaldt før 1. januar 1976 i hus bygd før 8. april 1940 forhøyes med 10 prosent.

Av de varene og tjenestene som fortsatt er regulert ved maksimalpriser ble prisene på brød satt opp fra 1. februar, på transporttjenester fra 17. juli og på sement fra 25. september.

På vin, brennevin, øl, tobakk og bensin ble avgiftene satt opp fra 1. januar. Importavgiften på biler ble også satt opp fra 1. januar og på dyrere biler igjen opp fra 12. mai. Videre er avgiften på sjokolade og sukkervarer økt.

Det ble også innført nye avgifter i løpet av året – på charterreiser fra 1. april, vrakpant ved kjøp av person- og varebiler fra 1. mai og på elektrisk strøm til husholdningsbruk fra 1. juli. Avgiften på elektrisk strøm til industrielt bruk ble forhøyet fra 1 til 2 øre pr. kWh fra samme dato.

Lønnsutviklingen

I 1978 utløp lønnsoverenskomstene for de langt fleste lønnstakergrupper. Forhandlinger mellom Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Arbeidsgiverforening for alle avtaler som løp ut i første halvår 1978 endte med brudd i februar 1978, og oppgjøret gikk til mekling.

Det hadde hele tiden vært en forutsetning at inntektsoppgjøret i 1978, slik som oppgjøret i 1976, skulle være et kombinert og samordnet oppgjør. Dette innebar at oppgjøret skulle gjennomføres i samarbeid med de offentlige myndigheter og at oppgjøret mellom N.A.F. og LO ikke skulle ses isolert, men i sammenheng med de øvrige lønnsoppgjør og avtalene for bønder og fiskere.

Parallelt med hovedforhandlingene mellom N.A.F. og LO ble det ført forhandlinger i utvalg som så på spesielle sider av tariffavtalen. Disse utvalgene tok opp lavtlønnsproblemer, lønnsglidning, forsikring, sluttvederlag og opplysningsfondet, reglene for betaling for bevegelige helgedager og 1. og 17. mai samt hjemmevaktordninger.

Meklingen i våroppgjøret brøt sammen i april. Etter forslag fra regjeringen vedtok Stortinget en lov om tvungen lønnsnemnd.

I og med at oppgjøret ble bragt inn for Rikslønnsnemnda var det klart at forutsetningen om et kombinert oppgjør ikke lenger var til stede og de påtenkte tiltak fra statens side falt bort.

Rikslønnsnemndas kjennelse forelå 19. mai og gav et generelt lønnstillegg på 50 øre pr. time til voksne arbeidere. I de overenskomstområder hvor gjennomsnittslønnen i 1977 var lavere enn 90 prosent av industriens gjennomsnitt, ble det gitt et spesielt lavtlønnstillegg. Tillegget skulle være 80 øre for de som hadde mindre enn 79,9 prosent av gjennomsnittslønnen, 70 øre hvis lønnen var 80—82,9 prosent av gjennomsnittslønnen, 40 øre for lønn mellom 83 og 87,4 prosent og 10 øre for lønn mellom 87,5 og 89,9 prosent av gjennomsnittslønnen. Beregningsgrunnlaget er timefortjenesten eksklusive overtids- og skifttillegg for voksne menn i industrien i 1977. Lavtlønnstillegget ble beregnet til å slå ut med 10 øre pr. time i gjennomsnitt.

Avtalene fikk 2 års varighet med bestemmelse om at det før utløpet av første avtaleår (1. april 1979) skal opptas forhandlinger mellom N.A.F. og LO om eventuell lønnsregulering (generelt tillegg og/eller lavtlønnstillegg) for annet avtaleår. Disse bestemmelsene ble seinere satt ut av kraft ved innføring av pris- og inntektsstopp (se nedenfor).

Ansatte i jordbruk og gartnerier og hagebruk fikk et generelt tillegg på 50 øre og et lavtlønnstillegg på 80 øre pr. time med virkning fra 1. mai 1978.

For ansatte i skogbruket ble tariffoppgjøret gjennomført ut fra en ramme på 7,5 prosent.

Ansatte i innenriks sjøfart fikk et tillegg i gjennomsnitt på 2,4 prosent pluss 86,50 kroner pr. måned. Kostgodtgjørelsen ble hevet fra 639 kroner til 690 kroner pr. måned.

Etter mekling fikk ansatte i staten og i skoleverket et oppgjør som innebar en lønnsøkning i 1978 på 7,7 prosent på årsbasis. Det ble gitt et generelt lønnstillegg på 6,3 prosent. Tillegget ble gitt slik at alle lønnstrinn

Tabell 61. *Tariffbestemt lønnsøkning og lønnsglidning for voksne mannlige arbeidere i industrien*[1]

	Tariff-bestemte tillegg	Lønns-glidning	Lønns-øking i alt
	Pst.	Pst.	Pst.
1. kvartal 1961—1. kvartal 1962	6,6	2,8	9,4
1. » 1962—1. » 1963	3,2	2,7	5,9
1. » 1963—1. » 1964	3,1	2,6	5,7
1. » 1964—1. » 1965	4,8	3,7	8,5
1. » 1965—1. » 1966	3,1	3,3	6,4
1. » 1966—1. » 1967	4,6	4,2	8,8
1. » 1967—1. » 1968	3,0	3,6	6,6
1. » 1968—1. » 1969	[2] 8,1	4,0	12,1
1. » 1969—1. » 1970	–	6,0	6,0
1. » 1970—1. » 1971	8,7	6,9	15,6
1. » 1971—1. » 1972	4,4	4,9	9,3
1. » 1972—1. » 1973	3,8	5,8	9,6
1. » 1973—1. » 1974	4,9	7,3	12,2
1. » 1974—1. » 1975	17,2	8,0	25,2
1. » 1975—1. » 1976	8,9	4,1	13,0
1. » 1976—1. » 1977	[2] 9,4	6,2	15,6
1. » 1977—1. » 1978	2,9	6,8	9,7

[1] Beregnet på grunnlag av Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk over gjennomsnittlig timefortjeneste, ikke medregnet betaling for bevegelige helge- og høytidsdager. [2] Medregnet kompensasjon for arbeidstidsforkortelsen.

til og med 14 fikk en økning på 6,5 prosent, mens det ble gradvis nedtrappet fra og med lønnstrinn 15.

For ansatte i kommunene ble oppgjørsrammen noe høyere enn i staten — 8,3 prosent — fordi kommunene har relativt flere ansatte enn staten på de lavere lønnstrinnene.

I bankvirksomhet ble det innført et nytt lønnstrinnsregulativ med virkning fra 1. mai 1978. Det ble gitt et generelt tillegg på 5 prosent på alle lønnssatser. Den nye avtalen fikk 2 års varighet med samme bestemmelse om forhandlinger etter første avtaleår som i avtalene mellom N.A.F. og LO.

I forsikringsvirksomhet ble det gitt et generelt tillegg på 5,5 prosent og et lavtlønnstillegg på 0,7 prosent fra 1. mai 1978.

I hotell- og restaurantdrift fikk de fastlønte et tillegg på 225 kroner pr. måned. For prosentlønte ble kontanttillegget økt med 69 kroner pr. måned, mens prosentsatsen ble holdt uendret (12,0 prosent av bruttoomsetningen). Tilleggene ble gitt fra 1. april 1978.

Rikslønnsnemndas kjennelse for ansatte i varehandel gav et tillegg på 206 kroner pr. måned til voksne ansatte med virkning fra 1. april 1978.

I utenriks sjøfart ble avtalene revidert med virkning fra 1. november 1978. Partene ble enige om en revisjon av hyresatsene og oppgjøret, som ble holdt innen rammen av LO-N.A.F.-oppgjøret, vil gi en beregnet lønnsøkning på 2,9 prosent.

Med virkning fra 1. juli 1978 trådte lovbestemmelsene om en ny sykelønnsordning i kraft. Alle lønnstakere får fra første fraværsdag på grunn av sykdom sykepenger som svarer til full arbeidsinntekt. Arbeidsgiveren betaler sykepenger for de 14 første dagene, hvorav utbetaling for de fire siste dagene seinere blir refundert av folketrygden. Ved fortsatt sykefravær skal folketrygden bære utgiftene, og trygdekontoret overtar utbetalingen. Bestemmelsene i overenskomstene mellom LO og N.A.F. om sykelønn (tilleggstrygden) opphørte fra 1. juli 1978.

Med virkning fra 12. september 1978 innførte regjeringen pris- og inntektsstopp. Etter krav fra LO ble det gitt visse tillempninger til regelen om absolutt forbud mot lønnsøkning. Bestemmelser om automatiske alders- og ansiennitetstillegg og klasseopprykk som er fastsatt i tariffavtaler, ble tillatt. Også opprykk i høyere stilling blir godtatt dersom vedkommende arbeidstaker får samme lønn som den som før hadde stillingen. Det skal fortsatt kunne opprettes nye tariffavtaler. For sentrale avtaler med utløp før 1. desember 1978 ble det tillatt å forhandle på vanlig måte, men resultatet skal tilpasses Rikslønnsnemndas kjennelse for vårfagene.

Det ble videre gitt adgang til å justere lokale avtaler som vanligvis blir revidert før 12. september, men som på dette tidspunkt ikke var ordnet. Innebygde tillegg som i tariffavtalene for landtransport og varehandel, kan ikke gjøres gjeldende. Pris- og inntektsstoppen skal vare ut 1979. Bestemmelsen i tariffavtalene om lønnsforhandlinger etter første avtaleår ble dermed satt ut av kraft.

Tabell 62. *Lønnsutviklingen for enkelte grupper av lønnstakere*

	Tids-enhet	Gjennomsnittsfortjeneste i kroner			Prosentvis endring fra året før		
		1976	1977	1978	1976	1977	1978
Menn							
Jordbruk[1]:							
Månedslønte ansatte	Måned	4 058	4 583	..	15,0	12,9	..
Timelønte ansatte	Time	22,00	24,67	..	17,3	12,1	..
Industri:							
Voksne arbeidere	»	30,44	33,77	[2] 36,30	16,4	10,9	[3] 6,9
Tekniske funksjonærer[4]	Måned	7 473	8 248	8 906	13,9	10,4	8,0
Kontorfunksjonærer[4]	»	6 893	7 684	8 321	13,7	11,5	8,3
Arbeidere i privat bygge- og anleggsvirksomhet	Time	35,29	39,44	[2] 42,52	15,3	11,8	[3] 8,5
Losse- og lastearbeidere	»	35,29	40,55	[2] 43,32	17,5	14,9	[3] 5,1
Utenriksfart, voksne sjømenn[5]	Måned	8 426	9 674	10 386	14,0	14,8	7,4
Innenriksfart, voksne sjømenn[6]	»	5 297	[7] 5 803	..	1,0	..	..
Privat landtransport, voksne arbeidere	Time	28,35	31,19	33,15	15,5	10,0	4,6
Varehandel[8]:							
Kontorfunksjonærer	Måned	5 871	6 503	7 293	14,2	10,8	12,1
Butikkfunksjonærer	»	4 215	4 627	5 215	15,4	9,8	12,7
Lagerfunksjonærer	»	4 313	4 747	5 335	15,8	10,1	12,4
Bankvirksomhet, ansatte i alt[4]	»	5 705	6 547	..	10,9	14,8	..
Forsikringsvirksomhet, ansatte i alt[4]	»	7 697	8 437	..	12,6	9,6	..
Statens embets- og tjenestemenn[9]	»	6 122	6 674	..	13,4	9,0	..
Kvinner							
Jordbruk[1]:							
Timelønte ansatte	Time	21,05	23,49	..	22,9	11,6	..
Industri:							
Voksne arbeidere	»	24,16	26,96	[2] 28,88	18,4	11,6	[3] 7,4
Kontorfunksjonærer[4]	Måned	4 283	4 790	5 243	15,1	11,8	9,5
Varehandel[8]:							
Kontorfunksjonærer	»	3 862	4 315	4 865	16,6	11,7	12,7
Butikkfunksjonærer	»	3 221	3 509	3 978	10,1	8,9	13,4
Bankvirksomhet, ansatte i alt[4]	»	4 196	4 807	..	13,3	14,6	..
Forsikringsvirksomhet, ansatte i alt[4]	»	4 630	5 125	..	14,7	10,7	..
Statens embets- og tjenestemenn[9]	»	4 825	5 275	..	15,9	9,3	..

[1] September. [2] 2. kvartals oppgaver. [3] Stigningen fra 2. kv. 1977 til 2. kv. 1978. [4] Pr. 1. september. [5] Mars. [6] November. [7] Statistikken for 1977 er ikke jamførbar med tidligere år på grunn av endring i tariffavtalene som en følge av arbeidstidsforkortelsen fra 1. juli 1977. [8] Pr. 1. mars. [9] Pr. 1. oktober.

Den lønnsøkning som finner sted utover de tariffbestemte endringer (lønnsglidningen), beregnes for industriarbeidere som differansen mellom den totale lønnsøkning og den tariffbestemte økning. Lønnsglidningen vil være influert av faktorer som innføring av og endring i personlige tillegg til minstelønnssatser, fastsetting av akkordsatser og premielønn, endringer i omfanget av overtidsarbeid o. a. Tabell 61 viser den samlede årlige lønnsøkning fra 1961 for industriarbeidere, fordelt på tariffbestemte tillegg og lønnsglidning. Fra 1. kvartal 1977 til 1. kvartal 1978 var lønnsglidningen litt høyere enn året før. Statistikken for 2. og 3. kvartal viser etter foreløpige beregninger en lønnsglidning på om lag 6 prosent.

Lønnsutviklingen for en del viktigere lønnstakergrupper i årene 1976—1978 går fram av tabell 62. Tallene gjelder ulike tidspunkter i året, og en må være varsom med å sammenlikne lønnsnivået gruppene imellom.

Offentlige finanser og kredittmarked

Offentlige finanser

Ifølge foreløpige oppgaver var de totale offentlige inntekter i 1978 109 milliarder kroner. Dette var 12 prosent mer enn året før, og svarte til 52,5 prosent av bruttonasjonalproduktet. De påløpne direkte og indirekte skatter, medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer, samt pliktige trygdeavgifter og pensjonspremier, utgjorde i 1978 i alt 102,3 milliarder kroner. Dette var en økning på 10,8 prosent fra 1977. Målt i prosent av bruttonasjonalproduktet gikk de samlede skattene (medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer) opp fra 48,7 prosent i 1977 til 49,3 prosent i 1978.

De totale overføringene fra den offentlige forvaltning til private (vesentlig trygde- og pensjonsstønader og subsidier) er for 1978 anslått til 59,2 milliarder kroner (17,9 prosent mer enn i 1977). Offentlige kjøp av varer og tjenester — inklusive økning av kapitalinnskott i statsforetak — beløp seg til anslagsvis 54,3 milliarder kroner i 1978, en økning på om lag 11 prosent fra foregående år. Alt i alt kom den offentlige sektors utgifter i 1978 opp i anslagsvis 115,3 milliarder kroner, en økning på 14,7 prosent fra året før. Utgiftene steg dermed sterkere enn inntektene, og inntektsunderskottet for den offentlige forvaltning steg fra 3,2 milliarder kroner i 1977 til 6,3 milliarder kroner i 1978, jfr. tabell 63. Dersom de noe usikre anslagene for inntektene av olje- og gassutvinningen holdes utenfor, vil den offentlige forvaltning sett under ett få et underskott i 1978 på anslagsvis 11,9 milliarder kroner, mot et underskott på 6,5 milliarder kroner i 1977.

Det har vært vanlig å bruke endringen i «overskott før lånetransaksjoner» som en grov indikator på endringer i den kontraktive eller ekspansive virkning av den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter. En svakhet ved dette mål er at det ikke tar hensyn til at de ulike inntekts- og utgiftspostene har forskjellig virkning på aktivitetsnivået. Vanligvis endres ikke sammensetningen av det offentliges inntekter og utgifter mye fra år til år. I de seinere år har det imidlertid kommet til så mange nye, store poster både på inntekts- og utgiftssiden av statsbudsjettet at «overskottet før lånetransaksjoner», og endringer i dette overskottet, blir en upålitelig indikator for budsjettpolitikkens virkninger. Inntrykket er likevel at totalvirkningen av den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter også i 1978 må ha vært utpreget ekspansiv, om enn kanskje ikke i samme grad som i 1977.

Den offentlige forvaltnings regnskaper

Statens bevilgningsregnskap

Statsbudsjettet for 1978 ble vedtatt med et underskott før lånetransaksjoner på 8 182 mill. kroner. De samlede utgifter utgjorde 73 100 mill. kroner og inntektene 55 895 mill. kroner. En regnet således med et finansieringsbehov på 17 205 mill. kroner (lånemidler og bruk av kontantbeholdning). Sett i forhold til statsregnskapet for 1977 viste det vedtatte budsjett for 1978 en utgiftsøkning på 13,7 prosent.

I løpet av budsjettåret ble det vedtatt tilleggsbevilgninger som innebar en nettoøkning i utgiftene på 554 mill. kroner, samtidig som inntektsanslagene ble satt ned med i alt 1 059 mill. kroner. Av utgiftsøkningen falt 420 mill. kroner på lånetransaksjoner og kjøp av aksjer. På samme måte som i tidligere år regnet en imidlertid ved årsskiftet 1978—79 med visse innsparinger på utgiftssiden, som følge av ubesatte stillinger og overføring til neste år av en del av de vedtatte bevilgninger. En totalvurdering ved årsskiftet tyder på at budsjettregnskapet, slik det er definert i det trykte statsbudsjettet og statsregnskapet, vil komme til å vise et underskott før lånetransaksjoner på 7 182 mill. kroner.

Av vedtatte større tilleggsbevilgninger kan nevnes: tilskott til fiskerinæringen 362 mill. kroner, tilskott til A/S Norsk Jernverk 120 mill. kroner, jordbruksavtalen 641 mill. kroner, trans-

Tabell 63. *Den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter, etter art. Beløp i mill. kr*

	1. I alt			2. Stats- og trygdeforvaltningen						3. Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak		
				a. I alt			b. Av dette statens bevilgningsregnskap					
	1976	1977*	1978*	1976	1977	1978*	1976	1977	1978*	1976	1977*	1978*
Inntekter												
1. Formuesinntekt	4 421	4 906	6 598	3 166	3 469	5 176	2 132	2 306	3 910	1 255	1 437	1 422
A. Renter og utbytte	4 014	4 851	6 552	3 616	4 387	6 096	2 582	3 234	4 750	398	464	526
B. Inntektsført overskott av statlige foretak, eierinntekt i kommunale foretak	407	55	46	— 450	— 918	— 850	— 450	— 918	— 850	857	973	896
2. Trygde- og pensjonspremier[1]	21 867	24 693	27 415	21 867	24 693	27 415	–	–	–	–	–	–
3. Direkte skatter[1]	29 466	31 807	37 532	11 788	11 400	14 982	8 182	9 427	11 696	17 678	20 407	22 550
4. Indirekte skatter, medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer[1]	30 944	35 819	37 379	30 644	35 499	37 029	29 284	34 042	36 709	300	320	350
A. Indirekte skatter, fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	29 894	34 621	36 069	29 574	34 301	35 719	28 301	32 913	35 455	300	320	350
B. Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 050	1 198	1 310	1 050	1 198	1 310	983	1 129	1 254	–	–	–
5. Overføringer fra private konsumenter	56	60	55	56	60	55	56	60	55	–	–	–
6. Overføringer mellom stats- og kommuneforvaltningen	–	–	–	2 281	498	745	241	331	374	6 592	8 323	9 493
7. Overføringer til bevilgningsregnskapet fra annen statsforvaltning	–	–	–	–	–	–	173	192	69	–	–	–
8. Inntekter i alt	86 754	97 285	108979	69 802	75 619	85 402	40 068	46 358	52 813	25 825	30 487	33 815
Utgifter												
9. Renteutgifter	4 221	5 457	6 808	2 737	3 580	4 533	2 716	3 548	4 500	1 484	1 877	2 275
10. Overføringer til private	39 762	44 707	52 397	37 469	41 647	48 987	10 676	13 018	15 288	2 293	3 060	3 410
A. Trygde- og pensjonsstønader	25 393	27 000	31 561	25 078	26 640	31 151	–	–	–	315	360	410
B. Andre stønader til konsumenter	2 745	3 568	4 160	1 212	1 428	1 760	1 215	1 351	1 700	1 533	2 140	2 400
C. Subsidier, medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer[2]	11 624	14 139	16 676	11 179	13 579	16 076	9 461	11 620	13 588	445	560	600
a. Subsidier fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	10 574	12 941	15 366	10 129	12 381	14 766	8 478	10 491	12 334	445	560	600
b. Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 050	1 198	1 310	1 050	1 198	1 310	984	1 129	1 254	–	–	–
11. Overføringer mellom stats- og kommuneforvaltningen	–	–	–	6 592	8 323	9 493	4 460	5 396	6 350	2 281	498	745
12. Overføringer fra bevilgningsregnskapet til annen statsforvaltning	–	–	–	–	–	–	5 223	7 149	9 106	–	–	–
13. Stønader til utlandet (netto)	1 084	1 448	1 835	1 084	1 448	1 835	1 084	1 448	1 835	–	–	–
14. Konsum (netto)	29 629	35 625	38 975	14 142	15 714	16 969	13 470	15 002	16 297	15 487	19 911	22 006
A. Bruk av varer og tjenester til forsvarsformål	5 296	5 741	6 215	5 291	5 736	6 209	5 291	5 736	6 209	5	5	6
B. Bruk av varer og tjenester til sivile konsumformål	22 953	28 232	30 947	8 481	9 549	10 278	7 809	8 837	9 606	14 472	18 733	20 669
C. Kapitalslit	1 380	1 602	1 813	370	429	482	370	429	482	1 010	1 173	1 331
15. Nettoinvestering i sivil konsumkapital og i kommunale foretak	8 614	9 948	11 536	2 286	2 699	3 042	2 171	2 585	2 863	6 328	7 249	8 494
16. Økning i kapitalinnskott i statsforetak (statens forretningsdrift)	2 516	3 314	3 756	2 516	3 314	3 756	2 516	3 314	3 756	–	–	–
17. Annen nettofordringsøkning («Overskott før lånetransaksjoner»)	928	—3214	—6328	2 976	—1106	—3213	—2248	—5102	—7182	—2048	—2108	—3115
18. Utgifter i alt	86 754	97 285	108979	69 802	75 619	85 402	40 068	46 358	52 813	25 825	30 487	33 815
Spesifikasjoner												
19. Skatter og avgifter på olje- og gassutvinning	3 196	3 332	5 560	3 196	3 332	5 560	1 958	3 122	3 889	–	–	–
20. Brutto skatter og avgifter i alt, medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer (post 2+3+4)	82 277	92 319	102326	64 299	71 592	79 426	37 466	43 469	48 405	17 978	20 727	22 900
21. Post 20 i prosent av bruttonasjonalproduktet (BNP)	48,3	48,7	49,3	..	..	..	..	..	..	..	..	..
22. Brutto skatter ekskl. skatter på olje- og gassutvinning i prosent av BNP	46,4	46,9	46,6	..	..	..	..	..	..	..	..	..
23. Netto skatter og avgifter i alt (post 2+3+4÷10)	42 515	47 612	49 929	26 832	29 945	30 439	26 790	30 451	33 117	15 685	17 667	19 490
24. Post 23 i prosent av BNP	25,6	25,1	24,1	..	..	..	..	..	..	..	..	..

[1] I kolonnene 1 og 2 a *påløpne* skatter, i kolonnene 2 b og 3 *bokførte* skatter, dvs. beregnet etter kontantprinsippet. Statskassens andel av fellesskatten (fra Skattefordelingsfondet) er tatt med under pkt. 7, kommuneforvaltningens under pkt. 6 i forspalten. [2] I kolonnene 1 og 2 a *påløpne* beløp, i kolonnene 2 b og 3 *utbetalte* beløp.

portsubsidier 131 mill. kroner, FN-styrken i Libanon 120 mill. kroner, lønnsregulering for offentlige tjenestemenn 546 mill. kroner og renteutgifter 568 mill. kroner.

Av tilleggsbevilgninger til utlån, aksjekjøp mv. var aksjetegning i Tandberg Radiofabrikk A/S 120 mill. kroner og lån til Norsk Olje A/S 300 mill. kroner.

På inntektssiden er bl. a. anslagene på skatt og avgift på utvinning av petroleum satt opp med netto 395 mill. kroner og anslaget på kraftfôravgiften er satt opp med 321 mill. kroner. Av reduksjoner av anslagene på inntektssiden kan nevnes: importavgift på motorvogner 1 291 mill. kroner, avgift på brennevin, vin mv. 560 mill. kroner og merverdiavgift og avgift på investering 230 mill. kroner.

I tabell 63 er hovedpostene i statens bevilgningsregnskap gruppert etter nasjonaløkonomisk art (se kolonne 2 b). Tallene for 1976 og 1977 er endelige regnskapstall, mens tallene for 1978 bygger på anslag. I denne tabellen er bevilgningsregnskapet satt opp noe annerledes enn i de oppstillinger som vanligvis brukes i de trykte statsregnskaper og statsbudsjetter. Av større avvik kan nevnes at kompensert merverdiavgift på matvarer er bruttoført i tabellen, dvs. inkludert i tallene for de indirekte skattene og tilsvarende utgiftsført under subsidier. Sykelønnsordningen er ført netto, dvs. at utbetalt lønn er redusert med refundert sykelønn fra folketrygden. Forskottsbetalinger i forbindelse med det nye jagerflyet F-16 og oppfyllelse av garantiforpliktelser er regnet som henholdsvis utlån og gjeldsavdrag, mens det i statsbudsjett og -regnskap er regnet som driftsutgift. Videre omfatter ikke tabellen utgifter og inntekter i forbindelse med lån, gjeldsavdrag mv. Underskottet på statens forretningsdrift i tabellen er ført til fradrag under posten «Formuesinntekt» på inntektssiden, mens det i de vanlige oppstillinger er tatt med blant utgiftene. Bruk av varer og tjenester for konsum- og forsvarsformål er regnet netto (utgifter minus inntekter), mens det i bevilgningsregnskapet regnes brutto. I Statistisk Sentralbyrås oppstillinger blir utgifter til nybygg og nyanlegg ved statens forretningsdrift — i likhet med aksjetegning i offentlige aksjeselskaper — regnet som fordringsøkning for den offentlige forvaltning. I tabell 63 er beløpet ført opp som egen post under «Økning i kapitalinnskott i statsforetak». På denne måten vil posten «Annen netto fordringsøkning», korrigert for forskottsbetalingene på F-16 og oppfyllelse av garantiforpliktelser, svare til det som i statens bevilgningsregnskap kalles «Overskott før lånetransaksjoner».

Etter denne oppstillingsmåten var de samlede utgifter over statens bevilgningsregnskap for 1978 anslått til 56 239 mill. kroner (postene 9—15, kolonne 2 b i tabell 63). Det vil si en økning på 16,8 prosent fra året før. Fra 1976 til 1977 var den tilsvarende økning 21,0 prosent. Av utgiftene i 1978 ble 15 815 mill. kroner brukt til kjøp av varer og tjenester til konsumformål (inklusive forsvarsformål), 3 345 mill. kroner til bruttoinvesteringer i sivil konsumkapital og 19 788 mill. kroner til overføringer til publikum (subsidier, stønader og renteutgifter), derav var 1 254 mill. kroner kompensasjon for merverdiavgift på matvarer.

Inntektene på statens bevilgningsregnskap utgjorde ifølge anslagene 52 813 mill. kroner. Det vil si en økning på 13,9 prosent fra året før, mot 15,7 prosent i 1977. De indirekte skattene steg med 7,8 prosent og utgjorde 36 709 mill. kroner i 1978. Merverdiavgiften (brutto) og avgift på investeringer innbrakte 24 354 mill. kroner i 1978.

De direkte skattene utgjorde i 1978 11 696 mill. kroner og viste en stigning på 2 269 mill. kroner fra året før.

De samlede utgifter på statens bevilgningsregnskap for 1978 oversteg inntektene med 3 426 mill. kroner (summen av postene 16 og 17 i tabell 63). I 1977 var det et inntektsunderskott på 1 788 mill. kroner, mens det i 1976 var et overskott på 268 mill. kroner. I 1978 gikk 3 756 mill. kroner med til å dekke økningen i kapitalinnskottet i statens forretningsdrift, slik at underskottet før lånetransaksjoner på statens bevilgningsregnskap i 1978 skulle utgjøre 7 182 mill. kroner. Dette tall må imidlertid betraktes som usikkert; de foreløpige anslag for både inntektene og utgiftene for 1978 er svake, og relativt små feilvurderinger her vil kunne slå forholdsvis sterkt ut i underskott før lånetransaksjoner. I 1977 var underskottet før lånetransaksjoner 5 102 mill. kroner og i 1976 2 248 mill. kroner. Til dekning av utlån, gjeldsavdrag, kjøp av aksjer mv. gikk det i 1978 med anslagsvis 10 milliarder kroner, som er forutsatt dekket ved bruk av kontantbeholdning og lånemidler.

Trygdeforvaltningens regnskaper

Inntekter og utgifter for trygdeforvaltningen framgår av tabell 64.

Trygdebudsjettet for 1978 ble vedtatt med et overskott på 32 mill. kroner. De samlede utgifter utgjorde 28 964 mill. kroner og inntektene 28 996 mill. kroner. Trygdebudsjettet omfatter alle utgifter som har hjemmel i lov om folketrygd eller som har hjemmel i egne lover, men dekkes av folketrygden. Tall for trygdebudsjettet er gitt i kolonne 2 («Folketrygden») i tabell 64.

I 1978 ble det vedtatt en rekke tilleggsbevilgninger med justeringer av både inntekts- og ut-

Tabell 64. *Trygdeforvaltningens inntekter og utgifter*[1]. *Mill. kr*

	I alt			Folketrygden			Barnetrygden			Krigspensjoneringen for militærpersoner			Pensjonstrygden for fiskere			Pensjonstrygden for skogsarbeidere			Pensjonstrygden for sjømenn			Folketrygdfondet[2]		
	1976	1977	1978*	1976	1977	1978*	1976	1977	1978	1976	1977	1978	1976	1977	1978	1976	1977	1978	1976	1977	1978	1976	1977	1978
Inntekter																								
1. Renter	867	986	1 097	51	52	70	–	–	–	–	–	–	3	3	3	1	1	2	43	47	52	769	883	970
2. Trygde- og pensjonspremier	20255	22775	25176	20088	22582	24975	–	–	–	–	–	–	4	4	4	7	7	7	156	182	190	–	–	–
a. Medlemspremie	7113	8164	8613	7052	8094	8540	–	–	–	–	–	–	4	4	4	2	2	2	55	64	67	–	–	–
b. Arbeidsgiveravgift[3]	13142	14611	16563	13036	14488	16435	–	–	–	–	–	–	–	–	–	5	5	5	101	118	123	–	–	–
3. Overføringer (tilskott) fra bevilgningsregnskapet	3763	4709	5987	1905	2780	4068	1619	1666	1629	112	128	140	–	–	–	–	–	–	127	135	150	–	–	–
4. Overføringer (tilskott) fra kommuneforvaltningen	1921	96	300	1921	96	300	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
5. Andre inntekter	150	116	112	124	81	77	–	–	–	–	–	–	26	35	35	–	–	–	–	–	–	–	–	–
6. Inntekter i alt	26956	28682	32673	24089	25591	29490	1619	1666	1629	112	128	140	33	42	42	8	8	9	326	364	392	769	883	970
Utgifter																								
7. Trygdestønader	23566	25004	29600	21531	22923	27457	1581	1608	1609	109	110	140	29	27	28	5	6	6	311	330	360	–	–	–
a. Pensjonsstønader	14053	16443	18660	13599	15970	18126	–	–	–	109	110	140	29	27	28	5	6	6	311	330	360	–	–	–
b. Andre stønader	9513	8561	10940	7932	6953	9331	1581	1608	1609	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
8. Andre utgifter	1311	1475	1279	1281	1437	1244	17	19	20	2	2	2	1	1	1	–	–	–	8	9	9	2	3	3
9. Overskott[4]	2079	2203	1793	1277	1231	789	21	39	–	1	16	— 2	3	14	13	3	2	3	7	25	23	767	880	967
10. Utgifter i alt	26956	28682	32673	24089	25591	29490	1619	1666	1629	112	128	140	33	42	42	8	8	9	326	364	392	769	883	970

[1] Tallene er beregnet etter kontantprinsippet. [2] Medregnet Folketrygdens arbeidsmarkedsfond. [3] Medregnet statens og kommunenes utgifter til trygdeforvaltningen som arbeidsgivere. [4] Omfatter for folketrygdens vedkommende også den delen som blir overført til Folketrygdfondet.

Tabell 65. *Folketrygden. Avgifts- og tilskottssatser*

Fra	Medl.avgift beregnet av			Arbeidsgiver-avgift	Kommune-tilskott	Stats-tilskott	Maksimal pensjonsgivende inntekt
	Pensjonsgivende lønnsinntekt	Annen ervervsinntekt	Antatt inntekt (gjelder syketrygden)				
	Prosent						Kroner
1/1—71 ..	4,5	9,75	3,2	13,0	2,25	2,25	86 400
1/7—71 ..	4,9	9,75	3,2	13,8	2,25	2,25	90 000
1/1—72 ..	4,9	11,50	3,5	14,8	2,25	2,25	94 800
1/1—73 ..	5,4	13,90	3,8	16,7	2,25	2,25	102 000
1/1—74 ..	4,5	13,00	4,4	16,7	2,25	2,25	110 400
1/1—75 ..	4,3	12,80	4,4	[1] 14/16/17	2,25	2,25	129 600
1/1—76 ..	3,8	[2] 8,7	4,4	[1] 14/16/17	2,25	1,90	141 600
1/1—77 ..	3,8	[2] 8,7	4,4	[1] 12,8/14,8/15,8	–	2,60	157 200
1/5—77 ..	3,8	[2] 8,7	4,4	[1] 12,3/14,3/16,5	–	2,60	160 596
1/1—78 ..	3,8	[2] 8,7	4,4	[1] 12,3/14,3/16,5	0,4	3,75	174 600
1/7—78 ..	4,2	[2] 9,1	4,4	[1] 12,3/14,3/16,5	0,4	3,75	174 600
1/1—79 ..	5,0	[2] 9,9	4,4	[1] 12,3/14,3/16,5	–	4,00	182 400

[1] Regionalt differensiert etter arbeidstakers bosted. [2] For jord- og skogbruk er satsen 3,8.

giftsanslagene, slik at utgiftene over trygdebudsjettet ved årsskiftet 1978—79 ble anslått til 28 793 mill. kroner og inntektene til 29 490 mill. kroner, dvs. et overskott i 1978 på 789 mill. kroner. Av utgiftene gjaldt 10 985 mill. kroner utgifter til alderspensjoner, tap av forsørger mv., 3 800 mill. kroner alminnelig sykebehandling, 5 031 mill. kroner uførhet og attføring, 2 550 mill. kroner sykepenger og 2 600 mill. kroner legehjelp, medisin mv.

I tabell 65 er det gitt en oversikt over avgifts- og tilskottssatsene (i prosent) til folketrygden og maksimal pensjonsgivende inntekt (i kroner) siden 1. januar 1971.

Folketrygdens grunnbeløp ble fra 1. juli 1978 forhøyet til 14 700 kroner. Fra 1. januar 1979 blir minstepensjonen for enslig pensjonist 21 780 kroner og for ektepar hvor begge ektefeller har rett til særtillegg 35 406 kroner i året.

Satsene for barnetrygden ble hevet med 96 kroner på alle trinn f.o.m. 1. januar 1979. De årlige stønadsbeløp utgjør fra dette tidspunkt for:

første stønadsberettigede barn ...	804 kroner
annet stønadsberettigede barn ...	2 028 kroner
tredje stønadsberettigede barn ...	3 048 kroner
fjerde stønadsberettigede barn ...	3 324 kroner
femte stønadsberettigede barn ...	3 612 kroner

For hvert stønadsberettiget barn utover fem ytes 3 612 kroner pr. år. Fra og med inntektsåret 1977 ble det innført forsørgerstønad også for barn som er berettiget til barnetrygd. I 1978 var stønadsbeløpet 700 kroner pr. barn og for 1979 er beløpet vedtatt hevet til 1 000 kroner pr. barn.

For hele trygdeforvaltningen sett under ett er det for 1978 regnet med en samlet utbetaling av stønader på 29 700 mill. kroner (se tabell 64). Av dette falt 27 457 mill. kroner på folketrygden og 1 609 mill. kroner på barnetrygden. Av de samlede inntekter på 32 673 mill. kroner utgjorde 16 563 mill. kroner premietilskott fra arbeidsgivere, 8 613 mill. kroner medlemspremie, 5 987 mill. kroner tilskott fra staten og 300 mill. kroner tilskott fra kommuner.

Folketrygdfondet (medregnet arbeidsmarkedsfondet) hadde pr. 30. november 1978 en forvaltningskapital på 15 476 mill. kroner, eller 1 283 mill. kroner mer enn ved utgangen av 1977. Av dette var 1 052 mill. kroner plassert som bankinnskott i forretnings- og sparebanker og 12 562 mill. kroner i ihendehaverobligasjoner (herav 8 303 mill. kroner i stats- eller statsbankobligasjoner). I beløpene ovenfor inngår ikke den del av folketrygdens midler som holdes tilbake av Rikstrygdeverket for likviditetsformål.

Regnskapene for Annen statsforvaltning

Inntekter og utgifter for sektoren Annen statsforvaltning (statsforvaltningens fond, statens pensjonskasser, sektor for skatteinnkreving mv.) framgår av tabell 66. Disse tallene er også in-

Tabell 66. *Annen statsforvaltnings*[1] *inntekter og utgifter, etter art. Mill. kr*

	I alt			Statsforvaltningens fond mv.[2]			Statens pensjonskasser[3]			Sektor for skatteinnkreving[4]			Annet[5]		
	1976	1977	1978*	1976	1977	1978*	1976	1977	1978*	1976	1977	1978*	1976	1977	1978*
Inntekter															
1. Formuesinntekt	167	167	179	153	154	166	11	12	12	–	–	–	3	1	1
2. Trygde- og pensjonspremier	1 612	1 918	2 239	–	–	–	1 492	1 635	1 534	120	283	705	–	–	–
3. Direkte skatter	3 606	1 973	3 286	830	734	960	–	–	–	2 771	1 222	2 316	5	17	10
4. Indirekte skatter	1 324	1 395	255	112	214	176	–	–	–	500	323	— 827	712	858	906
5. Overført fra kommuneforvaltningen	119	71	71	16	14	14	–	–	–	–	–	–	103	57	57
6. Inntekter i alt	6 828	5 524	6 030	1 111	1 116	1 316	1 503	1 647	1 546	3 391	1 828	2 194	823	933	974
Utgifter															
7. Stønader	1 573	1 713	1 611	57	50	50	1 512	1 653	1 551	–	–	–	4	10	10
8. Subsidier	1 718	1 959	2 488	1 004	1 141	1 670	–	–	–	87	109	83	627	709	735
9. Overført til kommuneforvaltningen	1 532	2 247	2 593	1 482	2 141	2 475	–	–	–	–	–	–	50	106	118
10. Netto overføring til bevilgningsregnskapet og trygdeforvaltningen	—1304	—2344	—3057	—1281	—2302	—2965	— 21	— 23	— 31	–	–	–	— 2	— 19	— 61
11. Andre utgifter (netto)	164	156	219	— 15	21	68	50	2	5	–	–	–	129	133	146
12. Nettofordringsøkning	3 145	1 793	2 176	— 136	65	18	— 38	15	21	3 304	1 719	2 111	15	6	26
13. Utgifter i alt	6 828	5 524	6 030	1 111	1 116	1 316	1 503	1 647	1 546	3 391	1 828	2 194	823	933	974

[1] Den offentlige forvaltning unntatt statens bevilgningsregnskap, trygde- og kommuneforvaltningen. [2] Omfatter Finansdepartementets, Kirkedepartementets og Prisdirektoratets fond, Prisreguleringsfondet for sild, Kraftförfondet og Arbeidsløysetrygdas tiltaksfond for fylkene. Distriktenes utbyggingsfond er ikke med. [3] Omfatter også Pensjonsordningen for apoteketaten. [4] Svarer til differansen mellom påløpne og bokførte skatter og subsidier. (I hovedsaken skatter og avgifter som næringslivet har innkrevd fra publikum, men som ved utgangen av året ikke var innbetalt til offentlige kasser.) [5] Omfatter bl. a. forskott og deposita og beløp som en av regnskapsmessige grunner har tatt med under offentlig forvaltning som indirekte skatter, resp. subsidier, med samme beløp. Dette gjelder bl. a. overskottet i Norsk tipping A/S, korntrygden og stempelavgift på radio- og TV-materiell.

kludert i tabell 63. I tabell 66 omfatter direkte skatter under Statsforvaltningens fond i det alt vesentlige fellesskatt til Skattefordelingsfondet. For 1978 er dette beløpet anslått til 940 mill. kroner. Subsidiene under Statsforvaltningens fond gjelder Finansdepartementets fond og Prisreguleringsfondet for sild. Nærmere opplysninger om hva de forskjellige undersektorer omfatter, er gitt i fotnoter til tabellen.

Kommuneforvaltningen inklusive kommuneforetaks regnskaper

I tabell 63 er inntekter og utgifter for kommuneforvaltningen (medregnet kommuneforetak) gruppert etter nasjonaløkonomisk art. Tallene for 1976 bygger på endelige regnskaper. Tallene for 1977 og 1978 bygger dels på budsjettoppgaver og dels på anslag. Tallene både for 1977 og 1978 må derfor anses som meget usikre.

De samlede inntekter for kommuneforvaltningen slik de er definert ovenfor, utgjorde i 1978 33 815 mill. kroner. Av dette falt 22 900 mill. kroner på skatter og avgifter, dvs. en stigning på 10,5 prosent fra året før. I 1977 var det en økning i skatteinntektene på 15,3 prosent.

De samlede utgifter for kommuneforvaltningen (utenom post 17, jfr. tabell 63) var for 1978 anslått til 36 930 mill. kroner, eller 13,3 prosent mer enn i 1977.

Underskottet før lånetransaksjoner for kommuneforvaltningen inklusive kommuneforetak blir etter dette 3 115 mill. kroner i 1978, mot 2 209 mill. kroner i 1977 og 2 048 mill. kroner i 1976.

Den offentlige forvaltnings etterspørsel etter varer og tjenester

Den offentlige forvaltnings samlede inntekter og utgifter, sett under ett, er gitt i kolonne 1 i tabell 63. Kolonnene 1 og 2 a gir tall for påløpne skatter, avgifter og subsidier. I kolonnene 2 b og 3 er disse postene gitt som bokførte tall.

Det samlede nettokjøp av varer og tjenester for den offentlige forvaltning (postene 14 og 15 i tabell 63) er for 1978 anslått til 50 511 mill. kroner, eller 10,8 prosent mer enn i 1977. Fra 1976 til 1977 var det en økning på 19,2 prosent. Storparten av økningen i 1978 skyldes økte priser og lønninger.

Den offentlige forvaltnings kjøp av varer og tjenester i 1978 på i alt 50 511 mill. kroner svarer til 24,3 prosent av bruttonasjonalproduktet i 1978. De tilsvarende tall for 1977 var henholdsvis 45 573 mill. kroner og 24,3 prosent, og for 1976 38 243 mill. kroner og 22,5 prosent.

Tabell 67. *Innbetalte (bokførte) indirekte skatter. Mill. kr*

	1976	1977	1978*
Merverdiavgift og avgift på investeringer mv.	19 157	22 401	24 354
Av dette:			
Kompensasjon for merverdiavgift	983	1 129	1 254
Avgift på motorvogner mv.[1]	4 214	5 128	4 694
Avgifter på alkohol	1 913	2 155	2 058
Tobakksstempelavgift ..	822	841	980
Tollinntekter	314	371	270
Avgifter på sjokolade mv.	177	186	220
Avgift på elektrisk kraft	422	435	500
Avgift på utvinning av petroleum mv.	811	703	1 260
Kraftfôravgift	617	880	1 262
Andre indirekte skatter	1 997	2 396	2 608
Indirekte skatter i alt ..	30 444	35 496	38 206

[1] Omfatter ikke årsavgift betalt av private konsumenter, da denne avgift er regnet som en direkte skatt.

Inntektsoverføringene mellom den private sektor og den offentlige forvaltning

De samlede inntektsoverføringer i 1978 fra publikum til den offentlige forvaltning, slik de er definert i tabell 63 (postene 1—5), er anslått til 108 979 mill. kroner. I forhold til foregående år var dette en økning på 11 694 mill. kroner eller 12,0 prosent, mot 12,1 prosent fra 1976 til 1977. Av inntektsoverføringene til det offentlige i 1978 utgjorde påløpne skatter og avgifter (inkl. trygde- og pensjonspremier og medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer) i alt 102 326 mill. kroner. Dette er 49,3 prosent av bruttonasjonalproduktet. De tilsvarende tall for 1977 var 48,7 prosent og for 1976 48,3 prosent.

Avgifts- og skatteinntektene på oljeutvinning var 5 560 mill. kroner i 1978. Eksklusive inntektene på oljeutvinning blir de påløpne skatter og avgifter 46,6 prosent av bruttonasjonalproduktet i 1978.

I tabell 67 er det gitt en oversikt over innbetalte indirekte skatter for årene 1976—1978.

De samlede overføringer fra den offentlige forvaltning til publikum (postene 9 og 10 i tabell 63) er for 1978 anslått til 59 230 mill. kroner. Det vil si en stigning på 9 066 mill. kroner, eller 18,1 prosent, mot 6 181 mill. kroner, eller 14,1 prosent, året før. Størstedelen av overføringene til publikum består av trygde- og pensjonsstønader. Fra 1977 til 1978 steg disse stønadene med 4 661 mill. kroner, eller 17,3 prosent, mens det året før var en økning på 1 607 mill. kroner, eller 6,3 prosent.

Alt i alt førte overføringene mellom publikum og den offentlige forvaltning, slik den er definert i tabell 63, etter de foreløpige anslag til en nominell netto inntektsinndraging fra publikum til det offentlige på 49 774 mill. kroner i 1978 (postene 8 — 9 — 10, kolonne 1 i tabell 63). Til sammenlikning var de tilsvarende tall for 1977 47 121 mill. kroner og for 1976 42 771 mill. kroner. Regnet i prosent av bruttonasjonalproduktet svarer dette til 24,0 prosent i 1978, 24,8 prosent i 1977 og 25,1 prosent i 1976.

De offentlige lånetransaksjoner

Som nevnt tidligere, viser foreløpige tall for den offentlige forvaltning under ett et underskott før lånetransaksjoner («Annen netto fordringsøkning») på 6 328 mill. kroner i 1978, mot et underskott på 3 214 mill. kroner i 1977. Det vil si en nettofordringsnedgang på 3 114 mill. kroner. Dersom en ser bort fra inntektene på oljeutvinning blir underskottet 11 888 mill. kroner i 1978, eller en økning på hele 5 342 mill. kroner fra 1977. En nettofordringsnedgang for det offentlige representerer en tilførsel av likvider til publikum. En vil imidlertid understreke at tallene for nettofordringsnedgangen i tabell 63 er meget usikre.

I 1978 var det etter de foreløpige anslag en økning i kapitalinnskottet i statsforetak på 3 756 mill. kroner mot 3 314 mill. kroner året før. For ihendehaverobligasjonslån, opptatt innenlands av statskassen og av kommuneforvaltningen, var det en nettoøkning i 1978 (etter at avdrag var trukket fra) på rundt 4 500 mill. kroner, mot 100 mill. kroner i 1977. For ihendehaverobligasjonslån, opptatt i utlandet av statskassen og kommuneforvaltningen, var det en nettoøkning på rundt 9 000 mill. kroner i 1978 mot 6 300 mill. kroner i 1977. Når det gjelder økning i utlån fra og vanlige innlån (utenom ihendehaverobligasjonslån) til det offentlige, var det ved årsskiftet 1978—79 ikke mulig å gi pålitelige tall for 1978. Statskassens utlån til statsbankene i 1978 er anslått til 6 400 mill. kroner.

Kredittmarkedet

Kredittpolitikken i 1978

I nasjonalbudsjettet for 1977 ble det lagt opp til en noe strammere kredittpolitikk for 1977 enn den som var gjennomført i årene like før. Den samlede realiserte kredittilførsel ble likevel større enn året før, dels som følge av at måltallene ble hevet og dels fordi det viste seg vanskelig å dempe bankenes utlånsøkning ved å holde en stram likviditet i bankene. Ved utgangen av 1977 lå utlånsøkningen fra forretnings- og sparebankene på årsbasis om lag 2 300 mill. kroner høyere enn det rammetall som var anslått for 1977 i nasjonalbudsjettet for 1978. Overskridelsen hadde blant annet sammenheng med uro på valutamarkedet i desember 1977. I løpet av 1977 steg utlånene til næringslivet og privatpersoner fra forretnings- og sparebankene med i alt 9,8 milliarder kroner. For statsbankene kom utlånsøkningen i 1977 opp i 8,7 milliarder kroner etter at innvilgningsrammene var blitt hevet betydelig i løpet av året. Den direkte kapitaltilgangen fra utlandet utgjorde vel 16 milliarder kroner i 1977.

Ved opplegget av kredittpolitikken for 1978 (i nasjonalbudsjettet for 1978) ble det lagt vekt på tiltak for å dempe kostnadsøkningen og bedre konkurranseevnen overfor utlandet. Som et viktig ledd i dette arbeidet ble det lagt opp til en strammere finans- og kredittpolitikk og en betydelig demping av veksten i lønninger og privat konsum. Bakgrunnen for dette var blant annet at eksporten hadde utviklet seg svakere enn tidligere ventet. Dessuten så det ut til at vanskene innen skipsfartsnæringen og skipsbyggingsindustrien ville vare lenger enn forutsatt. I tillegg kom betydelige forsinkelser og kostnadsøkninger innen oljevirksomheten.

Mot slutten av 1977 kom det fram opplysninger som tydet på at den innenlandske lønnsøkning i 1977 var blitt sterkere enn tidligere antatt, og at perspektivene for den internasjonale konjunkturutvikling i 1978 var svakere enn en til da hadde ventet. Som en følge av dette ble det i forbindelse med salderingen av statsbudsjettet for 1978 gjennomført en justering av rentepolitikken, som blant annet betydde en heving av rentenivået. En viser til avsnittet nedenfor om hovedtrekk fra renteutviklingen i 1978. Det ble samtidig fremmet forslag om at maksimalt 40 prosent av statsbankenes innvilgningsrammer for 1978 skulle innvilges i første halvår. Dessuten ble det varslet enkelte innstrammingstiltak i de offentlige budsjetter for 1978. I salderingsproposisjonen ble det videre gitt varsel om nye tiltak som ville bli kunngjort i januar 1978.

I slutten av januar 1978 ble det fremmet en stortingsproposisjon om tiltak for å redusere

veksten i den innenlandske etterspørsel. Blant annet ble det satt i verk et opplegg som bygget på et samarbeid mellom bankene og myndighetene om en sterk begrensning av utlån til konsumformål («konsumlånforståelsen»). Målet var å oppnå en reduksjon i nivået på bankenes utestående lån til forbruksformål på minst 2 milliarder kroner i løpet av 1978. I den forbindelse ble forretnings- og sparebankenes utlånsrammer for 1978 redusert med til sammen 1,3 milliarder kroner i forhold til de rammene som ble gitt i det opprinnelige budsjett. Utlånsbegrensningen var særlig ment å gjelde tilfeller der det ikke forelå forutgående oppsparing. Utlån til boligformål skulle om mulig holdes utenom innstrammingen. Det ble også foretatt en sterk reduksjon i utlånsrammen for de øvrige private kredittinstitusjonene, og innvilgningsrammen for Kommunalbanken ble redusert med 10 prosent for 1978. Som et supplement til reduksjonen i utlånene fra kredittinstitusjonene ble det gjennomført en skjerping av vilkårene ved avbetalingssalg. Lengste avdragstid ble satt til ett år og minste kontantandel ble hevet fra 35 til 50 prosent av kontantprisen. Tidligere var det ingen generell begrensning i avdragstidens lengde. For personbiler ble lengste avdragstid satt til 6 måneder og minste kontantandel til 80 prosent av kontantprisen, mot tidligere 12 måneder, resp. 60 prosent av kontantprisen. I august 1978 ble det etter press fra bransjehold lempet noe på avdragsvilkårene for brukte personbiler, motorsykler mv.

Med virkning fra 13. februar 1978 vedtok Norges Bank å heve diskontoen fra 6 til 7 prosent. Samtidig ble rentesatsene for bankenes ikke behovsprøvede lån i Norges Bank justert. Renten på dagslån og på overtrekk på folioinnskott i Norges Bank ble derimot fortsatt holdt på 20 prosent p.a. Bakgrunnen for diskontoøkningen var at rentesatsene for forretnings- og sparebankenes lån i Norges Bank ikke ble endret i forbindelse med opphevingen av rentenormeringen i desember 1977. Det var derfor blitt mer lønnsomt for bankene å finansiere sin virksomhet ved å trekke på de laveste lånetransjer i Norges Bank. I rundskrivet til bankene fra Norges Bank ble det presisert at diskontoforhøyelsen ikke var noe selvstendig tilstrammingstiltak. Bankene måtte derfor ikke endre sine utlåns- eller innskottsrenter, som følge av diskontoendringen, ut over det som allerede var gjort etter opphevingen av rentenormeringen. Det ble ikke foretatt noen tilsvarende endring i renten på statskasseveksler. Samtidig med endringen i Norges Banks diskonto ble det besluttet å skrive ned den norske krones yttergrenser i «slangen» med 8 prosent (med virkning fra 13. februar 1978). Også dette tiltak må ses som et ledd i myndighetenes anstrengelser for å bedre konkurranseevnen og å redusere underskottet overfor utlandet.

I det reviderte nasjonalbudsjett for 1978, som ble framlagt utpå våren 1978, ble det pekt på at nye anslag for utviklingen i utenriksøkonomien for 1978 og de nærmest følgende år gjorde det mer påkrevet enn før å dempe veksten i det private forbruk. Perspektivene for utenriksøkonomien, sammenholdt med pris- og kostnadsutviklingen innenlands, forsterket behovet for å føre en strammere kredittpolitikk i 1978 enn i de nærmest foregående år. Mens det i nasjonalbudsjettet for 1978 var lagt opp til en innenlandsk kredittilførsel på 35 350 mill. kroner i 1978, var dette beløp redusert til 29 400 mill. kroner i det reviderte nasjonalbudsjett. Reduksjonen må blant annet ses på bakgrunn av at investeringene for 1978 i den private sektor (eksklusive sjøfart og oljevirksomhet) utpå vårparten var ventet å bli vel 5 milliarder kroner lavere enn tidligere anslått.

Samtidig ble det varslet om at kredittlovens § 8 om tilleggsreserver ville bli tatt i bruk for forretnings- og sparebankene. Hensikten med dette var å påskynde reduksjonen i den kredittfinansierte etterspørsel, særlig til privat forbruk. Kravene om tilleggsreserver omfattet samtlige forretnings- og sparebanker, men reglene ble utformet slik at nord-norske banker skulle kunne øke sine utlån mer enn de sør-norske. Tilleggsreservene ble fastsatt til 50 prosent av det beløp utlånene oversteg den tillatte økning, og reservene skulle plasseres på separat rentefri foliokonto i Norges Bank. Enkelte typer utlån skulle holdes utenfor reguleringen etter kredittlovens § 8. Det gjaldt blant annet boligbyggelån med konverteringstilsagn fra statens boligbanker, utlån til industriinvesteringer gitt med statsgaranti og rentesubsidier og dessuten statsgaranterte lån til miljøverninvesteringer.

For forretnings- og sparebankene medførte reduksjonen i utlånsrammene til 5,8 milliarder kroner at bankene måtte foreta en streng prioritering av lånesøknadene, noe som også måtte få konsekvenser for andre enn rene forbrukslån. I det reviderte nasjonalbudsjett ble det således pekt på at bankene i 1978 måtte være mer tilbakeholdne enn før med å gi lån også til boliger og annen byggevirksomhet og til lagerfinansiering. Boligbyggelån med konverteringstilsagn fra statens boligbanker skulle imidlertid fortsatt være prioritert.

I det reviderte nasjonalbudsjett ble det videre pekt på at en måtte regne med en betydelig opplåning utenlands i de nærmeste årene. For mange mindre bedrifter ville det være mest lønnsomt at de utenlandske lånene ble tatt opp av norske banker, som igjen gav lån i utenlandsk valuta til de innenlandske låntakere i henhold til valutalisens. For å unngå at valutalånene

skulle virke inn på bankenes plasseringsplikt og plikt til å holde primærreserver, ble det besluttet at slike valutalån skulle holdes utenom beregningsgrunnlaget for reservekrav og plasseringsplikt etter kredittlovens bestemmelser. (Fra og med juli 1978 er tallene for bankenes utlån til næringslivet og privatpersoner i kommentarer fra Norges Bank og Byrået gitt eksklusive valutalån mot lisens som er utbetalt fra og med 1. juli 1978.)

Etter vedtak i Norges Banks representantskap våren 1977 var det åpnet adgang for Norges Bank til å ta i bruk en form for markedsoperasjoner ved salg og kjøp av markedspapirer. Formålet var å gjøre det lettere for myndighetene på en rask måte å motvirke uforutsette og uønskede svingninger i forretnings- og sparebankenes likviditet. En regnet dessuten med at renten på det kortsiktige pengemarked ville påvirkes av den avkastning disse papirene gir. En gikk også ut fra at kjøp av markedspapirer isolert sett ville bidra til å bedre bankenes driftsresultater sammenliknet med kjøp av statskasseveksler. Ordningen var ikke ment som en erstatning for, men som et supplement til likviditetsreservekravene og var basert på frivillig medvirkning fra bankenes side. Markedspapirene har en løpetid på 90 dager og kan bare kjøpes av forretnings- og sparebanker. Innløsning av papirene i Norges Bank før forfall kan — bortsett fra salg mot gjenkjøpsplikt — bare skje etter spesielle vedtak fattet i Norges Bank. Markedspapirene har ingen pålydende rente, men utstedelsen skjer til underkurs. Den effektive rente vil på denne måten bli bestemt av differansen mellom innløsnings- og salgskursen og av løpetiden. Ved forfall etter tre måneder skjer innløsningen til pari kurs. Da hensikten med markedspapirordningen er å påvirke bankenes likviditet, har bankene ikke adgang til å la markedspapirene inngå i likviditetsreservene basert på kredittlovens § 5 (om primære og

Tabell 68. *Kapitaltilførsel til næringslivet*[1] *og privatpersoner. Mill. kr*

	1973	1974	1975	1976	1977 1.—3. kvartal	1977 Hele året	1978 1.—3. kvartal
A. Kapitaltilførsel i alt	16 647	19 628	28 782	36 745	33 719	40 943	19 118
B. Kapitaltilførsel fra utlandet[2]	4 179	7 061	10 442	14 716	14 846	16 203	2 535
Av dette:							
Til skipsfart	637	357	2 233	4 479	3 986	4 279	— 690
Til oljevirksomhet	3 102	5 164	4 057	6 455	5 158	7 251	1 394
Til andre[8]	440	1 540	4 152	3 782	5 702	4 673	1 831
C. Innenlandsk kapitaltilførsel	12 468	12 567	18 340	22 029	18 873	24 740	16 583
1. Utlån[3]	10 422	10 955	16 040	19 862	17 506	23 240	15 810
Norges Bank	5	59	15	— 27	37	41	115
Postsparebanken	157	164	262	282	403	492	358
Forretningsbanker	2 385	2 575	4 370	4 383	4 760	5 702[7]	2 736
Sparebanker	1 976	2 396	2 865	3 523	2 919	4 106	1 685
Statsbanker	3 750	3 714	5 295	6 819	6 204	8 668	8 730
Private kredittforetak	1 024	776	1 976	3 216[6]	1 985	2 852[6]	1 120
Private finansieringsselskaper	238	191	261	344	259	249	2
Livsforsikringsselskaper	625	820	844	1 060	738	940	856
Skadeforsikringsselskaper	262	260	152	262	201	190	208
2. Annen innenlandsk kapitaltilførsel	2 046	1 612	2 300	2 167	1 367	1 500	773
Obligasjonsmarkedet (netto)[4]	556	831	1 016	1 053	258	248	— 337
Aksjemarkedet[5]	1 490	781	1 284	1 114	1 109	1 252	1 110

[1] Inkl. kommuner. [2] Netto kapitalinngang ifølge utenriksregnskapets kapitalregnskap. [3] Før avskrivninger. [4] Ekskl. statskassen og finansinstitusjoner. Avdrag er trukket fra. [5] Ekskl. finansinstitusjoner og fondsemisjoner. [6] Anslag. [7] Inkl. valutalån etter lisens, utbetalt f.o.m. 1/7 1978. [8] Inkl. statistiske feil.

sekundære likviditetsreserver). Ordningen med markedspapirer ble første gang satt i verk i august 1978, og i løpet av tegningsperioden kjøpte forretnings- og sparebankene slike papirer for i alt 1 100 mill. kroner til en effektiv (maksimal) rente på 10,55 prosent.

I løpet av sommeren 1978 ble det nedsatt to hurtig arbeidende utvalg hvis resultater var ventet å få betydning for vurderingen av kredittpolitikken i årene framover. Det ene gjaldt en arbeidsgruppe under Det kredittpolitiske råd, som skulle vurdere struktur- og styringsproblemer på kredittmarkedet. Gruppen ble blant annet bedt om å analysere effekten av de ulike kredittpolitiske virkemidler og samtidig forsøke å finne fram til kombinasjoner av virkemidler som kan sikre en bestemt kredittutvikling sammen med en forsvarlig driftsøkonomi for de enkelte grupper av kredittinstitusjoner. Det andre utvalget skulle vurdere norsk rentepolitikk. Utvalget hadde 15 medlemmer som ble utpekt i samråd med de politiske partier og arbeids- og næringsorganisasjonene. Mandatet var blant annet å gi en oversikt over norsk rentepolitikk etter krigen i lys av de mål myndighetene har hatt for den økonomiske utvikling. Utvalget ble også bedt om å komme med forslag til prinsipielle retningslinjer for rentepolitikken i årene framover, særlig med tanke på den penge- og kredittpolitiske styring. En viktig del av oppgaven var også å vurdere hvordan renteforholdene påvirker inntekts- og formuesforholdene i Norge.

Kredittutviklingen i 1978

I avsnittet foran om kredittpolitikken i 1978 er det omtalt en rekke tiltak av mer generell karakter som var ventet å få betydning for flere ulike grupper av kredittinstitusjoner. I dette avsnittet skal en se nærmere på kredittpolitiske tiltak som har vært spesielt knyttet til enkelte grupper av kredittinstitusjoner og på utviklingen av kredittilførselen i 1978.

F o r r e t n i n g s - o g s p a r e b a n k e n e

Som nevnt foran lå utlånsøkningen fra forretnings- og sparebankene i 1977 vesentlig høyere enn det rammetall for 1977 som var anslått i nasjonalbudsjettet for 1978. Overskridelsene hadde imidlertid til dels sammenheng med spesielle forhold på valutamarkedet i desember 1977. I alt steg utlånene til næringslivet og privatpersoner i 1977 fra forretningsbankene med 5,7 milliarder kroner og fra sparebankene med 4,1 milliarder kroner (jfr. tabell 68).

I nasjonalbudsjettet for 1978 ble rammene for forretnings- og sparebankenes samlede utlånsvekst til næringslivet og privatpersoner i 1978 satt til 8 200 mill. kroner. I januar 1978 ble dette tallet redusert til 6 900 mill. kroner. Ved inngangen til 1978 var likviditeten i forretnings- og sparebankene meget stram, blant annet på grunn av valutaintervensjonene i slutten av 1977. På bakgrunn av dette ble primærreserve-

Tabell 69. *Forretningsbanker. Utlån til næringslivet*[1] *og privatpersoner. Mill. kr*

	1977				1978[3]			
		Kumulert utlånsøkning				Kumulert utlånsøkning		
	Månedlig utlåns-økning	Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Vei-ledende sesong-korrigerte tall[2]	Månedlig utlåns-økning	Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Vei-ledende sesong-korrigerte tall[2]
Januar	— 35	— 35	614	346	— 150	— 150	607	228
Februar.....	996	961	971	691	1 001	851	856	455
Mars	1 313	2 274	1 611	1 037	815	1 666	898	683
April	629	2 903	2 114	1 382	294	1 960	1 062	910
Mai	603	3 506	2 593	1 728	603	2 563	1 526	1 138
Juni	816	4 322	3 223	2 073	— 346	2 217	1 007	1 365
Juli	— 454	3 868	3 505	2 419	— 329	1 888	1 469	1 593
August	141	4 009	3 764	2 764	258	2 146	1 875	1 820
September ..	753	4 762	4 191	3 110	489	2 635	1 978	2 048
Oktober	— 424	4 338	4 363	3 455	— 317	2 318	2 322	2 275
November...	662	5 000	4 655	3 801	305	2 623		
Desember ...	705	5 705	5 763	4 146				

K i l d e r : Norges Bank og Byrået.
[1] Inkl. kommuner. [2] Lineær fordeling av nasjonalbudsjettets veiledende utlånsvekst, sesongkorrigert.
[3] Ekskl. valutalån etter lisens, utbetalt f.o.m. 1/7 1978.

kravene for de sør-norske forretningsbankene redusert fra 7 til 4 prosent og for sparebankene fra 7 til 5 prosent av forvaltningskapitalen, med virkning fra 1. januar 1978. (Forretningsbankene og sparebankene i Nord-Norge har ikke vært pålagt primærreservekrav siden 1974, resp. 1972.) For å unngå en for sterk økning i bankenes utlån ble det fra myndighetenes side samtidig framholdt at en ville være varsom med å legge opp til en rask styrking av likviditeten i bankene. Reduksjonen i primærreservekravene ble kombinert med en generell utvidelse av bankenes adgang til lån i Norges Bank, idet samtlige transjer innen den automatiske låneadgang ble doblet for perioden januar—februar. Det ble samtidig framhevet at hensikten med disse tiltakene ikke var å gi bankene adgang til å øke utlånstakten.

Den trendmessige økning i utlånene fra forretnings- og sparebankene fram til utgangen av mars var vesentlig sterkere enn utlånsrammene ifølge kredittopplegget for 1978 skulle tilsi. Myndighetene tok derfor sikte på fortsatt å holde en stram likviditet i bankene. I det reviderte nasjonalbudsjett for 1978, som ble framlagt utpå vårparten 1978, ble det som før nevnt varslet at kredittlovens § 8 om tilleggsreserver ville bli tatt i bruk som et ledd i arbeidet for en rask reduksjon i den kredittfinansierte etterspørsel. Samtidig ble rammene for forretnings- og sparebankenes utlånsøkning i 1978 ytterligere redusert, fra 6 900 mill. kroner til 5 800 mill. kroner. (I det sistnevnte beløpet var inkludert en spesialkvote på 400 mill. kroner som blant annet gjaldt finansiering av miljøverninvesteringer.) Når det gjelder kravene om tilleggsreserver, viser en ellers til avsnittet foran om kredittpolitikken i 1978.

Til tross for den sterke reduksjonen av de opprinnelige utlånsrammer for forretnings- og sparebankene var økningen i bankenes utlån i første halvår 1978 i godt samsvar med kredittopplegget. I løpet av første halvår 1978 steg således utlånene til næringslivet og privatpersoner fra forretningsbankene med 2,2 milliarder kroner, mot 4,3 milliarder kroner i samme tidsrom året før. For sparebankene var de tilsvarende tall henholdsvis 1,3 milliarder og 2,2 milliarder kroner (jfr. tabellene 69 og 70). I begynnelsen av juni framholdt Norges Bank i rundskriv til bankene at det fortsatt ville være behov for å holde en relativt stram likviditet i banksystemet. For å hindre at likviditeten ble for stram, ble det ved kgl. resolusjon av 2. juni 1978 vedtatt å redusere primærreservekravet for de sør-norske forretnings- og sparebanker til 3 prosent av beregningsgrunnlaget. Kombinert med en midlertidig utvidelse av rammen for bankenes ikke-behovsprøvede lån i Norges Bank ble det antatt at dette var tilstrekkelig til at det samlede lånebehov for bankene kunne dekkes innenfor rammen av den ikke-behovsprøvede låneadgang.

Likviditeten i forretnings- og sparebankene ble holdt stram i hele første halvår av 1978, men i løpet av juli skjedde det en merkbar end-

Tabell 70. *Sparebanker. Utlån til næringslivet*[1] *og privatpersoner. Mill. kr*

	1977				1978			
		Kumulert utlånsøkning				Kumulert utlånsøkning		
	Månedlig utlånsøkning	Faktiske tall	Sesongkorrigerte tall	Veiledende sesongkorrigerte tall[2]	Månedlig utlånsøkning	Faktiske tall	Sesongkorrigerte tall	Veiledende sesongkorrigerte tall[2]
Januar	44	44	270	282	11	11	275	224
Februar	316	360	598	563	187	198	475	447
Mars	520	880	997	845	346	544	682	671
April	278	1 158	1 332	1 127	142	686	895	895
Mai	268	1 426	1 596	1 408	151	837	1 041	1 118
Juni	755	2 181	2 101	1 690	431	1 268	1 185	1 342
Juli	108	2 289	2 398	1 972	— 106	1 162	1 305	1 566
August	129	2 418	2 669	2 253	86	1 248	1 553	1 789
September	499	2 917	3 061	2 535	436	1 684	1 859	2 013
Oktober	6	2 923	3 188	2 817	— 90	1 594	1 907	2 237
November	314	3 237	3 497	3 098	325	1 919		
Desember	868	4 105	4 079	3 380				

Kilder: Norges Bank og Byrået.
[1] Inkl. kommuner. [2] Lineær fordeling av nasjonalbudsjettets veiledende utlånsvekst, sesongkorrigert.

ring. Bankene ble i denne måneden tilført likviditet ved offentlige betalinger på omtrent 3 milliarder kroner. Fra og med 1. august ble primærreservekravet for forretnings- og sparebankene, etter forslag fra Norges Bank, helt opphevet. For å unngå at likviditeten i bankene skulle bli for rommelig, tilbød Norges Bank i august i stedet bankene å kjøpe markedspapirer med tre måneders løpetid. Sammen med virkningene av valutaintervensjoner i første halvdel av august ble det på denne måte inndradd likvider fra bankene for om lag 2 milliarder kroner. Ordningen med kjøp og salg av markedspapirer er ellers nærmere omtalt i avsnittet foran om kredittpolitikken i 1978.

I løpet av de ti første måneder i 1978 utgjorde utlånsøkningen fra forretningsbankene til næringslivet og privatpersoner vel 2,3 milliarder kroner, mot vel 4,3 milliarder kroner i samme periode 1977. For sparebankene var de tilsvarende tall henholdsvis 1,6 milliarder og 2,9 milliarder kroner. Likviditeten i forretnings- og sparebankene var i september—oktober 1978 blitt noe strammere, blant annet som følge av store valutasalg fra Norges Bank, men ble i november igjen rommeligere. I perioden januar —oktober 1978 ble det solgt valuta til bankene for i alt 4,4 milliarder kroner netto.

Tallene for de ti første måneder tydet på at både forretningsbankene og sparebankene på årsbasis ville holde seg innenfor de rammer for utlån som var satt av myndighetene.

Som nevnt tidligere la myndighetene stor vekt på at forretnings- og sparebankene i 1978 måtte begrense utlånene til konsumformål. I løpet av de tre første kvartaler av 1978 gikk så å si hele økningen i de disponerte utlånene til næringslivet og privatpersoner fra forretningsbankene, 2,6 milliarder kroner, til foretak og kommuner. Utlånene til lønnstakere o.l., som ved utgangen av 1977 utgjorde 13,7 milliarder kroner, var ved utgangen av september 1978 bare økt med vel 50 mill. kroner. I sparebankene gikk i samme tidsrom vel 500 mill. av en utlånsøkning på 1,7 milliarder kroner til lønnstakere o.l. En ny statistikk som gir tall for bevilgede utlån til boligformål fra forretnings- og sparebanker, viser at mens 55 prosent av de bevilgede utlån fra forretningsbanker til lønnstakere o.l. pr. 31. mars 1978 gikk til boligformål, var denne andel pr. 30. september 1978 økt til vel 63 prosent, (jfr. tabell 71). Dette vil m.a.o. si at an-

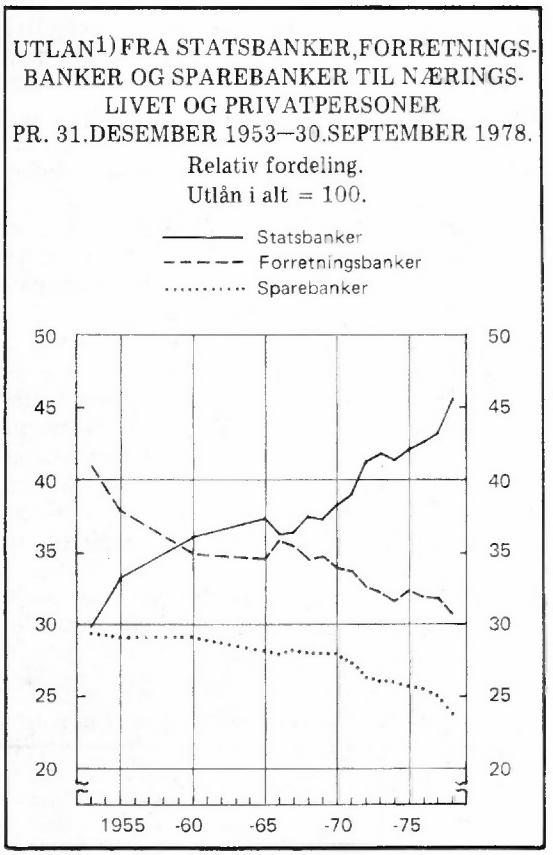

Kilde: Historisk statistikk 1978.
1) Før avskrivning.

Fig. 23.

Tabell 71. *Forretnings- og sparebanker. Bevilgede utlån til lønnstakere o.l.*[1] *fordelt på boligformål og «konsumformål» pr. 31/3, 30/6 og 30/9 1978. Mill. kr og prosent*

	Forretningsbanker						Sparebanker					
	31/3		30/6		30/9		31/3		30/6		30/9	
	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.
Utlån til boligformål...	8 169,0	55,1	8 724,8	59,6	9 405,5	63,4	13 230,4	71,7	13 425,6	70,8	13 903,6	72,6
Utlån til «konsumformål»	6 668,1	44,9	5 912,7	40,4	5 439,4	36,6	5 232,3	28,3	5 545,3	29,2	5 257,3	27,4
Utlån til lønnstakere o. l. i alt	14 837,1	100,0	14 637,5	100,0	14 844,9	100,0	18 462,7	100,0	18 970,9	100,0	19 160,9	100,0

[1] Gruppen «lønnstakere o.l.» er ikke alltid lett å skille ut fra andre grupper av låntakere. Tallene er derfor gitt med et visst forbehold.

delen av bevilgede utlån til konsumformål fra forretningsbankene i perioden 31. mars til 30. september sank fra 45 til vel 36 prosent. For sparebankene var utviklingen mindre markert, men også her var det en relativ nedgang i utlånene til konsumformål. Dette tyder på at bankene har fulgt opp konsumlånforståelsen. (Tallene ovenfor omfatter ikke lån til personlig næringsdrivende, f.eks. bønder, fiskere mv. Skillet mellom gruppen «Lønnstakere o.l.» og andre grupper av låntakere (innskytere) er ellers ikke alltid lett å trekke. Tallene ovenfor er derfor gitt med et visst forbehold.)

I løpet av 25-årsperioden 1953 til 1978 gikk forretningsbankenes andel av de samlede utlån fra private og offentlige banker til næringslivet og privatpersoner ned fra 40,9 til 30,7 prosent. For sparebankene var det en nedgang fra 29,3 til 23,8 prosent, mens statsbankene i samme tidsrom økte sin andel fra 29,8 til 45,5 prosent (jfr. figur 23).

Statsbankene

Rammen for statsbankenes (inkl. Postsparebankens) utlånsvekst i 1978 ble i nasjonalbudsjettet for 1978 satt til 10 800 mill. kroner. I nasjonalbudsjettet for 1979 ble utlånsøkningen i 1978 anslått til 11 250 mill. kroner, dvs. 2 250 mill. kroner mer enn i 1977. I de 11 250 mill. kronene var inkludert omtrent 2 100 mill. kroner som gjaldt Kommunalbankens formidling av utenlandske lån til kommuner og kommuneforetak. Innvilgningsbudsjettet for statsbankene var for 1978 opprinnelig satt til vel 12 milliarder kroner. I forbindelse med salderingen av statsbudsjettet for 1978 i desember 1977 ble det bestemt at de enkelte statsbanker, bortsett fra Postsparebanken og Statens lånekasse for utdanning, ikke kunne nytte mer enn 40 prosent av innvilgningsrammen for 1978 i første halvår. Denne bestemmelse ble for øvrig modifisert noe seinere. I januar 1978 ble innvilgningsrammen for Kommunalbanken redusert med 10 prosent for 1978, og samtidig ble den ordinære utlånsrammen for Postsparebanken som et ledd i konsumlånforståelsen redusert med nær 7 prosent. Det var imidlertid ventet at disse endringene i statsbankenes innvilgningsrammer ville få liten virkning for 1978, da det for de fleste statsbanker går fra et halvt til halvannet år fra et lån innvilges til det utbetales.

I løpet av de tre første kvartaler av 1978 steg utlånene til næringslivet og privatpersoner fra statsbankene (inkl. Postsparebanken) med nær 9,0 milliarder kroner, mot en økning på 6,6 milliarder kroner i samme tidsrom året før. Av en samlet utlånsøkning til næringslivet og privatpersoner fra de private og offentlige bankene i de tre første kvartaler av 1978 på 13,5 milliarder kroner, falt m.a.o. to tredjedeler på de offentlige bankene. (Utlånstallene for statsbankene i 1978 er til en viss grad påvirket av at Den norske Industribank A/S fra og med 1/1 1978 også omfattet A/S Låneinstituttet for strukturrasjonalisering.)

Private kredittforetak

Denne gruppen omfatter blant annet realkredittforeninger, skipshypotekforeninger og en rekke kredittinstitusjoner med ulike formål som A/S Låneinstituttet for skibsbyggeriene, Eksportkreditt, Næringskreditt mfl. A/S Låneinstituttet for strukturrasjonalisering (Strukturfinans) var t.o.m. 1977 tatt med i denne gruppen,

Tabell 72. *Utlån fra finansinstitusjoner til næringslivet og privatpersoner pr. 31/12. Prosent*

	1955	1960	1965	1970	1975	30/9 1978
Forretningsbanker	29,66	26,56	24,54	24,60	24,25	23,61
Sparebanker	22,59	22,17	20,07	20,22	19,35	17,96
Statsbanker	25,97	27,46	26,70	27,75	31,53	35,31
Private kredittforetak						2,31
Private finansieringsselskaper	8,01	7,53	10,76	11,58	11,27	7,47
Livsforsikringsselskaper						6,99
Skadeforsikringsselskaper	12,42	14,86	16,93	15,20	12,42	1,92
Andre[1]	1,35	1,42	1,00	0,65	1,18	4,43
I alt	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Kilder: Historisk statistikk 1978 og Byrået.
[1] Norges Bank og Norges Postsparebank.

men er fra og med 1. januar 1978 slått sammen med Den norske Industribank A/S og er fra dette tidspunkt tatt med under statsbanker, jfr. avsnittet ovenfor.

I løpet av 1977 steg utlånene fra de private kredittforetakene til næringslivet og privatpersoner med 2,8 milliarder kroner. I de tre første kvartaler av 1978 økte utlånene med anslagsvis 1,1 milliarder kroner, mens det i samme tidsrom året før var en stigning på nær 2 milliarder kroner. Av utlånene til næringslivet og privatpersoner fra de private kredittforetakene, som pr. 30. juni 1978 utgjorde 17,0 milliarder kroner, falt nær 27 prosent på lån tatt opp av innenlandske skipsbyggerier, mens 17 prosent gjaldt utenriks sjøfart og vel 14 prosent lønnstakere o.l., vesentlig som boliglån.

Finansieringen av utlånene fra de private kredittforetakene foregår vesentlig ved opptak av ihendehaverobligasjonslån. I løpet av de tre første kvartaler av 1978 ble det tatt opp slike lån for i alt 2 942 mill. kroner, av dette var 587 mill. kroner i utenlandsk valuta.

Private finansieringsselskaper

Den opprinnelige utlånsrammen for 1978 for de private finansieringsselskapene ble redusert betraktelig i forbindelse med innstrammingstiltakene i begynnelsen av 1978, fra 325 mill. kroner til 75 mill. kroner. Utlånsøkningen til næringslivet og privatpersoner fra denne gruppe var i 1977 249 mill. kroner. I løpet av de tre første kvartaler i 1978 steg utlånene med bare 2 mill. kroner, mens det i samme periode året før var en stigning på 259 mill. kroner. Av utlånene til næringslivet og privatpersoner pr. 30. juni 1978 på i alt 3,4 milliarder kroner gjaldt vel 40 prosent varehandel og 20 prosent industri. Utlånstallene for 1978 er gitt med et visst forbehold på grunn av den usikkerhet det har vært om enkelte av selskapene i løpet av året.

Gruppen private finansieringsselskaper omfatter foruten ordinære finansieringsselskaper også avbetalingsselskaper og factoringselskaper, men ikke rene leasingselskaper.

Livsforsikringsselskaper mv.

Rammen for utlånsøkningen i 1978 for livsforsikringsselskaper og private og kommunale pensjonskasser og -fond ble satt til 1,3 milliarder kroner i nasjonalbudsjettet for 1978, men ble seinere, i forbindelse med innstrammingstiltakene, redusert noe. Samtidig ble plasseringsplikten hevet med 10 prosentpoeng for livsforsikringsselskapene og for pensjonsinnretninger med forvaltningskapital over 5 mill. kroner.

I 1977 steg utlånene fra livsforsikringsselskapene til næringslivet og privatpersoner med 940 mill. kroner. I løpet av de tre første kvartaler i 1978 var det en økning i utlånene på 856 mill. kroner, mot 738 mill. kroner i samme tidsrom i 1977. For pensjonskassene og -fondene er det vanligvis ubetydelige endringer i utlånene fra år til år.

Tabell 73. *Nettoøkning i utlån fra finansinstitusjoner til næringslivet og privatpersoner, etter låntakergrupper. Mill. kr*

Låntakergrupper	1977 1. halvår	1977 Hele året	1978 1. halvår
A. Kommuner inkl. kommuneforetak	1 538	2 926	1 891
B. Næringslivet (ekskl. kommuner)	5 912	9 747	5 456
1. Jordbruk og skogbruk	416	1 059	462
2. Fiske og fangst	134	272	270
3. Bergverksdrift	18	131	45
4. Industri	2 555	3 991	2 174
5. Kraft- og vannforsyning	58	195	— 47
6. Bygge- og anleggsvirksomhet	377	443	336
7. Varehandel	1 524	2 482	900
8. Hotell- og restaurantdrift	66	203	151
9. Utenriks sjøfart	69	8	290
10. Transport, lagring mv.	325	433	211
11. Finansiering, eiendomsdrift mv.	198	— 140	328
12. Annen tjenesteyting	232	558	334
13. Annet	— 60	112	2
C. Lønnstakere, skoleelever, trygdede mv.	5 016	10 534	3 501
Næringslivet og privatpersoner i alt	12 466	23 207	10 848

Skadeforsikringsselskaper

Det opprinnelige utlånsbudsjett for skadeforsikringsselskapene for 1978 ble i det reviderte nasjonalbudsjett for 1978 redusert fra 275 mill. kroner til 150 mill. kroner. I rundskriv til skadeforsikringsselskapene fra Norges Bank ble det i april 1978 dessuten gitt enkelte tilleggs-

bestemmelser som gjaldt fordelingen av utlånsøkningen på de to halvår i 1978.

I 1977 steg utlånene til næringslivet og privatpersoner fra skadeforsikringsselskapene med 190 mill. kroner. Økningen i de tre første kvartaler i 1978 utgjorde 208 mill. kroner, mot 201 mill. kroner i samme tidsrom året før.

Kredittilførselen fra utlandet

Tilførselen av kredittmidler (direkte kapitalinngang) til næringslivet og kommuner fra utlandet utgjorde i 1977 i alt 16,2 milliarder kroner. Av dette gjaldt 7,2 milliarder kroner oljevirksomhet og 4,6 milliarder kroner skipsfart (jfr. tabell 68).

I nasjonalbudsjettet for 1978 ble det for året 1978 budsjettert med en netto kapitalutgang til utlandet for oljesektoren på 7,4 milliarder kroner. For næringslivet (inkl. kommunene) under ett var det regnet med at det ville bli omtrent balanse mellom kapitalinngang fra og -utgang til utlandet i 1978. I seinere beregninger er særlig tallet for oljevirksomheten blitt betydelig endret. I nasjonalbudsjettet for 1979 regnet en således med en samlet kapitalinngang til næringslivet (inkl. kommuner) fra utlandet i 1978 på 1,6 milliarder kroner. For oljevirksomheten ble det anslått en kapitalutgang på 1,2 milliarder kroner. Anslag for de tre første kvartaler i 1978 viste en samlet kapitaltilførsel fra utlandet til næringslivet og kommuner på 2,5 milliarder kroner. Av dette gjaldt 1,4 milliarder kroner oljevirksomhet.

Obligasjonsmarkedet

I 1977 ble det emittert ihendehaverobligasjoner innenlands for i alt 9,9 milliarder kroner (jfr. tabell 74). Av dette var nesten halvparten tatt opp av kredittforetak som vesentlig låner ut til finansiering av skip eller borerigger. Det ble dessuten i 1977 lagt ut obligasjonslån i utenlandsk valuta for i alt 12,5 milliarder kroner,

Tabell 74. *Ihendehaverobligasjonsgjelden. Emisjoner og total gjeld. Mill. kr*

Låntakere	Emittert i			Obligasjonsgjeld i alt[1]		
	1977		1978			
	Hele året	1/1–30/9	1/1–30/9	31/12-76	31/12-77	30/9-78
A. Obligasjoner i alt	22 400	16 520	18 878	71 292	89 705	105 878
B. Obligasjoner i norske kroner	9 901	7 258	7 209	51 056	57 418	62 288
1. Statsforvaltningen	1 756	1 018	4 739	21 439	21 519	25 567
2. Kommuneforvaltn. inkl. kommuneforetak	288	233	15	5 117	5 098	4 887
3. Forretningsbanker	15	15	–	–	15	15
4. Statsbanker	1 194	1 194	12	5 226	6 117	5 819
5. Private kredittforetak	6 110	4 385	2 355	15 068	20 196	21 653
a. Realkredittforeninger	911	827	748	4 706	5 479	6 119
b. Skipsfinansieringsinstitutter[2]	4 798	3 194	1 358	8 620	12 667	13 285
6. Statsforetak	175	140	40	1 230	1 319	1 290
7. Private foretak	363	273	48	2 976	3 154	3 057
C. Obligasjoner i utenlandsk valuta	12 499	9 262	11 669	20 236	32 287	43 590
1. Statsforvaltningen	5 615	4 873	6 574	8 482	14 041	20 573
2. Kommuneforvaltn. inkl. kommuneforetak	1 001	614	683	4 398	5 110	5 602
3. Statsbanker	3 360	2 146	2 858	2 457	5 785	8 603
4. Andre kredittinstitusjoner	269	122	587	53	312	872
5. Statsforetak	1 924	1 177	657	3 965	5 850	6 463
6. Private foretak	330	330	310	860	1 168	1 456
7. Utlandet	–	–	–	21	21	21

[1] Inkl. oppkjøpte egne obligasjoner. [2] Alle selskaper som låner ut vesentlig til skip og/eller borerigger. (Norges Skibshypotekforening, Redernes Skibskreditforening, A/S Eksportfinans, A/S Låneinstituttet for Skipsbyggeriene, Norges Skibshypotek A/S og Norsk Skibs Hypothekbank A/S.)

Tabell 75. *Enkelte større obligasjonsemisjoner i tiden 1. november 1977—31. oktober 1978*

Utsteder	År	Beløp	Nominell rente-sats	Løpetid	Emi-sjons-kurs
		Mill. kr	Pst.	År	Pst.
A. *Emisjoner i norske kroner:*					
1. Statskassen	1978 III	1 500	7½	5	100
Statskassen	1978	1 027	8	5	100
2. Kommuneforvaltn. inkl. komm. foretak:					
K/S Notodden Industriselskap	1978	10	8½	14	100
3. Statsbanker:					
Den Norske Industribank A/S[1]	1978	12	7½	5	100
4. Private kredittforetak:					
A/S Låneinst. for skipsbyggeriene[1]	1977	100	7⅞	12	99½
A/S Eksportfinans	1977	300	8	9	99¾
Norges Skibshypotek A/S	1978	100	8½	10	100¼
5. Statsforetak:					
Selskapet for industrivekstanlegg (SIVA)[1]	1978 II	20	7½	5	100
6. Andre norske sektorer:					
A/S Union	1977	25	8½	17	99
Felleskjøpet A/S, Trondheim	1978	18	8½	17	100
B. *Emisjoner i utenlandsk valuta:*					
1. Statskassens lån i Sveits	1978	555	3¾	5	100
Statskassens lån i Vest-Tyskland	1978	658	4⅜	5	100
Statskassens lån i Japan	1978	608	5,70	5	99
Statskassens lån i Europa	1978	1 365	7⅞	5	99½
Statskassens lån i USA	1978	645	8⅛	5	99,625
Statskassens lån i Saudi-Arabia	1978	275	8,20	5	100
2. Kommuneforvaltn. inkl. komm. foretak:					
Trondheim kommunes lån i Vest-Tyskland	1978	92	5¾	10	100
Oslo kommunes lån i Japan	1978	347	6,6	12	99,10
Oslo kommunes lån i Vest-Tyskland	1978	244	8	15	99½
3. Statsbanker:					
Norges Kommunalbanks lån i Sveits[1]	1978	482	4	10	100½
Den norske industribanks lån i Vest-Tyskland[1]	1978	324	6	12	99½
Norges Kommunalbanks lån i USA[1]	1978	403	9,125	20	99½
4. Private kredittforetak:					
Norges Hyp.foren. for Næringslivets lån i Sveits	1978	222	4¼	15	100
Sparebankens Kredittselskap A/S' lån i Vest-Tyskland	1978	104	6	13	99
A/S Eksportfinans' lån i Europa	1978	261	9	8	100
5. Statsforetak:					
Norsk Hydro A/S' lån i Sveits	1978	260	4⅛	4	100
Statoils lån i Vest-Tyskland[1]	1978	397	6	10	97
6. Andre norske sektorer:					
Elkem-Spigerverket A/S' lån i Vest-Tyskland	1978	104	5¾	10	99½
A/S Norcems lån i Vest-Tyskland	1978	127	5¾	7	100
A/S Follum Fabrikkers lån i Vest-Tyskland	1978	26	5¾	12	100

[1] Lånet er statsgarantert.

hvorav 45 prosent (5,6 milliarder) var tatt opp av staten.

I løpet av de tre første kvartaler i 1978 ble det emittert ihendehaverobligasjoner innenlands for i alt 7,2 milliarder kroner, dvs. om lag som i samme tidsrom året før. Av emisjonene i 1978 falt hele to tredjedeler (4,7 milliarder) på staten, mens det til finansiering av skip og borerigger gjennom private kredittforetak ble emittert obligasjoner for nær 1,4 milliarder kroner. I samme periode ble det lagt ut obligasjonslån utenlands for vel 11,6 milliarder kroner, hvorav staten stod for 56 prosent (6,5 milliarder) og statsbanker for nær 25 prosent (2,9 milliarder kroner som gjaldt Kommunalbanken og Industribanken).

Den direkte netto kapitaltilførsel til næringslivet (inkl. kommuner) gjennom obligasjonsmarkedet innenlands var i de tre første kvartaler av 1978 negativ, nemlig — 337 mill. kroner, etter at avdrag var trukket fra. I samme tidsrom året før var det en netto tilførsel på 258 mill. kroner, mens næringslivet de nærmest foregående år ble tilført midler direkte gjennom obligasjonsmarkedet i størrelsesorden rundt en milliard kroner på årsbasis.

Endringene i rentepolitikken fra slutten av 1977 fikk også følger for nye ihendehaverobligasjonslån i 1978. Gjennomsnittlig har rentenivået på obligasjonsmarkedet steget med 1 prosentenhet siden utgangen av 1977. Den nominelle rente lå i tidsrommet 1/1—31/10 1978 for innenlandske lån uten statsgaranti for det meste på 8 ½ prosent (jfr. tabell 75). For de utenlandske lånene varierte renten mellom 3 ¾ prosent (Statens lån i Sveits) og 9 1/8 prosent (Kommunalbankens lån i USA). En del private foretak fikk lån i Vest-Tyskland til 5 ¾ prosent.

A k s j e m a r k e d e t

Emisjonene av aksjer utgjorde i 1977 vel 1,6 milliarder kroner (ekskl. fondsemisjoner). Av dette gjaldt 300 mill. kroner virksomhet som er knyttet til oljevirksomhet (Statoil). I løpet av de tre første kvartaler av 1978 ble det emittert aksjer for nær 1,4 milliarder kroner, om lag som i samme tidsrom året før. Av emisjonene i 1978 gjaldt vel 500 mill. kr oljevirksomhet (Statoil og Norpipe).

Oslo Børs' totalindeks for aksjekurser (1/1 1972 = 100) viste i løpet av 1977 sammenhengende fall, fra 93 i januar til 70 i desember. I 1978 svinget indeksen i de ti første måneder mellom 67 og 82.

Hovedtrekk fra renteutviklingen i 1978

I avsnittet foran om kredittpolitikken i 1978 ble det nevnt at det ved salderingen av statsbudsjettet for 1978 (i desember 1977) ble gjennomført en justering av rentepolitikken, blant annet ved en heving av rentenivået.

Endringene i rentepolitikken må først og fremst ses som et ledd i arbeidet med å dempe den innenlandske etterspørselen. Bakgrunnen var blant annet at det i de nærmest foregående årene hadde vært til dels betydelige avvik mellom de utlånsrammer myndighetene satte og de realiserte utlån fra kredittinstitusjonene. En av årsakene til disse avvikene har vært det lave rentenivået som, kombinert med fradragsretten for renter ved beskatningen, må ha bidratt til å forsterke etterspørselen etter lånemidler. En heving av rentenivået skulle således bidra til å dempe etterspørselen etter kreditt og dermed bremse stigningen i priser og kostnader. Den lave utlånsrenten hadde også i noen grad bidratt til å forskyve utlånsstrukturen i retning av mer kortsiktige lån på bekostning av pantelån til boliger.

For de fleste innskytere har realrenten på grunn av lav nominell rente og sterk prisstigning i de seinere år vært sterkt negativ. Det lave rentenivået har også hatt virkninger for inntekts- og formuesfordelingen, ettersom det for størstedelen er folk i de høyere og midlere inntektsklasser som opptar lån.

Fra myndighetenes side ble det presisert at endringene i rentepolitikken ikke måtte føre til at bankene nyttet rentehevingen til å øke sine rentemarginer. Bankene måtte dessuten unngå at en heving av innskottsrentene i for sterk grad kom bestemte innskytergrupper til gode (innskott på særvilkår).

Norges Bank har i de seinere år innhentet oppgaver hvert kvartal fra forretnings- og sparebankene over rente- og provisjonssatser på nye utlån og rentesatser på nye bankinnskott. Oppgavene gir opplysninger om høyeste og laveste rentesats (resp. provisjonssats) i vedkommende kvartal. I siste del av 1977, men før justeringen av rentepolitikken ble gjennomført, lå ifølge disse oppgavene gjennomsnittsrenten for nye utlån i alt fra forretnings- og sparebankene på mellom 7,6 og 10,0 prosent. I tillegg kom provisjoner. Når det gjelder spredningen på de ulike utlånsformer, vises til tabell 76. Tilsvarende oppgaver for 3. kvartal i 1978 tydet på at den gjennomsnittlige rente på nye utlån siden rentejusteringen var steget med mellom 1 ½ og 2 prosentenheter i begge bankgrupper. Provisjonssatsene derimot var så å si uforandret. Dette tyder på at utlånsrentene fra forretnings- og sparebankene i perioden fra 3. kvartal 1977 til 3. kvartal 1978 utviklet seg stort sett slik som myndighetene hadde regnet med. Det kan ellers nevnes at de fleste utlånsrenter er omfattet av pris- og inntektsstoppen som ble satt i verk fra 12. september 1978.

Også for statsbankene ble renten hevet med

Tabell 76. *Forretningsbanker og sparebanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner. Kvartalstall for 1977 og 1978. Prosent p.a.*[1]

	Utlån i alt		Veksler		Utlån mot avbet.-kontr.		Kasse-kreditter		Byggelån		Andre utlån			
											Under 1 år		Over 1 år	
	Rente	Pro-vi-sjon	Rente	Pro-vi-sjon	Rente	Pro-vi-sjon	Rente	Pro-vi-sjon	Rente	Pro-vi-sjon	Rente	Pro-vi-sjon	Rente	Pro-vi-sjon
Forretningsbanker														
3. kvartal 1977														
Lavest	7,7	0,5	8,1	1,0	9,8	0,5	7,6	0,7	7,5	1,3	7,9	0,0	7,6	0,0
Høyest	10,0	1,6	9,6	1,9	10,8	1,8	7,9	1,8	8,1	1,6	10,4	1,8	10,9	1,5
4. kvartal 1977														
Lavest	8,1	0,4	8,5	0,8	10,4	0,6	7,4	0,7	7,8	1,3	8,1	0,0	7,9	0,0
Høyest	10,5	1,6	9,8	1,7	11,3	1,7	8,5	1,7	8,4	1,6	10,9	1,8	11,4	1,5
1. kvartal 1978														
Lavest	9,2	0,5	9,9	1,3	11,8	0,4	8,5	0,9	8,8	1,4	9,5	0,0	9,0	0,0
Høyest	11,6	0,6	11,3	1,8	12,8	1,7	9,2	1,7	9,3	1,6	12,5	1,5	12,5	1,4
2. kvartal 1978														
Lavest	9,3	0,5	10,0	1,3	11,7	0,4	8,7	0,9	8,8	1,3	9,5	0,0	9,1	0,0
Høyest	11,9	1,6	11,3	1,8	12,6	1,7	9,7	1,4	9,2	1,6	13,0	1,5	13,1	1,4
3. kvartal 1978*														
Lavest	9,4	0,5	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	9,2	1,4	9,6	0,0	9,1	0,0
Høyest	12,5	1,4	11,8	1,8	13,1	1,7	10,3	1,5	9,8	1,5	13,5	1,0	13,6	1,0
Sparebanker														
3. kvartal 1977														
Lavest	7,6	0,3	8,7	0,6	9,5	0,4	7,0	0,9	7,2	1,2	8,3	0,0	7,6	0,0
Høyest	9,3	1,3	9,5	1,1	10,2	1,3	7,8	1,4	7,5	1,4	9,9	1,1	9,9	1,0
4. kvartal 1977														
Lavest	7,8	0,3	9,1	0,7	10,1	0,3	7,3	1,0	7,5	1,2	8,3	0,0	7,9	0,0
Høyest	9,8	1,3	10,0	1,2	10,7	1,4	7,9	1,4	7,7	1,4	10,5	1,4	10,4	1,2
1. kvartal 1978														
Lavest	8,9	0,3	10,6	0,8	12,1	0,4	8,5	0,8	8,3	1,2	9,7	0,0	8,9	0,0
Høyest	11,3	1,4	11,5	1,4	12,6	1,5	9,3	1,4	8,6	1,4	12,3	0,6	12,2	0,5
2. kvartal 1978														
Lavest	8,8	0,3	10,6	0,7	12,2	0,3	8,5	0,8	8,3	1,2	9,6	0,0	8,9	0,0
Høyest	11,4	1,4	11,5	1,4	12,7	1,6	9,3	1,4	8,6	1,4	12,4	0,6	12,2	0,5
3. kvartal 1978*														
Lavest	9,0	0,3	11,0	0,7	12,3	0,4	9,3	0,8	8,5	1,3	9,8	0,0	9,0	0,0
Høyest	11,8	1,4	11,9	1,4	12,8	1,6	9,3	1,4	8,8	1,4	12,8	0,6	12,7	0,5

Kilde: Norges Bank: Penger og Kreditt.

[1] Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt av det de enkelte banker oppgir som vanlig laveste, henholdsvis høyeste sats for de forskjellige arter av utlån. Oppgavene fra bankene er for øvrig beheftet med en viss usikkerhet, og små endringer i tallene må ikke tillegges noen vekt.

1 prosentenhet for nye utlån og for eldre lån i den utstrekning låneavtalene gav adgang til det. Samme økning ble også gjennomført for statens lån til statsbankene (til 7,5 prosent). Videre ble rentesatsene for de fleste typer av kontolån til statskassen satt opp med en prosentenhet fra 1. januar 1978.

For de vanligste innskottsformer har rentene etter omleggingen av rentepolitikken steget med mellom 1 og 1,5 prosentenheter. Ved utgangen av 3. kvartal 1978 lå renten på 3 måneders oppsigelse på 5 prosent og på 12 måneders oppsigelse på 7,5 prosent (jfr. tabell 77). På lønnskontoinnskott var renten i de fleste banker kommet opp i 4 prosent. I løpet av 1978 har en rekke banker lansert nye former for langsiktige innskott hvor rentesatsene ligger til dels betydelig over gjennomsnittet for de vanlige innskottsformer. Til enkelte av de nye spareformene er det knyttet automatisk lånerett hvor lånebetingelsene bl.a. er avhengige av sparetidens lengde.

Innskottsutviklingen i 1978

I løpet av 1977 steg innskottene på tid fra næringslivet og privatpersoner i forretningsbankene med 4,6 milliarder kroner eller med nær 20 prosent. I sparebankene var det en økning på 4,5 milliarder kroner (15,8 prosent) og i Postsparebanken 833 mill. kroner (16,1 prosent). Også for innskott på anfordring var det i 1977 en betydelig økning i de tre bankgrupper.

I de tre første kvartaler av 1978 steg tidsinnskottene fra næringslivet og privatpersoner i for-

Tabell 77. *Forretningsbanker og sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskott fra kunder i norske kroner. Kvartalstall for 1977 og 1978. Prosent p.a.*[1]

	Innskott i alt	Folio-innskott	Lønns-konti[2]	An-fordring i alt	Oppsigelse		Termin og andre vilkår		Bundne innskott	Tids-innskott i alt
					3 og 6 mndr.	12 mndr.	Under 1 år	1 år og over		
Forretningsbanker										
3. kvartal 1977										
Lavest	4,3	0,0	3,0	0,6	[3] 4,0	[3] 6,0	5,7	6,0	[3] 6,0	5,4
Høyest	..	..	..	..			10,2	7,7		7,5
4. kvartal 1977										
Lavest	4,3	0,0	3,0	0,6	[3] 4,0	[3] 6,0	5,7	6,0	[3] 6,0	5,4
Høyest	..	..	..	..			10,2	8,1		7,5
1. kvartal 1978										
Lavest	5,2	0,1	3,1	0,7	5,0	7,5	6,6	7,2	7,5	6,6
Høyest	7,0	1,7	3,8	2,1	5,0	7,5	10,7	9,2	7,5	8,5
2. kvartal 1978										
Lavest	5,5	0,1	3,9	0,8	5,0	7,5	7,4	7,1	7,5	6,9
Høyest	7,4	1,7	4,4	2,2	5,0	7,5	11,6	9,6	7,5	8,9
3. kvartal 1978*										
Lavest	5,4	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	7,1	7,2	7,5	6,8
Høyest	7,2	1,6	4,6	2,2	5,1	7,5	10,9	9,6	7,5	8,6
Sparebanker										
3. kvartal 1977										
Lavest	4,4	0,1	3,0	1,2	[3] 4,0	[3] 6,0	5,0	4,4	[3] 6,0	5,0
Høyest	..	..	..	..			8,2	7,0		5,4
4. kvartal 1977										
Lavest	4,5	0,3	3,0	1,3	[3] 4,0	[3] 6,0	5,2	6,2	[3] 6,0	5,2
Høyest	..	..	..	..			8,5	7,3		5,4
1. kvartal 1978										
Lavest	5,7	0,4	3,3	1,5	5,1	7,5	6,6	7,6	7,5	6,5
Høyest	6,1	2,0	3,8	2,7	5,1	7,5	9,6	8,6	7,5	6,7
2. kvartal 1978										
Lavest	5,7	0,4	3,9	1,7	5,1	7,5	6,6	7,6	7,5	6,5
Høyest	6,1	2,1	4,3	2,9	5,1	7,5	9,9	8,8	7,5	6,7
3. kvartal 1978*										
Lavest	5,7	0,4	4,0	1,7	5,1	7,5	6,2	7,6	7,5	6,4
Høyest	6,2	2,3	4,5	3,1	5,1	7,6	9,5	8,9	7,5	6,7

Kilde: Norges Bank: Penger og Kreditt.

[1] Se note til tabell 76. [2] På lønnskonti gis vanligvis rente bare av laveste saldo hver måned. [3] Den tidligere normering av innskottsrentene ble opphevet i begynnelsen av desember 1977. Det er i denne tabellen antatt at de normerte renter gjaldt fram til utgangen av 4. kvartal 1977.

retningsbankene med 1,9 milliarder kroner eller 6,8 prosent (mot 10,2 prosent i samme tidsrom året før). I sparebanene var de tilsvarende tall vel 2,1 milliarder kroner og 6,4 prosent (7,5 prosent i 1977) og i Postsparebanken 802 mill. kroner og 13,4 prosent (14,4 prosent i 1977). Også for innskott på anfordring var det en lavere økning i 1978 enn året før.

Innskottstallene for de tre første kvartaler av 1978, sammenholdt med de tilsvarende tall for 1977, kan tyde på at det for næringslivet og privatpersoner under ett til tross for renteøkningen har vært en lavere sparing ved bankinnskott i 1978 enn året før.

De tall som det er referert til ovenfor, gjelder imidlertid innskott på tid både fra foretak (inkl. personlig næringsdrivende) og lønnstakere o.l. Et mer nyansert bilde av innskottsutviklingen får en ved å se på innskottene isolert for gruppen lønnstakere o.l. som står for omtrent 50 prosent av innskottene på tid i forretningsbankene og hele 75 prosent i sparebankene. I tabell 78 er det gitt en oversikt over økningen i bankinnskott på tid fra næringslivet og privatpersoner etter innskytergrupper i de tre første kvartaler av 1977 og 1978. Av tabellen går det fram at for gruppen lønnstakere o.l. var det for alle tre bankgrupper under ett en økning i tidsinnskottene

Tabell 78. *Forretningsbanker, sparebanker og Postsparebanken. Økning i bankinnskott på tid fra næringslivet og privatpersoner, etter innskytergrupper. Mill. kr og prosent*

Innskytergrupper	Forretningsbanker				Sparebanker				Postsparebanken			
	1977		1978		1977		1978		1977		1978	
	1.—3. kvartal		1.—3. kvartal		1.—3. kvartal		1.—3. kvartal		1.—3. kvartal		1.—3. kvartal	
	Mill. kr	Prosent	Mill. kr	Prosent	Mill. kr	Prosent	Mill. kr	Prosent	Mill. kr	Prosent	Mill. kr	Prosent
1. Kommuner inkl. kommuneforetak	— 315,9	— 13,1	— 571,6	— 18,7	+ 178,7	+ 7,1	— 335,0	— 9,9	–	–	–	–
2. Foretak og personlig næringsdrivende[1]	+1 505,4	+ 16,4	+1 033,0	+ 9,3	+ 615,2	+ 12,9	+ 79,4	+ 1,4	–	–	–	–
3. Lønnstakere o. l.	+1 235,9	+ 10,0	+1 464,8	+ 10,1	+1 368,5	+ 6,4	+2 368,0	+ 9,8	745,0	14,4	+ 802,2	+ 13,4
Næringslivet og privatpersoner i alt (1+2+3)	+2 425,4	+ 10,2	+1 926,2	+ 6,8	+2 162,4	+ 7,5	+2 112,4	+ 6,4	745,0	14,4	+ 802,2	+ 13,4

[1] Omfatter sektorene Statsforetak, Private ikke-personlige foretak, Personlige foretak, Personlig næringsdrivende og Andre private sektorer.

på i alt 4,6 milliarder kroner i de tre første kvartaler av 1978, mot vel 3,3 milliarder kroner i samme tidsrom i 1977. Størst økning hadde sparebankene med 2,4 milliarder kroner (9,8 prosent) i 1978, mot 1,4 milliarder kroner (6,4 prosent) i 1977. For næringslivet (foretak, personlig næringsdrivende og kommuner) var det derimot en betydelig lavere økning i tidsinnskottene i 1978 enn året før.

Dette viser at mens bankinnskottene fra kunder (inkl. finansinstitusjoner) som helhet har økt svakere i de tre første kvartaler av 1978 enn i samme tidsrom året før, har det i 1978 vært en sterkere økning for lønnstakerne enn i 1977. Det er rimelig å anta at noe av årsaken til økningen i bankinnskottene fra lønnstakere o.l. skyldes endringene i innskottsrentene og nye former for bankinnskott i 1978. I avsnittet foran om kredittutviklingen i 1978 ble det påvist at det hadde vært en vesentlig lavere økning i utlånene fra bankene til gruppen lønnsmottakere o.l. i 1978 enn året før. Satt i sammenheng med økningen i bankinnskottene i 1978, kan dette tyde på at den personlige sparing har vært større i 1978 enn i 1977. (Som nevnt foran under omtalen av utlånene fra forretnings- og sparebankene, er skillet mellom gruppen «Lønnstakere o.l.» og andre grupper av innskytere (låntakere) ikke alltid lett å trekke. Tallene som viser innskottsutviklingen for de enkelte innskytergrupper, er derfor gitt med et visst forbehold.)

Inntektsnytting

Privat konsum

Foreløpige beregninger viser at det totale private konsumet regnet i løpende priser var 112 252 mill. kroner i 1978. Dette var en verdimessig økning på 5 795 mill. kroner, eller 5,4 prosent i forhold til 1977. Nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum viste en økning på 8,2 prosent fra 1977 til 1978. I volum sank således det private konsum med 2,6 prosent siste år. Dette er første gang i etterkrigstiden at samlet privat konsum har vist nedgang fra et år til et annet, og vi må helt tilbake til 1931 for å finne noe tilsvarende. Mens årene 1975—1977 var kjennetegnet av en uvanlig sterk vekst i privat konsum sammenliknet med veksten i 60- og begynnelsen av 70-årene, var altså bildet et helt annet i 1978. (Se tabell 79.)

Foreløpige tall over volumveksten for hovedgrupper av det private konsum viser store variasjoner mellom de enkelte gruppene. Varekonsumet sank med hele 5,5 prosent, mens tjenestekonsumet steg med 3,1 prosent fra 1977 til 1978. Størst stigning hadde gruppen nordmenns konsum i utlandet, herunder reisetrafikk, med 4,9 prosent vekst, til tross for en sterk prisstigning på denne gruppen som dels skyldes økte avgifter. Konsum av bolig, lys og brensel økte også mye, nemlig 4,5 prosent, og helsekonsumet økte med 3,4 prosent fra 1977 til 1978 (se tabell 80). Størst nedgang hadde gruppen transport, post- og teletjenester med 12,6 prosent fra 1977 til 1978. Nedgangen skyldes i stor grad at kjøp av egne transportmidler sank med om lag 30 prosent i forhold til året før. Konsumet av møbler og husholdningsartikler sank med 9,0 prosent hvor kjøp av varige konsumgoder som møbler, gulvtepper, tekstiler og utstyrsvarer mv. til sammen sank med mer enn 15 prosent. Konsumet av fritidssysler og utdanning gikk ned med 6,0 prosent. Dette skyldes også i stor grad redusert kjøp av varige konsumgoder, idet undergruppen utstyr og tilbehør som inkluderer radiomottakere, fjernsyn o. l., sank med 12,4 prosent. Konsumet av drikkevarer og tobakk gikk ned med nær 6 prosent. Dette hadde trolig

Tabell 79. *Konsumets volumutvikling*

	Netto-nasjonal-produkt	Totalt konsum	Offentlig konsum	Privat konsum	Privat konsum pr. innbygger
	Gj.sn. årlig økning i prosent				
1900—1939	2,9	2,3	3,2	2,3	1,4
1946—1961	4,6	3,6	3,7	3,6	2,6
1961—1967	4,6	4,2	5,7	3,9	3,1
1967—1973*[1]	3,7	4,0	4,1	4,0	3,2
1974*[1]	4,8	3,9	3,3	4,0	3,4
1975*[1]	5,8	5,3	6,2	5,0	4,4
1976*[1]	6,2	6,4	6,5	6,4	5,9
1977*[1]	2,9	5,9	11,0	4,4	4,0
1978*[1]	2,9	—1,0	3,9	—2,6	—3,0

[1] Ny nasjonalregnskapsgruppering.

delvis sammenheng med streiken ved A/S Vinmonopolet høsten 1978. Hovedbildet en sitter igjen med etter å ha sett på vekstratene for de ulike hovedgruppene av privat konsum er altså at nedgangen i samlet privat konsum i 1978 i forhold til 1977, først og fremst gjelder kjøpet av varige konsumgoder.

Erfaringsmessig har det vært en nær sammenheng mellom utviklingen i volumet av det private konsum og privat disponibel realinntekt. Således kan vi i stor grad forklare den sterke veksten i privat konsum i årene 1975—1977 med en sterk vekst i realdisponible inntekter. For private husholdninger under ett var den gjennomsnittlige årlige veksten i realdisponibel inntekt 6,5 prosent i denne perioden. Veksten i privat konsum var likevel noe sterkere enn inntektsutviklingen erfaringsmessig skulle tilsi, noe som vel kan tilskrives to forhold. For det første var det skapt forventninger om rask inntekts-

Tabell 80. *Prosentvise endringer i volum og priser for det private konsum, etter utgiftsgrupper*

	Prosentvise endringer i volum fra år til år			Prosentvise prisendringer fra år til år			Prosentvis endring i relative priser (gruppepriser i forhold til konsumpris) 1977—1978
	1975–1976	1976–1977	1977–1978	1975–1976	1976–1977	1977–1978	
Matvarer	2,3	3,4	0,6	8,9	7,7	6,3	— 1,8
Drikkevarer og tobakk	0,0	2,3	— 5,9	10,6	7,6	10,9	+ 2,5
Klær og skotøy	6,0	6,3	— 3,8	8,4	10,0	7,3	— 0,8
Bolig, lys og brensel	6,3	5,5	4,5	8,0	8,9	10,5	+ 2,1
Møbler og husholdningsartikler	7,8	6,3	— 9,0	8,3	8,5	6,8	— 1,3
Helsepleie	7,6	— 14,6	3,4	9,1	8,4	7,5	— 0,6
Transport, post, teletjenester	13,0	10,8	— 12,6	9,5	10,0	8,5	+ 0,3
Fritidssysler og utdanning	9,9	7,0	— 6,0	7,8	6,1	6,2	— 1,8
Andre varer og tjenester	4,3	2,3	1,4	10,0	10,1	7,7	— 0,5
Spesifisert konsum i alt	6,1	3,7	— 2,8	9,0	8,7	7,8	— 0,4
Privat konsum i alt	6,4	4,4	— 2,6	8,7	8,5	8,2	–

Tabell 81. *Forbruk av enkelte matvarer*[1]

		1973	1974	1975	1976	1977*	1978*
Mjølk[2]	Mill. liter	703	704	689	675	660	642
Fløte, omregnet til helmjølk	» »	230	228	228	230	238	233
Smør	1 000 tonn	22,1	20,9	18,6	21,6	21,2	21,5
Margarin	» »	74,1	73,0	72,4	68,7	67,8	66,9
Hvit ost	» »	25,1	24,9	26,3	27,3	30,3	31,0
Brun ost	» »	13,6	14,2	14,9	14,1	14,3	14,5
Egg	» »	39,2	38,3	37,5	39,8	39,8	40,1
Kjøtt	» »	90,4	98,3	107,7	103,6	109,8	112,2
Flesk	» »	76,7	85,6	83,8	90,0	87,9	88,5
Kaffe, rå vekt	» »	36,4	40,0	37,3	37,4	32,0	38,0
Importert frukt	» »	168,1	170,6	160,9	173,4	179,9	173,6
Norsk frukt	» »	49,9	87,1	68,5	88,7	69,8	83,0
Tørket frukt, nøtter	» »	11,4	12,1	10,4	13,0	10,5	10,3
Importerte grønnsaker	» »	45,0	21,9	54,9	53,6	28,5	33,0
Norske grønnsaker	» »	129,5	132,0	128,0	123,0	131,0	137,0

[1] Omfatter alt innenlandsk forbruk, ikke bare husholdningenes forbruk. [2] Omfatter også forbruket av tørrmjølk og kondensert mjølk.

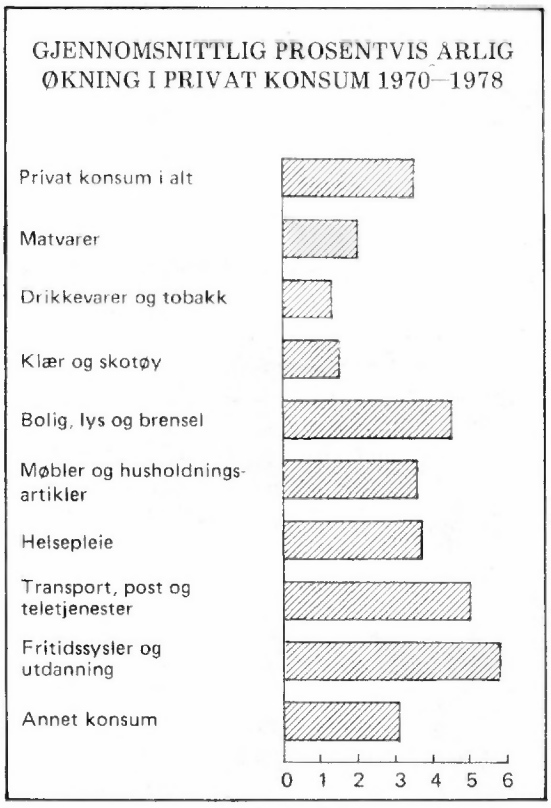

Fig. 24.

vekst også i framtida som følge av oljeinntektene. Slike forventninger kan ha ført til at husholdningene i mindre grad enn før fant det nødvendig å spare for å kunne sikre seg mot et mulig framtidig inntektsbortfall. For det andre betydde frigivelsen av midler fra konti for skattefri banksparing mot slutten av 1976 og i 1977 at konsumentene fikk større disponible midler enn inntektsutviklingen alene tilsa. Dette kan også ha bidratt til å forklare den uvanlig sterke økningen i kjøp av varige konsumgoder i 1976 og 1977.

Den forholdsvis stabile sammenhengen mellom realdisponible inntekter og privat konsum i 1960-årene og tidligere i 1970-årene ble brutt i 1978. Dette året var det et betydelig avvik mellom den konsumutvikling en kunne vente ut fra inntektsutviklingen og den faktiske utvikling. Mens samlet realdisponibel inntekt for husholdningene økte med 0,3 prosent sank altså privat konsum med 2,6 prosent. Det var trolig flere årsaker til dette avviket.

Først og fremst må omleggingen av kredittpolitikken antas å ha hatt en dempende effekt på konsumetterspørselen. Begrensningene i mulighetene for å finansiere kjøp ved avbetalingsordninger er nok en viktig årsak til den sterke nedgangen i kjøp av varige konsumgoder. Dessuten kan den sterke økningen i beholdningen av varige konsumgoder i løpet av 1976 og 1977 ha medført en lavere etterspørsel etter slike varer i 1978. Beregninger vi har foretatt tyder på at med den konsumutvikling inntektsutviklingen erfaringsmessig skulle ha medført samt de endringer som har vært i relative priser, skulle kjøp av møbler mv., egne transportmidler og TV- og radiomottakere ha vært om lag 4 milliarder kroner høyere i 1978 enn det som faktisk har vært tilfellet. Volumveksten ville i så fall vært om lag 3,5 prosentpoeng større. Dette forklarer i stor grad hvorfor den modellberegnede konsumveksten har vært for høy i 1978. (Se tabell 85).

Videre tilsa den økonomiske utviklingen at husholdningene ikke lenger hadde grunn til å vente noen særlig vekst i sine realdisponible inntekter; det er tvert i mot grunn til å tro at den usikkerhet som den økende arbeidsløsheten gjennom 1978 skapte, samt utsiktene for 1979, virket dempende på den private konsumetterspørselen. Et tredje moment er omleggingen av rentepolitikken. Renteøkningen i desember 1977 førte til reduserte disponible inntekter for husholdningene fordi disse er netto debitorer under ett. Inntektseffekten av renteøkningen skulle derfor tilsi lavere konsumetterspørsel. I samme

Tabell 82. *Forbruk av tobakk og drikkevarer*

		1973	1974	1975	1976	1977*	1987*
Sigarer	Tonn	105,9	90,3	98,5	103,1	91,0	86,8
Sigaretter	Mill. stk.	1 843,4	1 735,3	1 754,6	1 731,1	1 956,7	1 911,0
Røyketobakk, skrå, snus	Tonn	4 736	4 880	4 905	4 665	4 752	4 590
Alkoholfrie drikkevarer	Mill. liter	191,2	188,2	196,7	204,3	216,7	228,5
Alkoholholdig øl	» »	166,3	174,2	181,7	179,2	182,3	190,2
Vin	» »	11,7	12,7	13,4	13,5	13,5	11,1
Brennevin	» »	15,1	16,8	17,4	17,7	18,1	14,6
Ren alkohol i alt	» »	15,6	16,8	17,1	17,4	17,7	16,3

Tabell 83. *Salg*[1] *av andre forbruksvarer*

		1973	1974	1975	1976	1977*	1978*
Kjøleskap	1 000 stk.	89	85	85	98	96	85
Dypfrysere	» »	74	78	79	83	80	71
Kombinerte kjøleskap og dypfrysere	» »	11	19	21	29	34	33
Vaskemaskiner	» »	92	91	99	98	108	99
Varmtvannsbeholdere	» »	86	84	97	106	81	92
Varmekolber for innbygging	» »	20	34	26	32	32	24
Strykejern	» »	77	77	91	89	112	100
Elte- og røremaskiner	» »	88	95	112	110	122	108
Oppvaskmaskiner	» »	11	11	19	29	36	35
Støvsugere	» »	109	121	125	127	138	133
Båndopptakere	» »	100	111	111	132	153	120
Radiomottakere	» »	230	255	307	363	431	350
Fjernsynsapparater	» »	104	126	154	185	202	168
Motorsykler[2]	» »	13	14	13	15	16	13
Personbiler[2,3]	» »	91	92	105	130	149	81

[1] For enkelte varer inkluderer tallene lager hos detaljist. [2] Førstegangsregistrerte. [3] Inkl. stasjonsbiler, varebiler og drosjer.

Tabell 84. *Konsum av reiser etc.*

		1973	1974	1975	1976	1977*	1978*
Jernbanereiser	Mill. personkm	1 640	1 884	1 948	1 997	2 004	2 094
Bussreiser	» »	3 907	4 067	3 963	3 919	4 000	4 000
Innenl. ruteflyging	» »	969	947	1 000	1 103	1 224	1 327
Hotellgjestedøgn (nordmenn)	1 000	3 424	3 660	3 863	4 010	4 324	4 700

retning trekker også substitusjonseffekten av rentehevingen som angir den isolerte virkningen av endret rentesats på avveiningen mellom nåtidskonsum og framtidskonsum (sparing). Økt rentesats gjør sparing mer lønnsomt enn før, isolert sett.

Sett på bakgrunn av de spesielle faktorene som har påvirket privat konsum i 1978 er det ikke overraskende at spareraten for husholdninger endret seg mye siste år. Privat konsum som andel av nettonasjonalproduktet falt således betydelig i 1978 (se tabell 86). I løpende priser har det private konsumets andel av nettonasjonalproduktet vist en gjennomgående fallende tendens i etterkrigstiden. Reduksjonen har skjedd parallelt med en nedgang i privat disponibel inntekt som andel av nettonasjonalproduktet, mens konsumkvoten, dvs. konsumets andel av privat disponibel inntekt har holdt seg forholdsvis stabil. I perioden 1975—1977 derimot var tendensen en annen. Da steg konsumets andel av nettonasjonalproduktet kraftig. I 1978 gikk altså andelen ned fra året før og lå på om lag samme nivå som på slutten av

Tabell 85. *Faktisk og beregnet utvikling av det private konsum. Prosentvis volumøkning fra året før*[1]

År	Faktisk økning (1)	Beregnet økning (2)	Avvik (2)—(1)
1972*	3,1	2,9	—0,2
1973*	3,4	3,1	—0,3
1974*	4,0	4,1	0,1
1975*	5,0	4,4	—0,6
1976*	6,4	5,8	—0,6
1977*	4,4	3,6	—0,8
1978*	—2,6	2,1	4,7
1978*[2]	—2,6	—1,4	1,2

[1] Beregningene bygger på makrokonsumfunksjonen i den økonomiske modellen MODIS IV. Ved beregningene er konsum av helsepleie og skolegang hold utenfor. For disse konsumpostene er det brukt nasjonalregnskapstall. [2] Korreksjonen består i å erstatte konsummodellens anslag for kjøp av egne transportmidler, møbler etc., TV- og radiomottakere og sportsutstyr mv. med faktisk konsumtall ifølge nasjonalregnskapet.

Tabell 86. *Sammenhengen mellom nasjonalproduktet, private disponible inntekter og privat konsum*

År	Privat disponibel inntekt i pst. av nettonasj.-produktet	Privat konsum i pst. av privat disponibel inntekt	Privat konsum i pst. av nettonasj.-produktet (1 × 2:100)
	(1)	(2)	(3)
1946.....	83,3	90,1	75,0
1950.....	80,0	92,3	73,8
1955.....	80,2	86,1	69,1
1960.....	77,9	88,7	69,1
1965.....	76,9	84,1	64,7
1970*[1]....	73,0	87,9	64,2
1971*[1]....	70,6	91,0	64,3
1972*[1]....	69,0	92,4	63,8
1973*[1]....	67,8	92,2	62,5
1974*[1]....	68,5	90,6	62,1
1975*[1]....	68,9	92,4	63,6
1976*[1]....	68,3	94,8	64,8
1977*[1]....	67,8	98,3	66,6
1978*[1]....	68,3	94,3	64,4

[1] Ny nasjonalregnskapsgruppering.

sekstitallet, men klart over det lave nivået fra 1974.

Som nevnt foran er nedgangen i kjøp av varige konsumgoder hovedfaktoren bak nedgangen i privat konsum fra 1977 til 1978. Nasjonalregnskapets beregning av privat konsum bygger på kjøpsprinsippet, dvs. en vare regnes for konsumert når den kjøpes. Det eneste unntaket er konsum av bolig hvor forbruksprinsippet brukes, dvs. det beregnes en leiepris for boligen. I prinsippet kunne man gjøre tilsvarende beregninger som for boliger for andre typer av varige konsumgoder. I så fall ville ikke en nedgang i kjøp av varige konsumgoder (husholdningenes investering i konsumkapital) få så stor betydning for konsumet av tjenester fra varige konsumgoder fordi investeringene vil være små i forhold til beholdningen. Dette momentet nevnes fordi det ikke er riktig å slutte noe direkte om husholdningenes levestandard målt som bruk av varer og tjenester fra nasjonalregnskapets konsumberegninger i år hvor det er svært store endringer i kjøp av varige konsumgoder.

Investering

Foreløpige tall for 1978 viser en markert nedgang i de samlede investeringene i fast realkapital regnet i volum sammenliknet med året før. Etter en sterk økning i investeringene fra 1975 til 1976 og stagnasjon fra 1976 til 1977, lå nivået for 1978 under nivået for 1975. Nedgangen i 1978 skyldtes i vesentlig grad en kraftig reduksjon av investeringene i sjøtransport og i oljevirksomhet. Nedgangen i oljeinvesteringene gikk for en stor del ut over norsk produksjon av investeringsvarer, mens derimot nedgangen i investeringene i sjøtransport ble motsvart av en like stor nedgang i importen. Investeringsetterspørselen etter fast realkapital, utenom sjøtransport og oljevirksomhet, steg svakt i volum fra 1977 til 1978. Volumet av industriinvesteringene viste nedgang.

Bildet av stagnasjon og nedgang i bruttoinvesteringene forsterkes ytterligere av en sterk nedgang i lagrene. Lagrene av ferdigvarer svarte for mesteparten av den totale lagernedgangen, men også lagrene av varer under arbeid, særlig oljeplattformer, gikk markert ned. Nedgangen i lagrene fra 1977 til 1978 utgjorde nær 40 prosent av reduksjonen i de samlede bruttoinvesteringene målt i faste priser.

Etter foreløpige beregninger gikk bruttoinvesteringene i fast realkapital og lager til sammen ned med 18,5 prosent målt i faste priser fra 1977 til 1978, etter en nedgang på 2,7 prosent fra 1976 til 1977. Gjennomsnittsprisen på investeringsvarer økte med 7,0 prosent fra 1977 til 1978, men prisindeksene viste sterk variasjon mellom ulike investeringsvarekategorier. Samlet gikk bruttoinvesteringene ned med 12,8 prosent i verdi og de er anslått til 58 969 milioner kroner i 1978, mot 67 592 millioner kroner året før.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital regnet i faste priser gikk ned med 11,4 prosent fra 1977 til 1978, mens de steg med knapt 1 prosent fra 1976 til 1977. Regnet i løpende priser utgjorde disse investeringene 31,5 prosent av bruttonasjonalproduktet i 1978. I de tre foregående årene lå andelen på mellom 34 og 36,5 prosent. For 1975 og 1976 hang den høye andelen sammen med sterk investeringsvekst i sjøtransport og oljevirksomhet. Når andelen holdt seg høy også i 1977, trass i svak volumvekst i de samlede investeringer i fast realkapital, skyldes det blant annet at prisene på investeringsvarer steg sterkere enn prisene på andre varer og tjenester som inngår i bruttonasjonalproduktet. Dette var ikke tilfellet i 1978, og volumnedgangen i investeringene fikk dermed utslag i en nedgang i investeringsandelen. Bruttoinvesteringene i fast realkapital utenom oljevirksomhet og sjøtransport steg med 2,1 prosent i volum fra 1977 til 1978, mot 7,2 prosent året før.

De foreløpige anslag for volumendringer i bruttoinvesteringene i fast realkapital etter art (se tabell 88), viste en stigning fra 1977 til 1978 på vel 5 prosent for bygninger og anlegg (utenom oljevirksomhet), om lag det samme som fra 1976 til 1977. Bruttoinvesteringene i maskiner, redskap og inventar viste en nedgang på 1 prosent,

Tabell 87. *Investeringsindikatorer. Prosentvis endring fra tilsvarende kvartal året før*

	1977				1978			
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Utførte (og antatte) investeringer[1]								
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	19	75	27	69	49	—35	—18	1
Bergverksdrift	— 4	123	31	148	151	—55	—31	7
Industri	36	34	31	22	14	—12	—20	— 6
Kraftforsyning	21	12	11	38	11	33	23	3
Innenlandske ordrer i maskinindustri, jern- og metallvareindustri og elektroteknisk industri								
Ordretilgang	16	19	6	2	6	4	— 5	..
Ordrereserver	10	15	20	11	11	7	— 3	..
Industriproduksjon:								
Investeringsvareproduksjon	3	1	1	3	—10	7	— 3	..
Byggevirksomhet:								
Bygg under arbeid, total golvflate	3	6	5	4	3	— 1	— 3	..
Bygg satt i gang, total golvflate	— 1	3	3	— 5	— 7	— 6	— 5	..
Importverdi:								
Maskiner og apparater	12	19	10	13	4	8	— 5	..
Lastebiler, varevogner o. l.	31	49	21	29	— 2	—18	—28	..
Skip	9	—18	31	—30	—67	—14	—91	..

[1] Etter oppgaver fra bedriftene. For 4. kvartal 1978 antatt investering i forhold til antatt investering i samme kvartal året før, ellers utført investering.

etter en økning på nær 15 prosent fra 1976 til 1977. Bruttoinvesteringene i transportmateriell utenom skip og båter gikk ned med 13 prosent fra 1977 til 1978, mens det var en ubetydelig økning fra 1976 til 1977. Bruttoinvesteringene i skip og båter viste sterk nedgang både i 1977 og 1978. Den langvarige krisen i internasjonal skipsfart slo ut med en nedgang fra 1976 til 1977 på 45 prosent i investeringsvolumet for skip og båter og en ytterligere nedgang på vel 75 prosent fra 1977 til 1978. I 1977 hang nedgangen blant annet sammen med en sterk volumøkning i salget av brukte skip og båter til utlandet. Også i 1978 var salget av brukte skip og båter betydelig, men nedgangen i investeringene dette året hadde først og fremst sammenheng med at

Tabell 88. *Bruttoinvestering i fast kapital etter art (Mill. kroner, 1975-priser)*

	1974*	1975*	1976*	1977*	1978*
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	3 339	3 821	5 218	4 215	2 614
Andre anlegg, bygninger	21 925	23 312	23 554	24 720	26 036
Skip og båter	5 571	6 831	7 716	4 229	1 032
Annet transportmateriell	2 933	2 837	3 224	3 249	2 828
Oljerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	2 979	3 721	4 854	7 032	4 643
Maskiner, redskap, inventar ellers	8 389	10 269	11 012	12 631	12 519
I alt	45 136	50 791	55 578	56 076	49 672

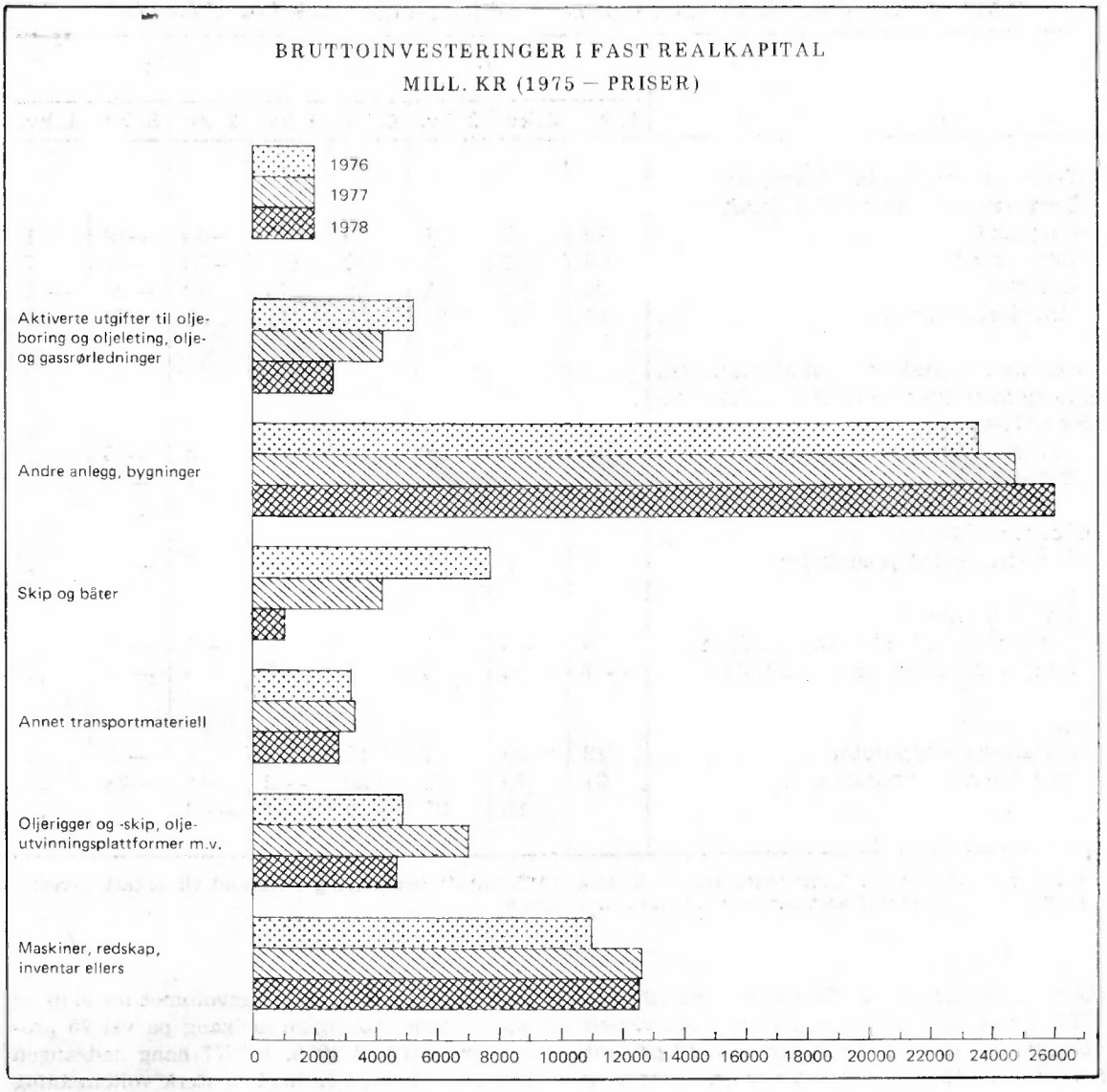

Fig. 25.

kjøpet av nye skip sank kraftig. Regnet i løpende priser var bruttoinvesteringene i skip og båter i 1978 på 4,1 milliarder kroner, eller 6,3 prosent av de samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital. Året før var andelen 10,8 prosent. Ved beregningen av verdien på nye skip er anskaffelsesprisen lagt til grunn og denne ligger i dagens situasjon i de fleste tilfeller betydelig over markedsverdien av de nye båtene. Bruttoinvesteringene til direkte oljeboring og oljeleting viste en volumnedgang på 38 prosent fra 1977 til 1978, mens bruttoinvesteringene i borerigger og utvinningsplattformer gikk ned med 34 prosent.

De foreløpige beregninger for endringer i bruttoinvesteringer etter næring viser en uensartet utvikling i de ulike typer av næringsvirksomhet. Endringstall i løpende priser er gitt i tabell 89. Investeringsutviklingen i oljevirksomhet og sjøtransport er mest iøynefallende. Tabelloppstillingen nedenfor viser investeringene, regnet i millioner kroner løpende priser, i de tre sektorene som oljevirksomheten er inndelt i.

	1976	1977	1978
Boring etter olje og gass	1 649	1 115	500
Utvinning av råolje og naturgass	6 647	11 307	8 290
Olje- og gasstransport med rør	2 552	1 375	835
Oljevirksomhet i alt ..	10 848	13 797	9 625

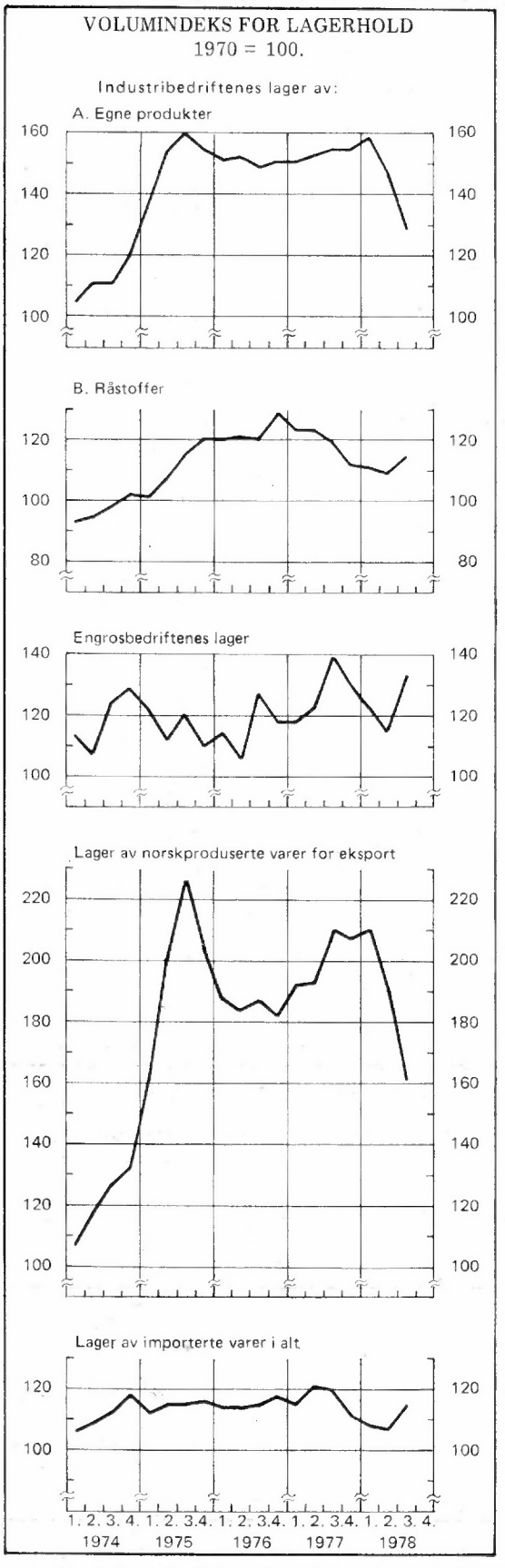

Fig. 26.

Tabell 89. *Bruttoinvestering i fast kapital etter næring*

	I løpende mill. kr.		
	Endringer fra år til år		
	1975–1976	1976–1977	1977–1978
Jordbruk	592	162	760
Skogbruk	16	22	12
Fiske og fangst	88	181	45
Bergverksdrift	— 29	95	37
Industri	218	1 760	— 714
Kraft- og vannforsyning	740	1 031	922
Bygge- og anleggsvirksomhet	415	289	181
Varehandel, hotell- og restaurantdrift, forretningsbygg	721	348	290
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	251	366	356
Sjøtransport	2 422	— 1 929	— 3 388
Annen samferdsel	692	757	255
Bank- og forsikringsvirksomhet	37	73	— 100
Boliger	552	653	543
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	864	869	1 067
I alt uten oljevirksomhet	7 579	4 677	266
Utvinning og boring etter olje og gass, olje- og gasstransport med rør	3 201	2 949	— 4 172
Bruttoinvestering i fast kapital i alt	10 780	7 626	— 3 906
Av dette i:			
Private bedrifter	8 777	224	— 4 427
Offentlige bedrifter	970	6 261	— 828
Stats- og trygdeforvaltning	382	472	396
Kommunalforvaltning	651	669	953

I sjøtransport gikk investeringsvolumet ned med 80 prosent i 1978. Boliginvesteringene økte med 2 prosent i volum i 1978, etter å ha holdt seg om lag uendret fra 1976 til 1977. Bruttoinvesteringene i offentlig konsumkapital viste en volumøkning på 9,4 prosent, mot en økning på nær 6 prosent i 1977.

Når det gjelder fast realkapital i næringslivet utenom sjøtransport, oljevirksomhet, boliger og offentlig konsumkapital var investeringsvolumet

uendret fra 1977 til 1978, mens det fra 1976 til 1977 var en økning på vel 10 prosent. Stagnasjonen i 1978 skyldes hovedsakelig en nedgang i investeringsvolumet i industrien på nær 14 prosent, etter en oppgang på 16,5 prosent i 1977. Dette ble motvirket av en fortsatt vekst i investeringsvolumet i kraft- og vannforsyning (vel 12 prosent) fra 1977 til 1978.

Foreløpige oppgaver over investeringsutviklingen fra 1977 til 1978 for de enkelte greinene av industrien avslører enkelte interessante trekk. Den store utbyggingen av de petrokjemiske anleggene på Rafsnes falt hovedsakelig innenfor året 1977 og gir den viktigste forklaringen til nedgangen i industriinvesteringene fra 1977 til 1978. Kjemisk industri stod for om lag en tredjepart av de totale industriinvesteringene i 1977, mot en fjerdepart i 1978. For resten av industrien var investeringene målt i løpende priser omtrent uendret fra 1977 til 1978, noe som svarte til en nedgang i volum på rundt 6 prosent. Investeringene i metallindustrien viste etter foreløpige oppgaver klar nedgang fra 1977 til 1978 (målt i løpende priser), mens investeringene i en del typiske konsumvareorienterte industrier steg.

Foreløpige nasjonalregnskapstall viser at lagrene, regnet i faste 1975-priser, sank med 4,4 milliarder kroner i 1978, mot en nedgang på 0,5 milliarder kroner året før. Det var betydelig nedgang både i lagrene av varer under arbeid, særlig oljeplattformer, og i lagrene av andre varer. Av figur 26 framgår det at lagrene av norskproduserte varer beregnet for eksport sank betydelig i løpet av 1978.

Private bruttoinvesteringer i fast realkapital regnet i løpende priser var 10 prosent lavere i 1978 enn i 1977, mens offentlige bruttoinvesteringer økte med 2 prosent. De offentlige brutto-

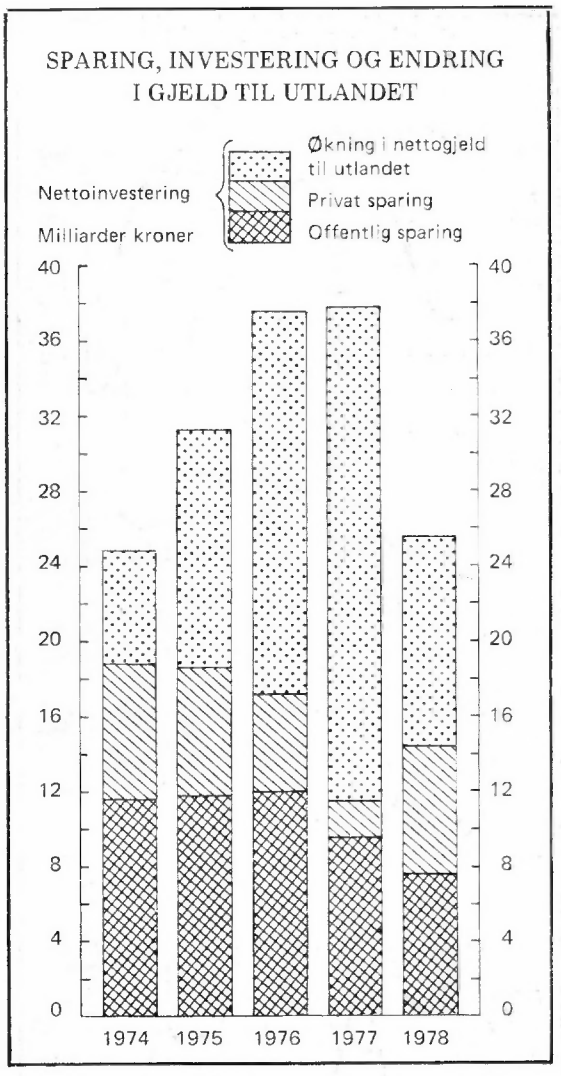

Fig. 27.

Tabell 90. *Offentlig og privat bruttoinvestering i fast kapital ekskl. lager i løpende priser*

	1974*	1975*	1976*	1977*	1978*
Privat bruttoinvestering ..... Mill. kr	26 609	35 311	44 088	44 312	39 885
Offentlig bruttoinvestering ..... » »	12 996	15 480	17 483	24 885	25 406
Av dette:					
Offentlige bedrifter ..... » »	6 987	8 359	9 329	15 590	14 762
Offentlig konsumkapital ..... » »	6 009	7 121	8 154	9 295	10 644
I alt mill. kr	39 605	50 791	61 571	69 197	65 291
Prosentvis fordeling:					
Privat bruttoinvestering	67,2	69,5	71,6	64,0	61,1
Offentlig bruttoinvestering	32,8	30,5	28,4	36,0	38,9
Av dette:					
Offentlige bedrifter	17,6	16,5	15,2	22,5	22,6
Offentlig konsumkapital	15,2	14,0	13,2	13,5	16,3
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabell 91. *Investering, kapitaltilvekst og nettoøkning i lån. Mill. kr*

	1974	1975	1976	1977*	1978*
A. Bruttoinvestering (inkl. lager)	43 623	52 335	62 947	67 592	58 969
B. Kapitalslit	18 698	21 089	25 327	29 906	33 232
C. Nettoinvestering (A—B)	24 925	31 246	37 620	37 686	25 737
1. Offentlig	9 442	11 227	12 441	19 035	18 232
2. Privat	15 483	20 019	25 179	18 651	7 505
D. Kapitaltilvekst i alt[1]	18 761	18 554	17 250	11 446	14 587
1. Offentlig	11 635	11 832	12 136	9 579	7 771
2. Privat	7 136	6 722	5 114	1 867	6 816
E. Nettoopplåning (C—D)[2]	6 164	12 692	20 370	26 240	11 150
1. Offentlig	— 2 193	— 605	305	9 456	10 461
2. Privat	8 357	13 297	20 065	16 784	689

[1] Medregnet netto gaver fra utlandet. [2] Samlet nettoopplåning svarer til underskottet på driftsbalansen overfor utlandet.

investeringers andel av de samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital økte dermed til nær 39 prosent i 1978, nær 3 prosentpoeng høyere enn i 1977 (se tabell 90). Bruttoinvesteringene i offentlige bedrifter viste nedgang fra 1977 til 1978, men dette ble mer enn oppveid av veksten i bruttoinvesteringene i offentlig konsumkapital. De offentlige bedrifters andel av de samlede offentlige bruttoinvesteringene gikk ned fra nær 63 prosent i 1977 til 58 prosent i 1978.

Det samlede kapitalslit i 1978 er foreløpig beregnet til 33,2 milliarder kroner i løpende priser, eller 3,3 milliarder kroner mer enn i 1977. Nettoinvesteringene i 1978 ble dermed på 25,7 milliarder kroner, eller nær 32 prosent lavere enn året før. Regnet som andel av nettonasjonalproduktet gikk nettoinvesteringene ned fra 24 prosent i 1977 til 15 prosent i 1978. De private nettoinvesteringene gikk ned med 11 milliarder kroner fra 1977 til 1978, eller en nedgang på 60 prosent. Den kraftige nedgangen i lagerinvesteringene var årsak til noe over halvparten av denne nedgangen i de private nettoinvesteringene. De offentlige nettoinvesteringene viste en nedgang på vel 4 prosent (se tabell 91).

I årene fra 1974 til 1977 ble de samlede nettoinvesteringene i økende grad dekket ved lån i utlandet, mens en tilsvarende mindre del ble dekket ved innenlandsk kapitaltilvekst(sparing). Året 1978 markerte et omslag i denne utviklingen idet privat og offentlig kapitalvekst viste en økning på 3,1 milliarder kroner, mens nettoopplåningen i utlandet gikk ned med vel 15 milliarder kroner fra året før. Nettoopplåningen i utlandet utgjorde i 1978 vel 43 prosent av de samlede nettoinvesteringer, mot 70 prosent og 54 prosent i henholdsvis 1977 og 1976. Utviklingen i utenlandsopplåningen har de siste årene hatt sammenheng med investeringene i oljevirksomheten, men den store nedgangen i 1978 skyldtes i stor grad en nedgang i private lån i utlandet uten direkte tilknytning til investeringer i Nordsjøen.

Utenriksøkonomien

Utenriksregnskapet

Det samlede driftsregnskap overfor utlandet viste sterkt stigende underskott i årene fra 1973 til 1977. Men i 1978 fant det sted et kraftig omslag, fra et toppnivå på 26,2 milliarder kr i 1977, sank underskottet til 11,1 milliarder kr i 1978 etter foreløpige beregninger (tabell 92). Underskottet på vare- og tjenestebalansen gikk ned med hele 17,3 milliarder kr, mens rente- og stønadsbalansen viste en forverring på 2,2 milliarder kr. Regnet som andel av bruttonasjonalproduktet utgjorde driftsunderskottet 5,4 prosent i 1978, mot 13,8 prosent i 1977.

Utviklingen i vare- og tjenestebalansen må bl. a. ses i sammenheng med den økonomiske politikk som er ført, de spesielle forhold innen skipsfart, den store økningen i eksport av råolje og at 1978 var det første hele året med eksport av naturgass. Importoverskottet av varer, uten skip og oljeplattformer, gikk ned med 11 milliarder kr fra 1977 til 1978. Av dette svarte oppgangen i eksport av råolje og naturgass for 6,2 milliarder kr. I 1978 var det dessuten en nettoeksport av skip og oljeplattformer på 6,7 milliarder kr, mot en liten nettoimport i 1977. Nettoeksporten av tjenester gikk ned med 0,9 milliarder kr.

Eksportoverskottet for utvalgte poster knyttet til skipsfart (nettofrakter av skip i utenriksfart, eksport av eldre skip og import av skip) økte med 4,2 milliarder kr til 8,0 milliarder kr. Oppgangen skyldes hovedsakelig økt eksport av eldre skip og lav import av skip.

Den store økningen i eksport av råolje og naturgass og en nedgang på 1,8 milliarder kr i importen til oljevirksomhet var de viktigste årsakene til at eksportoverskottet for utvalgte poster knyttet til oljevirksomhet viste en oppgang på hele 8,9 milliarder kr fra 1977 til 1978. (Av tabell O i nasjonalregnskapstabellene bak i boka framgår det hvilke poster som er tatt med i utvalget.)

Importprisene steg mer enn eksportprisene også fra 1977 til 1978, men forskjellen var ikke så stor som tidligere år. Etter foreløpige oppgaver ser det ut til at prisene på varer og tjenester under ett gikk opp med 4,8 prosent for eksporten og 5,8 prosent for importen fra 1977 til 1978. Bytteforholdet ble dermed forverret med 1 prosent, mens det året før var en forverring på 3,4 prosent. Regnet uten skip og olje-

Tabell 92. *Dritfsregnskap overfor utlandet. Mill. kr*

	1974	1975	1976	1977*	1978*
A. Eksport av varer og tjenester	60 016	62 189	70 173	76 292	87 200
B. Import av varer og tjenester	63 775	72 139	86 413	96 247	89 850
C. Vare- og tjenesteoverskott (A—B) .	— 3 759	— 9 950	—16 240	—19 955	— 2 650
D. Rente- og stønadsoverskott	— 2 405	— 2 742	— 4 130	— 6 285	— 8 500
E. Driftsoverskott (C+D)	— 6 164	—12 692	—20 370	—26 240	—11 150

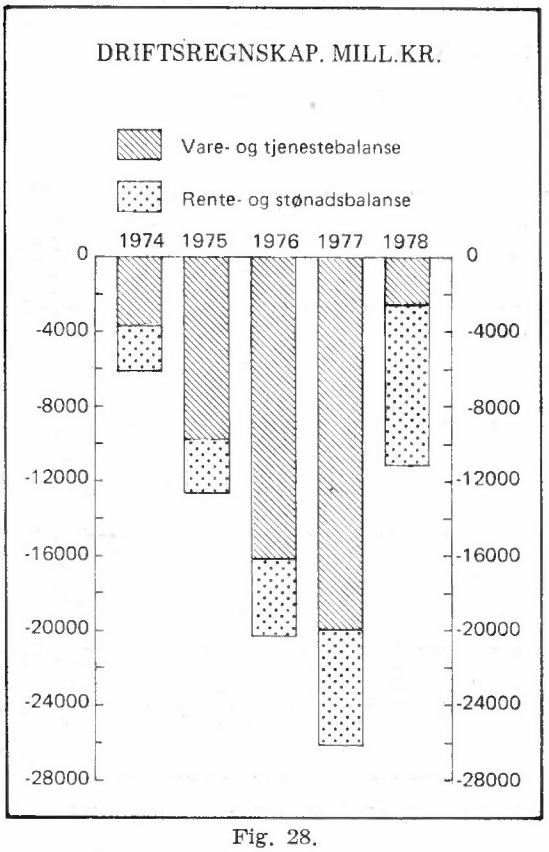

Fig. 28.

plattformer forverret bytteforholdet seg med 2 prosent fra 1977 til 1978.

Verdien av vareeksporten, uten skip, oljeplattformer og investeringer i olje- og gassfelt som er delt mellom Norge og Storbritannia, steg med 20,0 prosent fra 1977 til 1978. Regnet i volum var stigningen 16,7 prosent. Holdes også eksporten av råolje og naturgass utenfor var verdiøkningen bare 5,2 prosent, mens volumet økte med 3,8 prosent. Samlet vare- og tjenesteeksport steg med 14,3 prosent i verdi og 9,1 prosent i volum.

Verdien av vareimporten, uten skip og oljeplattformer, gikk for første gang siden 1958 ned fra 1977 til 1978. Verdinedgangen var 6,4 prosent, og volumnedgangen var hele 11 prosent. Samlet vare- og tjenesteimport gikk ned med 6,6 prosent i verdi og 11,7 prosent i volum.

Rente- og stønadsunderskottet gikk opp fra 6,3 milliarder kr i 1977 til 8,5 milliarder kr i 1978. Netto renteutgifter bidrog til å øke underskottet med 1,8 milliarder kr. Det var statsforvaltningen, statsforetak og oljevirksomhet som hadde sterkest økning i renteutgifter til utlandet. Netto stønader til utlandet økte med knapt 0,4 milliarder kr fra 1977 til 1978. Oppgangen skyldtes i hovedsak økte stønader fra staten til utlandet.

Tabell 93. *Fordringer og gjeld overfor utlandet*[1]. *Mill. kr*

	Gjeld	Fordringer	Nettogjeld
1972	39 810	26 258	13 552
1973	45 743	31 574	14 169
1974	54 805	35 033	19 772
1975	74 670	39 493	35 177
1976	92 232	37 804	54 428
1977	124 707	39 753	84 954

[1] Ved utgangen av året.

Norges nettogjeld til utlandet var ved utgangen av 1977 kommet opp i 85 milliarder kr. Fire år tidligere, ved utgangen av 1973, var gjelden på bare 14 milliarder kr. Lar en driftsunderskottet i 1978 på 11,1 milliarder kr uttrykke endringen i Norges nettogjeld dette året, var gjelden ved utgangen av 1978 kommet opp i vel 96 milliarder kr. For flere detaljer om utenriksregnskapet vises til tabell O i tabellvedlegget om nasjonalregnskapet bak i boken.

Valutaforhold

Det internasjonale valutamarked var i 1978 preget av et betydelig fall i kursen på dollar gjennom årets ti første måneder. Mot slutten av året tok kursen seg noe opp igjen. Japanske yen steg kraftig fram til sommeren 1978, endret seg lite utover høsten og gikk litt ned helt mot slutten av året. Den effektive kursen på engelske pund gikk noe ned i begynnelsen av 1978, men holdt seg noenlunde stabil resten av året. Mellom de valutaene som er med i «slangesamarbeidet» i Vest-Europa fant det sted visse forskyvninger i 1978. I februar ble norske kroner skrevet ned med 8 prosent i forhold til de andre slangevalutaene: Tyske mark, danske kroner, nederlandske gylden og belgiske franc. I midten av oktober fulgte nye kursjusteringer. Sentralkursen på tyske mark ble skrevet opp med 4 prosent i forhold til danske og norske kroner og med 2 prosent i forhold til nederlandske gylden og belgiske franc. I begynnelsen av desember 1978 ble det innen EF oppnådd enighet om å utvide valutasamarbeidet fra 1. januar 1979. Seinere ble igangsettingen av ordningen utsatt. Norge valgte i denne forbindelse å tre ut av slangesamarbeidet og i stedet knytte sin valuta til en såkalt valutakurv.

I figur 29 er det gitt en grafisk framstilling av den effektive kursutvikling for norske kroner i årene 1976—1978. Figuren gir et totalbilde

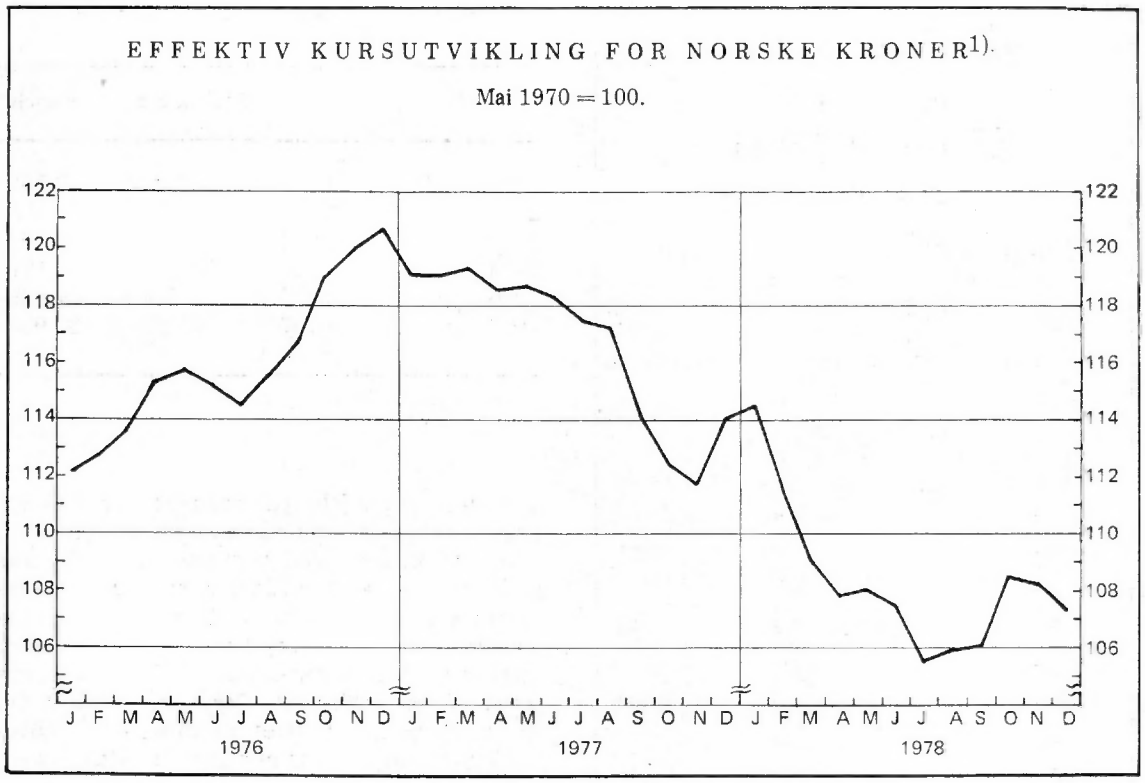

1) Kurven er framkommet ved at en har veid sammen kursendringene for valutaene til de 20 land som er viktigst i Norges utenrikshandel.

Kilde: IMF.

Fig. 29.

av endringen i kronens verdi i forhold til andre valutaer. Den bygger på beregninger foretatt av Det internasjonale pengefond (IMF), og er framkommet ved at en har veid sammen kursendringene for valutaene til de 20 land som er viktigst i Norges utenrikshandel. Figuren viser at kroneverdien ved utgangen av 1978 var 6—7 prosent lavere enn ved årets begynnelse. I 1977 var det et kursfall på vel 5 prosent, mens kursen i løpet av 1976 steg med 7—8 prosent.

Vareomsetning med utlandet

Verdien av norsk vareeksport, regnet uten skip og naturgass fra kontinentalsokkelen, var i perioden januar—oktober 1978 nær 20 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1977. Fire femtedeler av denne veksten har sammenheng med økt utførsel av råolje og av bore- og produksjonsplattformer mv. Den øvrige utførselen, som heretter nevnes som utførsel av tradisjonelle varer eller tradisjonell vareeksport, var i verdi om lag 5 prosent høyere i januar—oktober 1978 enn i samme periode i 1977.

Etter sesongkorrigerte oppgaver gikk utførselen av tradisjonelle varer markert ned gjennom andre halvår 1977, men omkring årsskiftet 1977/78 fant det sted et omslag oppover. Veksten var særlig sterk fra 1. til 2. kvartal (rundt 11 prosent i verdi). De internasjonale markedene for flere viktige norske eksportvarer var i merkbar bedring gjennom 1978 og oppgangen for den tradisjonelle vareeksporten kan neppe forklares bare ved ikke-konjunkturbestemte lagerbevegelser.

Veksten i verdien av den tradisjonelle vareeksporten fra 1977 til 1978 har sin bakgrunn i både større volum og høyere priser; begge komponenter økte med om lag 2 prosent fra januar—september 1977 til samme periode i 1978. Sammenlikning mellom kvartalstall for henholdsvis 1977 og 1978 viser at hele volumøkningen fant sted i 2. og 3. kvartal (for 1. kvartal var tallene lavere i 1978 enn i 1977). Prisindeksen for den tradisjonelle vareeksporten viste derimot moderat stigning fra året før i alle tre kvartaler, svakest var stigningen i 3. kvartal (vel 1 prosent).

Verdi-, volum- og pristall for samlet utførsel

Tabell 94. *Innførselen og utførselen etter handelsstatistikken. Mill. kr*

	1977	Jan.—okt. 1977	Jan.—okt. 1978
1. Innførsel i alt	68 579	57 026	49 705
Av dette:			
Skip, nybygde	7 337	6 637	2 612
Skip, eldre	302	302	71
Bore- og produksjonsplattformer mv.	3 474	3 196	1 224
2. Innførsel uten skip, bore- og produksjonsplattformer mv.	57 467	46 891	45 798
3. Utførsel i alt (unntatt naturgass)	46 439	37 701	43 683
Av dette:			
Skip, nybygde	3 506	2 432	1 788
Skip, eldre	3 440	2 667	2 930
Bore- og produksjonsplattformer mv.	1 887	1 725	4 867
Råolje	7 286	5 736	7 725
4. Utførsel uten skip, råolje, naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv.	30 320	25 140	26 373
Samlet innførselsoverskott (1—3)	22 141	19 324	6 022
Innførselsoverskott uten skip, råolje, naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv. (2—4)	27 148	21 750	19 425

Tabell 95. *Verdi-, volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1970 = 100*

Ar og kvartal	Verditall		Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet[1]
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1977	259	257	149	146	174	176	101
1. kv.	250	257	147	148	170	174	102
2. »	256	269	149	153	172	175	102
3. »	256	234	146	131	175	178	102
4. »	276	267	153	150	180	178	99
1978 1. »	244	257	138	143	177	180	102
2. »	259	397	141	201	183	197	108
3. »	210	264	114	146	184	181	98

[1] Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall. I tabellen er nyttet avrundede tall.

uten skip (og uten naturgass) framgår av tabell 95. Utførsel av bore- og produksjonsplattformer gav store utslag i tallene for 2. kvartal 1978.

Utførselen av bore- og produksjonsplattformer mv. var i de ti første månedene av 1978 nær 5 milliarder kroner, mot knapt 2 milliarder kroner året før.

Verdien av eksportert råolje (basert på foreløpige priser) var i januar—oktober 1978 på om lag 7,7 milliarder kroner, en stigning på 35 prosent i forhold til samme periode i 1977, da oljeeksporten til tider ble sterkt redusert som følge av produksjonsuhell. Råolje og plattformer mv. utgjorde i januar—oktober 1978 vel 32 prosent av verdien av samlet utførsel uten skip og naturgass, mot en andel på 23 prosent i samme periode i 1977.

Sammenliknet med tilsvarende periode i 1977 gikk verdien av samlet vareinnførsel uten skip ned med 6 prosent i januar—oktober 1978. Holdes både skip, bore- og produksjonsplattformer mv. utenfor var nedgangen vel 2 prosent. Verdinedgangen skyldtes mindre volum idet pristallet for perioden januar—september viste en oppgang for innførselen (uten skip og plattformer mv.) på 6 prosent fra 1977 til 1978. Volumnedgangen var samtidig over 8 prosent.

Kvartalsvis sammenlikning av importen (uten

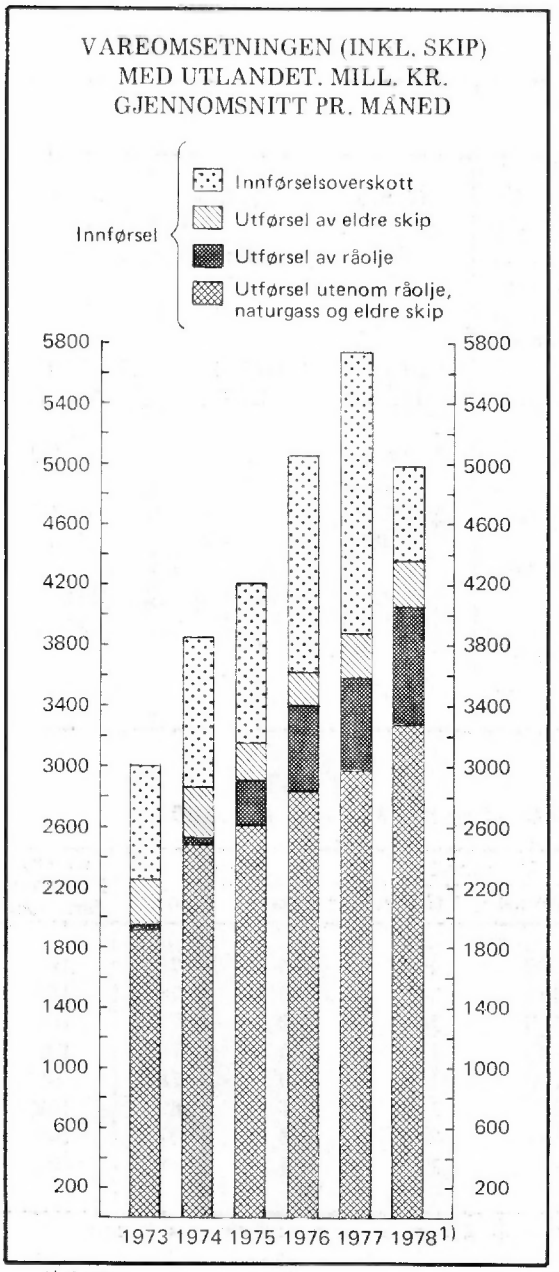

1) Anslag.

Fig. 30.

skip og plattformer mv.) fra 1977 til 1978 viser at nedgangen i volum og verdi var sterkest i 3. kvartal, henholdsvis 14 prosent (volum) og 9 prosent (verdi). Prisindeksen for innførselen steg i alle tre kvartaler med nær 6 prosent fra ett år tidligere. Det vises forøvrig til tabell 95 som gir kvartalsvise verdi-, volum- og pristall for innførselen uten skip. Bore- og produksjonsplattformer utgjorde en forholdsvis stor andel av innførselen i 2. og 3. kvartal i 1977.

Verdien av skipsimporten (skip over 100 br. tonn) gikk ned fra 6 939 mill. kr i januar—oktober 1977 til 2 683 mill. kr i samme periode i 1978. Eksportverdien av nye skip gikk på samme tid ned fra 2 432 mill. kr til 1 788 mill. kr, mens eksporten av eldre skip økte fra 2 667 mill. kr til 2 930 mill. kr.

Medregnet skip (men uten utførsel av naturgass) sank importoverskottet fra 19 324 mill. kr i januar—oktober 1977 til 6 022 mill. kr i januar—oktober 1978. Holdes skip, bore- og produksjonsplattformer mv. og utførsel av råolje og naturgass utenfor, gikk importoverskottet ned med 2 325 mill. kr, fra 21 750 mill. kr til 19 425 mill. kr.

Indeksen for bytteforholdet (forholdet mellom prisindeksen for utførselen og prisindeksen for innførselen) regnet uten skip viste store svingninger fra kvartal til kvartal i 1978 (tabell 95). Størst utslag viste 2. kvartal 1978; hele bedringen i bytteforholdet i dette kvartalet hadde sammenheng med stor utførsel av bore- og produksjonsplattformer. Holdes skip og oljeplattformer mv. utenfor på innførselssiden og skip, oljeplattformer, råolje og naturgass utenfor på utførselssiden, var bytteforholdet i 1., 2. og 3. kvartal i 1978 henholdsvis 99, 96 og 97, mot 101, 99 og 102 i de samme kvartaler ett år tidligere.

Innførsel av varer

Verdien av innførselen (uten skip) gikk ned fra 44 730 mill. kr i januar—september i 1977 til 41 849 mill. kr i samme periode i 1978 (6 prosent). Medregnet skip var nedgangen 6 371 mill. kr (13 prosent).

I tillegg til en betydelig nedgang i skipsimporten var det særlig stor nedgang i importverdien av malmer og avfall av metaller, mineralolje og mineraloljeprodukter, personbiler og bore- og produksjonsplattformer. Verdiøkning ble registrert for blant annet frukt og grønnsaker, papir og papp og varer derav, maskiner og apparater og møbler.

Innførselen av mineralolje og mineraloljeprodukter var i januar—september 1978 480 mill. kr (10 prosent) lavere enn i januar—september 1977. Av dette var 221 mill. kr redusert hjemføring av norskprodusert råolje fra Teesside.

Gruppen malmer og avfall av metall hadde en verdinedgang på hele 37 prosent. Nedgangen var et resultat av både lavere priser og mindre mengde. Størstedelen av nedgangen falt på nikkelmatte, -speiss o.l.

Importverdien av personbiler ble redusert med over 1 milliard kr (halvering) fra januar—september 1977 til samme tidsrom i 1978. Tallet på importerte personbiler ble i samme periode mer enn halvert, fra 126 510 til 54 920.

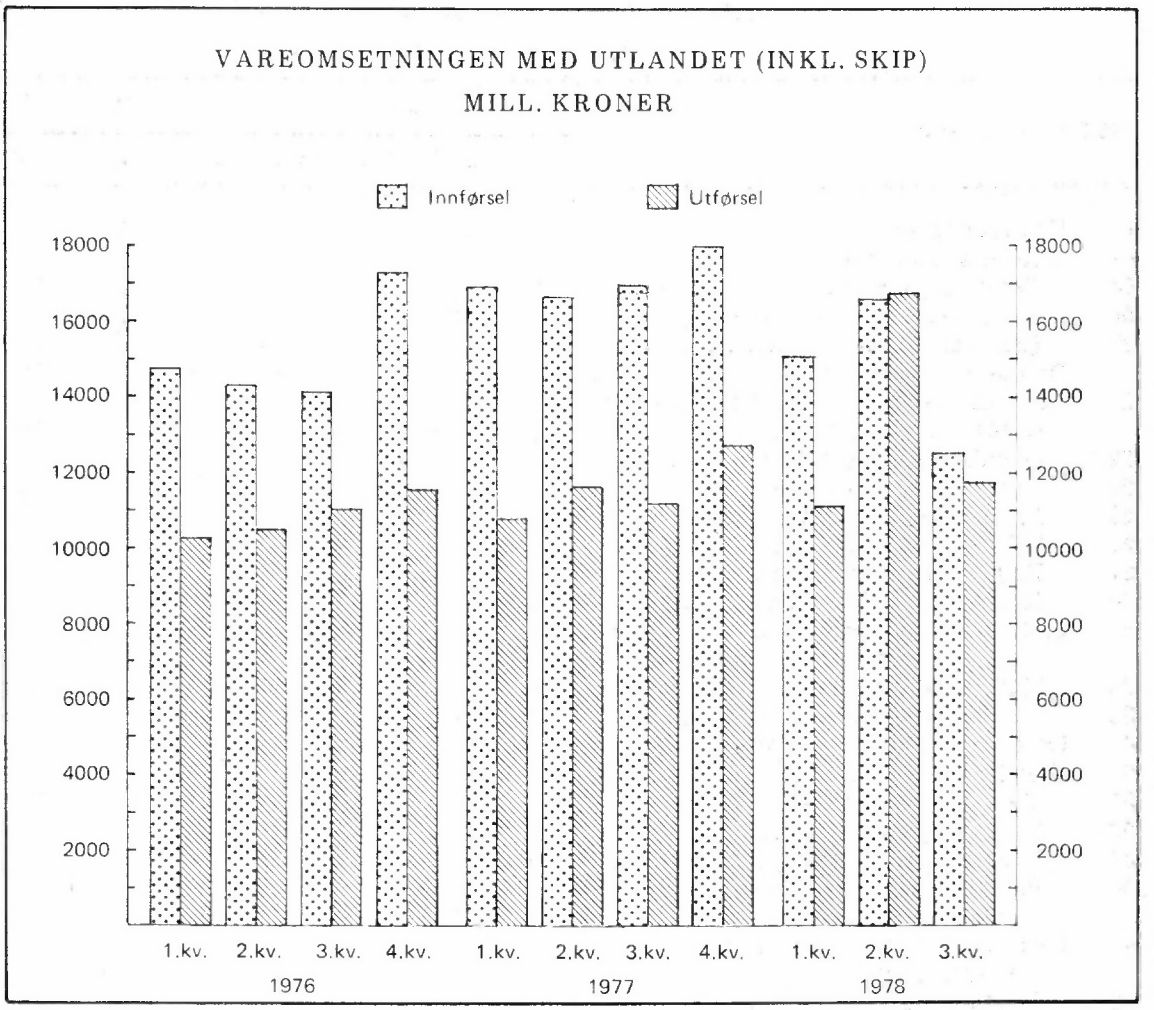

Fig. 31.

Innførselen av bore- og produksjonsplattformer mv. (omfatter blant annet også plattformdekk og moduler) var 1 223 mill. kr i januar—september 1978, mot 2 958 mill. kr i samme periode året før.

Den økte importverdien av frukt og grønnsaker og av maskiner og apparater hadde i sin helhet sammenheng med høyere priser. Importverdien av møbler steg med 13 prosent etter at både priser og mengde gikk opp med 6—7 prosent. Importen av klær og hodeplagg sank med 8 prosent i volum, men da prisene samtidig steg med 8 prosent holdt verdien seg uendret.

Av en total innførselsverdi (medregnet skip) på 44 199 mill. kr i januar—september 1978 gikk 23 prosent til konsum, 21 prosent til investering og 56 prosent til vareinnsats. De tilsvarende andeler for januar—september 1977 var henholdsvis 21, 29 og 50 prosent. Jamført med januar—september 1977 ble importen til konsum redusert med 7 prosent i 1978, mens det var en økning i denne importen på 25 prosent i samme periode fra 1976 til 1977. Importen til investering sank med hele 35 prosent. Nedgangen hadde i sin helhet sammenheng med redusert import av skip og oljeplattformer. Den øvrige innførselen av investeringsvarer steg med 5 prosent og økte sin andel av samlet innførsel fra vel 12 til 15 prosent. Innførselen til vareinnsats (som også omfatter konstruksjoner og utstyr til oljeboringsindustrien) var 2 prosent lavere i januar—september 1978 enn i samme periode i 1977.

Tabell 98 gir en oversikt over den prosentvise endring i innførselsverdi, volum- og pristall for en del viktige varegrupper (se også figur 32). Tabell 99 viser innførselen av varer fordelt på konsum, investering og vareinnsats.

Tabell 96. *Pristall for vareinnførselen.*

1970 = 100

SITC-REV/varegruppe		1977				1978		
		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
0	Matvarer og levende dyr	174	188	195	193	193	197	192
04	Korn og kornvarer	160	156	155	161	162	171	178
05	Frukt og grønnsaker	132	149	157	166	156	172	165
06	Sukker, sukkervarer og honning	225	211	203	208	194	201	210
07	Kaffe, te, kakao, krydderier	231	276	312	267	281	268	237
1	Drikkevarer og tobakk	130	130	139	141	143	148	160
2	Råvarer, ikke spiselige, unntatt brensels-stoffer	156	151	151	146	138	142	149
22	Oljefrø, -nøtter og -kjerner	174	203	205	147	147	173	183
24	Tømmer, trelast og kork	209	211	207	200	210	208	188
25	Papirmasse og -avfall	176	132	159	133	120	131	131
26	Tekstilfibrer og -avfall	153	153	154	151	154	151	149
27	Rå gjødningsstoffer, rå mineraler	171	162	167	171	171	183	179
28	Malmer og avfall av metall	136	129	124	112	103	103	116
3	Brenselsstoffer, smørefett, elektrisk strøm, gass	335	338	337	360	332	343	329
32	Kull, koks og briketter	216	212	221	230	237	223	239
33	Mineralolje og mineraloljeprodukter	343	349	349	372	353	359	361
4	Dyre- og plantefett, -olje og voks	151	169	162	176	168	180	171
5	Kjemikalier	151	154	152	157	158	163	165
51	Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	140	154	153	158	153	155	160
53	Farge- og garvestoffer	157	155	157	171	171	160	172
54	Medisinske og farmasøytiske produkter	139	143	141	149	157	178	183
58	Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	153	154	154	158	158	163	164
6	Bearbeidde varer, hovedsakelig gruppert etter materiale	154	151	148	156	156	160	162
62	Gummivarer	150	158	163	161	167	169	179
63	Varer av tre og kork, unntatt møbler	161	162	165	165	171	181	176
64	Papir og papp og varer derav	162	161	161	166	166	173	173
65	Tekstilgarn, -stoffer og -varer	127	132	133	136	142	149	146
66	Varer av ikke-metalliske mineraler	149	148	148	152	163	175	163
67	Jern og stål	156	150	143	151	151	154	161
68	Metaller, unntatt jern og stål	118	123	120	120	125	129	131
69	Varer av uedle metaller i.e.n.	190	173	173	201	167	173	186
7	Maskiner og transportmidler	162	172	173	179	180	188	182
71	Maskiner, ikke-elektriske	154	164	152	163	170	179	167
72	Elektriske maskiner, apparater og materiell	148	153	158	160	168	171	176
73	Transportmidler, unntatt skip	189	195	198	221	223	222	251
8	Forskjellige ferdige varer	150	156	157	166	168	168	175
82	Møbler	151	157	147	148	155	163	166
84	Klær og hodeplagg	161	171	166	181	179	178	183
85	Skotøy	134	128	159	168	159	158	209
86	Instrumenter, fotografiske og optiske artikler, ur	130	152	143	157	174	158	154
89	Forskjellige ferdige varer	154	151	156	166	161	167	171
0–9	I alt unntatt skip	170	172	175	180	177	183	184
	Av dette:							
0,1	Matvarer, drikkevarer, tobakk	169	182	186	185	188	191	187
2,4	Råvarer, unntatt brenselsstoffer	156	151	152	147	139	143	150
3	Brenselsstoffer	335	338	337	360	332	343	329
5–9	Bearbeidde varer, unntatt matvarer, drikkevarer, tobakk	156	161	162	169	167	173	172

Tabell 97. *Pristall for vareutførselen*

SITC-REV-/varegruppe		1977				1978		
		1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
0	Matvarer og levende dyr	180	185	190	200	211	205	205
02	Meierivarer og egg	188	158	254	229	238	259	271
03	Fisk og fiskevarer	193	202	198	223	240	218	213
08	Fôrstoffer for dyr	158	163	165	155	162	166	164
1	Drikkevarer og tobakk	157	161	162	167	165	167	166
2	Råvarer, ikke spiselige, unntatt brensels-stoffer	165	165	159	152	158	153	151
21	Huder og skinn	238	219	191	196	221	230	247
24	Tømmer, trelast og kork	201	196	203	194	189	185	192
25	Papirmasse og -avfall	176	174	168	161	148	151	153
26	Tekstilfibrer og -avfall	178	175	179	180	177	179	186
27	Rå gjødningsstoffer og rå mineraler	160	151	164	157	175	162	171
28	Malmer og avfall av metall	135	135	134	121	132	131	122
3	Brenselsstoffer, smørefett, elektr. strøm og gass	200	201	203	203	200	202	201
33	Mineralolje og mineraloljeprodukter	199	200	202	201	199	200	199
4	Dyre- og plantefett, -olje og voks	155	165	185	160	159	176	181
41	Dyrefett og -oljer	145	155	168	147	153	166	183
43	Bearbeidd dyre- og plantefett, -olje og voks	175	181	204	188	169	193	180
5	Kjemikalier	171	171	170	176	179	178	187
51	Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	191	194	189	190	193	195	227
53	Farge- og garvestoffer	158	162	155	157	172	167	170
56	Kunstgjødsel	176	169	176	188	184	181	188
58	Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	159	162	163	166	165	164	168
6	Bearbeidde varer hovedsakelig gruppert etter materiale	153	154	160	157	157	154	158
61	Lær, lærvarer og beredte pelsskinn	114	122	124	109	104	112	121
62	Gummivarer	165	158	181	194	186	197	208
63	Varer av tre og kork, unntatt møbler	189	181	189	189	169	174	181
64	Papir og papp og varer derav	181	180	180	184	192	192	185
65	Tekstilgarn, -stoffer og -varer	149	153	137	147	140	154	159
66	Varer av ikke-metalliske mineraler	187	191	207	199	207	199	202
67	Jern og stål	174	167	165	159	163	160	171
68	Metaller unntatt jern og stål	131	137	141	142	139	138	141
69	Varer av uedle metaller	182	194	186	185	201	197	185
7	Maskiner og transportmidler	194	192	205	195	202	249	206
71	Maskiner, ikke-elektriske	212	213	240	222	238	236	215
72	Elektriske maskiner, apparater og materiell	175	152	160	157	152	169	172
73	Transportmidler unntatt skip	180	196	215	202	208	261	244
8	Forskjellige ferdige varer	162	169	169	163	166	167	173
82	Møbler	182	186	193	179	175	181	185
84	Klær og hodeplagg	188	200	187	163	216	213	206
89	Forskjellige ferdigvarer	155	166	163	163	163	161	166
0–9	I alt unntatt skip	174	175	178	178	180	197	181
	Av dette:							
0,1	Matvarer, drikkevarer, tobakk	180	185	190	199	211	205	204
2,4	Råvarer, unntatt brenselsstoffer	163	165	163	153	158	157	154
3	Brenselsstoffer	200	201	203	203	200	202	201
5–9	Bearbeidde varer unntatt matvarer, drikkevarer og tobakk	165	170	170	169	170	200	172

Tabell 98. *Endring i innførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1977 til januar—september 1978*

Varegruppe	Innførsels-verdi jan.—sept. 1978 Mill. kr	Endring			
		Mill. kr	Prosent		
			Verdi-indeks	Volum-indeks	Pris-indeks
Korn og kornvarer	436	— 65	— 13	— 20	+ 8
Hvete	165	+ 7	+ 4	— 7	+ 13
Frukt og grønnsaker	714	+ 84	+ 13	-	+ 14
Frisk frukt	408	+ 45	+ 13	— 2	+ 14
Sukker og sukkervarer	313	+ 4	+ 1	+ 5	— 5
Kaffe, te, kakao mv.	929	+ 12	+ 1	+ 3	— 2
Kaffe	659	— 42	— 6	+ 3	— 9
Tømmer, trelast og kork	466	— 8	— 1	+ 2	— 3
Malmer og avfall av metall	663	— 395	— 37	— 23	— 18
Mineralolje og -produkter	4 621	— 480	— 10	— 12	+ 3
Kjemiske grunnstoffer og forb.	1 468	+ 53	+ 4	-	+ 5
Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	906	+ 48	+ 5	-	+ 5
Papir og papp og varer derav	673	+ 73	+ 12	+ 6	+ 6
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	1 361	— 1	-	— 11	+ 12
Tekstilgarn og -tråd	248	— 10	— 4	— 13	+ 10
Jern og stål	1 823	— 71	— 3	— 7	+ 3
Metaller, unntatt jern og stål	752	+ 23	+ 3	— 4	+ 7
Varer av uedle metaller	2 249	— 8	— 0	+ 3	— 3
Jern- og stålkonstruksjoner	964	— 69	— 7	+ 11	— 16
Maskiner, ikke-elektriske	6 169	+ 112	+ 2	— 8	+ 10
Elektriske maskiner, apparater og materiell	3 431	+ 154	+ 5	— 7	+ 12
Transportmidler, unntatt skip	3 262	— 3 059	— 48	— 56	+ 17
Møbler	647	+ 74	+ 13	+ 7	+ 6
Klær og hodeplagg	1 857	+ 3	+ 0	— 8	+ 8
Fottøy	469	+ 10	+ 2	— 17	+ 24
I alt uten skip, bore- og produksjonsplattformer mv.	40 626	— 1 145	— 3	— 9	+ 6
Bore- og produksjonsplattformer mv.	1 223	— 1 735	..	..	..
I alt uten skip	41 849	— 2 881	— 6	— 11	+ 5
Skip	2 350	— 3 490	— 60	..	..
I alt	44 199	— 6 371	— 13	..	..

Tabell 99. *Innførselsverdien av varer til konsum, investering og vareinnsats*

	Jan.—sept. 1977 Mill. kr	Jan.—sept. 1978 Mill. kr	Endring Mill. kr	Prosentvis endring
Konsum	10 711	10 001	— 710	— 7
Investering	14 455	9 417	— 5 038	— 35
Varer utenom skip og oljeboringsplattformer etc.	6 313	6 610	+ 297	+ 5
Skip over 100 br.tonn	5 840	2 350	— 3 490	— 60
Oljeboringsplattformer etc.	2 302	457	— 1 845	— 80
Vareinnsats	25 404	24 781	— 623	— 2
Varer utenom konstruksjoner og utstyr til oljeboringsindustrien	24 747	24 014	— 733	— 3
Konstruksjoner og utstyr til oljeboringsindustrien	657	767	+ 110	+ 17
I alt uten skip	44 730	41 849	— 2 881	— 6
I alt med skip	50 570	44 199	— 6 371	— 13

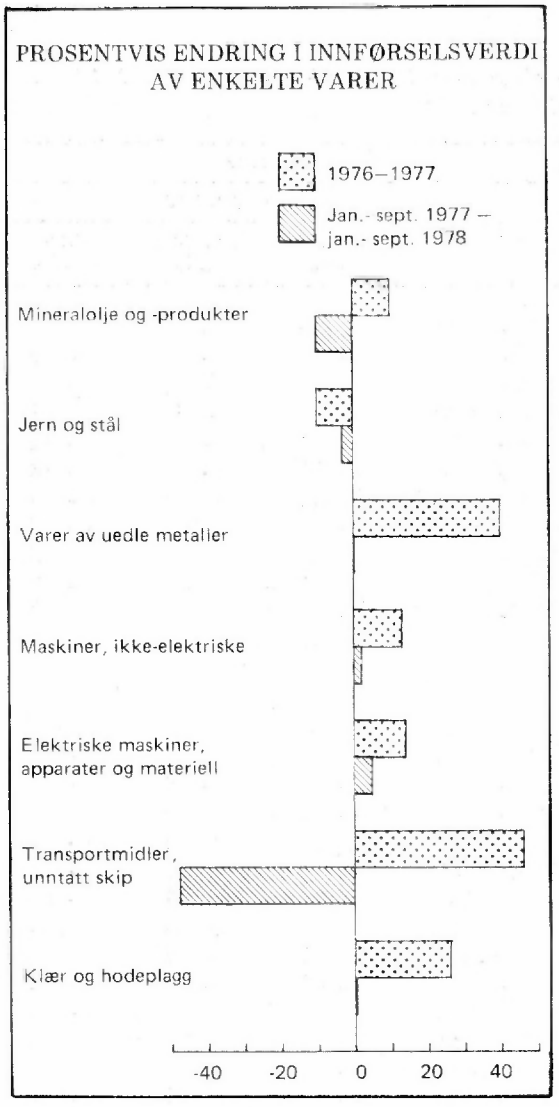

Fig. 32.

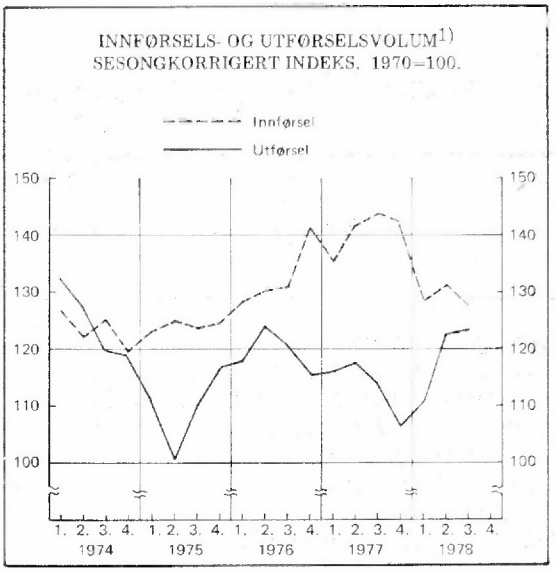

1) Innførselen er regnet uten skip og oljeplattformer m.v. Utførselen er regnet uten skip, oljeplattformer m.v., råolje og naturgass.

Fig. 33.

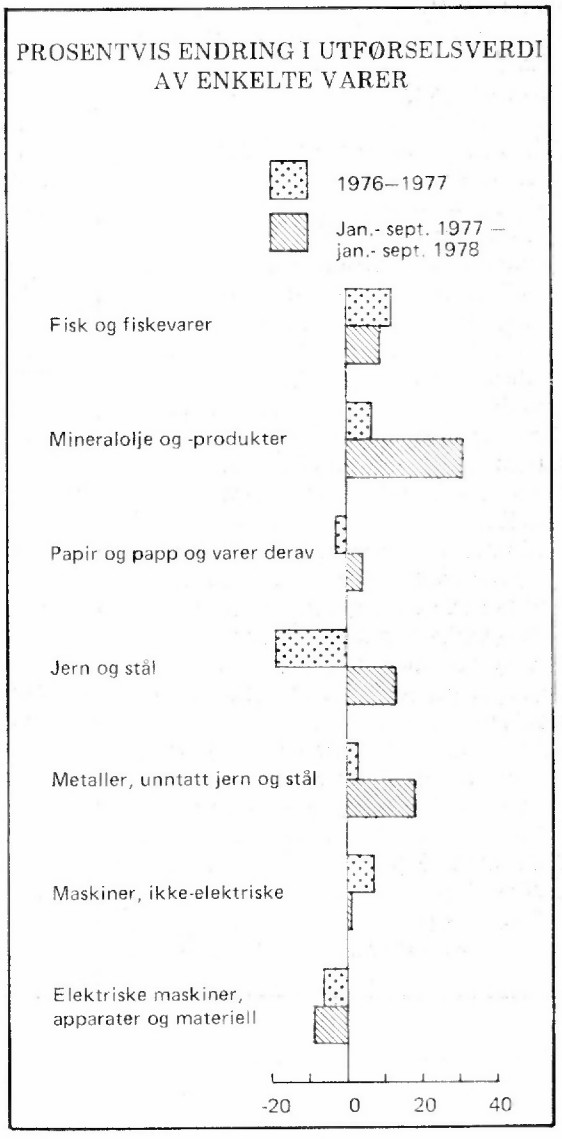

Fig. 34.

Utførselen av varer

Verdien av utførselen (uten skip og naturgass) gikk opp fra 29 230 mill. kr i januar—september 1977 til 35 252 mill. kr i samme periode i 1978, dvs. en økning på 21 prosent. Medregnet skip var verdistigningen 18 prosent.

Flere av de tradisjonelle eksportvarene som fra 1976 til 1977 hadde verdinedgang økte i eksportverdi fra 1977 til 1978. Blant disse kan nevnes kunstgjødsel, papir og papp (unntatt avispapir), jern og stål (herunder ferrolegeringer) og nikkel. Ellers var det særlig stor verdiøkning for råolje, aluminium og bore- og produksjonsplattformer mv. Nedgang i eksportverdien var det for blant annet fôrstoffer, papirmasse og

Tabell 100. *Endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1977 til januar—september 1978*

Varegruppe	Utførsels-verdi jan.—sept. 1978 Mill. kr	Endring			
		Mill. kr	Prosent		
			Verdi-indeks	Volum-indeks	Pris-indeks
Fisk og fiskevarer	2 265	+ 194	+ 9	— 2	+ 12
Fisk, fersk, saltet og tørket	1 803	+ 149	+ 9	— 3	+ 13
Fiskehermetikk o.a. bearbeidd fisk	462	+ 45	+ 11	+ 1	+ 9
Fôrstoffer for dyr	622	— 322	— 34	— 34	+ 1
Papirmasse og -avfall	630	— 99	— 14	— 1	— 12
Mekanisk papirmasse	160	— 38	— 20	— 5	— 16
Sulfittcellulose	102	— 68	— 40	— 29	— 14
Malmer og avfall av metall	649	+ 25	+ 4	+ 9	— 5
Jernmalm, slig og konsentrat	323	+ 8	+ 3	+ 21	— 15
Mineralolje og mineraloljeprodukter	7 833	+ 1 813	+ 31	+ 31	— 1
Dyre- og plantefett, -olje og voks	382	— 70	— 15	— 18	+ 3
Kjemiske grunnstoffer og forbindelser	789	+ 136	+ 21	+ 14	+ 6
Kunstgjødsel	641	+ 98	+ 18	+ 11	+ 6
Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	518	+ 24	+ 5	+ 2	+ 3
Papir og papp og varer derav	1 554	+ 65	+ 4	-	+ 5
Avispapir	479	— 6	— 1	— 8	+ 7
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	318	— 9	— 3	— 5	+ 3
Jern og stål	1 932	+ 219	+ 13	+ 16	— 3
Ferromangan	358	+ 31	+ 9	+ 10	— 1
Andre ferrolegeringer	771	+ 103	+ 16	+ 29	— 10
Stangstål, profilstål mv.	209	+ 15	+ 8	+ 5	+ 3
Metaller, unntatt jern og stål	4 299	+ 648	+ 18	+ 15	+ 3
Kopper	112	— 50	— 31	— 29	— 3
Nikkel	678	+ 249	+ 59	+ 81	— 13
Aluminium	3 035	+ 494	+ 20	+ 12	+ 6
Sink	123	— 41	— 25	— 7	— 19
Varer av uedle metaller	605	— 295	— 33	— 35	+ 4
Maskiner, ikke-elektriske	2 033	+ 34	+ 1	— 2	+ 5
Elektriske maskiner, apparater og materiell	1 021	— 103	— 9	— 10	+ 1
Elektriske motorer, generatorer, transformatorer	298	— 25	— 8	— 28	+ 27
Telekommunikasjonsapparater	310	— 36	— 10	+ 1	— 10
Elektriske husholdningsapparater	179	— 36	— 17	— 23	+ 9
Transportmidler, unntatt skip	5 348	+ 3 436	+180	+112	+ 32
Transportmidler, unntatt eldre skip	7 025	+ 3 077	+ 78	..	..
Møbler	205	+ 11	+ 6	+ 10	— 4
I alt uten skip, råolje og bore- og produksjonsplattformer mv.	23 426	+ 968	+ 5	+ 2	+ 2
Bore- og produksjonsplattformer mv.	4 867	+ 3 142	..	..	..
Råolje	6 959	+ 1 895	..	..	..
I alt uten skip	35 252	+ 6 023	+ 20	+ 13	+ 6
Nye skip	1 677	— 359	— 18	..	..
Eldre skip	2 640	+ 247	+ 10	..	..
I alt (uten naturgass)	39 569	+ 5 910	+ 18	..	..

papiravfall, varer av uedle metaller og elektriske maskiner og apparater.

Utførselen av mineralolje og mineraloljeprodukter gikk opp med 1 813 mill. kr (31 prosent) fra januar—september 1977 til samme periode i 1978. Eksporten av råolje som dominerer denne varegruppen, økte med 37 prosent, fra 5 064 mill. kr til 6 959 mill. kr. Målt i volum økte eksporten av råolje fra 9,4 mill. tonn til 12,7 mill. tonn (35 prosent). Disse tallene omfatter også råolje fra Nordsjøen som seinere er hjemført fra Teesside til Norge.

Eksport av naturgass fra Nordsjøen tok til i september 1977 og utgjorde i de tre første kvartaler 1978 8 892 mill. normal-m^3. Når dette skrives har en ennå ikke fått registrert verdien av denne eksporten i statistikken over utenrikshandelen.

Utførselsverdien av fisk og fiskevarer økte med 9 prosent, i sin helhet som følge av høyere priser. Eksporten av fôrstoffer (herunder fiskemjøl) gikk ned med 34 prosent både i volum og verdi.

Papirmasse og papiravfall viste fortsatt verdinedgang, især gjaldt dette sulfittcellulose. For gruppen som helhet minsket volumet med 1 prosent mens prisnedgangen var hele 12 prosent.

Både kjemiske grunnstoffer og forbindelser og kunstgjødsel viste en betydelig verdiøkning (henholdsvis 21 og 18 prosent). Økningen kan forklares ved både større volum og høyere priser. Målt i volum økte utførselen av disse varegruppene med henholdsvis 14 og 11 prosent.

Eksportverdien av papir og papp var som følge av høyere priser 4 prosent høyere i januar—september 1978 enn i samme periode i 1977.

Utførselen av metaller økte betydelig både i volum og verdi fra januar—september 1977 til januar—september 1978 og kom samlet opp i 6 231 mill. kr. Av dette utgjorde aluminium 3 035 mill. kr og jern og stål (herunder ferrolegeringer) 1 932 mill. kr. Verdiøkningen var 13 prosent for jern og stål, 20 prosent for aluminium og 59 prosent for nikkel. Målt i volum økte utførselen av jern og stål med 16 prosent, aluminium med 12 prosent og nikkel med hele 81 prosent. Prisene på ferrolegeringer, kopper, nikkel og sink var lavere i januar—september 1978 enn i januar—september 1977. Prisen på aluminium var noe høyere.

Eksporten av ikke-elektriske maskiner og apparater var om lag som i januar—september 1977, mens verdien av elektriske maskiner og apparater gikk ned med 9 prosent.

Verdien av utførte bore- og produksjonsplattformer mv. for oljevirksomhet var i januar—september 1978 4 867 mill. kr, mot 1 725 mill. kr i januar—september året før.

Prosentvise endringer i utførselsverdi, volumtall og pristall for viktige varegrupper er gitt i tabell 100 (se også figur 34).

Utenrikshandelens fordeling på land

Utenrikshandelens fordeling på land fra 1974 til januar—oktober 1978 er vist i tabell 101. I tabellen er handelen med skip regnet med, mens naturgass er holdt utenfor eksporten.

Med en andel på over 18 prosent av den totale vareimporten var Sverige i 1978 fortsatt vår største vareleverandør. Innførselen fra Sverige gikk imidlertid ned med 8 prosent i forhold til januar—oktober 1977. Regnet uten skip var importen nær uendret. Eksporten til Sverige ble merkbart redusert i 1978, slik at bare vel 10 prosent av utførselen i januar—oktober 1978 gikk dit, mot nær 13 prosent i samme periode i 1977. Underskottet i samhandelen med Sverige var på 4 599 mill. kr, som svarer til 76 prosent av underskottet i vår totale vareomsetning med utlandet (naturgass ikke medregnet) i januar—oktober 1978.

Vareinnførselen fra de nordiske land utenom Sverige sank med 2 prosent, mens eksporten til de samme landene gikk ned med 6 prosent. Fratrukket skip var den en økning i eksporten til Danmark på 4 prosent, mens utførselen til Finland gikk ned med vel 3 prosent.

I samhandelen med landene i Det europeiske fellesskap (EF) var det i januar—oktober 1978 et eksportoverskott på 4 149 mill. kr mot et importoverskott på 5 219 mill. kr i samme tidsrom i 1977. Regnet uten Nordsjøolje og bore- og produksjonsplattformer mv. var det derimot et importoverskott i januar—oktober 1978 på 7 145 mill. kr, 21 prosent mindre enn importoverskottet i januar—oktober 1977. Eksporten av Nordsjøgass til Storbritannia og Vest-Tyskland er holdt utenfor tallene for varebyttet med EF-landene, da en foreløpig mangler verdioppgaver for gasseksporten i statistikken over utenrikshandelen.

Tallene for handelen med Storbritannia er sterkt påvirket av oljevirksomheten og den måten råoljen blir registrert på i statistikken. Hele oljeeksporten fra Nordsjøen er registrert som eksport til Storbritannia, og i eksporttallet inngår både den olje som fra Teesside er sendt videre til andre land (blant annet USA, Frankrike og Vest-Tyskland) og olje som er hjemført til Norge. Holdes Nordsjøoljen samt bore- og produksjonsplattformer mv. til oljevirksomheten utenfor, var det i januar—oktober 1978 en innførsel fra Storbritannia på 5 085 mill. kr, mens utførselen dit var 4 148 mill. kr. Fra januar—oktober 1977 til samme periode i 1978 økte innførselen med 4 prosent, mens utførselen økte med 8 prosent. Verdien av gasseksporten er, som nevnt foran, ikke med i tallene.

I varebyttet med Vest-Tyskland gikk importverdien ned med 17 prosent, regnet uten skip var nedgangen 7 prosent. Eksportverdien (uten

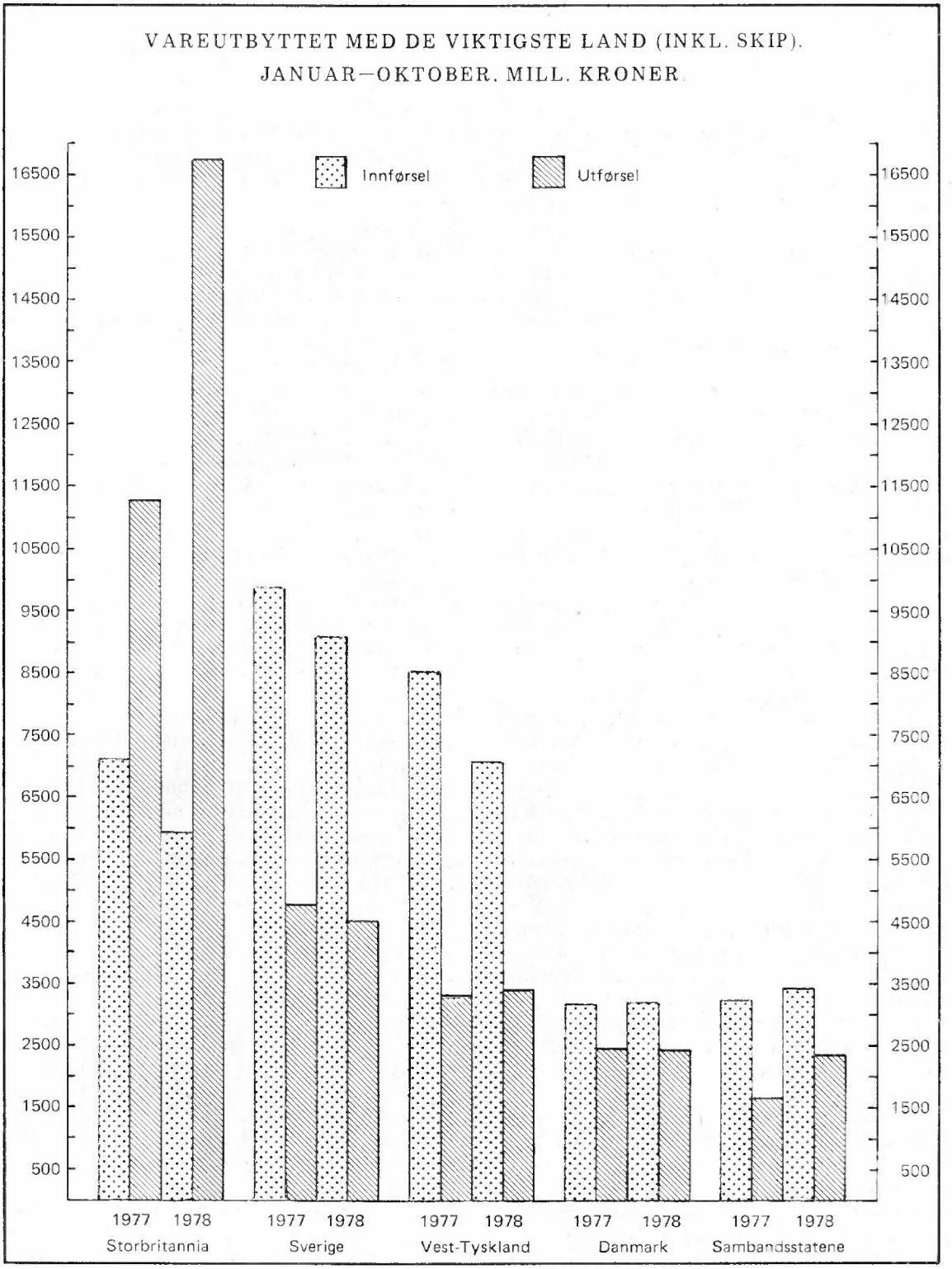
VAREUTBYTTET MED DE VIKTIGSTE LAND (INKL. SKIP).
JANUAR—OKTOBER. MILL. KRONER
Innførsel
Utførsel
16500
15500
14500
13500
12500
11500
10500
9500
8500
7500
6500
5500
4500
3500
2500
1500
500
1977 1978
Storbritannia
1977 1978
Sverige
1977 1978
Vest-Tyskland
1977 1978
Danmark
1977 1978
Sambandsstatene

Fig. 35.

Tabell 101. *Innførselen og utførselen (medregnet skip) etter land. Prosent*

	Innførsel						Utførsel					
	1974	1975	1976	1977	Jan.-okt. 1977	Jan.-okt. 1978	1974	1975	1976	1977	Jan.-okt. 1977	Jan.-okt. 1978
Nordiske land	26,8	28,0	26,3	27,3	26,2	28,3	29,3	26,4	24,1	22,7	22,8	18,5
Danmark[1]	5,7	5,8	5,5	5,7	5,5	6,4	8,1	7,2	7,1	6,3	6,5	5,5
Færøyane	.	.	0,1	0,1	0,1	0,0	.	.	0,3	0,3	0,3	0,3
Finland	2,1	2,9	2,3	3,4	3,2	3,5	3,0	2,7	2,2	2,9	2,7	1,8
Island	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,7	0,6	0,4	0,7	0,7	0,5
Sverige	18,8	19,2	18,4	18,0	17,3	18,3	17,5	15,9	14,2	12,6	12,7	10,3
EF	41,9	43,7	44,4	45,3	45,6	45,1	47,0	52,0	55,9	54,3	55,1	60,8
Danmark	5,7	5,8	5,5	5,7	5,5	6,4	8,1	7,2	7,1	6,3	6,5	5,5
Belgia, Luxembourg	2,8	2,6	2,5	2,5	2,5	2,7	1,9	1,9	1,5	1,2	1,2	1,3
Frankrike	3,1	3,8	3,7	4,9	5,3	3,3	3,4	3,6	2,5	3,1	2,7	3,1
Irland	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3
Italia	1,5	1,6	1,7	1,7	1,7	2,3	2,4	1,6	1,7	1,7	1,7	1,7
Nederland	4,2	4,5	5,5	3,3	3,1	4,0	3,7	3,3	3,6	3,8	4,1	2,9
Storbritannia og Nord-Irland	10,0	9,7	9,8	12,2	12,5	11,9	16,6	24,2	29,8	29,4	29,9	38,3
Vest-Tyskland	14,4	15,7	15,5	14,9	14,9	14,3	10,5	9,8	9,5	8,5	8,8	7,8
EFTA[2]	24,5	25,7	24,2	24,9	24,0	25,7	24,0	21,0	19,1	18,5	18,5	14,8
OECD[3]	85,1	86,2	85,3	86,1	85,7	85,8	82,1	83,2	84,0	81,0	82,0	84,5
Europeiske OECD-land	67,5	70,4	69,4	70,8	70,2	71,6	74,2	75,4	76,9	75,0	75,8	77,4
Sambandsstatene	8,1	7,1	6,5	6,1	5,6	6,9	5,3	5,8	4,7	4,1	4,4	5,3
Canada	2,8	1,9	1,8	1,5	1,6	1,4	0,8	0,8	1,2	0,7	0,7	0,5
Japan	6,2	6,1	6,8	7,1	7,7	5,3	1,0	0,8	0,9	0,8	0,7	0,9
Australia	0,4	0,6	0,7	0,5	0,5	0,6	0,6	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
New Zealand	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
Comecon[4]	2,7	2,6	3,1	3,1	3,3	2,9	3,2	3,5	3,5	3,2	3,3	3,1
Utviklingsland[5]	11,4	10,2	10,8	10,2	10,3	10,6	12,4	10,7	11,4	13,5	12,9	10,8
I Afrika	2,0	2,2	1,8	1,6	1,6	1,8	4,9	5,3	6,5	5,8	5,6	4,6
I Asia	6,2	5,2	6,0	5,5	5,5	5,2	4,0	2,8	2,4	3,8	3,3	3,1
Andre	3,2	2,9	3,0	3,1	3,2	3,7	3,6	2,5	2,6	3,9	4,0	3,1

[1] Omfatter for årene 1973—1975 også Færøyane. [2] Omfatter Finland, Island, Sverige, Portugal, Sveits og Østerrike; fra 1976 også Færøyane. [3] Land tilsluttet Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling. [4] Bulgaria, Polen, Romania, Sovjetunionen, Tsjekkoslovakia, Øst-Tyskland og Ungarn. [5] Afrika unntatt Sør-Afrika, Asia unntatt Israel, Japan og Kina, Nord- og Sør-Amerika unntatt Sambandsstatene og Canada, Oseania unntatt Australia og New Zealand.

naturgass) var om lag 3 prosent høyere enn i januar—oktober 1977.

Den store nedgangen i importen fra Frankrike (45 prosent) har sammenheng med innførsel av oljeplattformer mv. i 1977. Ser en bort fra denne importen, var importverdien så å si uendret.

Verdien av eksporten til Sambandsstatene økte med hele 41 prosent fra januar—oktober 1977 til samme periode i 1978, vesentlig som følge av økt salg av aluminium og nikkel. Innførselen fra Sambandsstatene gikk samtidig opp med 6 prosent.

Skipsimporten fra Japan gikk ned fra 2 759 mill. kr i januar—oktober 1977 til 1 118 mill. kr i januar—oktober 1978. Annen innførsel fra Japan sank med 9 prosent til 1 495 mill. kr.

Innførselen fra og utførselen til land i Comecon (se fotnote 4 til tabell 101) var 10 prosent mindre enn i januar—oktober 1977. Fratrukket skip var samhandelen med Comeconlandene nær uendret med tilnærmet balanse mellom import og eksport.

Innførselen av varer fra utviklingsland gikk ned fra 5 892 mill. kr i januar—oktober 1977 til 5 260 mill. kr i samme tidsrom i 1978. Nesten hele nedgangen falt på utviklingsland i Asia, noe som i stor grad har sammenheng med redusert import av råolje fra Midt-Østen og import av en boreplattform til 216 mill. kr fra Singa-

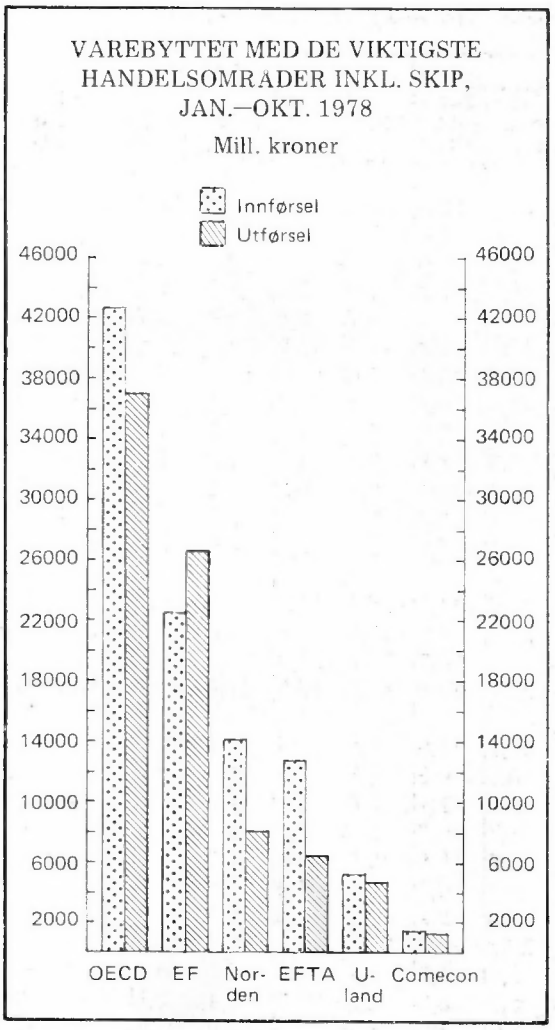

Fig. 36.

pore i juni 1977. Av den samlede utførsel til utviklingsland på 4 708 mill. kr (3 prosent lavere enn i januar—oktober 1977) utgjorde skip 2 606 mill. kr. Regnet uten skip var eksporten til utviklingsland 2 102 mill. kr i januar—oktober 1978, mot 2 125 mill. kr i samme periode i 1977.

Kostnadsutvikling og markedsandeler for konkurranseutsatt industri

Utover i 1970-årene har kostnadsutviklingen i norsk konkurranseutsatt industri gjennomgående avveket betydelig fra kostnadsutviklingen i industribedrifter i andre land. En indikator på kostnadsutviklingen er endringer i relative lønnskostnader pr. produsert enhet, slik som framstilt i figur 37. Indeksen i denne figuren er beregnet som forholdet mellom lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri og et veiet gjennomsnitt av lønnskostnadene (målt i norske kroner) pr. produsert enhet i industrien i andre OECD-land. Vektene er laget slik at de for hvert enkelt land gir et uttrykk for landets betydning som konkurrent for norske bedrifter på eksportmarkedene. Tallene for lønnskostnader omfatter foruten utbetalt lønn også sosiale kostnader. Det bør bemerkes at tallene i figur 37 ikke sier noe om det absolutte nivå på lønnskostnadene i Norge sammenholdt med andre land, men bare uttrykker endringer over tid i dette forholdet. I perioden 1970—1975 gikk lønnskostnadene pr. produsert enhet i norsk industri markert opp i forhold til i industrien i Norges konkurrentland, og var i 1975 om lag 20 prosent høyere enn fem år tidligere. Gjennom 1976 steg de relative lønnskostnadene i Norge svært kraftig; fra 4. kvartal 1975 til 4. kvartal 1976 var stigningen i norske lønnskostnader hele 12 prosentpoeng høyere enn i andre OECD-land. Den kraftige stigningen gjennom 1976 hang i stor utstrekning sammen med kursøkningen på norske kroner i dette tidsrommet. Gjennom 1977 og første halvår 1978, da kronekursen gjennomgående gikk ned, var derimot lønnskostnadene pr. produsert enhet i norsk industri synkende i forhold til konkurrentlandene. Fra 2. kvartal 1977 til 2. kvartal 1978 var nedgangen 6 prosentpoeng.

Foruten lønnskostnader og valutakurs avhenger også konkurranseevnen til norsk industri bl.a. av den relative utviklingen i andre kostnader, herunder prisen på energi og annen innenlandsk vareinnsats. Pålitelige beregninger over kostnadsutviklingen som også tar hensyn til disse faktorene foreligger ikke, men det er grunn til å tro at de ikke ville ha vist noen markert annerledes utvikling enn den som framgår av figur 37.

Det er rimelig å anta at den sterke relative kostnadsstigningen i Norge i stor grad var årsak til at norsk konkurranseutsatt industri tapte markedsandeler både på eksportmarkedene og på hjemmemarkedet i perioden 1975—1977. Den forholdsvis sterkere kostnadsstigning i Norge enn hos våre konkurrentland har trolig ført til at bedrifter i noen næringer har fått store problemer med å levere varer til gjeldende verdensmarkedspriser. I andre næringer har bedriftene valgt å overvelte økte kostnader i prisene, men har fått etterspørselen etter sine varer redusert fordi de norske og utenlandske etterspørrerne i økende grad har erstattet norske produkter med utenlandske produkter. Også andre forhold enn kostnadsutviklingen kan ha påvirket endringer i markedsandelene til norsk konkur-

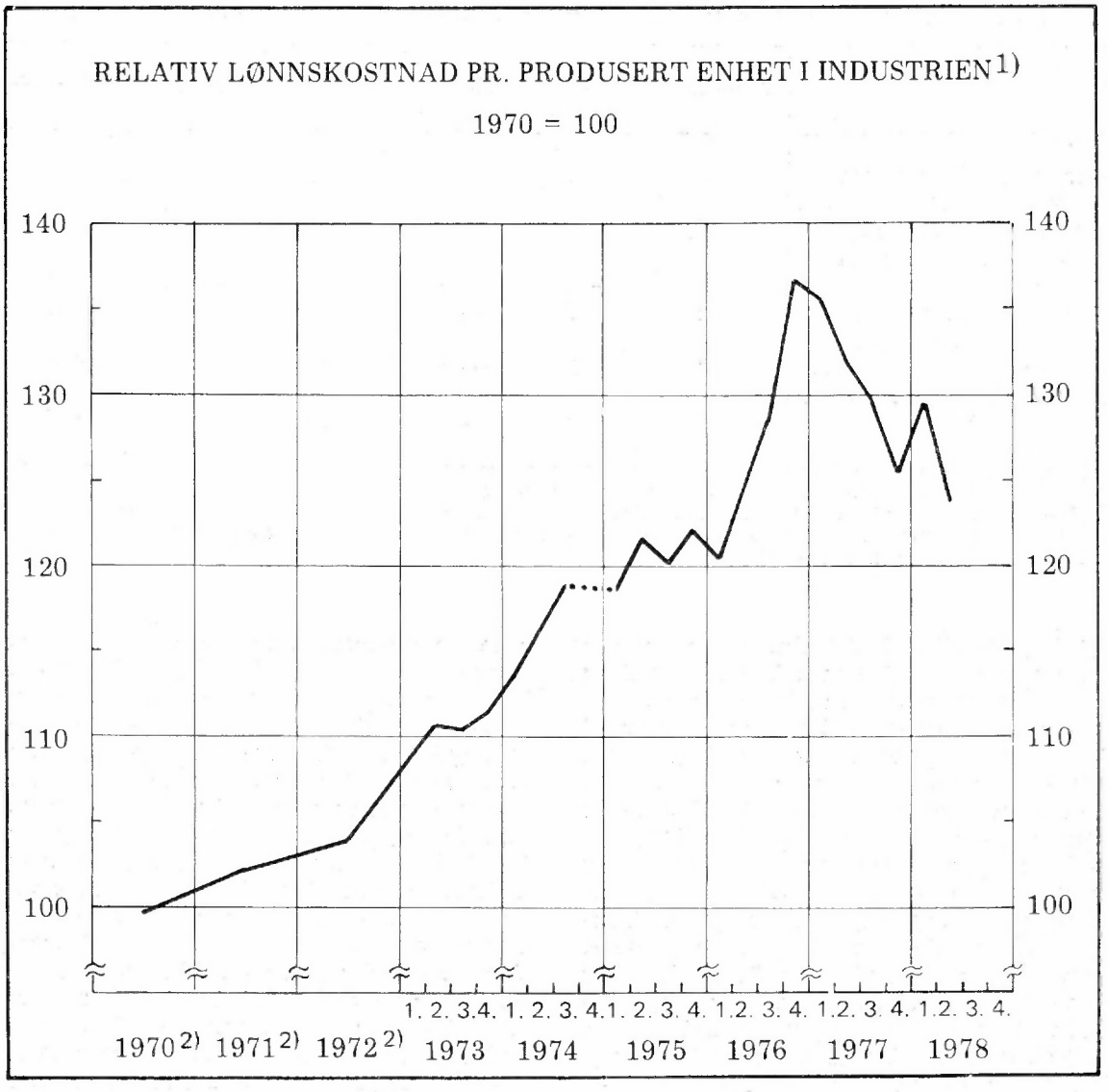

····· Pålitelige tall foreligger ikke.

1) Forholdet mellom lønnskostnader i norsk industri og i industrien i Norges viktigste konkurrentland (regnet i norske kroner).

2) For årene 1970-1972 foreligger kun årstall.

K i l d e : Beregninger foretatt av OECD.

Fig. 37.

ranseutsatt industri. Den sterke veksten i den innenlandske etterspørselen i Norge i årene 1974—1977 førte trolig til at en rekke bedrifter i økende grad rettet sine tilbud mot det innenlandske markedet i stedet for å konkurrere på eksportmarkedene.

Markedsandeler for utekonkurrerende industri

Norges totale vareeksport har de siste to årene gjennomgående vist en noe sterkere vekst enn verdenshandelen og OECD-landenes samlede vareimport (tabell 102). Fra 1976 til

Tabell 102. *Verdenshandelen og Norges vareeksport. 1972—1978. Prosentvis volumendring*

	1972—1973	1973—1974	1974—1975	1975—1976	1976—1977	1977—1978
Norges eksport av varer ..	12	— 1	7	11	5	14
Norges eksport av varer utenom skip, oljeplattformer, råolje og naturgass	9	— 1	— 12	10	— 6	4
Verdenshandelen[1]	12	5	— 4	11	3	[2] 4
OECD-landenes import av varer	13	1	— 8	14	4	[3] 4
Norges 10 viktigste eksportmarkeder[4]	11	2	— 5	11	1	[3] 3

[1] Samlet eksport fra alle land unntatt de med sentraldirigert planøkonomi. [2] Endring fra første halvår 1977 til første halvår 1978. [3] Anslag fra OECD. [4] Veiet gjennomsnitt av veksten i total vareimport til Norges 10 viktigste handelspartnere. Vektene er de respektive lands gjennomsnittlige andel av Norges vareeksport i perioden 1972—75.

1977 og fra 1977 til 1978 økte volumet av den norske vareeksporten med henholdsvis 5 og 14 prosent, mens veksten i den totale importen til OECD's medlemsland var på 4 prosent i begge perioder. Landssammensetningen i den norske vareeksporten har tradisjonelt avveket betydelig fra landfordelingen i OECD-landenes samlede handel og i verdenshandelen. De andre skandinaviske landene og Storbritannia har vært avtakere av en relativt stor andel av norsk eksport. Tabell 102 viser også utviklingen i Norges eksportmarked beregnet som et veid gjennomsnitt av importveksten til Norges ti vikstigste handelspartnere. Den svake importutviklingen i Sverige og Danmark de siste årene har virket til ugunst for norsk eksport. I 1977 var veksten i Norges viktigste eksportmarkeder om lag 3 prosentpoeng lavere enn økningen i den samlede vareimporten til OECD-landene. I 1978 ble forskjellen redusert til om lag 1 prosentpoeng, i første rekke på grunn av en betydelig sterkere vekst i Storbritannias og Danmarks vareimport i 1978 enn i 1977.

Den sterke økningen i volumet av den samlede vareeksporten i de seinere årene skyldes i vesentlig grad en kraftig økning i eksporten av skip, oljeplattformer, råolje og naturgass. Eksporten av tradisjonelle varer (alle varer unntatt skip, oljeplattformer mv., råolje og naturgass) viste derimot gjennomgående svikt fra 1973 til 1977, når en ser bort fra et kortvarig oppsving i 1976. I løpet av denne perioden økte Norges eksportmarkeder med 8—9 prosent, mens volumet av den tradisjonelle vareeksporten gikk ned med om lag 10 prosent. Følgelig tapte norsk eksport av tradisjonelle varer en markedsandel av størrelsesorden nærmere 20 prosent i årene fra 1973 til 1977. Det er grunn til å tro at en vesentlig del av nedgangen skyldtes en ugunstig varesammensetning i den norske eksporten, dvs. at andre lands import av varer som veide tungt i den norske eksporten økte svakere enn landenes samlede import. Foreløpige handelsoppgaver for 1978 tyder på at tapet av markedsandeler da hadde stoppet; fra 1977 til 1978 økte volumet av norsk eksport av tradisjonelle varer med om lag 4 prosent, mens veksten i Norges eksportmarkeder ble anslått til 3 prosent.

Det kan være av interesse å skille mellom markedsandelene for råvarer og lite bearbeidde varer på den ene siden og mer bearbeidde varer på den andre siden. For råvarer og lite bearbeidde varer vil lokaliseringen av produksjonen internasjonalt være knyttet til naturforekomster av råvarene. De enkelte lands eksport av slike varer vil derfor i stor utstrekning bli bestemt av naturgitte forutsetninger. Prouksjonen og eksporten av mer bearbeidde varer vil derimot gjennomgående være mindre avhengig av naturforekomster, idet vareinnsatsen er varer som kan kjøpes og selges på verdensmarkedet. Det er derfor grunn til å tro at markedsandeler for mer bearbeidde varer i større grad vil være følsomme overfor endringer i relative kostnader enn markedsandelene for råvarer og lite bearbeidde varer.

Tabell 103 viser endringen i importen av bearbeidde varer til OECD-land (dvs. utviklingen i vårt marked) og endringen i norsk eksport av de samme varene. For å ta hensyn til en eventuell fordelaktig eller ufordelaktig

Tabell 103. *Norges samlede eksport av de fleste bearbeidde varer og OECD-landenes[1] import av de samme varene[2]. 1971—1978. Prosentvis endring beregnet på grunnlag av volumtall*

	1971–1972	1972–1973	1973–1974	1974–1975	1975–1976	1976–1977	1977–1978[3]
Beregnet på grunnlag av volumtall.							
OECD-landenes import[4]	10	15	7	— 4	12	3	2
Norsk eksport	10	14	5	— 13	7	— 4	— 2
Markedsandel	— 1	— 1	— 2	— 9	— 4	— 7	— 4

[1] OECD-landene utenom Australia, New-Zealand, Norge, Hellas, Irland, Island, Portugal, Spania og Tyrkia. [2] Bearbeidde varer utenom matvarer, drikkevarer, tobakk, metaller unntatt jern og stål, skip og oljeplattformer mv. [3] Prosentvis endring fra første halvår 1977 til første halvår 1978. [4] Veiet gjennomsnitt av de enkelte OECD-lands importvekst av bearbeidde varer.

landsammensetning av Norges eksport i forhold til OECD-landenes samlede import er endringer i markedet definert som en veid sum av endringene i importen av bearbeidde varer til OECD-landene, hvor vektene er de respektive landenes andeler av norsk eksport av disse varene. — Den norske markedsandelen for bearbeidde varer var svakt synkende fra 1971 til 1974. I de tre neste årene gikk markedsandelene kraftig ned; fra 1974 til 1977 falt den norske markedsandelen for bearbeidde varer med om lag en femtedel. Fra første halvår 1977 til første halvår 1978 økte Norges eksportmarkeder med 2 prosent, mens volumet av den norske eksporten gikk ned med 2 prosent. Men utviklingen i eksporten av bearbeidde varer gjennom 1978 tyder på at tapet av markedsandel var i ferd med å stoppe opp.

Beregninger Statistisk Sentralbyrå har foretatt viser for de siste årene betydelige endringer i forholdet mellom gjennomsnittsprisen på norsk eksport av bearbeidde varer og gjennomsnittsprisen på andre lands import av de samme varene (regnet i norske kroner). Dette prisforholdet, som var om lag uendret fra 1970 til 1973, økte kraftig i 1974 og 1975. Men gjennom de neste årene økte prisene på den norske eksporten langt mindre enn prisene på eksporten fra andre land, og tall for første halvår 1978 tyder på at prisforholdet da var

Tabell 104. *Markedsandelen for enkelte grupper av norsk eksport regnet i verdi hos Norges viktigste handelspartnere[1] 1974—1978. Markedsandel i 1974 = 100*

	1974	1975	1976	1977	1978[2]
Fôrstoffer for dyr, unntatt korn.....	100,0	68,1	75,8	93,5	59,8
Papirmasse og avfall	100,0	79,4	85,3	68,9	70,9
Malmer og avfall av metall	100,0	138,9	130,1	133,2	131,0
Organisk-kjemiske produkter	100,0	91,9	84,2	76,3	82,2
Kunstgjødsel	100,0	103,7	86,9	85,0	94,2
Kunstharpikser og plast, cellulose estere og etere	100,0	104,1	97,7	103,9	91,0
Papir og papp og varer derav	100,0	102,9	94,4	85,1	77,2
Jern og stål	100,0	113,8	107,0	88,3	80,6
Metaller unntatt jern og stål	100,0	107,9	124,7	116,3	118,3
Maskiner	100,0	105,3	91,1	79,8	71,5
Møbler	100,0	87,1	80,0	69,2	65,3

[1] Samlet eksport fra Norge til Sverige, Danmark, Storbritannia, Vest-Tyskland, USA og Nederland. [2] Beregnet på grunnlag av oppgaver for de tre første kvartaler 1978 for Sverige, Danmark, Vest-Tyskland og Storbritannia, for de to første kvartaler for Nederland og første kvartal for USA.

om lag det samme som i begynnelsen av 70-årene. — Det er grunn til å tro at en vesentlig del av den relativt sterke prisøkningen på norsk eksport av bearbeidde varer fra 1973 til 1975 skyldes en gunstig prisutvikling på verdensmarkedet for den norske eksporten, dvs. at varer som veide tungt i den norske eksporten økte relativt kraftig i pris. Liknende forhold, men med motsatt fortegn, kan trolig også forklare en vesentlig del av fallet i den relative eksportprisindeksen fra og med 1976. Det er vanskelig å si noe sikkert om i hvilken grad den ugunstige kostnadsutviklingen for de norske produsentene er blitt overveltet i eksportprisene. Prisutviklingen i perioden 1973—75 tyder på at dette kan ha skjedd, men det kraftige fallet i relativ pris fra 1975 til 1976 er da vanskelig å forklare; som nevnt ovenfor var kostnadsutviklingen for norsk industri spesielt ugunstig i denne perioden. Nedgangen i relativ eksportpris i 1977 og 1978 faller derimot sammen med en gunstigere kostnadsutvikling i norsk industri enn i industrien i Norges viktigste konkurrentland.

En endring i den beregnede markedsandelen for norsk eksport vil for en del kunne skyldes at varesammensetningen i eksporten er forskjellig fra varefordelingen i importen til Norges viktigste handelspartnere. Det kan derfor være av interesse å studere utviklingen i markedsandeler for undergrupper i den norske vareeksporten. Det er imidlertid problematisk å få tak i volumtall for importen av enkeltvarer til de ulike land. Vi har derfor i denne omgang måttet nøye oss med å studere utviklingen i verdiandeler. Endring i en markedsandel for en vare er definert som forskjellen mellom den prosentvise endringen i verdien av norsk eksport av varen til Norges 6 viktigste handelspartnere og den prosentvise endringen i Norges eksportmarked for denne varen, beregnet som en veid sum av den relative endringen i importverdien til de samme landene.

Tabell 104 viser utviklingen i markedsandelene for enkelte viktige norske eksportvarer. For de fleste av de spesifiserte varegruppene gikk de norske markedsandelene opp fra 1974 til 1975. Deretter har de gjennomgående vært synkende. Tapet av markedsandeler var særlig stort for eksportørene av varene papir og papp og varer derav, jern og stål, maskiner og møbler. Markedsandelene for metaller unntatt jern og stål gikk derimot noe opp. For et flertall av de utvalgte varer fortsatte de norske markedsandelene å synke fra 1977 til 1978 etter de foreløpige oppgavene i tabell 104 å dømme. Markedsandelene for metaller unntatt jern og stål, organiske kjemiske produkter og kunstgjødsel gikk derimot noe opp.

Mens markedsandelen for norsk eksport

Tabell 105. *Markedsandeler for importkonkurrerende industri. Andelene er i prosent og er beregnet på grunnlag av volumtall*[1]

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978[2]
Foredlede jordbruks- og fiskeprodukter	91,8	92,0	91,4	92,0	92,3	92,8	91,0	91,8	92,6
Drikkevarer, tobakk og sjokolade	81,2	81,0	80,6	80,5	80,5	79,7	78,9	78,4	76,9
Tekstil- og bekledningsprodukter	48,7	47,2	45,0	43,7	43,0	40,5	37,2	35,0	33,7
Trevarer	86,4	86,6	86,2	86,0	85,9	85,4	84,5	83,7	82,4
Treforedlingsprodukter	85,5	85,5	79,9	76,8	77,4	78,0	74,0	73,0	69,6
Olje- og kullprodukter	46,2	47,0	43,3	47,4	46,5	56,6	59,5	61,4	62,6
Kjemiske produkter	41,5	42,5	41,3	38,5	39,6	41,2	38,3	36,7	36,0
Jord- og steinvareprodukter	85,7	88,0	89,2	88,6	87,8	86,9	88,0	86,7	83,5
Metaller[3]	32,5	38,4	30,6	26,7	26,6	34,4	26,6	32,2	14,5
Metallvarer	70,0	71,9	72,1	69,1	65,2	60,5	60,6	55,6	57,7
Maskiner	32,6	32,4	36,4	36,1	33,5	33,9	32,4	30,4	33,1
Elektriske apparater og materiell	57,8	56,2	56,5	51,5	47,9	46,9	44,6	42,7	43,0
Diverse industriprodukter	70,6	69,5	69,6	67,7	66,1	64,7	61,9	59,6	58,8
Alle varer	63,1	63,4	63,5	61,8	60,6	60,9	59,2	58,5	59,0

[1] Nivået på andelene i denne tabellen avviker noe fra andelene oppgitt i tilsvarende tabell i Økonomisk utsyn 1977 på grunn av at basisåret for volumtallene er endret fra 1970 til 1975. Bevegelsen fra år til år er imidlertid om lag den samme. [2] Beregnet ut fra foreløpige nasjonalregnskapstall. [3] De store svingningene fra år til år i markedsandelen for denne varegruppen skyldes i første rekke store lagerbevegelser.

Tabell 106. *Relativ pris på norske importkonkurrerende industriprodukter*[1]. *Indeks, nivå 1975 = 100*

	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Foredlede jordbruks- og fiskeriprodukter	95,9	102,5	104,2	87,7	81,2	100,0	102,5	94,1	90,7
Drikkevarer, tobakk og sjokolade	100,0	95,5	92,3	93,0	89,4	100,0	104,2	111,1	110,0
Tekstil- og bekledningsprodukter	98,2	97,7	100,4	99,9	98,0	100,0	104,0	103,5	92,3
Trevarer	98,1	98,6	97,3	94,1	93,4	100,0	98,9	97,9	99,5
Treforedlingsprodukter	87,1	90,6	101,3	104,2	95,9	100,0	109,3	108,5	104,7
Olje- og kullprodukter	100,4	86,4	98,2	100,5	97,4	100,0	106,2	106,9	107,5
Kjemiske produkter	100,5	99,2	103,4	110,7	90,2	100,0	115,8	115,8	113,8
Jord- og steinvareprodukter	91,0	91,9	92,0	91,4	97,6	100,0	95,1	96,7	113,5
Metaller	77,8	73,3	77,1	98,0	100,0	100,0	98,3	102,1	99,4
Metallvarer	93,4	90,8	86,7	95,9	104,8	100,0	94,2	94,2	103,8
Maskiner	112,5	106,6	98,2	104,6	107,6	100,0	104,3	105,6	99,1
Elektriske apparater og materiell	81,9	82,2	82,1	93,9	102,9	100,0	99,0	100,5	87,3
Diverse industriprodukter	83,7	83,2	86,1	92,3	94,1	100,0	110,5	116,8	116,0
Alle varer	95,7	95,8	96,6	100,4	96,9	100,0	103,7	103,9	101,7

[1] Forholdet mellom en prisindeks for leveringer av norskproduserte varer til hjemmemarkedet og en prisindeks for importen.

samlet og regnet i volum gikk noe opp fra 1977 til 1978, (se tabell 102), viser tabell 104 i samme tidsrom en fortsatt nedgang i markedsandelen for de fleste enkeltvarer regnet i verdi. De ulike utviklingstendensene kan for det første skyldes det spesielle vareutvalget som er foretatt i tabell 104. Videre må det nevnes at en økning i en volumandel kan falle sammen med en reduksjon i tilsvarende verdiandel hvis prisen på norsk eksport går ned i forhold til gjennomsnittlig importpris. Til slutt må det understrekes at den tendensen som framkommer i tabell 104 er basert på oppgaver for de tre første kvartaler i 1978. Da norsk eksport viste særlig sterk svikt i 4. kvartal 1977 og oppgang gjennom 1978 vil en beregning av markedsandeler som også for 1978 bygger på årstall vise en noe gunstigere utvikling enn tabell 104 antyder.

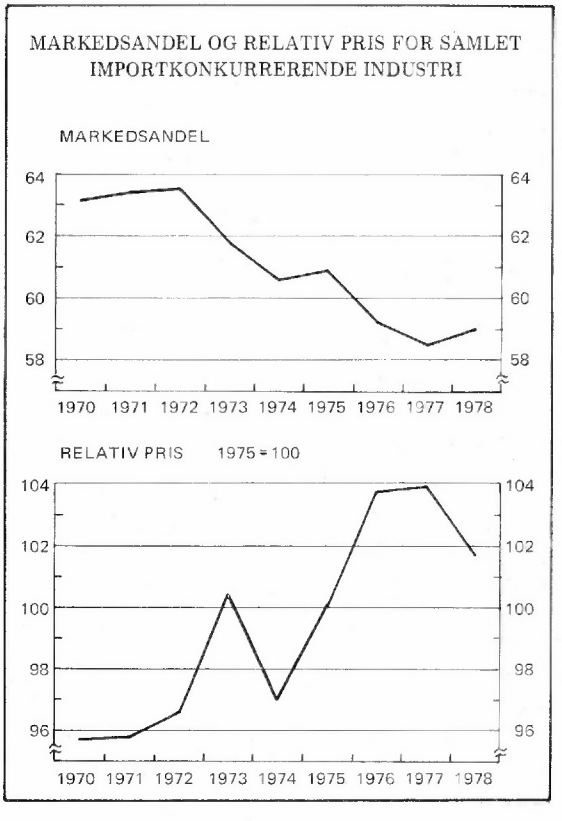

Fig. 38.

Markedsandeler for importkonkurrerende industri

Markedsandelen for en vare fra importkonkurrerende industri er beregnet som den andel leveransene fra norske produsenter til hjemmemarkedet utgjør av den totale innenlandske anvendelse av varen. Lager er i sin helhet regnet som en del av hjemmemarkedet. Det innebærer at tolkningen av endringer i markedsandelene blir noe vanskelig da kortsiktige

lagerbevegelser kan slå sterkt ut i andelene. Med dette forbehold viser en i tabell 105 utviklingen i markedsandeler beregnet på grunnlag av volumtall fra nasjonalregnskapet. Fartøyer og boreplattformer er holdt utenfor beregningene.

Markedsandelen for importkonkurrerende industri sett under ett var gjennomgående synkende fra 1972 til 1977. Tapet av markedsandel i disse årene var av størrelsesorden 5 prosent av det samlede markedet. Tall for 1978 tyder på at tapet av markedsandel da hadde stoppet opp.

Utviklingen i markedsandelene viser betydelig variasjon mellom de ulike varene. Norske produsenter av tekstil- og bekledningsprodukter, treforedlingsprodukter, kjemiske produkter, metallvarer og elektriske apparater og materiell fikk sine andeler på hjemmemarkedet betydelig redusert siden begynnelsen av 1970-åra. For drikkevarer, tobakk og sjokolade og jord og steinvareprodukter endret de norske produsentenes andeler seg forholdsvis lite. Markedsandelen til de norske produsentene av olje- og kullprodukter økte betydelig i løpet av de fire siste årene. For metaller viser tabell 105 et kraftig fall i markedsandelen fra 1977 til 1978, men dette skyldes i første rekke en sterk nedbygging av eksportlagrene for denne varegruppen.

Det er grunn til å tro at endringer i markedsandelen for importkonkurrerende industri i stor grad henger sammen med utviklingen i forholdet mellom prisen på norsk produksjon og de tilsvarende importpriser. En økning i dette prisforholdet vil ventelig føre til nedgang i den norske markedsandelen på hjemmemarkedet, regnet i volum, men det er knyttet stor usikkerhet til størrelsen av endringen i markedsandelen og til avstanden i tid mellom endring i prisforholdet og endringen i markedsandelen. Tabell 106 viser utviklingen i forholdet mellom prisen på norsk produksjon levert til hjemmemarkedet og prisen på importen, overalt uttrykt i kroner. For alle varene under ett økte dette prisforholdet med vel 7 prosent fra 1972 til 1976. Fra 1976 til 1977 endret prisforholdet seg lite, og fra 1977 til 1978 gikk det noe ned da importprisene økte noe sterkere enn prisene på de tilsvarende norske leveransene til hjemmemarkedet etter foreløpige nasjonalregnskapstall å dømme. For utviklingen i relativ pris for enkelte varegrupper vises til tabell 106. Figur 38 viser utviklingen i markedsandel og relativ pris for importkonkurrerende industri.

Sluttord

En økonomi i ulage

Hovedproblemet i norsk økonomi ved inngangen til 1978 var at konkurranseevnen overfor utlandet var kraftig svekket og at den innenlandske etterspørselen langt oversteg landets produksjon. Problemet oppstod i årene 1974—1977 og var et resultat av den internasjonale konjunkturutviklingen og av den motkonjunkturpolitikken som ble ført i Norge i disse årene. Forutsetningene for denne politikken var forventninger om rikelige oljeinntekter fra slutten av 1970-årene og tro på et snarlig konjunkturoppsving ute. Disse forutsetningene ble ikke innfridd.

Myndighetene valgte å møte konjunkturnedgangen ute med generelle tiltak for å holde etterspørselen oppe og med betydelig finansiell støtte til kriserammede deler av næringslivet. På denne måten unngikk Norge arbeidsløshet av betydning. Bortsett fra problemer i enkelte bransjer og lokalmiljøer var arbeidsmarkedet som helhet stramt. Kombinasjonen av konjunktursvikt ute og en etterspørselsstimulerende innenlandsk politikk førte etter hvert til skjevheter og spenninger i økonomien:

i) Norge hadde ved inngangen til 1978 et langt høyere kostnadsnivå enn våre viktigste handelspartnere. Som følge av svekket konkurranseevne tapte norsk industri gjennom flere år deler av sine markeder til utenlandske konkurrenter. Industriproduksjonen sank og lå i 1977 i volum 3,8 prosent under nivået tre år tidligere.

ii) Importoverskottet var i 1977 hele 20 milliarder kroner og gav et tilsvarende stort underskott på driftsbalansen overfor utlandet. Fra utgangen av 1973 til utgangen av 1977 økte Norges nettogjeld til utlandet med om lag 70 milliarder kroner. I samme tidsrom utgjorde de samlede bruttoinvesteringene i oljevirksomhet om lag 38 milliarder kroner.

iii) Prisene på importen av varer og tjenester steg betydelig sterkere fra 1974 til 1977 (24 prosent) enn prisene på den samlede eksport (7 prosent). Fallet i fraktratene var sterkt medvirkende til utviklingen i eksportprisene.

iv) I perioden 1974—1977 var det et oppsiktsvekkende stort gap mellom veksten i landets reelle inntekter og økningen i vårt innenlandske forbruk. På disse tre årene økte den disponible realinntekt for Norge — som tilsvarer nettonasjonalproduktet korrigert for svekket bytteforhold og fratrukket rente- og stønader til utlandet — med om lag 8 milliarder kroner i faste priser, eller med 6—7 prosent. I samme tidsrom økte det samlede private og offentlige konsum med 18,9 milliarder kroner, eller med nær 19 prosent.

v) Veksten i det private konsum var resultatet av en uvanlig sterk vekst i husholdningenes disponible realinntekter. Denne veksten ble gjort mulig dels ved at lønningene økte på bekostning av driftsresultatet i næringslivet, dels ved at de offentlige stønader ble trappet opp. Store grupper lønnstakere oppnådde en rekordhøy inntektsforbedring i årene 1974—1976, de trygdede fikk tilsvarende inntektsforbedringer i årene fra 1976, og inntektsopptrappingen i jordbruket gav en prosentvis realinntektsøkning i 1976 og 1977 som var sterkere enn for noen annen gruppe.

vi) Den samlede private og offentlige sparing gikk ned fra 17,3 prosent av disponibel inntekt for Norge i 1974 til 7,5 prosent i 1977. Særlig selskapssparingen, men også den offentlige sparing falt sterkt.

Samlet avdekker dette at den norske økonomi var ute av lage ved inngangen til 1978. Da var imidlertid de første skritt tatt for å rette opp skjevhetene i økonomien.

Den økonomiske politikken

I løpet av 1977 ble det klart at den økonomiske politikk for årene 1975—1977 hadde bygd på forutsetninger som ikke ville bli realisert. En omlegging av politikken ble innledet høsten 1977 da nasjonalbudsjettet for 1978 ble lagt fram. Her ble det varslet en tilstramming av finans- og kredittpolitikken; et spesielt siktepunkt var å dempe veksten i det private konsum. Av hensyn til produktivitetsutviklingen ble det videre varslet en gradvis omlegging av industripolitikken fra selektive tiltak til mer generelle tiltak for å styrke konkurranseevnen og fremme nødvendige omstillinger.

En rekke tiltak ble derfor satt i verk mot slutten av 1977 og i flere omganger utover i 1978. Viktigst var:

— Justering av rentepolitikken med heving av rentenivået (desember 1977)
— Skjerping av vilkårene for avbetalingskjøp og begrensning av lån til konsumformål for å redusere salget av varige konsumgoder, særlig biler (januar 1978)
— Nedskriving av verdien av den norske krone med 8 prosent innenfor det europeiske valutasamarbeid, kombinert med prisstopp (februar 1978)
— Endringer i statsbudsjettet med sikte på ytterligere demping av etterspørselen og bedring av bedriftenes økonomi (blant annet heving av medlemsavgiften og innføring av kommunetilskott til folketrygden og nedsettelse av investeringsavgiften), kombinert med en innstramning av lånerammene for kredittinstitusjonene (våren og sommeren 1978)
— Innføring av pris- og inntektsstopp med varighet ut 1979 (fra 12. september 1978).

Veksten i stats- og trygdeforvaltningens samlede utgifter til varer og tjenester var klart lavere i 1978 enn i foregående år. Samtidig var det en kraftig økning fra 1977 til 1978 i veksttakten for de direkte skattene (inklusive trygde- og pensjonspremier). Det gjelder også når direkte skatter av oljevirksomheten holdes utenom. Samtidig gikk veksttakten i statens utgifter til subsidier ned. Isolert sett trakk disse endringene i retning av at intensjonene om finanspolitisk tilstramning i 1978 ble oppfylt. Utviklingen i andre poster trakk imidlertid sterkt i motsatt retning. Således hadde indirekte skatter en markert synkende veksttakt de to siste årene, samtidig som trygdeutbetalinger og andre stønader til private konsumenter økte klart sterkere i 1978 enn året før.

Det har vært vanlig å bruke endringen i «overskott før lånetransaksjoner» som en grov indikator på endringen i den kontraktive eller ekspansive virkningen av den offentlige forvaltningens inntekter og utgifter. En svakhet ved dette målet er at det ikke tar hensyn til at de ulike inntekts- og utgiftspostene har forskjellig virkning på aktivitetsnivået i økonomien. Når det, som i 1978, skjer store endringer både på inntekts- og utgiftssiden av statsbudsjettet blir «overskottet før lånetransaksjoner», og endringer i dette, et lite egnet totaluttrykk for budsjettpolitikkens virkninger. Dersom en ser bort fra skatter og avgifter av oljevirksomheten og fra overføringer til utlandet (renter og stønader), som helt klart ikke har samme virkning for aktivitetsnivået innenlands som de øvrige budsjettpostene, utgjorde underskottet før lånetransaksjoner for stats- og trygdeforvaltningen (inklusive skatteoppkreverkonti) sett under ett 5,6 milliarder kroner i 1978 etter foreløpige og usikre overslag. Det svarte til 2,7 prosent av bruttonasjonalproduktet. I 1977 var det et tilsvarende underskott på nærmere 2,2 milliarder kroner (1,2 prosent av bruttonasjonalproduktet) og i 1976 et overskott på 1,3 milliarder kroner (0,8 prosent av bruttonasjonalproduktet). Disse tall tyder ikke på at det alt i alt fant sted noen tilstramning av finanspolitikken i 1978 som tilsiktet, men peker snarere i motsatt retning.

Kredittpolitikken ble strammet til i flere omganger. For første gang etter krigen kunne bankene fra og med desember 1977 fastsette sine rentesatser stort sett uten innblanding fra myndighetene. Dette førte til at rentesatsene for nye utlån i 1978 gjennomgående ble liggende mellom 1,5 og 2 prosentpoeng høyere enn i 1977, mens rentene på de vanligste typer av bankinnskott gikk opp med mellom 1 og 1,5 prosentpoeng. Rentehevingen bidrog til å øke avkastningen av sparemidler og til å bremse veksten i den lånefinansierte konsumetterspørsel. Ytterligere skritt for å dempe konsumetterspørselen ble tatt i januar ved at vilkårene for avbetalingskjøp ble kraftig skjerpet. Samtidig ble det innledet et samarbeid mellom myndighetene og forretnings- og sparebankene om å redusere bankenes utlån til konsumformål. Tall for bankstatistikken tyder på at disse tiltak har virket etter hensikten. Således viser overslag at forretnings- og sparebankene økte sine utlån til lønnstakere med bare om lag 0,6 milliarder kroner i de tre første kvartaler av 1978, mot 3,4 milliarder kroner i samme tidsrom året før. Samtidig viste avbetalingslånene (utenom lån til produksjonsutstyr) for de samme tre kvartaler nedgang i 1978 (÷ 0,4 milliarder

kroner), mot økning i 1977 (0,4 milliarder kroner). Andre tiltak i løpet av året tok sikte på en mer generell reduksjon av den innenlandske kredittilførsel, særlig fra forretnings- og sparebankene. Diskontoen i Norges Bank ble hevet og myndighetene gjorde bruk av kredittlovens bestemmelser om tilleggsreserver. Norges Bank innførte en ny form for markedsoperasjoner ved å trekke inn likviditet fra bankene gjennom salg av markedspapirer. Statsbankenes bevilgningsrammer ble redusert. Foreløpige anslag tyder på at den samlede innenlandske kredittilførsel til private og kommuner i 1978 ble redusert med mellom 2 og 3 milliarder kroner i forhold til 1977.

I regjeringens økonomisk-politiske opplegg for 1978 inngikk planer om et samarbeid med partene på arbeidsmarkedet for å begrense den nominelle inntektsveksten, herunder å bringe lønnsglidningen bedre under kontroll. Forhandlinger om et kombinert og samordnet oppgjør om våren førte imidlertid ikke fram. Både lønnsoppgjøret og jordbruksoppgjøret i 1978 ble derfor avgjort ved lønnsnemnd. Seinere innførte regjeringen pris- og inntektsstopp med virkning fra 12. september. Før dette hadde bestemmelser om prisregulering vært i kraft gjennom storparten av året. De nye bestemmelser om inntektsstopp ble strengt utformet, men det ble gjort unntak — etter nærmere angitte kriterier — for enkelte lokale avtaler, og generelt for tariffavtaler som løp ut før 1. desember 1978. Pris- og inntektsstoppen skal vare til utgangen av 1979.

Den 13. februar 1978 ble den norske krone devaluert med 8 prosent i forhold til de andre valutaene innenfor det europeiske valutasamarbeid, den såkalte «slangen». Dette var myndighetenes mest virkningsfulle enkelttiltak i 1978 for å bedre næringslivets konkurranseevne. Devalueringen gav umiddelbart en reduksjon i den effektive kursen på norske kroner (beregnet som et veid gjennomsnitt av kursene på de enkelte lands valutaer med Norges import og eksport med vedkommende land som vekter) med i underkant av 6 prosent. Den effektive kursen svingte noe i løpet av året, og lå ved utgangen av desember om lag 6,5 prosent lavere enn ett år tidligere. 12. desember 1978 trakk Norge seg ut av slangesamarbeidet, og kronen ble i stedet knyttet til valutaene i de landene som er våre viktigste handelspartnere («valutakurv»).

Konjunkturbildet

I de vestlige industriland sett under ett endret konjunkturbildet seg gjennomgående lite fra 1977 til 1978. Vest-Europa var i begge år preget av forholdsvis moderat oppgang. Veksten i bruttonasjonalproduktet er beregnet til 2½ prosent i 1978, mot 2 prosent året før. Tallet på arbeidsløse endret seg lite. I Sambandsstatene var produksjonsveksten sterkere enn i Vest-Europa i både 1977 og 1978. Men i motsetning til Vest-Europa var veksten i bruttonasjonalproduktet svakere i 1978 (knapt 4 prosent) enn i 1977 (5 prosent). — Også i 1978 gjorde frykt for prisstigning og problemer i utenriksøkonomien at mange land nølte med å sette i verk tiltak for å stimulere aktiviteten og bringe arbeidsløsheten ned. I Vest-Europa avtok imidlertid prisstigningen noe fra året før, samtidig som de vest-europeiske lands samlede underskott i utenriksøkonomien gikk kraftig ned.

For Norge førte omleggingen av den økonomiske politikken til at den samlede innenlandsetterspørsel, som hadde vist sterk vekst gjennom 1977, gikk markert ned i 1978. Vekstimpulser kom bare fra utenlandsetterspørselen og i noen grad fra det offentliges etterspørsel etter varer og tjenester.

Bruttonasjonalproduktet regnet i faste priser økte med 2,9 prosent fra 1977 til 1978. Dette var en betydelig lavere årlig vekst enn for hele etterkrigstiden sett under ett (4,6 prosent). Holdes sjøtransport og oljevirksomhet utenfor, var veksten bare 0,1 prosent i 1978, mot 3,2 prosent året før.

I 1978 var det betydelig forskjell i vekst takten mellom de enkelte næringene. Bruttoproduktet gikk noe ned i jordbruk (0,3 prosent) og skogbruk (1,6 prosent). Fisket hadde en nedgang på hele 16 prosent. I industrien gikk bruttoproduktet ned med 2,5 prosent og lå vel 6 prosent lavere enn i 1974. I bygge- og anleggsvirksomhet sett under ett steg bruttoproduktet med rundt 6 prosent fra 1977 til 1978. I kraft- og vannforsyning steg bruttoproduktet med 5 prosent. Varehandelen ble sterkt påvirket av nedgangen i det private konsumet, og bruttoproduktet i denne næringen gikk betydelig ned (nær 3 prosent). Også sjøtransport viste markert produksjonsnedgang (4 prosent). Resten av de tjenesteytende næringene bidrog betydelig til veksten i det samlede bruttonasjonalproduktet.

Utenlandsetterspørselen etter tradisjonelle varer, som målt med volumet av vareeksporten uten skip, oljeplattformer mv., råolje og naturgass hadde vært synkende gjennom andre halvår 1976 og storparten av 1977, passerte et bunnpunkt omkring årsskiftet 1977/78. Utover i første halvår 1978 steg eksporten sterkt; fra 1. til 2. kvartal var det etter sesongkorrigerte oppgaver en volumoppgang på nær 11 prosent i eksporten av

tradisjonelle varer. Eksportøkningen hadde i høy grad sammenheng med lagerreduksjoner av konjunkturfølsomme varer som metaller, viktige treforedlingsprodukter og kjemikalier. Lagerindeksen for eksportvarer, som hadde steget gjennom 1977, gikk sterkt ned fra og med 2. kvartal 1978. Men eksportøkningen i 1978 skyldes neppe bare kortsiktige lagerbevegelser. For flere viktige eksportvarer ble markedsforholdene bedre i løpet av året. Dette viste seg blant annet ved at prisene på enkelte varer gikk litt opp. Fraktratene i utenriks sjøtransport holdt seg på et svært lavt nivå gjennom storparten av 1978, men steg noe utover høsten. Tallet på båter i opplag økte i første halvår, men gikk betydelig ned igjen utover høsten. Noe av nedgangen skyldtes salg av eldre skip til utlandet. Ved utgangen av året lå 17,3 prosent av tanktonnasjen og bare 2,7 prosent av tørrlasttonnasjen i opplag. Driftsresultatet i 1978 ble likevel — i likhet med de foregående år — meget svakt for norsk sjøtransport.

Innenlands slo tilstramningstiltakene særlig ut i detaljomsetningen. Etter ubrutt oppgang siden årsskiftet 1973/74 passerte detaljomsetningsvolumet en topp mot slutten av 1977, og en sterk nedgang satte inn utover i 1978. På høsten hadde volumet av detaljomsetningen med varer kommet helt ned på 1975-nivået. Nedgangen var mer enn sterk nok til å oppveie en moderat økning i det private tjenestekonsumet, slik at samlet privat konsum var i klar nedgang gjennom året.

Industriens investeringsetterspørsel (utenom petrokjemisk industri), som var i oppgang gjennom 1977, endret seg lite i de første månedene av 1978, men viste nedgang utover sommeren og høsten. For industriinvesteringene sett under ett var det en betydelig volumnedgang fra 1977 til 1978. Det var også nedgang i investeringene i oljeutvinning og i sjøtransport, slik at de samlede investeringer i fast realkapital gikk betydelig ned i 1978.

Industriproduksjonen endret seg i det store og hele lite både i 1977 og 1978. Men mens den underliggende tendensen pekte svakt nedover gjennom 1977 og første del av 1978, kunne det spores en svak tendens til oppgang fra forsommeren 1978. Den innenlandske konsumvare- og investeringsvareproduksjonen var stort sett i stagnasjon i hele 1978, slik en måtte vente på bakgrunn av etterspørselsutviklingen og konkurranseevnen. Produksjonen av eksportvarer utviklet seg annerledes; mens den var i klar nedgang gjennom hele 1977 og et stykke ut i 1978, var den gjennom resten av året stort sett i svak stigning. For enkelte eksportvarer var oppgangen markert. Produksjonen av varer for vareinnsats viste om lag samme utvikling som eksportvareproduksjonen.

Tallet på bedrifter og personer berørt av driftsinnskrenkninger var gjennomgående høyere i 1978 enn i 1977. Det var relativt sterk økning i tallet på oppsigelser, mens tallet på permisjoner og tilfeller av innskrenket arbeidstid viste forholdsvis mindre oppgang. Tallet på konkurser i 1978 var det høyeste etter krigen.

Ved inngangen til 1978 var arbeidsmarkedet totalt sett stramt. Dette endret seg merkbart etter hvert som året gikk. Den samlede sysselsetting fortsatte å stige, men dette gjaldt ikke alle næringer. Byråets regionale sysselsettingsstatistikk viste nedgang i industrisysselsettingen fra 3. kvartal 1977 til 3. kvartal 1978, særlig i verkstedindustri og metallindustri. Tallet på registrerte arbeidsløse var stort sett i stigning gjennom hele året etter sesongkorrigerte tall. Ved utgangen av året var det registrert 30 400 helt arbeidsløse ved arbeidskontorene. Tallet på meldte ledige plasser har vært i nedgang helt siden sommeren 1977.

Realøkonomi og etterspørsel

Norsk realøkonomi endret seg vesentlig fra 1977 til 1978. Mest bemerkelsesverdig var den sterke omleggingen i bruken av varer og tjenester. I volum gikk både det private konsum og bruttorealinvesteringene ned mens det offentlige konsum økte svakere enn i tidligere år. Samtidig økte eksporten sterkt, og importen ble vesentlig redusert, slik at underskottet på vare- og tjenestebalansen med utlandet falt fra nær 20 milliarder kroner i 1977 til 2,7 milliarder kroner i 1978. Underskottet i varebyttet i 1978 utgjorde bare 1,3 prosent av bruttonasjonalproduktet. I løpet av ett år fikk fordelingen av nasjonalproduktet på hovedkomponenter igjen omtrent det mønster den hadde i begynnelsen av 1970-årene. Bildet av norsk økonomi i 1978 gir derfor i vesentlig større grad enn i de to—tre foregående år et inntrykk av balanse mellom det vi produserer og det vi bruker av varer og tjenester.

Det var bare oljevirksomheten som gav vesentlige vekstimpulser til den norske økonomi i året som gikk. Beregninger som er gjort tyder på at produksjons- og eksportveksten for olje og gass trakk den samlede produksjonsvekst opp med om lag 3 prosentpoeng. Det var alene like mye som hele veksten i bruttonasjonalproduktet. Utenlandsetterspørselen ellers viste moderat vekst og bidrog direkte og indirekte med om lag et halvt prosentpoeng. Av hovedgruppene av innenlandske etterspørselskomponenter var

det bare offentlig konsum som hadde ekspansiv effekt, om lag 1 prosentpoeng av veksten i økonomien kan tilskrives denne faktoren. Nedgangen i bruttoinvesteringene i fast realkapital reduserte veksten med nær 1 poeng. Avgjørende var her den store nedgangen i investeringene i oljevirksomheten og delvis også i sjøtransport, mens private og offentlige investeringer ellers trakk veksten noe opp. Om lag et halvt prosentpoeng av veksten kan tilskrives pris- og inntektsbestemmende faktorer som direkte og indirekte påvirket den private konsumetterspørsel via endringer i den private disponible inntekt. Imidlertid ble vekstraten redusert med vel 1 prosentpoeng fordi det var en markert nedgang i forholdet mellom konsum og disponibel inntekt (dvs. økt sparing) for private konsumenter, slik at virkningene av faktorer som virket via privat konsumetterspørsel alt i alt var klart kontraktive.

Eksporten av varer og tjenester beløp seg til i alt 87,2 milliarder kroner i 1978, en økning i verdi på nær 11 milliarder kroner. I volum var økningen 9,1 prosent. Eksporten av råolje og naturgass økte fra 8,1 milliarder kroner i 1977 til 14,3 milliarder kroner i 1978. Denne verdiøkningen skrev seg vesentlig fra økt eksportvolum. Utførselen av varer utenom skip, oljeplattformer mv., råolje og naturgass viste en oppgang på 5,2 prosent regnet i verdi. I volum var økningen noe mindre (3,8 prosent), mens det forrige år var en betydelig volumnedgang (5,4 prosent). Eksporten av oljeplattformer var vesentlig høyere i 1978 enn året før, mens utførselen av nye skip viste en volumnedgang på nær 40 prosent. Eksporten av eldre skip var i volum vel 7 prosent høyere enn i toppåret 1977. Foreløpige beregninger tyder på at verdien av bruttofraktene i skipsfart var om lag som året før.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital utgjorde 65,3 milliarder kroner i 1978. Regnet i volum var det en nedgang på 11,4 prosent fra året før. Volumet av bruttoinvesteringene i sjøtransport falt til under fjerdeparten av volumet i 1977, dels fordi rederne i betydelig grad solgte eldre skip til utlandet og dels fordi importen av skip ble halvert. Volumet av bruttoinvesteringene i oljevirksomhet ble redusert med 35 prosent i 1978. Industriinvesteringene gikk ned med 14 prosent, mot en økning på vel 16 prosent året før. Nedgangen i industriinvesteringene i 1978 var ikke overraskende på bakgrunn av den lave kapasitetsutnytting, og dårlig lønnsomhet i næringen. Et moment er også at de petrokjemiske anleggene på Rafnes ble fullført i løpet av året. Boliginvesteringene gikk opp med omtrent 2 prosent, mens investeringene i offentlig konsumkapital økte vel 9 prosent fra året før.

Lagerinvesteringene viste en samlet verdinedgang på hele 6,3 milliarder kroner i 1978 ifølge foreløpige anslag. Fullføringen av skip og oljeplattformer som var under arbeid ved inngangen av året, trakk lagertallene ned med knapt 3 milliarder kroner. Samtidig synes det å ha skjedd en sterk reduksjon av lagrene av importvarer, men også lagrene av norskproduserte varer både for eksport og innenlandsk bruk gikk ned. Tallmaterialet er imidlertid usikkert. Nedgangen i lagerbeholdningene i 1978 må for en stor del antas å ha hatt sammenheng med kredittinnstramningen, avviklingen av lagerstøtten og den vanskelige økonomiske situasjon for næringslivet, men må også ses på bakgrunn av en viss bedring på enkelte eksportmarkeder.

Det private konsum var i 1978 på i alt 112,3 milliarder kroner. De foreløpige tall tyder på at konsumet regnet i volum gikk ned med om lag 2,5 prosent fra året før. Denne nedgangen kom til tross for at husholdningenes disponible realinntekt antakelig gikk litt opp (0,3 prosent etter foreløpige beregninger). Det meste av nedgangen skrev seg fra kjøp av varige konsumvarer, blant annet egne transportmidler (÷ 30 prosent), møbler, golvtepper, tekstiler og utstyrsvarer mv. (÷ 16 prosent) og radio- og fjernsynsapparater (÷ 18 prosent). Ser en bort fra varige konsumgoder, lå varekonsumet knapt en halv prosent høyere enn året før. Konsumet av tjenester økte med 3,1 prosent etter foreløpige tall. Nedgangen i kjøp av varige forbruksvarer skyldtes både høyt kjøp i tidligere år (særlig av biler) og forhold som var spesielle for 1978: Tilstramning av forbrukerkredittene og reglene for avbetalingskjøp, rentehevningen og usikkerhet om den framtidige realinntektsutvikling. Forbrukernes reduserte kjøp av varige konsumgoder innebar imidlertid ikke at forbrukernes nytte av slike goder ble redusert: Det rullet flere biler på veiene, og flere TV-apparater var i bruk i 1978 enn noen gang før.

Det offentlige konsum var på 39 milliarder kroner i 1978. Volumøkningen var på 3,9 prosent, noe svakere enn i de foregående år. Omtrent hele økningen skyldtes økte utgifter til kommunalt helsestell, mens volumet av statlig, sivilt og militært konsum var omtrent uendret.

Samlet import av varer og tjenester utgjorde i 1978 i verdi 89,8 milliarder kroner, en reduksjon på 6,4 milliarder kroner fra året før. I volum var det en nedgang på hele 11,7 prosent mot en økning på 2,8 prosent året før. Importen av varer (uten skip og oljeplattformer) falt i volum med omtrent 11 prosent. Denne nedgangen var vesentlig større enn endringene i konsum, investering og eks-

port normalt skulle tilsi og skyldtes for en stor del forhold som var spesielle for 1978, blant annet den sterke reduksjonen av importvarelagrene som er nevnt foran. Importen av skip og oljeplattformer, som kan svinge sterkt fra år til år, sank både i verdi og volum til under halvparten av nivået året før. Tjenesteimporten økte i verdi med 11,6 prosent, mens volumet bare viste en stigning på 1,5 prosent.

Priser og lønninger

Den sterke prisstigningen i Norge fortsatte i 1978. Konsumprisindeksen for året under ett steg med 8,1 prosent sammenliknet med året før eller noe svakere enn i de nærmest foregående år (11,7 prosent i 1975 og 9,1 prosent både i 1976 og 1977). I tiden fra pris- og inntektsstoppen ble innført i september 1978 og ut året steg konsumprisindeksen 0,3 prosent.

Det var særlig prisutviklingen på norskproduserte varer og tjenester som bidrog til å trekke konsumprisindeksen opp. Dette gjenspeiler seg i delindekser etter leveringssektor. Disse viser for 1978 under ett at prisstigningen var sterk for tjenester utenom husleie (9,6 prosent) og for norskproduserte konsumvarer utenom jordbruks- og fiskevarer som er lite påvirket av verdensmarkedets priser (nær 10 prosent). Delindeksen for importvarer steg svakere (6,9 prosent) enn totalindeksen, trass i at fallet i kronekursen isolert sett bidrog til å trekke importprisene opp. Noe av forklaringen er at prisen på kaffe, som veier tungt i denne delindeksen, falt sterkt på verdensmarkedet. Også delindeksen for norskproduserte jordbruksvarer steg i 1978 svakere enn totalindeksen (6,9 prosent).

Et samlet uttrykk for prisstigningen i Norge har en i nasjonalregnskapets prisindeks for varer og tjenester levert til innenlandske anvendelser. Denne steg med 7,1 prosent fra 1977 til 1978. Prisindeksen for privat konsum gikk opp med 8,2 prosent og prisindeksen for offentlig konsum steg med 5,3 prosent. Prisindeksen for bruttoinvesteringer i fast kapital steg med 6,5 prosent i 1978, mot rundt 11 prosent både i 1976 og 1977.

I 1978 utløp lønnsoverenskomstene for de fleste lønnstakergrupper. Etter at først forhandlingene og deretter meklingen i våroppgjøret mellom LO og N.A.F. brøt sammen, vedtok Stortinget, etter forslag fra regjeringen, en lov om tvungen lønnsnemnd. Rikslønnsnemndas kjennelse gav et generelt lønnstillegg på 50 øre pr. time med virkning fra 1. april 1978. Det ble også gitt et lavtlønnstillegg varierende fra 10 øre til 80 øre pr. time i de overenskomstområder hvor gjennomsnittslønnen i 1977 var lavere enn 90 prosent av gjennomsnittslønnen i industrien. Alt i alt førte oppgjøret til en så vidt beskjeden gjennomsnittlig lønnsøkning som 1,8 prosent. Oppgjøret for ansatte i stat og kommune fikk en ramme på 7,7 prosent, det samme som året før. Med virkning fra 1. juli 1978 trådte nye bestemmelser om lønn under sykdom i kraft; etter de nye reglene blir det betalt sykepenger svarende til full arbeidsinntekt allerede fra første sykedag for alle lønnstakere. Lønnsglidningen i 1978 var overraskende sterk; fra 3. kvartal 1977 til 3. kvartal 1978 er glidningen innenfor N.A.F.'s tariffområde beregnet til i gjennomsnitt nær 7 prosent. Inntektsstopp ble innført fra 12. september 1978 og lønnsglidningen på slutten av året var derfor trolig svak.

Den samlede lønnsstigning var også i 1978 betydelig, men likevel klart svakere enn i de nærmest foregående år. Etter de tall som nå foreligger, steg lønn pr. årsverk for alle næringer under ett med 8,0 prosent fra 1977 til 1978. Bedriftenes lønnskostnader pr. årsverk, som også inkluderer arbeidsgiveravgift til folketrygden, steg med 9,1 prosent. Den sterkeste økning i bedriftenes lønnskostnader pr. årsverk i 1970-årene hadde Norge i 1975, da lønnskostnadene steg med hele 18,2 prosent. Seinere har stigningstakten avtatt år for år. Den var 12,6 prosent i 1976 og 10,3 prosent i 1977. Fjorårets stigningstakt var den laveste siden 1970. Den lå ikke mye over gjennomsnittet for 1960-årene (7,2 prosent).

Inntekter og inntektsfordeling

Nasjonalregnskapets oppgaver over inntektsutviklingen bygger for en stor del på indirekte beregninger med betydelige feilmuligheter. For hver næring blir det beregnet en faktorinntekt som fordeles på lønnskostnader og driftsresultat (inntekt av kapital og eget arbeid). Tallene for driftsresultatet i de enkelte næringer blir bestemt som restposter og hører derfor til de mest usikre i nasjonalregnskapet. Særlig usikre er de første foreløpige tall for det siste år. For disse tallene har erfaring vist at det kan bli nødvendig med til dels betydelige justeringer etter hvert som bedre og mer fullstendig statistikk blir tilgjengelig. Som et eksempel kan nevnes at de tall for driftsresultat i industrien i 1977 som ble gjengitt i Økonomisk utsyn over året 1977, nå er revidert nedover med om lag 2,6 milliarder kroner. Vanligvis er korreksjonene langt mindre enn dette, men også de tall som nå foreligger for 1978 må tolkes med varsomhet.

De første foreløpige beregninger for 1978 viser at faktorinntekten økte med vel 11 prosent fra 1977 til 1978. Lønnskostnadene (lønn og arbeidsgiveravgift til folketrygden mv.) steg i sum for alle næringer med 9,2 prosent. I beløp utgjorde økningen 10,3 milliarder kroner, som fordelte seg med 8,8 milliarder på lønn og 1,5 milliarder på arbeidsgiveravgifter til folketrygden. Samlet driftsresultat økte med vel 5 milliarder kroner, hvorav hele 4,5 milliarder kroner skyldtes en sterk økning i driftsresultatet i olje- og gassutvinning. For næringene utenom olje- og gassutvinning var veksten i driftsresultatet knapt 3 prosent.

Foreløpige og usikre anslag for utviklingen i driftsresultatet etter næring viser store variasjoner fra næring til næring, men jamt over en svak utvikling fra 1977 til 1978. Enkelte næringer viser imidlertid en økning. Det gjelder særlig olje- og gassutvinning, hvor driftsresultatet ble mer enn fordoblet slik at det alene utgjorde over fjerdeparten av driftsresultatet for alle næringer sett under ett. Den sterke økningen i driftsresultatet i jordbruket synes å ha fortsatt også i 1978. Økte kraftpriser førte til betydelig oppgang i driftsresultatet i kraft- og vannforsyning. Også innenfor mange tjenesteytende næringer gikk driftsresultatet opp. Blant næringer med nedgang var industri og bergverksdrift, der driftsresultatet ser ut til å ha vært klart svakere i 1978 enn året før. I utenriks sjøfart var driftsresultatet negativt både i 1977 og 1978 (om lag 4 milliarder kroner begge år).

Driftsresultatet som andel av faktorinntekten har de seinere årene vist en merkbar bevegelse nedover. Fra 1974 til 1977 sank andelen fra 24,4 prosent til 18,2 prosent. Dette skjedde trass i at driftsresultatet i utvinning og rørtransport av olje og gass endret seg fra å være negativ (÷ 0,8 prosent) i 1974 til alene å utgjøre 2,4 prosent av landets faktorinntekt i 1977. Det meste av nedgangen skrev seg fra konkurranseutsatte næringer utenom utvinning og rørtransport av råolje og naturgass (9,1 prosent i 1974 og 1,1 prosent i 1977). Også i skjermede næringer gikk driftsresultatet som andel av den samlede faktorinntekt ned (16,1 prosent i 1974 mot 14,6 prosent i 1977).

I 1978 gikk driftsresultatet som andel av faktorinntekten noe opp igjen for alle næringer under ett. Økningen skrev seg i sin helhet fra økt andel for olje- og gassutvinning (5,5 prosent i 1978 mot 2,4 prosent i 1977). I konkurranseutsatte næringer utenom utvinning og rørtransport av råolje og naturgass gikk driftsresultatet som andel av faktorinntekten sterkt ned også i 1978 til det laveste nivå som noen gang er registrert. Andelen for de skjermede næringer ser ut til å ha holdt seg uforandret fra 1977 til 1978.

Den samlede offentlige og private disponible inntekt (disponibel inntekt for Norge) steg med vel 12 milliarder kroner fra 1977 til 1978 etter foreløpige og usikre beregninger. Nominelt var dette en økning på 8 prosent, mens den reelle stigning (deflatert med prisindeksen for innenlandsk bruk av varer og tjenester) var 0,8 prosent. Veksten i nettonasjonalproduktet bidrog isolert sett med 3,2 prosentenheter til økningen i disponibel realinntekt fra 1977 til 1978. Økningen i rente- og stønadsunderskottet overfor utlandet trakk veksten ned med 1,1 prosentenhet. Forverring i bytteforholdet trakk veksten ned ytterligere om lag 1,3 prosentenhet.

Den private disponible inntekt (dvs. husholdningers og selskapers inntekt av arbeid og kapital, tillagt stønader fra det offentlige og utlandet og fratrukket trygdeavgifter og direkte skatter) økte med snaut 11 milliarder kroner, eller 9,9 prosent fra 1977 til 1978. Dette var en noe svakere økning enn i de private bruttoinntektene, det vil si inntekter før direkte skatter er trukket fra og stønader lagt til, som samlet steg med 10,4 prosent. Selv om veksten i stønader var sterkere enn veksten i bruttoinntektene, ble dette mer enn oppveid av en enda sterkere vekst i direkte skatter.

Opplysningene om hvordan endringen i total privat disponibel inntekt fordeler seg på selskaper og grupper av husholdninger er meget usikre, men anslag for husholdningene under ett, viser en økning i nominell disponibel inntekt på 8,6 prosent fra 1977 til 1978. Dette innebærer en vekst i disponibel realinntekt på snaut en halv prosent. De disponible inntekter for selskaper steg noe mer enn for husholdningene, men dette skyldes først og fremst den sterke veksten i driftsresultatet ved utvinning av råolje og naturgass.

Beregninger for grupper av husholdninger viser at gruppen lønnsmottakere i alt hadde om lag samme vekst i disponible realinntekter (inntekter etter skatt, korrigert for presstigning) som husholdninger under ett. Regnet pr. lønnsmottaker var det en liten nedgang. Derimot hadde gruppen ikke-yrkesaktive (trygdede o.a.) også i 1978 en betydelig vekst i sine disponible realinntekter som følge av økte stønader fra det offentlige. Også i jordbruket økte de disponible realinntekter sterkt. For andre grupper av selvstendig næringsdrivende peker de usikre beregninger som foreligger i retning av en nedgang i realinntektene. Endringer i skattereglene, særlig reglene om forsørgerfradrag, gjorde at realinntektsutviklingen i 1978 — under ellers like forhold — var ugunstigere

for enslige og barnløse ektepar enn for ektepar med barn, og ugunstigere for skatteytere med høy enn med lav inntekt.

Utenriksøkonomi. Markedsandeler

Underskottet på driftsregnskapet overfor utlandet i 1978 ble 11,1 milliarder kroner etter foreløpige oppgaver, dvs. vel 15,1 milliarder kroner mindre enn i 1977. Underskottet svarte til 5,4 prosent av bruttonasjonalproduktet, mot hele 13,8 prosent året før. Vare- og tjenestebalansen viste et importoverskott på 2,6 milliarder kroner i 1978, eller hele 17,3 milliarder kroner mindre enn i 1977. Bytteforholdet som hadde forverret seg med 5,0 prosent i 1976 og 3,4 prosent i 1977, forverret seg ytterligere i 1978 med 1,0 prosent.

Importoverskottet av varer, uten skip, oljeplattformer og direkte eksport og import ved oljevirksomhet ble redusert med 11,6 milliarder kroner fra 1977 til 1978. Av dette svarte oppgangen i eksport av råolje og naturgass for 6,2 milliarder kroner mens eksporten av andre varer steg med 1,6 milliarder kroner. Importen av andre varer gikk ned med 3,7 milliarder kroner.

Underskottet på rente- og stønadsbalansen økte med 2,2 milliarder kroner og utgjorde i 1978 hele 8,5 milliarder kroner. Stigningen skyldtes i første rekke økte netto renteutgifter som følge av den sterke økning i Norges gjeld til utlandet i de siste årene, men også netto stønader til utlandet gikk opp. Nettogjelden utgjorde etter foreløpige anslag 96 milliarder kroner ved utgangen av 1978, mot bare 20 milliarder kroner ved utgangen av 1974. Finansieringen av underskottene i 1978 og de nærmest foregående år har ikke skapt vesentlige problemer. Norges samlede internasjonale reserver og andre valutabeholdninger økte i løpet av året, slik at de ved utgangen av november 1978 utgjorde nær 13 milliarder kroner.

Den kraftige økningen i underskottet i Norges varebalanse overfor utlandet i årene 1974—77 skyldtes i stor grad at norsk konkurranseutsatt industri tapte markedsandeler av betydelig omfang både ute og hjemme. Foreløpige tall for 1978 tyder på at nedgangen i de norske markedsandelene da hadde stoppet opp, men vi vant heller ikke i vesentlig grad igjen det som tidligere var tapt. Gjennom 1977 og 1978 var kostnadsutviklingen i norsk industri, målt i internasjonal valuta, svakere enn i Norges viktigste konkurrentland, vesentlig som følge av fallet i kronekursen.

Mellom 1973 og 1977 var veksten i Norges eksportmarkeder — beregnet som et veiet gjennomsnitt av veksten i importvolumet i Norges 10 viktigste markedsland — 8–9 prosent. Samtidig gikk den norske eksporten av tradisjonelle varer (alle varer utenom skip og oljeplattformer mv., råolje og naturgass) ned med om lag 10 prosent. I dette tidsrom ble den norske markedsandelen følgelig redusert med nær en femtedel. Det er grunn til å tro at en vesentlig del av nedgangen skyldtes en ugunstig varesammensetning i den norske eksporten, dvs. at andre lands import av varer som veide tungt i den norske eksporten, økte svakere enn mottakerlandenes samlede import. Foreløpige beregninger tyder på at utviklingen endret seg i 1978; fra 1977 til 1978 økte den tradisjonelle norske vareeksporten i volum noe sterkere enn veksten i Norges eksportmarkeder.

Også på hjemmemarkedet var de norske markedsandelene synkende i perioden 1973 til 1977. For bearbeidde industriprodukter (utenom skip og oljeplattformer) gikk andelen av den totale innenlandske etterspørselen som dekkes ved produksjon i norske bedrifter, ned med vel 3 prosentpoeng til 58,5 prosent (målt i 1975-priser) i samme tidsrom. Tapet av markedsandeler på hjemmemarkedet hadde trolig i stor grad sammenheng med at norskproduserte varer ble dyrere sammenliknet med utenlandske varer; fra 1973 til 1977 økte dette prisforholdet mellom bearbeidde norske og importerte industriprodukter med om lag 4 prosent. De opplysninger for 1978 som foreligger ved årsskiftet, tyder på en liten økning i markedsandelene hjemme for norsk produksjon fra året før. Samtidig sank prisene på norskproduserte varer i forhold til prisene på tilsvarende importvarer.

Perspektiver

Omleggingen av den økonomiske politikken fra og med høsten 1977 har bidratt til å endre utviklingsretningen i norsk økonomi på viktige punkter. Nedgangen i det private konsum og i lagrene i næringslivet og den kraftige reduksjon i importoverskottet på vare- og tjenestebalansen overfor utlandet er markante utslag i 1978 av denne politikkomleggingen. Dessuten er takten i lønns- og prisstigningen merkbart redusert, konkurranseevnen overfor utlandet har bedret seg noe — hovedsakelig som følge av nedgangen i kronekursen — og fallet i norsk industris markedsandeler ser ut til å ha stanset opp.

Enda om den innenlandske etterspørsel nå er i vesentlig bedre samsvar med landets produksjon enn for ett år siden og utenriksunderskottet er sterkt redusert, er det ved inngangen til 1979 langt igjen før den norske økonomi er i lage. Hovedproblemet er ikke først og

fremst at vi bruker for mye, men at vi produserer for lite. Arbeidsløsheten er høyere enn for ett år siden, og i store deler av næringslivet er kapasitetsutnyttingen dårlig fordi norske varer ligger for høyt i pris. Konkurranseevnen er fortsatt jamt over betydelig svakere enn for få år siden og må styrkes vesentlig dersom norsk industri skal kunne øke aktivitetsnivået ved å gjenerobre tapte markedsandeler. På lang sikt er det bare gjennom god konkurranseevne at en samtidig kan sikre full sysselsetting og balanse i utenriksøkonomien.

Det ser ut til at en kan vente noe sterkere vekst i Vest-Europa i 1979 enn i 1978. I Sambandsstatene kan veksttakten komme til å gå ned som følge av at myndighetene der strammer den økonomiske politikken til for å redusere inflasjonstakten. I OECD's prognose fra desember i fjor er produksjonsveksten i år anslått til 2½—2¾ prosent for OECD-området under ett og til 3¼ prosent for Vest-Europa. Siden den gang er det varslet betydelige oljeprisforhøyelser i løpet av 1979. Dette gjør at anslagene må justeres noe ned.

Slik det ser ut ved årsskiftet, vil hovedmarkedene for norsk vareeksport vokse i om lag samme tempo i 1979 som året før. Uten en vesentlig bedring i konkurranseevnen er det lite trolig at markedsandelene for norsk industri vil kunne øke noe særlig. En bedring i konkurranseevnen er sannsynlig, men den blir neppe så stor at det er grunn til å vente noen sterk vekst i eksporten av tradisjonelle varer i 1979. Usikkerheten i dette anslaget er imidlertid stor. Eksporten av skip og oljeplattformer vil gå kraftig ned, mens eksporten av råolje og naturgass fortsatt vil stige betydelig. Etterspørselen innenlands vil etter alt å dømme stige bare svakt i 1979. De indikatorer en har, tyder på at investeringene i fast realkapital vil fortsette å synke. Det er lagt opp til at forbrukernes disponible realinntekter ikke skal øke nevneverdig, men sparekvoten kan komme til å gå ned, slik at det likevel kan bli oppgang i det private konsum. Det offentlige konsum ventes å øke, men veksten vil bli mindre i år enn tidligere.

Sett i sammenheng peker utsiktene for den samlede utenlandske og innenlandske etterspørsel i retning av at kapasitetsutnyttingen i norsk næringsliv vil bli dårlig også i 1979, og at produksjonsveksten — bortsett fra virksomheten i Nordsjøen — vil bli svak.

Økonomisk-politisk kalender 1978

Utlandet

Januar

5. Belgia
Diskontoen settes ned fra 9 til 8,5 prosent.

9. Sambandsstatene
Diskontoen settes opp fra 6 til 6,5 prosent for å styrke dollaren.

9. Østerrike
Regjeringen legger fram et langtids investeringsprogram. Programmet gjelder for perioden 1978—86 og har en totalramme på 580 milliarder østerrikske shilling (om lag 210 milliarder norske kroner) til finansiering av offentlige investeringsprosjekter og stimulering av private investeringer.

10. Sverige
Regjeringen legger fram sitt forslag til statsbudsjett for finansåret 1978/79 (fra 1. juli 1978 til 30. juni 1979). Forslaget har en total utgiftsside på 151,6 milliarder svenske kroner, 5 prosent høyere enn det antatte regnskapsresultat for inneværende budsjettår, og er gjort opp med et underskott på 32,2 milliarder svenske kroner. Underskottet i budsjettåret 1977/78 anslås til 33,2 milliarder svenske kroner.

19. Belgia
Diskontoen settes ned med 1 prosentpoeng til 7,5 prosent.

23. Sambandsstatene
Presidenten legger fram sitt forslag til statsbudsjett for finansåret 1979 (perioden 1. oktober 1978 til 30. september 1979). Budsjettforslaget har en total utgiftsside på 500 milliarder dollar, mot et antatt regnskapsresultat på 462 milliarder dollar i inneværende budsjettår. Budsjettforslaget er gjort opp med et underskott på vel 60 milliarder dollar, om lag like stort som i inneværende budsjettår. Forslaget innebærer skattelettelser på 24 milliarder dollar i forhold til uendrede skattesatser.

26. Sverige
Riksbanken beslutter å forhøye likviditetskvotene for landets tre største forretningsbanker med 6 prosentpoeng til 28 prosent. For de øvrige forretningsbankene er forhøyelsen 5 prosentpoeng.

Februar

2. Belgia
Diskontoen settes ned fra 7,5 prosent til 6,5 prosent.

8. Island
Islandske kroner devalueres med 13 prosent.

10. Nederland
Regjeringen legger fram et økonomisk stimuleringsprogram med en totalramme på 2,6 millarder gylden. Forslaget innebærer blant annet økte offentlige investeringer, støtte til foretak i økonomiske vanskeligheter og enkelte lettelser i person- og bedriftsbeskatningen.

16. Sverige
Regjeringen foreslår å bevilge ca. 900 millioner til stimuleringstiltak. Av beløpet skal 535 millioner kroner gå til statlige beredskapsarbeider som antas å gi sysselsetting til 10 000 arbeidsløse i det nærmeste halvår.

16. Finland
Finske mark devalueres med 8 prosent i forhold til en «kurv» av andre lands valutaer.

22. Sveits
Diskontoen settes ned fra 1,5 prosent til 1 prosent.

27. Island
Diskontoen settes opp med 3 prosentpoeng til 21 prosent.

Mars

9. Canada

Diskontoen settes opp fra 7,5 prosent til 8 prosent.

10. Danmark

Utlånstaket for bankene heves med 3 prosent (om lag 3 milliarder danske kroner).

11. Japan

Regjeringen vedtar importfremmende tiltak, deriblant å øke lagrene av råolje og andre råvarer, og å støtte kjøp av utenlandske sivile fly til japanske flyselskaper ved å gi lån til lav rente gjennom den japanske eksport-importbanken.

14. Sverige

Arbeidsgiverforeningen, LO og privattjenestemannskartellet (PTK) undertegner en ny tariffavtale som skal gjelde fram til oktober 1979. Avtalen omfatter ca. 1,4 millioner arbeidere og funksjonærer, og gir et avtalebestemt lønnstillegg på 1,9 prosent i år og 3,1 prosent neste år. Avtalen kan sies opp dersom prisene stiger mer enn 7,25 prosent gjennom 1978. Foruten lønnsforhøyelsen får lønnsmottakerne også øket sine bruttoinntekter med om lag 5 prosent på grunn av skatteendringer. Innføringen av en femte ferieuke, som også er en del av avtalen, vil gi bedriftene en kostnadsøkning på 3,5 prosent.

16. Japan

Diskontoen settes ned med 0,75 prosentpoeng til 3,5 prosent.

16. Belgia

Diskontoen settes ned fra 6,5 prosent til 6 prosent og rentene på statsveksler reduseres.

30. Belgia

Diskontoen settes videre ned til 5,5 prosent.

April

3. EF/Kina

EF og Kina undertegner en femårig handelsavtale.

4. Canada

Diskontoen settes opp med 0,5 prosentpoeng til 8,5 prosent.

10. Canada

Regjeringen legger fram sitt forslag til statsbudsjett for finansåret 1978—79 (fra 1. april 1978 til 31. mars 1979). Forslaget har en total utgiftsside på 52,1 milliarder dollar (canadiske), en økning på 17 prosent i forhold til det antatte regnskapsresultat i inneværende budsjettår. Budsjettet for 1978/79 er gjort opp med et underskott på 11,5 milliarder dollar, mot et underskott på om lag 8,5 milliarder dollar i inneværende budsjettår.

11. Storbritannia

Regjeringen legger fram sitt forslag til statsbudsjett for finansåret 1978—79 (fra 1. april 1978 til 31. mars 1979). Budsjettet, som er klart ekspansivt, omfatter lettelser i den personlige inntektsbeskatningen på om lag 2 milliarder pund i forhold til uendrede skatteregler. Regjeringen regner med at skattelettelsene isolert sett vil øke veksttakten i bruttonasjonalproduktet med 0,5—1 prosentpoeng i finansåret. Budsjettet har en total utgiftsside på 51,4 milliarder pund og er gjort opp med et underskott på 8,6 milliarder pund, mot et antatt regnskapsresultat på henholdsvis 44,0 og 5,2 milliarder pund i inneværende budsjettår.

17. Nederland

Diskontoen settes ned fra 4,5 prosent til 4 prosent.

20. Sverige

Diskontoen settes ned fra 7,5 prosent til 7 prosent. Myndighetene øker likviditetsreservekravene med 3 prosentpoeng for to av de større forretningsbankene og med 1 prosentpoeng for de øvrige forretningsbankene.

21. Japan

Myndighetene varsler nye importfremmende tiltak, deriblant en forlengelse av ordningen med korttids kreditter til japanske importører gjennom den japanske eksport-importbanken.

26. Sverige

Regjeringen legger fram sitt forslag til revidert statsbudsjett, hvor det blant annet blir foreslått å avskaffe arbeidsgiveravgiften (på 2 prosent) fra 1. juli og å øke bevilgningene til industri- og arbeidsmarkedstiltak. De foreslåtte endringene vil øke underskottet på statsbudsjettet i finansåret 1978/79 med nær 10 milliarder svenske kroner (til 41,8 milliarder svenske kroner) i forhold til det opprinnelige budsjettforslag.

26. Frankrike

Myndighetene varsler prisøkninger på en rekke offentlige tjenester, deriblant post og transport. Prisøkningen skal iverksettes 1. mai og 1. juli.

26. Vest-Tyskland
Regjeringen vedtar å gi investeringsstøtte til kullindustrien på i alt 580 millioner mark i perioden 1978—82.

Mai
5. Portugal
Diskontoen settes opp fra 13 til 18 prosent.

11. Sambandsstatene
Diskontoen settes opp fra 6,5 prosent til 7 prosent. Presidenten reduserer sitt forslag om skattelettelser for finansåret 1978/79 med 5 milliarder dollar og går inn for å utsette iverksettelsen av skattelettelsene til 1. januar 1979. Tidligere hadde presidenten gått inn for skattelettelser for i alt 24 milliarder dollar i forhold til uendrede regler, og at disse skulle iverksettes fra 1. oktober 1978.

27. Sverige
Den nye lønnsavtalen for 725 000 kommune- og landtingsansatte godkjennes. Den gir i gjennomsnitt en lønnsøkning på 6,4 prosent og gjelder i perioden 1. januar 1978—30. oktober 1979.

Juni
1. Vest-Tyskland
Bundesbank setter ned minimumsreservekravene på både innenlandske og utenlandske bankinnskott med 7 prosent. Samtidig oppheves kravet til bankene om å plassere 80 prosent av økningen av de utenlandske innskottene på reservekonto.

8. Storbritannia
Regjeringen foreslår å øke arbeidsgiveravgiften med 2,5 prosentpoeng fra oktober. Forslaget har sammenheng med at Parlamentet vedtok et noe mer ekspansivt statsbudsjett for 1978/79 enn regjeringen hadde foreslått.

19. OPEC
OPEC beslutter å holde uendrede oljepriser ut 1978.

29. Østerrike
Diskontoen settes ned fra 5,5 prosent til 4,5 prosent.

Juli
1. Danmark
Utlånstaket for de danske bankene heves med 4 prosent.

3. Sambandsstatene
Diskontoen settes opp fra 7 prosent til 7,25 prosent.

17. Industrilandene
Regjeringssjefene i de sju største industrilandene sender ut en fellesuttalelse etter et møte i Bonn. I uttalelsen forplikter blant annet Vest-Tyskland og Japan seg til å gjennomføre nye ekspansive tiltak, mens Sambandsstatene vil rette sin økonomiske politikk inn mot å dempe prisstigningen.

21. Sverige
Diskontoen settes ned fra 7 prosent til 6,5 prosent.

21. Storbritannia
Regjeringen går inn for en ramme på 5 prosent for lønnsøkningene i perioden august 1978 til juli 1979.

25. Danmark
Diskontoen settes ned fra 9 prosent til 8 prosent.

26. Belgia
Diskontoen settes opp fra 5,5 prosent til 6 prosent.

26. Nederland
Diskontoen settes opp fra 4 prosent til 4,5 prosent.

26. Canada
Diskontoen settes opp fra 8,5 prosent til 9 prosent.

27. Verdensbanken
Verdensbanken hever renten på sine utlån fra 7,5 prosent til 7,9 prosent.

28. Vest-Tyskland
Regjeringen legger fram et økonomisk stimuleringsprogram med en totalramme på 12,25 milliarder mark i 1979 og vel 16 milliarder mark i 1980. Programmet inneholder blant annet nedskjæringer i den personlige beskatningen, økt barnetrygd og økte bevilgninger til arbeidsmarkedstiltak, men også en økning i merverdiavgiftssatsen på 1 prosentpoeng fra 1. juli 1979.

August
5. Belgia
Regjeringen legger fram sitt forslag til statsbudsjett for 1979. Forslaget inneholder bevilgninger for i alt 1 022 milliarder belgiske franc, en økning på vel 6 prosent i for-

hold til det antatte regnskapsresultat i 1978. Underskottet for 1979 anslås til 81 milliarder franc i 1979, mot 76 milliarder franc i 1978.

14. Finland
Regjeringen vedtar et stimuleringsprogram som blant annet omfatter økte offentlige investeringer på om lag 1 milliard mark i løpet av høsten og vinteren.

15. Danmark
Regjeringen legger fram sitt budsjettforslag for 1979. Forslaget har en total utgiftsside på 109 milliarder danske kroner, mens de samlede inntektene anslås til vel 93 milliarder kroner.

21. Sambandsstatene
Diskontoen settes opp fra 7,25 til 7,75 prosent.

28. Island
Islandske kroner devalueres med 15 prosent.

29. Island
Sentralbanken suspenderer all valutahandel inntil det blir dannet ny regjering.

31. Italia
Regjeringen legger fram et treårs økonomisk stabiliseringsprogram. Programmet tar sikte på å skjære ned på deler av det offentlige forbruket, og å øke de offentlige investeringene, særlig i Syd-Italia. I programmet foreslås det også å bygge en bro mellom Sicilia og det italienske fastlandet.

September

1. Danmark
Folketinget vedtar den nye regjeringens forslag om å heve merverdiavgiften fra 18 til 20 prosent.

2. Japan
Regjeringen foreslår nye økonomiske stimuleringstiltak, blant annet et tilleggsbudsjett på 2 500 milliarder yen i inneværende budsjettår (fram til 31. mars 1979). Tiltakene ventes å få en samlet etterspørselsstimulerende virkning tilsvarende 1,3 prosent av bruttonasjonalproduktet. Regjeringen håper med dette å kunne oppnå en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på 7 prosent fra budsjettåret 1977 til budsjettåret 1978.

4. Italia
Diskontoen settes ned fra 11,5 prosent til 10,5 prosent.

6. Frankrike
Regjeringen legger fram sitt forslag til statsbudsjett for 1979. Forslaget har en total utgiftsside på 459 milliarder franske franc, en økning på vel 15 prosent i forhold til det opprinnelige budsjettforslaget for 1978. Underskottet i 1979 anslås til 15 milliarder franc, mot et antatt regnskapsresultat på 27 milliarder franc i inneværende år. Regjeringen venter en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på 3,7 prosent fra 1978 til 1979.

12. Canada
Diskontoen settes opp fra 9 prosent til 9,5 prosent.

14. Sverige
Regjeringen foreslår bevilget ytterligere 1,4 milliarder svenske kroner til offentlige arbeider for å redusere arbeidsløsheten og nær 1 milliard kroner till omskoleringstiltak.

19. Nederland
Regjeringen legger fram sitt forslag til statsbudsjett for 1979. Forslaget innebærer statlige utgifter for i alt 105 milliarder gylden i 1979, 8,4 prosent mer enn anslaget for 1978. 1979-budsjettet er gjort opp med et underskott på 16,2 milliarder gylden, mot et antatt underskott på 13,6 milliarder gylden i 1978. Regjeringen venter en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på 3 prosent fra 1978 til 1979.

22. Sverige
Regjeringen foreslår tiltak for å stimulere industriinvesteringene. Ordningen med skattefradrag for næringslivets maskininvesteringer blir forlenget til 31. desember 1979 og fristen for å anvende de såkalte investeringsfondene blir også forlenget.

25. Sambandsstatene
Diskontoen settes opp fra 7,75 prosent til 8 prosent.

26. Nederland
Diskontoen settes opp fra 4,5 prosent til 5,5 prosent.

26. Sambandsstatene
Presidenten foreslår eksportfremmende tiltak, blant annet 1,5 milliarder dollar i økte kreditter til eksportører.

30. Italia
Regjeringen legger fram sitt forslag til neste års statsbudsjett. Forslaget har en total utgiftsside på 93 000 milliarder lire, en økning på 14,3 prosent i forhold til inneværende

år, og er gjort opp med et underskott på hele 39 000 milliarder lire. I forhold til tidligere budsjettplaner representerer budsjettet likevel en betydelig innstramming. Særlig utgiftene til trygder og helsevesenet foreslås skåret ned.

Oktober

12. Nederland

Diskontoen settes opp fra 5,5 prosent til 6,5 prosent.

15. Det vest-europeiske valutasamarbeidet

Tyske mark skrives opp med 2 prosent i forhold til nederlandske gylden og belgiske franc, og med 4 prosent i forhold til danske og norske kroner.

16. Canada

Diskontoen settes opp fra 9,5 prosent til 10,25 prosent.

16. Sambandsstatene

Diskontoen settes opp fra 8 prosent til 8,5 prosent.

17. EF

Forhandlinger om portugisisk medlemskap innledes i Luxembourg.

18. Østerrike

Regjeringen legger fram sitt forslag til statsbudsjett for 1979. Forslaget har en samlet utgiftsside på 288 milliarder østerrikske shilling og er gjort opp med et underskott på 31 milliarder shilling, eller 3,4 prosent av bruttonasjonalproduktet. Regjeringen venter en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på 2,5—3 prosent fra 1978 til 1979.

20. Sveits

Regjeringen presenterer sitt forslag til statsbudsjett for 1979. De samlede utgiftene anslås til 16,5 milliarder sveitsiske franc, 2,2 prosent mer enn anslaget for inneværende års utgifter. Underskottet for 1979 anslås til 1,4 milliarder franc. Regjeringen venter om lag uendret bruttonasjonalprodukt fra 1978 til 1979.

24. Sambandsstatene

Presidenten legger fram en plan som tar sikte på frivillige begrensninger i lønns- og prisstigningen. Rammene for økningene i lønninger og priser (utenom matvarer) fra 1978 til 1979 er satt til henholdsvis 7 prosent og 5,75 prosent.

November

1. Vest-Tyskland

Minstereservekravene for bankene heves med 9 prosent og skal gjelde for både innenlandske og utenlandske innskott. Dette vil, etter myndighetenes anslag, redusere bankenes likviditet med 4 milliarder mark.

1. Sambandsstatene

Diskontoen settes opp fra 8,5 til 9,5 prosent, og myndighetene setter i verk enkelte andre tiltak for å styrke dollaren, deriblant en økning i bankenes reservekrav.

5. Canada

Diskontoen settes opp fra 10,25 prosent til 10,75 prosent.

8. Sverige

Regjeringen legger fram en stimuleringspakke med en total ramme på 2,6 milliarder svenske kroner.

16. Canada

Regjeringen legger fram sitt forslag til statsbudsjett for 1979—80 (april—mars). Forslaget har en total utgiftsside på 52,6 milliarder canadiske dollar, mot et antatt regnskapsresultat på 48,3 milliarder dollar i inneværende budsjettår. Underskottet på budsjettet for 1979—80 blir anslått til 10,8 milliarder dollar.

Desember

6. EF

Regjeringssjefene i EF-landene vedtar å opprette ett nytt felles valutasamarbeid, det såkalte EMS. Ordningen skal tre i kraft fra 1. januar 1979, og sentralkursene på de enkelte medlemslandenes valuta skal fastsettes i forhold til en felles europeisk valutaenhet, ECU. De enkelte valutaer skal kunne tillates å svinge inntil 2,25 prosent i forhold til sentralkursene. ECU skal beregnes som et veiet gjennomsnitt av deltakerlandenes valutaer. Etter toppmøtet var det klart at Vest-Tyskland, Frankrike, Danmark, Belgia-Luxembourg og Nederland ville delta i EMS.

13. Italia

Regjeringen vedtar å delta i EMS og knytte liren til den felles europeiske valutaenheten, ECU, men med en maksimal svingemargin på 6 prosent.

15. Irland

Regjeringen går inn for at også Irland skal delta i EMS.

29. EF

Opprettelsen av EMS utsettes.

Norge

Januar

1. Primærreservekravene for sør-norske forretnings- og sparebanker settes ned med henholdsvis 3 prosentpoeng og 2 prosentpoeng til 4 prosent og 5 prosent.

1. Importavgiften for personbiler heves med 3 prosentpoeng.

5. Rammen for støttetiltak til fiskerinæringen i 1978 settes til 467,5 millioner kroner etter en avtale inngått mellom staten og Norges Fiskarlag.

20. LO's representantskap vedtar å gå inn for et kombinert oppgjør ved vårens tariffforhandlinger med N.A.F.

27. Stortinget vedtar tiltak for å dempe den private etterspørsel. Kredittene skal reduseres med 2 milliarder kroner, blant annet ved å skjerpe avbetalingsvilkårene.

Februar

10. Norske kroner skrives ned med 8 prosent i forhold til de andre valutaene som er med i det europeiske valutasamarbeidet, den såkalte slangen. Regjeringen innfører prisstopp.

13. Norges Bank hever diskontoen fra 6 prosent til 7 prosent.

14. Vårens tariffoppgjør innledes. LO's krav har en økonomisk ramme på 10,9 prosent. Oppgjøret omfatter ca. 300 000 LO-medlemmer ansatt i N.A.F.-bedrifter.

16. Stortinget drøfter tiltak for å redusere veksten i den innenlandske etterspørselen og vedtar nye avgifter på fritidsbåter.

Mars

2. Stortinget utvider garantirammen for «Fondet for vekst og omstilling i industrien» til 1 000 millioner kroner.

9. Stortinget gir sitt samtykke til inngåelse av avtale mellom Norge og Sovjetunionen om en midlertidig praktisk ordning for fisket i tilstøtende områder i Barentshavet.

13. Regjeringen foreslår en ordning med statlige rentesubsidier og valutakurssikring ved eksport av kapitalvarer.

15. Odelstinget vedtar regjeringens forslag om å gi forretningsbanker adgang til å organisere seg som selveiende stiftelser. En selveiende forretningsbank skal i stedet for aksjekapital basere sin ansvarlige kapital på grunnfondsobligasjoner.

16. Stortinget vedtar eksportfremmende tiltak med en samlet ramme på 40 millioner kroner i bevilgninger og garantier.

16. Stortinget avskriver statlig gjeld hos Tandberg Radiofabrikk A/S på i alt 45 millioner kroner og bevilger 15 millioner kroner til forretnings- og utviklingsarbeider og 120 millioner kroner til ny aksjekapital i foretaket.

16. Stortinget behandler utlysning og tildeling av nye blokker i Nordsjøen. For blokk 34/10, den såkalte «gullblokken», vedtar Stortinget følgende fordeling av eierandelene:

Den Norske Stats Oljeselskap A/S	85	prosent
Norsk Hydro A/S	9	»
Saga-selskapene	6	»

April

6. En avtale om norske kreditter på om lag 20 millioner dollar til finansiering av teknisk bistand fra Norge til oljeleting utenfor Brasil undertegnes av representanter for det statlige brasilianske oljeselskap Petrobras og Eksportfinans.

7. Regjeringen endrer særbestemmelsene i prisstoppen slik at importørene igjen får adgang til å forhøye videresalgsprisene for å dekke økte innkjøpspriser.

7. Det fremmes forslag i statsråd om endringer i kredittloven, hvoretter norske banker fritas for primærreservekrav og plasseringsplikt for lån opptatt i utlandet på vegne av norske kommuner og bedrifter. Endringen motiveres med at norske banker skal ha samme vilkår som utenlandske når det gjelder valutalån til norske låntakere.

12. Meglingen mellom LO og N.A.F. er brutt.

14. I det reviderte langtidsprogrammet for perioden 1978—81 legges det opp til en vesentlig svakere vekst enn i det opprinnelige 4-års program. Anslaget for oljeinntektene er nedjustert om lag 25 milliarder kroner i programperioden.

21. I det reviderte nasjonalbudsjett for 1978 kommer regjeringen med en rekke tiltak med sikte på å styrke utenriksøkonomien og dempe veksten i forbruket, spesielt det private forbruk. Det foreslås at avgiften på elektrisk kraft økes og at avgiften utvides til også å omfatte husholdningsstrøm. Medlemsavgiften til folketrygden foreslås økt og investeringsavgiften opphevet fra 1. september. Sykelønnsordningen skal gjennomføres fra 1. juli. Videre skal det foretas en betydelig tilstramming av kredittpolitikken. Barnefradraget i skatten foreslås økt med 300 kroner pr. barn og grunnbeløpet i folketrygden med 300 kroner fra 1. juli.

Mai

5. Regjeringen vedtar å innføre bestemmelser om tilleggsreserver for forretnings- og sparebankene. Tiltaket er et ledd i den kredittpolitiske tilstrammingen som ble varslet i det reviderte nasjonalbudsjettet for to uker siden.

12. Stortinget vedtar midlertidig forhøyelse av importavgiften på motorvogner, midlertidig avgift på visse traktorer og midlertidig forhøyelse av dokumentavgiften.

19. Rikslønnsnemnda avsier sin kjennelse for vårens tariffoppgjør. Det skal gis et generelt lønnstillegg på 50 øre timen til alle voksne arbeidere, eller om lag 1,5 prosent på årsbasis. Videre skal det gis et lavtlønnstillegg på 10—80 øre timen for inntekter som ligger under 90 prosent av en gjennomsnittsinntekt i industrien. Nemnda avviste et krav fra LO om garanti for at ingen bedrifter skal ha et lønnsnivå på under 80 prosent av gjennomsnittet.

19. Stortinget godkjenner at Distriktenes utbyggingsfond kan ta opp lån for ytterligere 700 millioner kroner, og at fondets garantiramme økes med 100 millioner kroner til 900 millioner kroner.

22. Det inngås en prinsippavtale mellom den norske regjering og AB Volvo. Volvo skal omdannes til et svensk-norsk konsern med navnet Volvo (Svensk-Norsk A/S) og skal eies av to holdingselskaper, Svenska AB Volvo og Norsk Volvo A/S, med henholdsvis 60 prosent og 40 prosent av aksjekapitalen. Etter prinsippavtalen skal det for den norske andel betales 877,5 millioner kroner, hvorav omtrent halvparten forutsettes skaffet fra private norske interesser og resten fra staten og statsselskaper. Volvo skal skape forutsetninger for 3 000—5 000 nye arbeidsplasser i Norge i løpet av en 5-årsperiode. En forutsetning for avtalen er at Volvo Petroleum, som forblir svensk, får delta i oljeleting på den norske kontinentalsokkelen.

26. Det blir brudd i forhandlingene mellom partene i lønnsoppgjøret for de statsansatte.

Juni

1. Primærreservekravet for sør-norske forretnings- og sparebanker settes ned med henholdsvis 1 prosentpoeng og 2 prosentpoeng til 3 prosent.

2. Det blir brudd i jordbruksforhandlingene.

5. Partene i lønnsforhandlingene for 210 000 statsansatte og lærere er kommet til enighet om å anbefale et meglingsforslag med en økonomisk ramme på 7,7 prosent. Oppgjøret vil koste staten vel 1,1 milliarder kroner på årsbasis.

5. Stortinget behandler regjeringens forslag om støttetiltak til skipsbyggingsindustrien og bevilger i alt 60 millioner kroner til forsknings- og utviklingsarbeider, omstillingslån og pristilskott. Handelsdepartementets fullmakt gjennom Garantiinstituttet for eksportkreditt til å gi tilsagn om statlig støtte til renteutgifter ved eksport av kapitalvarer til utviklingsland økes med 100 millioner kroner til 1 100 millioner kroner. Rammen for korttidsgaranti for skip levert til innenlandske kunder økes fra 440 millioner kroner til 540 millioner kroner. — Stortinget vedtar også en rekke nye støttetiltak til andre industrigrener.

8. Stortinget behandler Langtidsprogrammet 1978—1981 og Revidert nasjonalbudsjett 1978. Stortinget bifaller regjeringens forslag om å øke medlemsavgiften til folketrygden med 0,4 prosentpoeng, og å øke og å utvide området for elektrisitetsavgiften. Investeringsavgiften settes ned til 5 prosent.

21. Norges Bank beslutter at det ikke lenger blir adgang for nordmenn til å finansiere eiendomskjøp utenlands ved lån i utlandet.

23. Regjeringen vedtar forskrifter for en skjerpet prisregulering til avløsning av prisstoppen som har vært i kraft siden 10. februar.

Juli

1. Den nye sykelønnsordningen trer i kraft.

13. Voldgiftsnemnda fastsetter rammen for en ny toårig jordbruksavtale for perioden 1. juli 1978—30. juni 1980. Avtalen er beregnet å gi jordbruket en brutto inntektsøkning på 1 151,1 millioner kroner det første året. Av dette skal 667,5 millioner kroner tas ut ved en generell økning i produktprisene, mens 135,7 millioner kroner er distrikts- og strukturvarierte pristillegg.

17. Maksimalprisene på transporttjenester settes opp.

August

1. Primærreservekravet for sør-norske forretnings- og sparebanker oppheves.

September

1. Det gjennomføres visse endringer i forskriftene om valutatransaksjoner som banker kan gjennomføre uten at det er innhentet samtykke fra Norges Bank på forhånd.

15. Regjeringen vedtar midlertidige forskrifter om prisstopp og en provisorisk anordning om inntektsstopp fra 12. september. Regjeringen vil seinere legge fram et eget lovforslag om inntektsstopp som skal gjelde ut året 1979.

Oktober

5. Regjeringens forslag til statsbudsjett for 1979 viser en samlet utgiftsside (ekskl. utlån) på 67,7 milliarder kroner, en økning på vel 6 prosent i forhold til vedtatte bevilgninger for 1978. Inntektene i 1979 anslås til 61,4 milliarder kroner, og underskottet før lånetransaksjoner til 6,3 milliarder kroner, nær 2 milliarder kroner mindre enn i inneværende budsjettår. Forslaget innebærer ingen endringer i avgifter, forbrukssubsidier samt takster og priser i offentlig forretningsdrift. Grunnbeløpet i folketrygden foreslås økt med 500 kroner og barnefradraget med 1 000 kroner. Klassefradragene i klasse 1 og klasse 2 foreslås økt med henholdsvis 500 kroner og 1 000 kroner.

I nasjonalbudsjettet for 1978, som legges fram sammen med statsbudsjettet, regnes det med en volumvekst i bruttonasjonalproduktet på 1,8 prosent fra 1978 til 1979 (0,5 prosent utenom sjøfart og oljevirksomhet), mens veksttakten fra 1977 til 1978 anslås til 3,1 prosent (0,5 prosent utenom sjøfart og oljevirksomhet). Det private konsumet ventes å være uendret fra 1978 til 1979, mens bruttoinvesteringene i fast realkapital antas å gå ned med 7,5 prosent. Eksporten av varer og tjenester ventes å synke med 0,4 prosent i volum, mens importen antas å gå ned med 0,6 prosent.

31. Trontaledebatten i Stortinget begynner.

November

17. Lov om inntektsstopp iverksettes etter å ha blitt vedtatt av Stortinget (se også 15. september).

Desember

8. Regjeringen og AB Volvo blir enige om rammen for den såkalte Volvo-avtalen (se 22. mai). Norge skal betale 950 millioner svenske kroner for 40 prosent av aksjene i Volvo. Ved inngåelsen av prinsippavtalen i mai var prisen satt til 750 millioner svenske kroner. Økningen på 200 millioner svenske kroner er blant annet kompensasjon for Volvos utgifter ved å flytte deler av virksomheten til Norge, deriblant Volvo Penta.

8. Den norske og den svenske regjeringen inngår en avtale om et langsiktig industri- og energisamarbeid. Etter avtalen skal Norge blant annet eksportere 4—5 millioner tonn olje hvert år til Sverige i de neste 20 årene.

12. Norske kroner trekkes ut av det vesteuropeiske valutasamarbeidet, den såkalte slangen, og vil heretter bli knyttet til en «kurv» av andre lands valutaer.

19. Etter salderingsdebatten foretar Stortinget bare små endringer i rammene for statsbudsjettet for 1979 i forhold til regjeringens opprinnelige forslag. Den samlede utgiftsside forhøyes med nær 20 millioner kroner, mens inntektssiden reduseres med vel 240 millioner kroner.

Nasjonalregnskap.

	1974	1975	1976	1977*	1978*
A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr					
Privat konsum	68 975	81 175	93 944	106 457	112 252
Offentlig konsum	20 889	25 141	29 629	35 625	38 975
Sivilt	16 969	20 391	24 333	29 884	32 760
Militært	3 920	4 750	5 296	5 741	6 215
Bruttoinvestering	43 623	52 335	62 947	67 592	58 969
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	3 009	3 821	5 472	4 797	3 271
Andre anlegg, bygninger	19 971	23 312	25 785	29 156	32 081
Skip og båter	3 618	6 831	9 307	7 482	4 101
Annet transportmateriell	2 587	2 837	3 697	4 224	4 158
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	2 589	3 721	5 360	8 896	6 305
Maskiner, redskap, inventar ellers	7 831	10 269	11 950	14 642	15 375
Lagerendring	4 018	1 544	1 376	— 1 605	— 6 322
Eksportoverskott	— 3 759	— 9 950	— 16 240	— 19 955	— 2 650
Eksport	60 016	62 189	70 173	76 292	87 200
— Import	63 775	72 139	86 413	96 247	89 850
Bruttonasjonalprodukt	129 728	148 701	170 280	189 719	207 546
Kapitalslit	18 698	21 089	25 327	29 906	33 232
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	931	706	1 312	1 706	1 849
Andre anlegg, bygninger	5 356	6 187	7 037	7 886	8 554
Skip og båter	4 897	5 083	5 730	6 310	6 206
Annet transportmateriell	2 437	2 949	3 718	4 722	5 722
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	344	647	1 076	1 832	2 413
Maskiner, redskap, inventar ellers	4 733	5 517	6 454	7 450	8 488
Nettonasjonalprodukt	111 030	127 612	144 953	159 813	174 314

B. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis fordeling					
Privat konsum	53,2	54,6	55,2	56,1	54,1
Offentlig konsum	16,1	16,9	17,4	18,8	18,8
Sivilt	13,1	13,7	14,3	15,8	15,8
Militært	3,0	3,2	3,1	3,0	3,0
Bruttoinvestering	33,6	35,2	36,9	35,6	28,4
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	2,3	2,6	3,2	2,5	1,6
Andre anlegg, bygninger	15,4	15,7	15,1	15,4	15,4
Skip og båter	2,8	4,6	5,5	3,9	2,0
Annet transportmateriell	2,0	1,9	2,2	2,2	2,0
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	2,0	2,5	3,1	4,7	3,0
Maskiner, redskap, inventar ellers	6,0	6,9	7,0	7,7	7,4
Lagerendring	3,1	1,0	0,8	— 0,8	— 3,0
Eksportoverskott	— 2,9	— 6,7	— 9,5	— 10,5	— 1,3
Eksport	46,3	41,8	41,2	40,2	42,0
— Import	49,2	48,5	50,7	50,7	43,3
Bruttonasjonalprodukt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kapitalslit	14,4	14,2	14,9	15,8	16,0
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	0,7	0,5	0,8	0,9	0,9
Andre anlegg, bygninger	4,1	4,2	4,1	4,2	4,1
Skip og båter	3,8	3,4	3,4	3,3	3,0
Annet transportmateriell	1,9	2,0	2,2	2,5	2,7
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	0,3	0,4	0,6	1,0	1,2
Maskiner, redskap, inventar ellers	3,6	3,7	3,8	3,9	4,1
Nettonasjonalprodukt	85,6	85,8	85,1	84,2	84,0

Nasjonalregnskap (forts.).

	1974	1975	1976	1977*	1978*
C. Bruttonasjonalprodukt etter næring. Mill. kr					
Jordbruk	4 350	5 176	5 799	7 028	7 561
Skogbruk	1 387	1 715	1 697	1 673	1 657
Fiske og fangst	1 759	1 345	2 159	2 374	2 057
Olje- og gassutvinning	598	3 561	6 121	7 156	13 010
Bergverksdrift ellers	891	972	1 020	949	775
Industri	27 728	32 301	34 316	35 891	36 107
Kraft- og vannforsyning	4 387	5 037	5 736	5 982	7 590
Bygge- og anleggsvirksomhet	10 258	11 527	12 585	14 428	16 064
Varehandel	17 416	19 573	22 392	25 488	27 902
Hotell- og restaurantdrift	1 594	1 928	2 219	2 607	2 856
Sjøtransport	11 399	9 254	9 222	8 604	8 600
Annen samferdsel (inkl. rørtransport)	7 598	8 695	10 246	11 760	13 906
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	3 940	4 452	5 345	6 313	7 274
Forretningsmessig tjenesteyting	2 757	3 318	4 105	4 866	5 393
Eiendomsdrift	6 286	7 178	8 156	9 189	10 104
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	23 099	27 874	33 251	38 018	41 095
Korreksjonsposter[1]	4 281	4 795	5 911	7 393	5 595
Alle næringer	129 728	148 701	170 280	189 719	207 546
Fordelt på:					
Bedrifter	112 708	127 997	145 232	161 260	176 745
Stats- og trygdeforvaltning	6 605	7 878	9 390	10 315	10 965
Kommuneforvaltning	10 415	12 826	15 658	18 144	19 836
Fordelt på[2]:					
Skjermede næringer	94 546	109 631	126 145	143 548	155 645
Utekonkurrerende næringer	16 760	14 893	14 165	13 853	13 713
Hjemmekonkurrerende næringer	17 824	20 585	23 545	24 753	24 160
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass[3]	598	3 592	6 425	7 565	14 028

D. Privat konsum. Mill. kr					
Matvarer	14 805	17 304	19 285	21 493	22 985
Drikkevarer og tobakk	4 991	5 870	6 494	7 147	7 464
Klær og skotøy	6 055	6 939	7 970	9 320	9 622
Bolig, lys og brensel	9 429	10 845	12 445	14 300	16 518
Møbler og husholdningsartikler	6 168	7 154	8 347	9 627	9 362
Helsepleie	5 697	6 932	8 137	7 535	8 379
Transport, post- og teletjenester	8 575	10 056	12 441	15 166	14 372
Fritidssysler og utdanning	5 552	6 575	7 790	8 844	8 829
Annet konsum	6 471	7 761	8 901	10 020	10 938
Spesifisert konsum	67 743	79 436	91 810	103 452	108 469
+ Korreksjonsposter[3]	1 232	1 739	2 134	3 005	3 783
Privat konsum	68 975	81 175	93 944	106 457	112 252

[1] Avgifter på import, refusjon av merverdiavgift på nyinvesteringer, investeringsavgift, korreksjon frie banktjenester. [2] *Utekonkurrerende næringer:* Malm- og kullgruver, utenriks sjøfart, lufttransport, oljeboring og utekonkurrerende industrigrupper (del av produksjon av næringsmidler, treforedling utenom produksjon av emballasje o. l., kjemiske råvarer, raffinering av jordolje, produksjon, men ikke valsing og støping av metaller). *Hjemmekonkurrerende næringer:* Skogbruk, fiske og fangst og hjemmekonkurrerende industri (del av produksjon av næringsmidler, produksjon av tobakksvarer, tekstilvarer, klær, lær, lærvarer, skotøy, møbler og innredninger av tre, kjemisk-tekniske produkter, jordolje- og kullprodukter, gummiprodukter og plastvarer, keramikk, glass og glassvarer, valsing og støping av metaller, produksjon av metallvarer utenom metallkonstruksjoner, maskiner utenom reparasjon av maskiner, elektriske apparater og materiell, bygging av fartøyer, produksjon av andre transportmidler utenom jernbane- og sporvognsmateriell, annen industriproduksjon). *Skjermede næringer* omfatter resten av næringsgruppene, men ikke utvinning og rørtransport av råolje og naturgass. [3] Omfatter nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum av de spesifiserte poster.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1974	1975	1976	1977*	1978*
E. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. Mill. kr					
Jordbruk	1 596	2 121	2 713	2 875	3 635
Skogbruk	192	231	247	269	281
Fiske og fangst	529	591	679	860	905
Utvinning av råolje og naturgass	3 001	4 068	6 647	11 307	8 290
Bergverksdrift ellers	395	312	283	378	415
Industri	5 698	6 650	6 868	8 628	7 914
Kraft- og vannforsyning	2 461	3 266	4 006	5 037	5 959
Bygge- og anleggsvirksomhet ekskl. oljeboring	697	856	1 271	1 560	1 741
Oljeboring	901	933	1 649	1 115	500
Varehandel, hotell- og restaurantdrift, forretningsbygg	2 933	3 395	4 116	4 464	4 754
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	2 158	2 390	2 641	3 007	3 368
Olje- og gasstransport med rør	1 713	2 646	2 552	1 375	835
Sjøtransport	3 476	6 688	9 110	7 181	3 793
Annen samferdsel ekskl. rørtransport av olje og gass	2 362	2 781	3 473	4 230	4 485
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	436	490	527	600	500
Boliger	6 767	8 120	8 672	9 325	9 868
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	4 290	5 253	6 117	6 986	8 053
Bruttoinvestering i fast kapital	39 605	50 791	61 571	69 197	65 291
Private bedrifter	26 609	35 311	44 088	44 312	39 885
Offentlige bedrifter	6 987	8 359	9 329	15 590	14 762
Stats- og trygdeforvaltning	2 037	2 274	2 656	3 128	3 524
Kommunalforvaltning	3 972	4 847	5 498	6 167	7 120
F. Faktorinntekt etter næring. Mill. kr					
Nettonasjonalprodukt	111 030	127 612	144 953	159 813	174 314
— Indirekte skatter[1]	22 741	26 455	30 944	35 819	37 379
+ Subsidier[1]	7 514	9 258	11 624	14 139	16 676
Faktorinntekt	95 803	110 415	125 633	138 133	153 611
Jordbruk	3 343	4 044	5 159	6 738	7 655
Skogbruk	1 119	1 435	1 397	1 368	1 337
Fiske og fangst	1 167	767	1 436	1 576	1 288
Olje- og gassutvinning	— 546	2 485	3 692	3 896	8 635
Bergverksdrift ellers	678	739	728	720	471
Industri	26 478	30 188	32 376	34 015	34 253
Kraft- og vannforsyning	2 353	2 522	2 895	2 872	3 946
Bygge- og anleggsvirksomhet	8 486	9 472	10 064	11 419	12 677
Varehandel	11 011	12 530	14 495	16 083	17 347
Hotell- og restaurantdrift	1 287	1 567	1 824	2 133	2 299
Sjøtransport	6 870	4 564	3 935	2 854	2 945
Annen samferdsel (inkl. rørtransport)	5 010	5 682	6 665	7 413	8 951
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	3 930	4 430	5 322	6 348	7 879
Forretningsmessig tjenesteyting	2 198	2 704	3 433	3 910	4 310
Eiendomsdrift	4 027	4 596	5 281	5 961	6 618
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	22 027	26 751	31 890	36 456	39 362
Korreksjonsposter[2]	—3 635	—4 061	—4 959	—5 629	—6 362
Alle næringer	95 803	110 415	125 633	138 133	153 611
Fordelt på:					
Bedrifter	79 794	90 865	101 965	111 276	124 623
Stats- og trygdeforvaltning	6 313	7 551	9 020	9 886	10 483
Kommuneforvaltning	9 696	11 999	14 648	16 971	18 505
Fordelt på[2]:					
Skjermede næringer	68 559	80 208	93 126	105 559	116 555
Utekonkurrerende næringer	12 360	9 876	8 329	7 226	6 831
Hjemmekonkurrerende næringer	15 585	18 119	20 638	21 601	21 222
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass[3]	— 701	2 212	3 540	3 747	9 003

[1] Se note 2, tabell L. [2] Se noter til tabell C. [3] For 1974 vesentlig påvirket av kapitalslit.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1974	1975	1976	1977*	1978*
G. Lønnskostnader etter næring. Mill. kr					
Jordbruk	176	196	242	305	327
Skogbruk	379	424	452	462	487
Fiske og fangst	120	140	145	154	164
Olje- og gassutvinning	48	115	245	375	600
Bergverksdrift ellers	519	628	675	702	731
Industri	19 540	23 204	26 048	28 652	30 559
Kraft- og vannforsyning	949	1 148	1 321	1 502	1 624
Bygge- og anleggsvirksomhet	6 527	7 822	8 828	10 352	11 791
Varehandel	8 861	10 585	12 605	14 333	16 402
Hotell- og restaurantdrift	1 094	1 357	1 613	1 967	2 155
Sjøtransport	5 086	5 542	6 113	6 838	6 965
Annen samferdsel (inkl. rørtransport)	5 597	6 493	7 681	8 637	9 258
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	2 262	2 759	3 168	3 684	4 298
Forretningsmessig tjenesteyting	1 579	1 900	2 191	2 500	2 816
Eiendomsdrift	81	101	111	127	138
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	19 583	23 772	28 555	32 430	35 054
Alle næringer	72 401	86 186	99 993	113 020	123 369
Fordelt på:					
Bedrifter	56 392	66 636	76 325	86 163	94 381
Stats- og trygdeforvaltning	6 313	7 551	9 020	9 886	10 483
Kommuneforvaltning	9 696	11 999	14 648	16 971	18 505
Fordelt på[1]:					
Skjermede næringer	53 124	63 683	74 883	85 404	94 162
Utekonkurrerende næringer	7 764	8 854	9 768	10 754	11 052
Hjemmekonkurrerende næringer	11 465	13 534	15 097	16 487	17 555
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	48	115	245	375	600

H. Driftsresultat (inntekt av kapital og av eget arbeid) etter næring. Mill. kr[2]					
Jordbruk	3 167	3 848	4 917	6 433	7 328
Skogbruk	740	1 011	945	906	850
Fiske og fangst	1 047	627	1 291	1 422	1 124
Olje- og gassutvinning	— 594	2 370	3 447	3 521	8 035
Bergverksdrift ellers	159	111	53	18	— 260
Industri	6 938	6 984	6 328	5 363	3 694
Kraft- og vannforsyning	1 404	1 374	1 574	1 370	2 322
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 959	1 650	1 236	1 067	886
Varehandel	2 150	1 945	1 890	1 750	945
Hotell- og restaurantdrift	193	210	211	166	144
Sjøtransport	1 784	— 978	—2 178	—3 984	—4 020
Annen samferdsel (inkl. rørtransport)	— 587	— 811	—1 016	—1 224	— 307
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	1 668	1 671	2 154	2 664	3 581
Forretningsmessig tjenesteyting	619	804	1 242	1 410	1 494
Eiendomsdrift	3 946	4 495	5 170	5 834	6 480
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	2 444	2 979	3 335	4 026	4 308
Korreksjonsposter[3]	—3 635	—4 061	—4 959	—5 629	—6 362
Alle næringer	23 402	24 229	25 640	25 113	30 242
Fordelt på:					
Bedrifter	23 402	24 229	25 640	25 113	30 242
Stats- og trygdeforvaltning	–	–	–	–	–
Kommuneforvaltning	–	–	–	–	–
Fordelt på[1]:					
Skjermede næringer	15 435	16 525	18 243	20 155	22 393
Utekonkurrerende næringer	4 596	1 022	—1 439	—3 528	—4 221
Hjemmekonkurrerende næringer	4 120	4 585	5 541	5 114	3 667
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass[4]	— 749	2 097	3 295	3 372	8 403

[1] Se note 2, tabell C. [2] Tallene for 1978 er svært usikre, spesielt gjelder dette for industri, varehandel, bygge- og anleggsvirksomhet og enkelte tjenesteytende næringer. [3] Korreksjon frie banktjenester. [4] Se note 3, tabell F.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1974	1975	1976	1977*	1978*
I. Økning i nasjonalformuen. Mill. kr					
Privat kapitaltilvekst	7 126	6 722	5 114	1 867	6 816
Offentlig kapitaltilvekst[1]	11 635	11 832	12 136	9 579	7 771
Økning i nasjonalformuen	18 761	18 554	17 250	11 446	14 587
Innenlandsk nettoinvestering	24 925	31 246	37 620	37 686	25 737
Netto nedgang (+) eller økning (—) i Norges nettogjeld til utlandet[2]	— 6 164	—12 692	—20 370	—26 240	—11 150

J. Faktorinntekt etter inntektstype. Mill. kr

Privat inntekt av arbeid og kapital	92 772	107 671	122 176	134 312	148 343
Lønnskostnader	72 401	86 186	99 993	113 020	123 369
Lønn[3]	61 566	73 354	85 665	96 766	105 545
Arbeidsgiveravgift til folketrygden mv.	10 835	12 832	14 328	16 254	17 824
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk mv. og fiske mv.	4 470	5 018	6 554	8 034	8 307
Inntekt av boliger	1 588	1 844	1 781	1 764	1 302
Personlige renteinntekter (netto)	1 806	2 080	2 597	3 172	4 137
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	12 507	12 543	11 251	8 322	11 228
Offentlig nettoinntekt av kapital	1 184	829	409	— 899	— 1 292
Renter, aksjeutbytter og inntektsført overskott av statlige foretak[4]	467	490	200	— 551	— 210
Skatt på statlige foretak	136	158	131	121	111
Kapitaltilvekst i statlige foretak	581	181	78	— 469	— 1 193
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	1 847	1 915	3 048	4 720	6 560
Faktorinntekt	95 803	110 415	125 633	138 133	153 611

K. Faktorinntekt etter inntektstype. Prosentvis fordeling

Privat inntekt av arbeid og kapital	96,9	97,5	97,3	97,3	96,5
Lønn[3]	64,3	66,4	68,2	70,1	68,7
Arbeidsgiveravgift til folketrygden mv.	11,3	11,6	11,4	11,8	11,6
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skogbruk mv. og fiske mv.	4,7	4,5	5,2	5,8	5,4
Inntekt av boliger	1,7	1,7	1,4	1,3	0,8
Personlige renteinntekter (netto)	1,9	1,9	2,1	2,3	2,7
Annen privat inntekt av arbeid og kapital	13,0	11,4	9,0	6,0	7,3
Offentlig nettoinntekt av kapital	1,2	0,8	0,3	—0,7	—0,8
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplasseringer i Norge	1,9	1,7	2,4	3,4	4,3
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

[1] Kapitaltilvekst i offentlig forvaltning og offentlige foretak. [2] Her satt lik overskott på driftsregnskapet overfor utlandet. [3] Kontant og in natura, medregnet sosiale ytelser. [4] Inklusive driftsresultat i kommuneforetak.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1974	1975	1976	1977*	1978*
L. Offentlig forvaltnings[1] inntekter og utgifter[2]. Mill. kr					
Inntekter:					
Formuesinntekt	3 150	3 646	4 421	4 906	6 598
Direkte skatter og trygdepremier	37 002	43 657	51 333	56 500	64 947
Indirekte skatter medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer	22 741	26 455	30 944	35 819	37 379
Indirekte skatter fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	22 096	25 642	29 894	34 621	36 069
Kompensert merverdiavgift på matvarer	645	813	1 050	1 198	1 310
Overføringer fra private konsumenter[3]	41	44	56	60	55
Stønader fra utlandet	–	–	–	–	–
Inntekter i alt	62 934	73 802	86 754	97 285	108 979
Utgifter:					
Renteutgifter	2 683	3 156	4 221	5 457	6 808
Stønader til private konsumenter	20 126	23 714	28 138	30 568	35 721
Subsidier medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer	7 514	9 258	11 624	14 139	16 676
Subsidier fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	6 869	8 445	10 574	12 941	15 366
Kompensert merverdiavgift på matvarer	645	813	1 050	1 198	1 310
Stønader til utlandet	668	882	1 084	1 448	1 835
Offentlig konsum	20 889	25 141	29 629	35 625	38 975
Kapitaltilvekst	11 054	11 651	12 058	10 048	8 964
Utgifter i alt	62 934	73 802	86 754	97 285	108 979
M. Private inntekter og utgifter. Mill. kr					
Inntekter:					
Privat inntekt av arbeid og kapital[4]	92 772	107 671	122 176	134 312	148 343
Stønader fra det offentlige[5]	20 126	23 714	28 138	30 568	35 721
Stønader fra utlandet	530	529	529	543	635
Inntekter i alt	113 428	131 914	150 843	165 423	184 699
Utgifter:					
Direkte skatter og trygdepremier[6]	36 866	43 499	51 202	56 379	64 836
Overføringer til det offentlige[3]	41	44	56	60	55
Stønader til utlandet	420	474	527	660	740
Privat konsum	68 975	81 175	93 944	106 457	112 252
Privat kapitaltilvekst	7 126	6 722	5 114	1 867	6 816
Utgifter i alt	113 428	131 914	150 843	165 423	184 699
N. Disponibel inntekt for Norge. Mill. kr					
Nettonasjonalprodukt	111 030	127 612	144 953	159 813	174 314
— Stønader til utlandet, netto	558	827	1 082	1 565	1 940
— Utlendingers inntekt av kapital	1 847	1 915	3 048	4 720	6 560
Disponibel inntekt for Norge	108 625	124 870	140 823	153 528	165 814
Privat disponibel inntekt	76 101	87 897	99 058	108 324	119 068
Offentlig disponibel inntekt[7]	32 524	36 973	41 765	45 204	46 746

[1] Inklusive kommuneforetak. [2] I denne tabell og ellers i nasjonalregnskapet er skatter, avgifter, subsidier og stønader i prinsippet registrert med de i året påløpne (i motsetning til innbetalte) beløp. Tallene for offentlige inntekter og utgifter i nasjonalregnskapet avviker derfor fra tallene i de offentlige regnskaper. [3] Bøter, inndragninger mv. betalt av private konsumenter. [4] For spesifikasjon, se tabell J. [5] Inkluderer ytelser fra sosiale trygder. [6] Ekskl. skatter fra offentlige foretak. [7] Inkl. kapitaltilvekst i statlige foretak.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1974	1975	1976	1977*	1978*
	O. Utenriksregnskap. Mill. kr				
Varer og tjenester:					
Eksport:					
Varer	28 948	30 459	37 397	40 367	47 300
Råolje og naturgass[1]	490	3 443	6 660	8 066	14 300
Direkte eksport ved oljevirksomhet[2]	–	–	30	1 170	255
Andre varer	28 458	27 016	30 707	31 131	32 745
Skip og oljeplattformer	6 080	7 681	6 456	8 483	10 560
Nybygde	2 008	4 735	3 697	4 882	6 750
Eldre	4 072	2 946	2 759	3 601	3 810
Tjenester	24 988	24 049	26 320	27 442	29 340
Bruttoinntekter ved skipsfart og oljeboring	19 503	17 390	17 877	18 294	18 710
Reisetrafikk	1 491	1 924	2 223	2 586	2 960
Andre tjenester	3 994	4 735	6 220	6 562	7 670
I alt	60 016	62 189	70 173	76 292	87 200
Import:					
Varer	43 594	47 781	55 536	63 413	59 350
Direkte import ved oljevirksomhet	2 306	3 660	4 048	3 691	3 350
Andre varer	41 288	44 121	51 488	59 722	56 000
Skip og oljeplattformer	5 410	6 585	9 177	8 945	3 830
Nybygde	5 134	6 105	8 434	8 643	3 680
Eldre	276	480	743	302	150
Tjenester	14 771	17 773	21 700	23 889	26 670
Bruttoutgifter ved skipsfart og oljeboring	8 035	8 120	9 015	9 682	10 310
Direkte import ved annen oljevirksomhet	1 188	2 090	3 460	3 047	2 240
Reisetrafikk	2 001	2 908	3 522	4 639	5 710
Andre tjenester	3 547	4 655	5 703	6 521	8 410
I alt	63 775	72 139	86 413	96 247	89 850
Eksportoverskott	— 3 759	— 9 950	— 16 240	— 19 955	— 2 650
Av dette:					
Utvalgte poster knyttet til skipsfart[3]	10 398	5 111	3 428	3 776	7 958
Utvalgte poster knyttet til oljevirksomhet[4]	— 3 272	— 1 733	— 1 455	1 309	10 190

[1] Prisen på naturgass er anslått på grunnlag av allment tilgjengelige opplysninger og oppgaver over transport- og terminalkostnader. [2] Omfatter en justeringspost som skyldes fordeling av investeringsutgifter for olje- og gassfelt som bygges ut i samarbeid med Storbritannia. [3] Omfatter nettofrakter av skip i utenriksfart, eksport av eldre skip og import av skip. [4] Omfatter eksport av råolje og naturgass, rørtjenester, boretjenester netto og eldre oljeplattformer. Import av oljeplattformer og varer og tjenester direkte til Nordsjøen.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1974	1975	1976	1977*	1978*
O. Utenriksregnskap (forts.) Mill. kr					
Renter og stønader:					
Fra utlandet:					
Renter mv.	1 955	1 791	1 758	1 870	2 775
Stønader	530	529	529	543	635
I alt	2 485	2 320	2 287	2 413	3 410
Til utlandet:					
Renter mv.	3 802	3 706	4 806	6 590	9 335
Stønader	1 088	1 356	1 611	2 108	2 575
I alt	4 890	5 062	6 417	8 698	11 910
Rente- og stønadsoverskott	— 2 405	— 2 742	— 4 130	— 6 285	— 8 500
Overskott på driftsregnskapet	— 6 164	—12 692	—20 370	—26 240	—11 150
Netto endring i internasjonale reserver og andre valutabeholdninger og lånegjeld ikke forårsaket av transaksjoner	— 72	— 1 187	1 861	— 3 295	..
Nedgang i Norges nettogjeld til utlandet	— 6 236	—13 879	—18 509	—29 535	..
Kapitalregnskap:					
Netto inngang, langsiktige kapitaltransaksjoner	5 985	13 480	17 090	22 439	..
Netto inngang, kjente kortsiktige kapitaltransaksjoner	— 333	— 1 671	2 110	1 884	..
Netto inngang, andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	512	883	1 170	1 917	..
Netto kapitaltransaksjoner i alt	6 164	12 692	20 370	26 240	..
Netto endringer i fordringer og gjeld forårsaket av valutakursendringer mv.	72	1 187	— 1 861	3 295	..
Oppgang i Norges nettogjeld til utlandet	6 236	13 879	18 509	29 535	..
P. Sysselsetting etter næring. 1 000 årsverk.					
Jordbruk	121	117	115	114	113
Skogbruk	11	10	9	9	9
Fiske og fangst	22	21	21	21	21
Olje- og gassutvinning	1	1	2	3	4
Bergverksdrift ellers	9	10	9	9	9
Industri	394	389	388	388	381
Kraft- og vannforsyning	16	16	16	17	17
Bygge- og anleggsvirksomhet	134	136	139	145	152
Varehandel	209	210	217	223	225
Hotell- og restaurantdrift	32	32	33	34	35
Sjøtransport	63	59	58	59	57
Annen samferdsel (inkl. rørtransport)	102	102	105	108	108
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	33	34	35	36	38
Forretningsmessig tjenesteyting	35	36	37	38	40
Eiendomsdrift	4	4	4	4	4
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	407	419	436	450	462
Alle næringer	1 593	1 596	1 624	1 658	1 675
Fordelt på:					
Bedrifter	1 295	1 289	1 304	1 327	1 333
Stats- og trygdeforvaltning	115	117	122	124	126
Kommuneforvaltning	183	190	198	207	216
Fordelt på[1]:					
Skjermede næringer	1 236	1 250	1 280	1 315	1 340
Utekonkurrerende næringer	101	97	96	95	91
Hjemmekonkurrerende næringer	255	248	246	245	240
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	1	1	2	3	4
Årsverk utført av lønnstakere	1 349	1 358	1 389	1 425	1 440
Årsverk utført av selvstendige	244	238	235	233	235

[1] Se note 2 til tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1974	1975	1976	1977*	1978*
Q. Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1975-priser. Mill. kr					
Jordbruk	..	5 176	5 166	5 674	5 659
Skogbruk	..	1 715	1 609	1 390	1 368
Fiske og fangst	..	1 345	1 746	1 804	1 515
Olje- og gassutvinning	..	3 561	5 731	6 219	10 778
Bergverksdrift ellers	..	972	1 009	1 000	971
Industri	..	32 301	32 446	32 017	31 211
Kraft- og vannforsyning	..	5 037	5 314	4 870	5 115
Bygge- og anleggsvirksomhet	..	11 527	11 637	12 130	12 874
Varehandel	..	19 573	20 314	21 473	20 869
Hotell- og restaurantdrift	..	1 928	1 931	1 999	1 990
Sjøtransport	..	9 254	10 853	10 902	10 462
Annen samferdsel (inkl. rørtransport)	..	8 695	9 326	9 792	10 984
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	..	4 452	4 769	5 077	5 264
Forretningsmessig tjenesteyting	..	3 318	3 524	3 669	3 810
Eiendomsdrift	..	7 178	7 644	8 063	8 389
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	..	27 874	30 202	31 758	32 517
Korreksjonsposter[1]	..	4 795	5 255	6 143	5 037
Alle næringer	..	148 701	158 476	163 980	168 813
Fordelt på:					
Bedrifter	..	127 997	135 813	140 168	144 230
Stats- og trygdeforvaltning	..	7 878	8 505	8 642	8 771
Kommuneforvaltning	..	12 826	14 158	15 170	15 812
Fordelt på[1]:					
Skjermede næringer	..	109 631	114 725	119 957	120 946
Utekonkurrerende næringer	..	14 893	16 629	16 806	16 352
Hjemmekonkurrerende næringer	..	20 585	21 184	20 675	19 815
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	..	3 592	5 938	6 542	11 700

R. Privat konsum. I 1975-priser. Mill. kr[2]

Matvarer	17 092	17 304	17 697	18 295	18 397
Drikkevarer og tobakk	5 689	5 870	5 870	6 007	5 655
Klær og skotøy	6 533	6 939	7 356	7 821	7 521
Bolig, lys og brensel	10 355	10 845	11 523	12 159	12 707
Møbler og husholdningsartikler	6 966	7 154	7 709	8 198	7 460
Helsepleie	6 614	6 932	7 457	6 365	6 584
Transport, post- og teletjenester	9 196	10 056	11 362	12 589	10 998
Fritidssysler og utdanning	6 086	6 575	7 229	7 736	7 270
Annet konsum	7 442	7 761	8 092	8 278	8 394
Spesifisert konsum	75 973	79 436	84 295	87 448	84 986
+ Korreksjonsposter[3]	1 329	1 739	2 081	2 700	2 839
Privat konsum	77 302	81 175	86 376	90 148	87 825

[1] Se noter til tabell C. [2] For 1974 er tallene i faste 1975-priser foreløpige. [3] Se note til tabell D.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1974*	1975	1976	1977*	1978*
S. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. I 1975-priser. Mill. kr[1]					
Jordbruk	1 796	2 121	2 398	2 308	2 744
Skogbruk	219	231	222	228	224
Fiske og fangst	580	591	646	741	788
Utvinning av råolje og naturgass	3 319	4 068	6 256	9 322	6 292
Bergverksdrift ellers	427	312	252	316	331
Industri	6 342	6 650	6 261	7 293	6 290
Kraft- og vannforsyning	2 775	3 266	3 663	4 295	4 822
Bygge- og anleggsvirksomhet ekskl. oljeboring	778	856	1 129	1 283	1 337
Oljeboring	1 121	933	1 466	826	344
Varehandel, hotell, restaurantdrift, forretningsbygg	3 148	3 395	3 763	3 733	3 681
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	2 405	2 390	2 443	2 584	2 768
Olje- og gasstransport med rør	1 895	2 646	2 364	1 186	661
Sjøtransport	5 407	6 688	7 548	4 032	809
Annen samferdsel ekskl. rørtransport av olje og gass	2 609	2 781	3 181	3 579	3 592
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	471	490	493	520	414
Boliger	7 530	8 120	7 967	7 953	8 118
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	4 314	5 253	5 526	5 877	6 457
Bruttoinvestering i fast kapital	45 136	50 791	55 578	56 076	49 672
Private bedrifter	31 134	35 311	39 596	35 035	29 260
Offentlige bedrifter	7 531	8 359	8 593	13 211	11 844
Stats- og trygdeforvaltning	2 213	2 274	2 456	2 693	2 908
Kommunalforvaltning	4 258	4 847	4 933	5 137	5 660

T. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1975-priser. Mill. kr[1]					
Privat konsum	77 302	81 175	86 376	90 148	87 825
Offentlig konsum	23 672	25 141	26 775	29 733	30 906
Sivilt	19 270	20 391	21 999	24 973	26 058
Militært	4 402	4 750	4 776	4 760	4 848
Bruttoinvestering	47 971	52 335	57 157	55 599	45 314
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	3 339	3 821	5 218	4 215	2 614
Andre anlegg, bygninger	21 925	23 312	23 554	24 720	26 036
Skip og båter	5 571	6 831	7 716	4 229	1 032
Annet transportmateriell	2 933	2 837	3 224	3 249	2 828
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	2 979	3 721	4 854	7 032	4 643
Maskiner, redskap, inventar ellers	8 389	10 269	11 012	12 631	12 519
Lagerendring	2 835	1 544	1 579	— 477	— 4 358
Eksportoverskott	— 8 061	— 9 950	—11 832	—11 500	4 768
Eksport	60 396	62 189	69 191	71 799	78 304
— Import	68 457	72 139	81 023	83 299	73 536
Bruttonasjonalprodukt	140 884	148 701	158 476	163 980	168 813
Kapitalslit	20 275	21 089	22 963	24 475	25 220
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	1 036	706	1 260	1 497	1 476
Andre anlegg, bygninger	5 937	6 187	6 428	6 677	6 934
Skip og båter	5 106	5 083	5 096	4 875	4 384
Annet transportmateriell	2 717	2 949	3 254	3 543	3 755
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	395	647	977	1 451	1 766
Maskiner, redskap, inventar ellers	5 084	5 517	5 948	6 432	6 905
Nettonasjonalprodukt	120 609	127 612	135 513	139 505	143 593

[1] Se note 2, tabell R.

Nasjonalregnskapet (forts.).

	1974	1975	1976	1977*	1978*
U. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Vekstrater					
Privat konsum	..	5,0	6,4	4,4	— 2,6
Offentlig konsum	..	6,2	6,5	11,0	3,9
Sivilt	..	5,8	7,9	13,5	4,3
Militært	..	7,9	0,5	— 0,3	1,8
Bruttoinvestering	..	9,1	9,2	— 2,7	—18,5
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	..	14,4	36,6	—19,2	—38,0
Andre anlegg, bygninger	..	6,3	1,0	5,0	5,3
Skip og båter	..	22,6	13,0	—45,2	—75,6
Annet transportmateriell	..	— 3,3	13,6	0,8	—13,0
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	..	24,9	30,4	44,9	—34,0
Maskiner, redskap, inventar ellers	..	22,4	7,2	14,7	— 0,9
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskott	..	..	..	..	..
Eksport	..	3,0	11,3	3,8	9,1
— Import	..	5,4	12,3	2,8	—11,7
Bruttonasjonalprodukt	..	5,5	6,6	3,5	2,9
Kapitalslit	..	4,0	8,9	6,6	3,0
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	..	—31,9	78,5	18,8	— 1,4
Andre anlegg, bygninger	..	4,2	3,9	3,9	3,8
Skip og båter	..	— 0,5	0,3	— 4,3	—10,1
Annet transportmateriell	..	8,5	10,3	8,9	6,0
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	..	63,8	51,0	48,5	21,7
Maskiner, redskap, inventar ellers	..	8,5	7,8	8,1	7,4
Nettonasjonalprodukt	..	5,8	6,2	2,9	2,9
V. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prisindekser. Prosentvis endring fra foregående år					
Privat konsum	..	12,1	8,8	8,5	8,2
Offentlig konsum	..	13,4	10,7	8,2	5,3
Sivilt	..	13,5	10,6	8,2	5,0
Militært	..	12,2	10,9	8,7	6,3
Bruttoinvestering	..	10,0	10,1	10,4	7,0
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	..	11,0	4,9	8,5	9,9
Andre anlegg, bygninger	..	9,8	9,5	7,7	4,5
Skip og båter	..	54,1	20,6	46,7	124,6
Annet transportmateriell	..	13,4	14,7	13,3	13,1
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	..	15,1	10,4	14,6	7,4
Maskiner, redskap, inventar ellers	..	7,2	8,5	6,8	6,0
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskott	..	..	..	..	..
Eksport	..	0,6	1,4	4,8	4,8
— Import	..	7,3	6,7	8,2	5,8
Bruttonasjonalprodukt	..	8,6	7,4	7,7	6,2
Kapitalslit	..	8,5	10,3	10,8	7,9
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	..	11,2	4,1	9,5	9,9
Andre anlegg, bygninger	..	10,9	9,5	7,9	4,5
Skip og båter	..	4,3	12,4	15,1	9,4
Annet transportmateriell	..	11,5	14,3	16,6	14,3
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	..	14,8	10,1	14,7	8,2
Maskiner, redskap, inventar ellers	..	7,4	8,5	6,7	6,1
Nettonasjonalprodukt	..	8,6	7,0	7,1	5,9

Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1978

Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1978

I serien Norges offisielle statistikk (NOS):

Rekke XII **Boktrykk 1978**

Nr. 289 Økonomisk utsyn over året 1977 *Economic Survey* Sidetall 148 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-0815-7
— 290 Statistisk årbok 1978 *Statistical Yearbook of Norway* Sidetall 495 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-0876-9
— 291 Historisk statistikk 1978 *Historical Statistics* Sidetall 666 Pris kr 30,00 ISBN 82-537-0758-4

Rekke A **Offsettrykk 1978**

Nr. 926 Dødsårsaker 1976 Hovedtabeller *Causes of Death Main Tables* Sidetall 99 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0799-1
— 927 Framskriving av folkemengden 1977—2010 Regionale tall *Population Projections 1977—2010 Regional Figures* Sidetall 207 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0800-9
— 928 Kredittmarkedstatistikk Fordringer og gjeld overfor utlandet 1975—1976 *Credit Market Statistics Foreign Assets and Liabilities* Sidetall 87 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0802-5
— 929 Psykiatriske sykehus 1976 *Mental Hospitals* Sidetall 55 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0804-1
— 930 Bedriftstelling 1974 Oversikt *Census of Establishments Summary* Sidetall 155 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0806-8
— 931 Kredittmarkedstatistikk Finansielle sektorbalanser 1971—1976 *Credit Market Statistics Financial Sector Balance Sheets* Sidetall 165 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0807-6
— 932 Kredittmarkedstatistikk Private og offentlige banker 1975—1976 *Credit Market Statistics Private and Public Banks* Sidetall 287 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-0808-4
— 933 Bygge- og anleggsstatistikk 1976 *Construction Statistics* Sidetall 67 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0810-6
— 934 Utdanningsstatistikk Universiteter og høgskoler 1. oktober 1976 *Educational Statistics Universities and Colleges* Sidetall 143 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0816-5
— 935 Utdanningsstatistikk Utdanningen til personer 16 år og over 1. oktober 1975 *Educational Statistics Education of Persons 16 Years and over* Sidetall 81 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0817-3
— 936 Kredittmarkedstatistikk Private kredittforetak og finansieringsselskaper 1974—1976 *Credit Market Statistics Private Credit Enterprises and Private Financial Companies* Sidetall 63 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0818-1
— 937 Lønnsstatistikk for ansatte i forsikringsvirksomhet 1. september 1977 *Wage Statistics for Employees in Insurance Activity* Sidetall 33 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0821-1
— 938 Lønnsstatistikk for ansatte i bankvirksomhet 1. september 1977 *Wage Statistics for Bank Employees* Sidetall 39 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0823-8
— 939 Godstransport på kysten Leie- og egentransport med skip 25—3 000 bruttotonn 1975 *Coastwise Transport of Goods Transport for Hire or Reward and on Own Account by Vessel 25—3 000 Gross Tons* Sidetall 137 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0824-6
— 940 Regnskapsstatistikk 1976 Engroshandel *Statistics of Accounts Wholesale Trade* Sidetall 67 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0825-4
— 941 Regnskapsstatistikk 1976 Bergverksdrift og industri *Statistics of Accounts Mining and Manufacturing* Sidetall 99 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0826-2
— 942 Kredittmarkedstatistikk Livs- og skadeforsikringsselskaper m. v. 1974—1976 *Credit Market Statistics Life and Non-Life Insurance Companies etc.* Sidetall 69 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0827-0
— 943 Sykehusstatistikk 1976 *Hospital Statistics* Sidetall 53 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0828-9
— 944 Lønnsstatistikk for ansatte i jordbruk, gartnerier og hagebruk September 1976 *Wage Statistics for Workers and Salaried Employees in Agriculture and Horticulture* Sidetall 35 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0832-7
— 945 Varehandelsstatistikk 1976 *Wholesale and Retail Trade Statistics* Sidetall 155 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0833-5
— 946 Folketallet i kommunene 1977—1978 *Population in Municipalities* Sidetall 41 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0834-3
— 947 Lønns- og sysselsettingsstatistikk for statens embets- og tjenestemenn 1. oktober 1977 *Wage and Employment Statistics for Central Government Employees* Sidetall 99 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0837-8
— 948 Dødeligheten i fylkene 1971—1975 *Mortality in Counties* Sidetall 65 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0838-6
— 949 Industristatistikk 1976 *Industrial Statistics* Sidetall 191 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-0839-4

Rekke A **Offsettrykk 1978 (forts.)**

Nr. 950 Sjøulykkesstatistikk 1977 *Marine Casualties* Sidetall 57 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0840-8
— 951 Familiestatistikk 1977 *Family Statistics* Sidetall 93 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0841-6
— 952 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i innenriks rutefart november 1977 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Scheduled Coasting Trade* Sidetall 25 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0843-2
— 953 Helsestatistikk 1976 *Health Statistics* Sidetall 113 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0844-0
— 954 Lønnsstatistikk for ansatte i hotell- og restaurantdrift April og oktober 1977 *Wage Statistics for Employees in Hotels and Restaurants* Sidetall 41 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0845-9
— 955 Jaktstatistikk 1846—1976 *Hunting Statistics* Sidetall 195 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-0846-7
— 956 Utdanningstatistikk Videregående skoler 1. oktober 1976 *Educational Statistics Upper Secondary Schools* Sidetall 107 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0847-5
— 957 Fortegnelse over Norges offisielle statistikk og andre publikasjoner utgitt av Statistisk Sentralbyrå 1828—1976 *Catalogue of Norwegian Official Statistics and other Publications Published by The Central Bureau of Statistics* Sidetall 196 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0848-3
— 958 Arbeidsmarkedstatistikk 1977 *Labour Market Statistics* Sidetall 135 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0849-1
— 959 Lønnstelling for arbeidere i bergverksdrift og industri 3. kvartal 1977 *Wage Census for Workers in Mining and Manufacturing 3rd Quarter 1977* Sidetall 199 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0851-3
— 960 Kredittmarkedstatistikk Finansielle sektorbalanser 1972—1977 *Credit Market Statistics Financial Sector Balance Sheets* Sidetall 141 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0852-1
— 961 Lønns- og sysselsettingsstatistikk for ansatte i skoleverket 1. oktober 1977 *Wage and Employment Statistics for Employees in Publicly Maintained Schools* Sidetall 61 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0854-8
— 962 Samferdselsstatistikk 1977 *Transport and Communication Statistics* Sidetall 230 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-0856-4
— 963 Statistikk over lavinntektsgrupper 1973 *Statistics on Low Income Groups* Sidetall 73 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0857-2
— 964 Lønnsstatistikk 1977 *Wage Statistics* Sidetall 87 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0858-0
— 965 Utenrikshandel 1977 I *External Trade I* Sidetall 239 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-0860-2
— 966 Folkemengden etter alder og ekteskapelig status 31. desember 1977 *Population by Age and Marital Status 31 December 1977* Sidetall 163 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0861-0
— 967 Skogavvirkning til salg og industriell produksjon 1976—77 *Roundwood Cut for Sale and Industrial Production* Sidetall 53 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0862-9
— 968 Sivilrettsstatistikk 1977 *Civil Judicial Statistics* Sidetall 40 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0864-5
— 969 Nasjonalregnskap 1967—1977 *National Accounts* Sidetall 220 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0865-3
— 970 Forretnings- og sparebanker Regnskapstall for de enkelte banker 1977 *Commercial and Savings Banks Statement of Account for the Individual Banks* Sidetall 103 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0868-8
— 971 Strukturtall for kommunenes økonomi 1976 *Structural Data from the Municipal Accounts* Sidetall 133 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0869-6
— 972 Kriminalstatistikk Forbrytelser etterforsket av politiet 1977 *Criminal Statistics Crimes Investigated by the Police* Sidetall 93 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0871-8
— 973 Utdanningsstatistikk Vaksenopplæring 1976—77 *Educational Statistics Adult Education* Sidetall 100 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0872-6
— 974 Jaktstatistikk 1977 *Hunting Statistics* Sidetall 70 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0873-4
— 975 Flyttestatistikk 1977 *Migration Statistics* Sidetall 90 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0877-7
— 976 Utenrikshandel 1977 II *External Trade II* Sidetall 337 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-0879-3
— 977 Energistatistikk 1970—1977 *Energy Statistics* Sidetall 100 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0880-7
— 978 Barneomsorg 1976 *Child Welfare Statistics* Sidetall 73 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0881-5
— 979 Sosial hjemmehjelp 1977 *Social Home-Help Services* Sidetall 28 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0883-1
— 980 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i utenriksfart Mars 1978 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Ocean Transport March 1978* Sidetall 30 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0885-8
— 981 Jordbruksstatistikk 1977 *Agricultural Statistics* Sidetall 112 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0886-6
— 982 Folkemengdens bevegelse 1977 *Vital Statistics and Migration Statistics* Sidetall 74 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0888-2
— 983 Lønnsstatistikk for ansatte i varehandel 1. mars 1978 *Wage Statistics for Employees in Wholesale and Retail Trade* Sidetall 23 Pris kr 7,00 ISBN 82-537-0889-0
— 984 Skattestatistikk inntektsåret 1976 *Tax Statistics Income Year 1976* Sidetall 138 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0890-4
— 985 Alkohol og andre rusmidler 1977 *Alcohol and Drugs* Sidetall 53 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0891-2
— 986 Historiske tabeller over folkemengde, giftermål og dødsfall 1911—1976 *Historical Tables on Population, Marriages and Deaths* Sidetall 135 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0893-9
— 987 Kulturstatistikk 1977 *Cultural Statistics* Sidetall 84 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0894-7
— 988 Kredittmarkedstatistikk Fordringer og gjeld overfor utlandet 1976 og 1977 *Credit Market Statistics Foreign Assets and Liabilities* Sidetall 85 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0895-5
— 989 Skogstatistikk 1977 *Forestry Statistics* Sidetall 115 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0899-8
— 990 Lakse- og sjøaurefiske 1977 *Salmon and Sea Trout Fisheries* Sidetall 71 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0900-5
— 991 Byggearealstatistikk 1977 *Building Statistics* Sidetall 87 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0901-3
— 993 Reiselivsstatistikk 1977 *Statistics on Travel* Sidetall 127 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0904-8
— 994 Utdanningsstatistikk Universiteter og høgskoler 1 oktober 1977 *Educational Statistcs Universities and Colleges* Sidetall 144 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0905-6 ISSN 0300-5631
— 995 Bygge- og anleggsstatistikk 1977 *Construction Statistics* Sidetall 64 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0907-2
— 996 Sykehusstatistikk 1977 *Hospital Statistics* Sidetall 52 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0909-9

Rekke XII **Boktrykk 1979**

Nr. 292 Økonomisk utsyn over året 1978 *Economic Survey* Sidetall 156 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-0922-6

I serien Statistiske analyser (SA):

Nr. 30 Døgnets 24 timer *The Day's 24 Hours* Sidetall 99 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0719-3
— 31 Sosialt utsyn 1977 *Social Survey* Sidetall 239 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-0756-8
— 32 Norsk hagebruk 1969—1974 *Norwegian Horticulture* Sidetall 103 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0761-4
— 33 Inn- og utvandring for Norge 1958—1975 *Immigration to and Emigration from Norway* Sidetall 97 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0793-2
— 34 Innkjøp og omsetning i engroshandelen *Purchases and Sales in the Wholesale Trade* Sidetall 87 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0811-4
— 35 Utviklingen i giftermål og dødsfall 1911—1976 *The Development in Marriages and Deaths* Sidetall 117 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0812-2
— 36 Folkemengdens bevegelse Oversikt 1971—1975 *Vital Statistics and Migration Statistics Survey* Sidetall 129 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0835-1
— 37 Miljøstatistikk 1978 Naturressurser og forurensning *Environmental Statistics Natural Resources and Pollution* Sidetall 296 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-0855-6
— 38 Oljevirksomheten på norsk kontinentalsokkel fram til 1977 *The Oil Activities on the Norwegian Continental Shelf up to 1977* Sidetall 69 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0882-3

I serien Samfunnsøkonomiske studier (SØS):

Nr. 31 Det norske skattesystemet II Indirekte skatter og offentlige trygdeordninger 1976 *The Norwegian System of Taxation II Indirect Taxes and Social Security Schemes* Sidetall 124 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0713-4
— 32 Inntekt og forbruk for funksjonshemma *Income and Consumer Expenditure of Disabled Persons* Sidetall 166 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0732-0
— 33 Prinsipper og metoder for Statistisk Sentralbyrås utvalgsundersøkelser *Sampling Methods Applied by the Central Bureau of Statistics of Norway* Sidetall 105 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0771-1
— 35 Flyttemotivundersøkelsen 1972 *Survey of Migration Motives 1972* Sidetall 233 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-0783-5

I serien Artikler fra Statistisk Sentralbyrå (ART):

Nr. 95 Energibruk i Norge *Energy Use in Norway* Sidetall 49 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0733-9
— 96 Inflation in the Open Economy: A Norwegian Model *Inflasjon i en åpen økonomi: En norsk modell* Sidetall 67 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0737-1
— 97 Allmennlærerutdanning og yrke En analyse av tall fra Folketelling 1970 *General Teacher Training and Occupation An Analysis of Data from Population Census 1970* Sidetall 66 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0743-6
— 98 Pendling i Norge 1970 *Commuting in Norway* Sidetall 84 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0754-1
— 99 Aktuelle skattetall 1977 *Current Tax Data* Sidetall 59 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0770-3
— 100 Mediabruk som fritidsaktivitet *The Use of Mass Media as a Leisure Activity* Sidetall 33 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0778-9
— 101 The Effect on Consumption of Household Size and Composition *Konsum og husholdningens størrelse og sammensetning* Sidetall 37 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0788-6
— 102 Levestandard for private husholdninger *Standard of Living for Private Households* Sidetall 64 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0789-4
— 103 Prisnivåjusterte regnskaper Bergverksdrift og industri *Price-Level Accounting Mining and Manufacturing* Sidetall 81 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0791-6
— 104 Lønnsforholdene for ansatte i bank, forsikring og statstjeneste *Wage Conditions of Employees in Banks, Insurance and Central Government* Sidetall 45 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0798-3
— 105 Husholdningenes etterspørsel etter elektrisitet 1966—1975 *The Demand for Electricity by Households* Sidetall 67 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0801-7
— 106 Utviklingstendensar i 1976 i Norges befolkning *Trends in the Norwegian Population in 1976* Sidetall 35 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0820-3
— 107 Den samiske befolkning i Nord-Norge Sámi ál'bmut Davvi-Norgas *The Lappish Population in Northern Norway* Sidetall 139 Pris kr 13,00 ISBN 82-537-0842-4
— 108 Comparing Consumer Expenditure Functions Estimated from Household Budget Data from the Years 1967 and 1973 *Sammenlikning av konsumutgiftsfunksjoner estimert på grunnlag av husholdningsdata fra årene 1967 og 1973* Sidetall 35 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0859-9
— 109 Direkte skatter og stønader Historisk oversikt over satser m. v. årene fram til 1978 *Direct Taxes and Government Transfers Rates etc.* Sidetall 41 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0863-7
— 110 Etterspørselen etter energi i tjenesteytende næringer *The Demand for Energy by Trade and Service Industries* Sidetall 50 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0866-1
— 111 Etterspørsel etter energi En litteraturstudie *The Demand for Energy A Survey* Sidetall 76 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-0892-0
— 112 Aktuelle skattetall 1978 *Current Tax Data* Sidetall 55 Pris kr 9,00 ISBN 82-537-0896-3

Utvalgte publikasjoner i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH)

Selected publications in the series Manuals from the Central Bureau of Statistics (MAN)

Nr. 4 Innføring i maskinregning. Hefte 1. Addisjonsmaskiner
— 5 Innføring i maskinregning. Hefte 2. Kalkulasjonsmaskiner
— 8 Framlegg til nordisk statistisk terminologi
— 9 Standard for næringsgruppering ISBN 82-537-0906-4
— 13 Standard for handelsområder ISBN 82-537-0715-0
— 19 Varenomenklatur for industristatistikken ISBN 82-537-0908-0
— 23 Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk ISBN 82-537-0196-9
— 24 Standard for gruppering av sykdommer — skader — dødsårsaker i offentlig norsk statistikk ISBN 82-537-0217-5
— 26 Statistisk varefortegnelse for utenrikshandelen ISBN 82-537-0809-2
— 27 Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk. Fra Forbruksundersøkelsen 1958
— 28 Standard for utdanningsgruppering i offentlig norsk statistikk ISBN 82-537-0272-8
— 29 Norsk-Engelsk ordliste
— 30 Lov, forskrifter og overenskomst om folkeregistrering ISBN 82-537-0099-7
— 32 Konsumprisindeksen ISBN 82-537-0775-4
— 35 Standard for kommuneklassifisering ISBN 82-537-0465-8
— 36 Produksjonsindeks for bergverksdrift, industri og kraftforsyning ISBN 82-537-0471-2
— 37 13 konjunkturindikatorer — En kort oversikt ISBN 82-537-0659-6
— 38 Internasjonal standard for varegruppering i statistikken over utenrikshandelen (SITC-REV 2) ISBN 82-537-0673-1
— 39 Den statistiske behandlingen av oljevirksomheten ISBN 82-537-0702-9
— 40 Regler for redigering og utstyr i publikasjoner fra Statistisk Sentralbyrå ISBN 82-537-0831-9
— 41 Norsk i Byrået ISBN 82-537-0887-4

Pris kr 20,00

Publikasjonen utgis i kommisjon hos H. Aschehoug & Co.
og Universitetsforlaget, Oslo, og er til salgs hos alle bokhandlere.

ISBN 82 - 537 - 0922 - 6